

วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Journal of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)

Phetchaburi Rajabhat University

ISSN 2673-0987 (Print)

ISSN 2821-9759 (Online)

ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

Vol.25 No.2 July-December 2023

- วัตถุประสงค์
1. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ ผศ.ดร.อัญชนา พานิช มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยบรรณาธิการ ดร.กมลทิพย์ รักเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
กองบรรณาธิการ ศ.ดร.สิริวรรณ ศรีพหล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.นท.ดร.สุมิตร สุวรรณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.เอกรินทร์ พึ่งประชา มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.พิมพ์ระวี วิจารณ์รุ่งสัจด์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รศ.เบญจรัตน์ สีทองสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผศ.ดร.ขวัญใจ กิจชาลรัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.พนิตนาฏ ชูฤกษ์ มหาวิทยาลัยรังสิต
ผศ.ดร.พณีย์ มั่งคั่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์
ผศ.ดร.ธัญวรรณ กำคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ฝ่ายจัดการ นางสาวจิรปริยา จ้อยแจ้ง นางละออง เชื้อนขันธสถิต นายนฤนาท ไม้แก้ว

สำนักงาน กองบรรณาธิการวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
38 หมู่ 8 ตำบลนาุ้ง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบุรี 76000
โทรศัพท์/โทรสาร 0-3270-8615, 089-542-3113 e-mail: jhssr.pbru@hotmail.com

เจ้าของงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

การส่งบทความ ส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/hspbruacthjjournal>

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม – มิถุนายน และกรกฎาคม – ธันวาคม)

เงื่อนไขการตีพิมพ์ ทุบทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ในลักษณะ

Double-blind peer review

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 นี้ มีประเด็นที่ครอบคลุมในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยมีทั้งหมด 12 บทความ ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับการใช้ภาษา สำหรับฉบับนี้เป็นการฝึกทักษะการเขียนภาษาจีน ด้านศิลปะเป็นเรื่องเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์ซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรี พัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี นาฏศิลป์สร้างสรรค์ของเพชรบุรี ด้านการท่องเที่ยวในแง่ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน การรับรู้ข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ รวมถึงระบบภูมิสารสนเทศเพื่อจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นการจัดเรียนรู้เชิงรุก Active Learning ที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นด้านเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าสาระความรู้ของทุกบทความทั้ง 12 เรื่อง จะช่วยสร้างสรรค์ จุดประกายจินตนาการและเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทั้งด้านความรู้ใหม่และระเบียบวิธีการวิจัย อันจะนำไปต่อยอดและขยายวงการศึกษาให้กว้างขวางต่อไปได้

วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ได้ผ่านการรับรองจากศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย (TCI) อยู่ในวารสารกลุ่มที่ 2 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีนักวิจัย นักวิชาการส่งบทความมาลงตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับในการใช้อ้างอิงข้อมูลและการเผยแพร่ผลงานที่มีคุณภาพ กองบรรณาธิการขอขอบคุณนักวิจัย นักวิชาการทุกท่านที่ร่วมส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่ ขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ร่วมพิจารณาผลงานทางวิชาการ ตลอดจนคณะทำงานที่มีส่วนร่วมในการจัดทำวารสารให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

บรรณาธิการ

สารบัญ

การเรียนรู้เชิงรุกActive Learning : กลยุทธ์การสร้างความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน พัชรินทร์ สุริยวงศ์ แสนประเสริฐ ปานเนียม	7
การพัฒนาทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนด้วยแบบฝึกทักษะ Shen Zheng Zhu Li Jing กรกมล ธนะโรจน์รุ่งเรือง กมลทิพย์ รักเกียรติยศ	26
ศิลปะร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์แสดงอัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรี ศิริเพ็ญ ภู่มหิบุญ สุธิดา บุตรแขก พลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า สุนิษา อัครวินรุ่งโรจน์ กุลเชษฐ์ ขาวไขยมหา สรไกร เรืองรุ่ง ภัทรภร รุติชาญชัยกุล	35
การพัฒนาการศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียงและยกระดับรายวิชาศึกษาทั่วไป เรื่อง ศาสตร์พระราชา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 21: พื้นฟูเศรษฐกิจฐานราก รองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ วางพื้นฐานการเป็นผู้ประกอบการขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรม กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล ณัฐกานต์ ผาจันทร์ รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ ศิริวรรณ ปราชญ์ประยูร	56
พัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี - เมืองเพชร ธีรรา วิโนทกะ สุพรรณิ บุญเพ็ง	77
การปรับใช้ทฤษฎีการแบ่งส่วนตลาดและแรงจูงใจเพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกลุ่ม พลฒพล้งในการเลือกใช้บริการโฮมสเตย์ วรรณวนัช นงนุช เกิตศิริ เจริญวิศาล	95

สารบัญ

การรับรู้ข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ระพีพร แชมชัย กุลปาลี หนูนั๊กดี วิญญู จันทร์สิงห์ นิภาดา อุณหเลขกะ อรรณพ เอียร์ถาวร	116
นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุดขนมโดนดสุก วิไลวรรณ ไชยลังการ เกษมณี ผาทอง	131
การประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อจัดการการท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี นาถสุดา วงษ์บุญงาม ภัทราพร สร้อยทอง นฤมล อินทวิเชียร ประสาร อินทเจริญ	146
การพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 อภิชาติ เสนะนันท์ สัมฤทธิ์ แสงทอง ศุภรสมิ์ ศิริพุทธิพันธ์ ไพรัช คงเจริญ	161
การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนบ้านห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัด แม่ฮ่องสอน จิรัฐิติติ สันติยะศ นิภา วธวานิชกุล เจนจิรา รัตนเพียร อาภาภัทร บรรจง ฐิติมา วทัญญูคุณากร	170

สารบัญ

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กัญญาวิณ์ เฟลด์แมน บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ	186
--	-----

Content

Active Learning : Strategy for the Self-Knowledge Construction of Learners Patcharin Suriyawong Sanprasert Panniem	7
The Development of Basic Chinese Strokes Writing Skills through Practice Shen Zheng Zhu Li Jing Kornkamon Thanarotrungueang Kamontip Rakkiattiyod	26
Creative Contemporary Arts symbolizes Local Identity of Phetchaburi Province Siripen Pumahapinyo Suthida Butkeak Poonsawat Moombansao Sunisa Assawinrungrroj Gulached Kaochaimaha Sorrakrai Ruangrung Pattaraporn Titichanchaikula	35
The Development of Education on Sufficiency Economy and Upgrading General Education Subject on the King's Philosophy of Rajabhat University to the 21st Century: Grassroots Economy Recovery, Support for Climate Change, Lay the Foundation of Entrepreneurship to Drive Innovation Communities: A Case Study of Phetchaburi Rajabhat University Teerasak Sukhsantikamol Nuttakan Phachan Rungaroon Piyarit Siriwan Prachprayoon	56
Performance Development of Phra Nakorn Khiri Muang Phet Fair Theewara Winothaka Suphannee Boonpeng	77

Content

Applying Market Segmentation Theory and Motivation to Investigate the Active Elderly Senior Tourists' Behavior in Selecting Homestay Wannawanat Nongnuch Kaedsiri Jaroenwisan	95
Awareness of tourist attractions news of Thai tourists through online media : a case study of Ban Nam Sap Community Phetchaburi Province Rapeeporn Chamchoy Kulpail Nunphakdee Weerayut Junsing Niphada Unahalekhaka Anop Thirntawon	116
Creative Dramatic Arts Performance: Kanomtanodsuk Wilaiwan Chailangkan Katmanee Patong	131
Applied GEO Information System to Manage Community Tourism in Laem Phak Bia Community Ban Laem District Phetchaburi Province Natsuda Wongboon-ngam Phattraporn Soyong Narumon Intarawichian Prasarn Inthacharoen	146
The development of English and Chinese master teachers' networks of Government Savings Bank School under the Office of Prachuapkhirikhan Educational Service Area 1 Apichat Lenanant Samrit Sangthong Suparat Siraputtiaphan Phairach Kongcharoen	161

Content

Sustainable Community-Based Tourism Management at Ban Huai Hom, Huai Hom Subdistrict Mae La Noi District Mae Hong Son Province Chirathitti Santayot Nipa Watawanichkul Janejira Rattanapian Arphaphat Banjong Thitima Watanyukunakorn	170
Guidelines for the Development of Personnel Competency of the Provincial Electricity Authority of Prachuap Khiri Khan Province Kanyavee Feldman Bampen Maitreesophon	186

การเรียนรู้เชิงรุก Active Learning : กลยุทธ์การสร้างความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

Active Learning: Strategies for Building Students' Self-Knowledge

พัชรินทร์ สุริยวงศ์¹ / แสนประเสริฐ ปานเนียม²

Patcharin Suriyawong¹ / Sanprasert Panniem²

^{1,2}สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^{1,2}Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author E-mail: ppla2522@gmail.com, sanprasert027@hotmail.com

(Received: May 24, 2023; Revised: June 24, 2023 ; Accepted : July 2, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาที่ต้องการเสนอมุมมองของการจัดการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เพียงการบรรยายที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลางตามความเข้าใจที่มักเกิดขึ้น แต่ต้องการให้เห็นมุมมองของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาทักษะได้สอดคล้องกับความต้องการของทักษะในศตวรรษที่ 21 และความต้องการของตลาดแรงงานปัจจุบันและอนาคต ในบทความจึงนำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ประเด็นความหมาย ความสำคัญ แนวทาง การจัดการกิจกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีการยกกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งยังกล่าวถึงมุมมองของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีฐานสำคัญมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist theory) และเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการจัดการเรียนรู้ โดยการศึกษาดังกล่าวนี้ได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และหนังสือต่าง ๆ รวมถึงกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ผลจากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้จริงในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาที่มีแหล่งทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ อีกทั้งหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาก็เปิดกว้างในการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยเพิ่มสมรรถนะและทักษะสำคัญให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้งทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ และทักษะชีวิตและอาชีพ นอกจากนี้ปัจจัยที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ คือ ปัจจัยของผู้เรียนที่ต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ ซึ่งประเด็นนี้บทบาทสำคัญอยู่ที่ผู้สอนจะออกแบบอย่างไรให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ดังกล่าว จากการศึกษากรณีตัวอย่างด้านผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนค่อนข้างมีความตั้งใจ และสนใจอยู่เป็นเบื้องต้นแล้ว เมื่อครูผู้สอนออกแบบการลงพื้นที่ ออกจากห้องเรียน

สี่เหลี่ยมสู่สนามที่กว้างขึ้น สามารถสร้างสรรค์งานได้ด้วยตนเอง ประเด็นนี้คือ แรงจูงใจที่ดียิ่งในการจัดการเรียนรู้ หลังจากนั้นครูผู้สอนจะออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในลักษณะใดจึงไม่เป็นปัญหา เพราะผู้เรียนมีความพร้อมและสนุกกับการเรียน โดยหัวใจสำคัญสุดท้ายที่ผู้สอนภูมิใจ คือ ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ การสร้างความรู้ด้วยตนเอง

Abstract

This academic article aimed to study on learning management in higher education to present a perspective of learning management that was not just a teacher-centered lecture as it often occurred, but also the concepts of active learning management that students were able to develop skills that met the qualification of the 21st century skills and the needs of the current and future labor market. In this article, an active learning management process was presented, starting from meaning, importance, and activity management guidelines that were consistent with active learning management, as well as the example of actual case studies in teaching and learning management. It also discussed the perspective of the active learning management based on constructivist theory and the application of the theories in learning management. The researcher had reviewed some information and concepts from various documents, textbooks, as well as the actual case studies in learning management of Thai language students. The results of the study showed that the active learning management was a practical process in teaching and learning, especially at the higher education level where resources both inside and outside the university were beneficial to learning. Higher education programs were also open to providing learning that enhanced students' core competencies and skills, especially 21st century skills, including learning and innovation skills, information skills, life skills, and career skills. In addition, an important factor in learning management was the factor of students who were ready to learn. At this point, an important role was how teachers design students to be motivated to learn. From the case studies of students, it was found that the students were already attentive and interested. The students were more motivated to learn when teachers design fieldwork that moved from a square classroom to a larger field, they could create their own works. The students were highly motivated to organize their learning, therefore, there was no problem in designing any active learning activities because students had readiness and

enjoyed learning. The last important thing that teachers were proud of was that students could build self-knowledge.

Keyword: Active learning, Constructivist theory, Self-Knowledge

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวนจนคาดไม่ถึง โดยเฉพาะในยุคที่โลกต้องเผชิญกับสถานการณ์ Vuca World สถานการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อน ไม่แน่นอน และมีความคลุมเครือซึ่งความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบเป็นวงกว้างไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ความเป็นอยู่หรือสิ่งแวดล้อม จากความเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมา มนุษย์จึงต้องเรียนรู้และหาแนวทางในการแก้ไข เพื่อให้การพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ ก้าวเดินต่อไปได้อย่างมีคุณภาพและเกิดความรอบคอบมากที่สุด อีกทั้งยังต้องมองภาพอนาคตในการวางแผนว่าหากเกิดความผันแปรของโลกดังเช่นที่ผ่านมา ด้วยสถานการณ์ที่แตกต่างออกไป จะต้องมีการเตรียมทั้งระยะสั้นและระยะยาวในการรับมือกับปัญหาอย่างไร ดังนั้นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ทุกคนต้องตระหนักและเรียนรู้ คือ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในแต่ละช่วง เพราะการปรับตัวจะทำให้การดำรงชีวิตของทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างมีสติ ปลอดภัย มีความสุข และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะทำให้มนุษย์อยู่รอดในสังคมปัจจุบันนี้ได้อย่างชาญฉลาดและเกิดความยั่งยืนนั้นคือ การพัฒนาทางการศึกษาที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีสมรรถนะและทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้ชีวิต แก้ปัญหา เอาตัวรอดในสังคมที่มีความซับซ้อนได้อย่างดี แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีคุณธรรมจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมสังคม เพราะในที่สุดแล้วเยาวชนคือกลไกสำคัญหลักในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

การศึกษานับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง หลายประเทศในโลกใช้การศึกษาเป็นทิศทางในการพัฒนาประเทศ เพราะหากประเทศใดมีการพัฒนาการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม และวางแผนการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ประเทศเหล่านั้นจะมีต้นทุนทางทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในการช่วยพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศได้เป็นอย่างดี ดังนั้นปัจจัยทางการศึกษาที่ควรให้ความสำคัญ และเป็นปัจจัยอันท้าทายสำหรับครูผู้สอนในยุคปัจจุบันนี้คือ จะมีวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างไรที่จะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่มีคุณภาพมากเพียงพอและพร้อมเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งพัฒนาประเทศของตนเองต่อไป

การจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนมีความสำคัญที่ควรมุ่งดำเนินการ ดังนี้ ประการที่หนึ่ง การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้น ประการที่สอง การจัดการเรียนรู้ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายและจุดมุ่งหมายนั้นจะบรรลุผลก็ต่อเมื่อการเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพ ประการที่สาม การจัดการเรียนรู้ต้องเน้นการเสริมทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้ผู้เรียน เช่น

ทักษะกระบวนการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะทางสังคม ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการใช้เทคโนโลยี ประการที่สี่ การจัดการเรียนรู้ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมทำให้ผู้เรียนเป็นคนที่สามารถแยกตัวออกจากกันได้อย่างมีเหตุผล ประการที่ห้า การจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนรู้จักเอาตัวรอดเนื่องจากการเรียนรู้จะสามารถสร้างองค์ความรู้ พัฒนาให้ผู้เรียนมีสติปัญญาที่ชาญฉลาด รวมทั้งพัฒนาทักษะที่จำเป็นช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ตรงที่หลากหลายให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ประการที่หก การจัดการเรียนรู้สามารถนำไปสู่การสร้างเสริมอาชีพหรือรายได้ให้กับผู้เรียน และประการสุดท้าย การจัดการเรียนรู้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้น้องค์ความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ (กุลิสรา จิตระชนวนิช, 2562 : 11)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันที่ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันช่วงเวลา และพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถเกิดขึ้นได้จริง นำไปใช้ได้จริง โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตเพื่อออกสู่ตลาดแรงงาน อีกทั้งบัณฑิตสายครูผู้ซึ่งออกไปเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต ดังนั้นในบทความนี้จะนำเสนอ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่ตอบสนองทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนจะสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructivist theory) โดยจะเสนอผ่านกรณีศึกษาวิชาต่าง ๆ ที่ผู้เขียนจัดการเรียนการสอนขึ้นในระดับอุดมศึกษา

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีรากฐานมาจากแนวคิดทางการศึกษาที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Constructivist)

สำหรับประเด็นนี้ ผู้เขียนต้องการจะสื่อความรู้ว่าการที่ผู้เรียนจะสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองนั้นคงไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยฉับพลันแต่ต้องมีกระบวนการที่ชัดเจนมากพอที่จะทำให้ผู้เรียนได้แนวทางในการเรียนรู้ ดังที่ได้กล่าวไปเบื้องต้นในประเด็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเสนอกรณีตัวอย่างในการจัดการเรียนรู้จริงในระดับอุดมศึกษา น่าจะเป็นกระบวนการที่ส่งผลต่อการสร้างความรู้ของผู้เรียนได้ ดังนั้นเมื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาจากรากฐานของการสร้างองค์ความรู้ ในประเด็นนี้จึงควรได้เรียนรู้ทฤษฎีทางด้านการสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Constructivist) พร้อมทั้งนำเสนอกรณีศึกษาในรายวิชา และการจัดโครงการต่าง ๆ ที่สะท้อนการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียน

1. ความหมายและปรัชญาของคอนสตรัคติวิสต์ (Definition and philosophy of constructivism)

ปรัชญาความรู้ของคอนสตรัคติวิสต์ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) มาจากปรัชญาความรู้ (Epistemology) ของคอนสตรัคติวิสต์หรือการกำเนิดความรู้ที่เป็นทางเลือกของปรัชญาออบเจกติวิสต์ (Objectivist) โดยมีความเชื่อว่ามีโลกที่แท้จริงที่เราประสบความหมายของโลก ถูกกำหนดโดยตัวเราเอง มากกว่าที่จะปรากฏในโลกของเราอย่างอิสระ ดังนั้นจึงมีหลากหลายวิธีการในการจัดโครงสร้างของโลก ความหมายและ

แนวคิดที่หลากหลายสำหรับเหตุการณ์หรือแนวความคิดหนึ่ง ๆ เพราะแต่ละบุคคลได้สร้างความหมายของโลกแตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่มีความหมายที่ถูกต้องที่จะต้องพยายามค้นหา

ดังนั้น นักคอนสตรัคติวิสต์จึงเน้นความเหมาะสมกับประสบการณ์เชิงพุทธิปัญญา (Situating cognitive experiences) ในสภาพบริบทจริง เช่น การฝึกงานทางปัญญา (Cognitive apprenticeship) ซึ่งเป็นกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ให้ความสนใจกับประสบการณ์ตามสภาพจริง (Authentic experience) ที่ช่วยสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายมากกว่าการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่มองว่า ความรู้เป็นสิ่งที่คงที่ เป็นสิ่งจริงแท้แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง จึงมุ่งเน้นการถ่ายทอดจดจำโครงสร้างของความรู้ที่มีลักษณะเป็นแบบเดียวกัน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นการถ่ายทอดทฤษฎีและหลักการข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในตำรา ซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ปราศจากบริบท (Decontextualization of learning) อาจไม่สามารถทำให้เกิดเรียนรู้ที่มีความหมายได้เพราะความหมายนั้นต้องถูกสร้างขึ้นจากประสบการณ์ของตนเองในแต่ละบุคคล (สุมาลี ชัยเจริญ, 2559 : 133)

2. การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

เงื่อนไขการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist theory) อาจสรุปได้ดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการลงมือกระทำ (Active process) ที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล
2. ความรู้ต่าง ๆ จะถูกสร้างขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ร่วมกับข้อมูลหรือความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งประสบการณ์เดิมมาสร้างความหมายในการเรียนรู้ของตนเอง ความรู้และความเชื่อที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลจะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมและขนบธรรมเนียมประเพณี และประสบการณ์ของผู้เรียน จะถูกนำมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและจะมีผลโดยตรงต่อการสร้างความรู้ใหม่ แนวคิดใหม่ หรือการเรียนรู้ (วัฒนาพร รัชบุทช์, 2541)

3. การประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการเรียนการสอน

ทิสนา แคมมณี (2552 : 94-96) ได้กล่าวถึงการนำทฤษฎีการสร้างความรู้ไปใช้ในการเรียนการสอนสามารถทำได้หลายประการดังนี้

3.1 ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ผลของการเรียนรู้จะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความรู้ (Process of knowledge construction) และการตระหนักรู้ในกระบวนการนั้น (Reflexive awareness of that process) เป้าหมายการเรียนรู้จะต้องมาจากการปฏิบัติงานจริง (Authentic tasks) ครูจะต้องเป็นตัวอย่างและฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเห็น ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

3.2 เป้าหมายของการสอนจะเปลี่ยนจากการถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ที่แน่นอนตายตัวไปสู่การสาคิกระบวนการแปลและสร้างความหมายที่หลากหลาย การเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ จะต้องให้มีประสิทธิภาพถึงขั้นทำได้และแก้ปัญหาจริงได้

3.3 การเรียนการสอนผู้เรียนจะเป็นผู้มีความตื่นตัว (Active) ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้นด้วยตนเอง โดยการให้ผู้เรียนอยู่ในบริบทจริงซึ่งไม่ได้

หมายความว่าผู้เรียนจะต้องออกไปยังสถานที่จริงเสมอไป แต่อาจจัดเป็นกิจกรรมที่เรียกว่า “Physical knowledge activities” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อวัสดุอุปกรณ์สิ่งของหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นของจริงและมีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถจัดกระทำ ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ ทดลอง ลองผิดลองถูกกับสิ่งนั้น ๆ จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจขึ้น ดังนั้นความเข้าใจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการคิดการจัดกระทำกับข้อมูล มิใช่เกิดขึ้นได้ง่าย ๆ จากการได้รับข้อมูลหรือมีข้อมูลเพียงเท่านั้น

3.4 การจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องสร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรม (Sociomoral) ให้เกิดขึ้น กล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสเรียนรู้ในบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างความรู้ เพราะกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ทั้งหลายที่ครูจัดให้หรือผู้เรียนแสวงหามาเพื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมการร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและบุคคลอื่น ๆ จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนกว้างขึ้นซับซ้อนขึ้นและหลากหลายขึ้น

3.5 การเรียนการสอนผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ โดยผู้เรียนจะนำตนเองและควบคุมตนเองในการเรียนรู้ เช่น ผู้เรียนจะเป็นผู้เลือกสิ่งที่ต้องการเรียนเอง ตั้งกฎระเบียบเอง แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเอง ตกลงกันเอง เมื่อเกิดความขัดแย้งหรือมีความคิดเห็นแตกต่างกัน เลือกผู้ร่วมงานได้เองและรับผิดชอบในการดูแลรักษาห้องเรียนร่วมกัน

3.6 การเรียนการสอนแบบสร้างความรู้ ครูจะมีบทบาทแตกต่างไปจากเดิม คือ จากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และควบคุมการเรียนรู้เปลี่ยนไปเป็นการให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกและช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้ คือการเรียนการสอนจะต้องเปลี่ยนจาก “Instruction” ไปเป็น “Construction” คือเปลี่ยนจาก “การให้ความรู้” ไปเป็น “การให้ผู้เรียนสร้างความรู้” บทบาทของครูคือ จะต้องทำหน้าที่ช่วยสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดแก่ผู้เรียน จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน ดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปในทางที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน ให้คำปรึกษาแนะนำทั้งทางด้านวิชาการและด้านสังคมแก่ผู้เรียน ดูแลให้ความช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาและประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนั้นครูยังต้องมีความเป็นประชาธิปไตยและมีเหตุผลในการสัมพันธ์กับผู้เรียนด้วย

3.7 ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน เนื่องจากการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขึ้นกับความสนใจและการสร้างความหมายที่แตกต่างกันของบุคคล ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงมีลักษณะหลากหลาย ดังนั้นการประเมินผลจึงจำเป็นต้องมีลักษณะเป็น “Goal free evaluation” ซึ่งก็หมายถึงการประเมินตามจุดมุ่งหมายในลักษณะที่ยืดหยุ่นกันไปในแต่ละบุคคล และการประเมินควรใช้วิธีการหลากหลาย ซึ่งอาจเป็นการประเมินจากเพื่อน แฟ้มผลงาน (Portfolio) รวมทั้งการประเมินตนเองด้วย นอกจากนั้นการวัดผลจำเป็นต้องอาศัยบริบทจริงที่มีความซับซ้อนเช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนที่ต้องอาศัยบริบทกิจกรรมและงานที่เป็นจริง

จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ผู้เขียนได้นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์หรือ Experiential Learning Model (ELM)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การพัฒนากิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในปัจจุบันนี้มีปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ที่ต้องได้รับอย่างแม่นยำเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ การลงมือปฏิบัติจริงเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียน หรือการสร้างกระบวนการคิดที่มีความหลากหลายทั้งการคิดแก้ปัญหา การคิดอย่างเป็นระบบ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจำ เข้าใจ และนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตการเรียนและการทำงานในอนาคต เมื่อเป็นเช่นนี้การจัดการเรียนการสอนก็ต้องมีเทคนิคหรือวิธีการที่ตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้ และวิธีการหนึ่งที่ถูกกล่าวถึงกันเป็นวงกว้างทางด้านการศึกษาในปัจจุบันนี้ คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562 : 4-5) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หมายถึง การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ไม่เพียงแต่เป็นผู้ฟัง ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถามและตอบคำถาม อภิปรายร่วมกัน ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

จากความหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างมาก แตกต่างจากกระบวนการเรียนรู้แบบ Passive Learning ที่ผู้เรียนใช้การอ่าน ท่องจำจะสามารถเรียนรู้ได้เพียง 10% แต่ถ้าต้องการเรียนรู้เพิ่มขึ้นมาเป็น 20% ก็จะต้องเรียนผ่านการฟังการบรรยายโดยไม่มีส่วนร่วม สำหรับการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เห็นภาพประกอบ ผลการเรียนรู้จะเพิ่มขึ้นเป็น 30% เมื่อได้ทำตามที่คุณสอนจัดประสบการณ์เพิ่มขึ้น เช่น การสาธิต การดูภาพยนตร์ การดูงาน เป็นต้น ก็จะมีผลการเรียนรู้ได้ถึง 50% ในขณะที่กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ แสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลแล้วนำไปสู่การคิดขั้นสูง แลกเปลี่ยนข้อมูลและอภิปรายร่วมกัน จนสามารถเกิดเป็นผลงาน ชิ้นงานที่นำไปสู่การนำเสนอหรือไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจะมีถึง 70% และ 90% ตามลำดับ ตามแนวคิดพีระมิดการเรียนรู้ของ Edgar Dale (Cone of Learning)

2. ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.1 การเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมการมีอิสระทางด้านความคิดและการกระทำของผู้เรียน การมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนจะมีโอกาสมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงและมีการใช้วิจารณญาณในการคิดและตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น

2.2 การเรียนรู้เชิงรุกสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มจะนำไปสู่ความสำเร็จในภาพรวม

2.3 การเรียนรู้เชิงรุกทำให้ผู้เรียนทุ่มเทในการเรียน จูงใจในการเรียน และทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความสามารถ เมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างกระตือรือร้นในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ผ่านการใช้กิจกรรมที่ครูจัดเตรียมไว้ให้อย่างหลากหลาย ผู้เรียนเลือกเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง เกิดความรับผิดชอบและทุ่มเทเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ

2.4 การเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงบวกทั้งตัวผู้เรียนและตัวครู เป็นการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสได้เลือกใช้ความถนัด ความสนใจ ความสามารถที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) สอดรับกับแนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligence) เพื่อแสดงออกถึงตัวตนและศักยภาพของตนเอง

3. แนวทางการจัดกิจกรรมที่เป็นการเรียนรู้เชิงรุก

หากจะกล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning สามารถออกแบบกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย ทั้งกระบวนการร่วมกันเป็นกลุ่ม การอภิปราย การใช้สถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและการใช้กระบวนการคิดในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น โดย สุนทร สันธพานนท์ และคณะ (2562: 12 อ้างถึงใน Brookfield, 2005 และ Bonwel and Eison, 1991) กล่าวถึงตัวอย่างกิจกรรม (Active Learning) สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 การอภิปรายในชั้นเรียน (Class Discussion) เมื่อจบการสนทนาในการเรียนการสอน ผู้สอนจะกำหนดหัวข้อให้อภิปรายร่วมกัน และอาจช่วยกันกำหนดหน้าที่ของแต่ละคน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่เรียนมากขึ้น เป็นการฝึกทักษะการคิด พัฒนาความคิดสังเคราะห์ โดยการหลอมรวมสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

3.2 การเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Thinking - Pair - Share) หลังจากผู้เรียนได้เรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนจบจะจับคู่อภิปรายและอภิปรายร่วมกัน กิจกรรมนี้จะประหยัดเวลา ผู้เรียนสามารถสรุปเนื้อหาสาระได้รวดเร็วขึ้น

3.3 แบบฝึกหัดการเขียนสั้นๆ (A short Writing Exercise) กิจกรรมนี้เป็นการทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้ว ผู้สอนจะให้ผู้เรียนเขียนข้อความ/บทความสั้น ๆ ภายใน 1 นาที (A one minute paper) หรืออาจจะ 10 นาที ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เรียน

3.4 การเรียนรู้แบบร่วมมือ (A Collaborative Learning Group) เป็นการทำงานเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3-6 คน ในการทำงานจะมีการแบ่งหน้าที่ เป็นผู้นำ และผู้จัดบันทึก ผู้สอนอาจจะกำหนดเรื่องให้ศึกษาค้นคว้า แล้วนำเสนอในห้องเรียน หรืออาจให้ทำโครงการ

3.5 การโต้เถียง (A Student Debate) ผู้สอนกำหนดเรื่องให้ผู้เรียน ผู้เรียนรับหน้าที่ตามเรื่องที่ ได้รับ และนำข้อมูลต่าง ๆ มาอภิปราย

3.6 การตอบสนองจากการดูวิดีโอ (A Reaction to a Video) เป็นการแบ่งให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นคู่ก็ได้ เป็นการให้ผู้เรียนดู Video เนื้อหาตรงตามเรื่องที่เรียน แจกคำถาม 2 - 3 คำถามก่อนดู Video เมื่อดู video จบแล้วจะอภิปรายและเขียนสรุปแสดงความคิดเห็นตามประเด็นคำถามที่ผู้สอนมอบให้

3.7 การอภิปรายกลุ่มเล็ก (A Small Group Discussion) เป็นการจัดกลุ่มเล็ก ๆ ในห้องเรียนที่มีผู้เรียนจำนวนมาก ผู้สอนอาจจัดกิจกรรมเป็นการเล่นเกมต่าง ๆ หรือมีการแข่งขัน เพื่อให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน มีการแสดง ผู้เรียนจะแสดงออกถึงการได้รับความรู้ในกลุ่มเล็ก ๆ ของตน

3.8 เกมในชั้นเรียน (A Class Game) เป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจก่อนการสอน ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนได้เล่นเกมอักษรไขว้ (Crosswords puzzles) หรือเกมต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนสนุกสนานและเป็นการทบทวนความรู้

3.9 การเรียนรู้โดยการสอน (Learning by Teaching) เป็นการกำหนดให้ผู้เรียนไปค้นคว้าหัวข้อต่าง ๆ ทำความเข้าใจเรื่องเหล่านั้นอย่างกระจ่าง แล้วนำไปถ่ายทอดให้กับเพื่อนในห้องเรียน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วย มีการอภิปรายและนำเสนอผลงาน เป็นลักษณะเพื่อนสอนเพื่อน

นอกจากนั้น หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562 : 6) ยังได้เสนอลักษณะกิจกรรมที่เป็นการเรียนรู้เชิงรุกไว้ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ที่ลดบทบาทการสอนและการให้ความรู้โดยตรงของครู แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้นำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า คิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ พัฒนาทักษะกระบวนการคิดไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

3. กิจกรรมเชื่อมโยงกับนักเรียนกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ

4. กิจกรรมเป็นการนำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาใหม่ หรือใช้ในสถานการณ์ใหม่

5. กิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดของตนเองอย่างมีเหตุผล มีโอกาสร่วมอภิปรายและนำเสนอผลงาน

6. กิจกรรมเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

จากการพิจารณาแนวทางการจัดกิจกรรมของนักวิชาการแต่ละกลุ่มที่ได้นำเสนอมานั้นมีความสอดคล้องกันในประเด็นที่เห็นได้ชัดเจน คือ การเรียนรู้ที่ควรเป็นกระบวนการกลุ่มซึ่งจะเป็นกลุ่มขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้ เพราะสิ่งที่ต้องการคือเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาจะโดยผ่านการสอนของผู้สอนหรือการค้นคว้าของผู้เรียน การดูสื่อหรือสถานการณ์กรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจะต้องเกิดกระบวนการอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ซึ่งแน่นอนว่าก่อนที่ผู้เรียนจะมาสู่การอภิปรายหรือแม้แต่ในขณะอภิปรายกระบวนการคิดจะต้องเกิดขึ้นทั้งการเก็บสาระเพื่อนำมาสู่การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า โดยการจัดการเรียนรู้มิได้มุ่งหวังว่าจะเกิดขึ้นในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ภาพของการมีส่วนร่วมกับชุมชนถือเป็นห้องเรียนที่ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติ ในท้ายที่สุดแล้วกิจกรรมที่ถูกคิดค้นและวางแผนในรูปแบบต่าง ๆ จะส่งผลให้ผู้เรียนสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง ออกแบบการเรียนรู้ เกิดการสร้างสรรค์ชิ้นงาน/ผลงาน และมีโอกาสได้ประเมินตนเอง ได้เห็นความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตน ท้ายที่สุดคือ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และเชื่อมโยงสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ

ตัวอย่างรายวิชาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1. รายวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

จากประเด็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงกรณีศึกษาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ซึ่งรายวิชาดังกล่าวนี้นั้นเน้นการนำแนวคิด รูปแบบ หรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติการสอนหน้าชั้นเรียน ซึ่งการออกแบบการสอนของครูผู้สอนจะมีทั้งการสอนเดี่ยว การสอนคู่ และการสอนกลุ่มไม่เกิน 4 คน จากประสบการณ์ที่สอนรายวิชานี้มาอย่างต่อเนื่อง พบว่า ในกรณีที่ให้ผู้เรียนสอนเดี่ยวในเทคนิคที่มีความยากหรือซับซ้อนผู้เรียนมักไม่ประสบความสำเร็จในการสอนเท่าที่ควร จึงมีการทบทวนสภาพปัญหาหลังการจัดการเรียนรู้ แล้วนำมาสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ ประเด็นที่ต้องการนำเสนอ คือ หากเป็นเทคนิคที่มีความซับซ้อนจะเน้นการใช้กระบวนการกลุ่ม ครูผู้สอนจะออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบกลุ่ม จำนวนไม่เกิน 4 คน และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจับสลากวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นจะให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มไปแสวงหา ค้นคว้าข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วผู้เรียนจะต้องศึกษาข้อมูลอย่างถ่องแท้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและต้องนำมาเสนอให้ผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้รับฟัง แต่โจทย์สำคัญ คือ การนำเสนอต้องไม่ใช่วิธีการพูดปากเปล่าเหมือนการนำเสนอทั่ว ๆ ไป แต่ผู้เรียนจะต้องคิดวิธีการนำเสนอภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการสอนหน้าชั้นเรียนตามเทคนิคที่ได้รับมอบหมายอย่างสร้างสรรค์ น่าสนใจ มีความเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน จากวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างนี้อาจเกิดคำถามว่าแล้วทำไมครูผู้สอนไม่บรรยายความรู้เอง หากทำเช่นนั้นผู้เรียนก็จะไม่ได้รับประโยชน์สูงสุด การเรียนรู้คงได้เพียง 20% เพราะฟังการบรรยายเพียงอย่างเดียว ที่สุดจะเกิดปัญหาอย่างชัดเจนมากเมื่อถึงเวลาปฏิบัติการสอนหน้าชั้นเรียนอีกทั้งกระบวนการกลุ่มจะเกิดการช่วยเหลือกัน ผู้เรียนที่เก่งจะช่วยอธิบายให้แนวทางแก่ผู้เรียนที่ยังไม่เข้าใจ การเรียนจะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นอย่างพึ่งพาอาศัยกัน

ดังนั้นสิ่งที่การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จะเกิดขึ้น คือ ผู้เรียนจะต้องร่วมมือกันเพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การทำงานเริ่มจากการแสวงหาข้อมูลให้ครบถ้วน หลังจากนั้นผู้เรียนจะประชุมวางแผนการทำงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อออกแบบงานที่จะนำเสนอให้เกิดความถูกต้องและเหมาะสม ในขั้นนี้ผู้เรียนจะใช้กระบวนการคิดที่หลากหลาย ทั้งการคิดเชิงระบบ การคิดแก้ปัญหาและการคิดสร้างสรรค์ ในขณะที่ครูผู้สอนมักจะถูกเชิญเข้าไปช่วยให้คำแนะนำในประเด็นที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจอย่างชัดเจน สิ่งที่ผู้สอนได้เห็น คือ การจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่มที่ต้องแยกย้ายกันไปทำงานแต่ละส่วนตามที่ตนเองถนัด เช่น ใครถนัดการจัดระบบข้อมูลก็จะดำเนินการกับข้อมูล ใครถนัดการวาดภาพก็เน้นการวาดภาพ ใครถนัดการเขียนตัวอักษรก็เขียนตัวอักษร ใครถนัดการนำเสนอในเชิงบทบาทสมมติก็คิดบทบาทที่จะต้องแสดง เป็นต้น หลังจากนั้นก็นำส่วนงานมารวมกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและซักซ้อมก่อนนำเสนอ ที่สำคัญทุกคนในกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการนำเสนองาน

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นล้วนสะท้อนถึงความความรับผิดชอบ มุ่งมั่นตั้งใจ และทุ่มเทของผู้เรียนในการทำงาน แต่ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนงานของผู้เรียน คือ การเสริมแรงที่จะสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน เพราะการเสริมแรง

จะสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียน กล้าคิดกล้าทำ ใฝ่เรียนรู้ สามารถประเมินผลงานของตนเองได้เป็นระยะ (กุสิศรา จิตรชญาณิช, 2562 : 50) ดังนั้นในระหว่างการทำงาน ผู้สอนจะช่วยดูงานเป็นระยะ ๆ และให้การเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบ โดยการเสริมแรงด้วยวาจาเป็นหลัก หากงานออกมาดีแล้วก็ให้คำชื่นชม หากงานยังไม่สมบูรณ์ถึงแม้จะเสริมแรงทางลบก็จะเลือกใช้คำพูดในเชิงให้กำลังใจ เช่น ตรึงน้องตรวจสอบอีกครั้งไหม ส่วนนี้เพิ่มเติมอีกน่าจะดีขึ้น เป็นต้น เมื่อถึงเวลาในการนำเสนอผลงานจริงหน้าชั้นเรียน การเสริมแรงก็จะเกิดขึ้นทั้งภาพรวมของกลุ่มและรายบุคคล โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นรายบุคคลผู้เรียนบางคนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ผู้สอนจะให้คำชื่นชมเป็นพิเศษ ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่าผู้เรียนมีความภาคภูมิใจ มีความสุข และจะตั้งใจทำงานชิ้นต่อไปได้อย่างมั่นใจ

สำหรับการนำเสนอผลงานที่ผ่านมา ผู้สอนจะได้เห็นการนำเสนอชิ้นงานที่มีความสร้างสรรค์ ทั้งกิจกรรม เกมการสอน การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลองต่าง ๆ การเรียนรู้ผ่านการสาธิตและการใช้ผังกราฟฟิก เพื่อจัดระบบความคิด เป็นต้น นอกจากนี้บรรยากาศในห้องเรียนจะถูกออกแบบเป็นศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) ของแต่ละกลุ่ม สภาพชั้นเรียนจะไม่มีเก้าอี้ แต่จะนั่งบนพื้นห้องอย่างอิสระ และหมุนเวียนไปตามกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้เทคนิคการสอน การดำเนินการเช่นนี้ทำให้ผู้เรียนรู้สึกและเข้าใจว่าการจัดการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะในห้องเรียน บนเก้าอี้ที่นั่งอยู่เป็นประจำ สถานที่ใดก็สามารถเป็นห้องเรียนได้ ระหว่างการนำเสนอก็จะแลกเปลี่ยนความรู้กัน ครูผู้สอนจะทำหน้าที่เพิ่มเติมเนื้อหาที่บกพร่อง และสรุปภาพรวมในเชิงการเปรียบเทียบในตอนท้าย นั่นหมายความว่าการวางแผนเลือกเทคนิคที่ให้ผู้เรียนไปค้นคว้าต้องเป็นไปในทิศทางที่สามารถจัดกลุ่มให้มีความเหมือนและความต่างเพื่อการเปรียบเทียบได้ การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่น่าพอใจมากสำหรับมุมมองของการเป็นครูที่เห็นว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในสิ่งที่ปฏิบัติ และจะสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้จริงในอนาคตในฐานะของการเป็นครู ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงนับเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในทุกช่วงวัย ทุกช่วงชั้น ทุกวิชา และทุกผู้สอนที่ควรนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน

ภาพที่ 1 การนำเสนอเทคนิคการสอนและสาธิตการสอน

ภาพที่ 2 การแสดงบทบาทสมมติการสอน

2. รายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่น ซึ่งออกแบบกิจกรรมให้มีลักษณะเป็น (Active Learning) โดยมีหลายกิจกรรมที่ผู้สอนได้ออกแบบได้น่าสนใจ และมักใช้เทคนิคกิจกรรมเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนามาจากแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เผยแพร่ในปลายศตวรรษที่ 20 ที่เรียกว่า การเรียนรู้ที่เน้นบทบาท และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งหมายถึง รูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียน "ใช้กิจกรรมเป็นฐาน" หมายถึง นำกิจกรรมเป็นที่ตั้งเพื่อที่จะฝึกหรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2562 : 8) การจัดการเรียนรู้ผู้สอนได้ลดบทบาทการสอนและการให้ความรู้โดยตรงกับผู้เรียน แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการค้นคว้าองค์ความรู้ที่ตนเองสนใจและมีศักยภาพในการทำงานต่อและจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยลดการยกตัวอย่างเนื้อหาวรรณกรรมท้องถิ่นที่ครูเตรียมไว้ แล้วเปลี่ยนเป็นการให้นักศึกษาค้นคว้าหาตัวอย่างวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักการที่ได้ให้ไว้เพื่อจัดกลุ่มประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องของนิทาน เพื่อให้นักศึกษาฝึกการจำแนกประเภทของนิทานตามหลักการที่เรียนรู้แล้วนำเสนอนิทานที่ได้ศึกษานำขึ้นเรียนเพื่อร่วมอภิปรายกับเพื่อนในชั้นเรียน

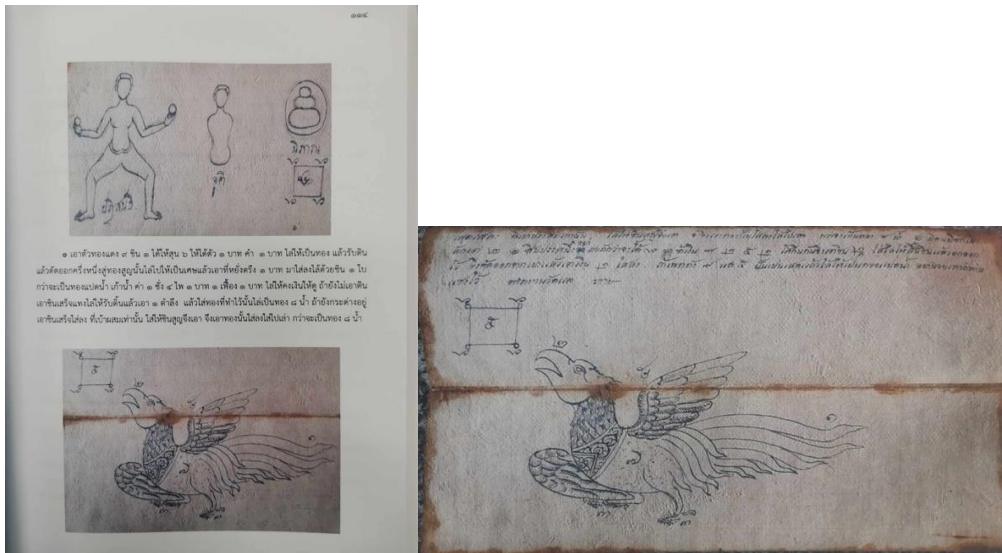
กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ที่ต้องการให้สะท้อนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และคิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนรู้เป็นลักษณะงานกลุ่ม (A Collaborative Learning Group) แล้วให้ผู้เรียนวิเคราะห์รูปแบบฉันทลักษณ์เพลงพื้นบ้านประเภทต่าง ๆ จากตัวอย่างที่กำหนดให้เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบ ฉันทลักษณ์ของกลอนเพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงพวงมาลัย จากนั้นให้นักศึกษาแต่งบทเพลงพวงมาลัยตามรูปแบบฉันทลักษณ์ที่ได้จากข้อสรุป โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษานำเสนอประเด็นต่าง ๆ ที่สนใจผ่านรูปแบบฉันทลักษณ์เพลงพวงมาลัย และให้นักศึกษานำเสนอผลงานสร้างสรรค์โดยจัดการประชันเพลงพวงมาลัยในงานลอยกระทงของมหาวิทยาลัย เป็นการฝึกทักษะการขับร้องเพลงพื้นบ้าน ทักษะการแสดง และทักษะการนำเสนอในที่ประชุมชน ในงานประเพณี (Learning by Teaching)

นอกจากนั้นผู้สอนยังออกแบบกิจกรรมการลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Trip) เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว คือ ชุมชนและสังคมของผู้เรียนที่มีความคุ้นเคยมาแต่วัยเยาว์ หากมีองค์ความรู้บางส่วนที่เกิดปัญหาในชุมชน คือ การขาดบุคคลในการสืบทอด หรือแม้แต่เรื่องเล่าบางเรื่อง ความเชื่อบางความเชื่อที่กำลังจะเลือนหายไปจากชุมชน ดังนั้นเมื่อครูผู้สอนรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้จึงเป็นโอกาสดีที่จะนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เข้ามาสู่การจัดการเรียนรู้ โดยในกิจกรรมนี้ครูผู้สอนออกแบบให้ผู้เรียนเก็บข้อมูลวรรณกรรมมุขปาฐะจากท้องถิ่น โดยกำหนดให้วิทยากร ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลในชุมชน หมู่บ้าน ท้องถิ่นของผู้เรียน กิจกรรมนี้ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในลักษณะสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ประเด็นที่อยู่ในความสนใจของท้องถิ่น จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจัดหมวดหมู่ตามแนวทางที่ได้รับการถ่ายทอดจากครู และนำข้อมูลวรรณกรรมมุขปาฐะ

จากท้องถิ่นของตนมานำเสนอ สิ่งที่เกิดเป็นประโยชน์ คือ วรรณกรรมมุขปาฐะจากบางพื้นที่มีเนื้อหา (แบบเรื่อง) คล้ายคลึงกัน เช่น เรื่องเมืองลับแลที่มักเล่าโดยใช้แบบเรื่องเดียวกัน แต่มีอนุภาคและสถานที่ในเรื่องต่างกัน บางเรื่องเป็นสิ่งที่ผู้เรียนได้ค้นพบจากการศึกษา สร้างความตื่นเต้นให้ผู้เรียน บางเรื่องเป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกันระหว่างพื้นที่เป็นต้น สิ่งที่น่าสนใจและน่าสนใจคือ บรรยากาศในชั้นเรียนที่ผู้เรียนเล่าด้วยสำนวนภาษาท้องถิ่นของตนเอง บรรยากาศของการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของพื้นที่ที่แตกต่างกัน และมีการศึกษาเปรียบเทียบนิทานเรื่องเดียวกันที่มีสำนวนต่างกัน โดยร่วมกันอภิปรายและวิเคราะห์เหตุที่ทำให้เนื้อหาของแต่ละท้องถิ่นมีสำนวนต่างกัน ความสนุกในชั้นเรียนจึงเกิดขึ้นเพราะการเรียนรู้จากความสนใจของผู้เรียนเอง

ในรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นมีอีกหนึ่งกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ กิจกรรมการปริวรรตเอกสารโบราณ โดยครูอธิบายความรู้เกี่ยวกับรูปแบบอักษร อักษรวิธี เครื่องหมายในเอกสารไทยโบราณ การจัดเรียงวรรคตอน ย่อหน้า การทำสำเนาเอกสารโบราณ จากนั้นให้นักศึกษาฝึกปริวรรตเอกสารโบราณจากเอกสารที่ครูเตรียมไว้ให้จนชำนาญ แล้วให้นักศึกษาลงพื้นที่ในท้องถิ่นของตนเพื่อสำรวจเอกสารโบราณที่มีในท้องถิ่น คัดเลือกต้นฉบับ ทำสำเนา และนำกลับมาปริวรรตตามความรู้ที่ได้รับ กิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดของตนเองอย่างมีเหตุมีผล มีโอกาสร่วมอภิปรายและนำเสนอผลงาน กิจกรรมนี้เป็นขั้นตอนต่อจากการปริวรรตเอกสารโบราณ เมื่อนักศึกษาปริวรรตเอกสารสำเร็จแล้ว นักศึกษาจะต้องวิเคราะห์คุณค่าของเอกสารในประเด็นเนื้อหา ภาษาวรรณศิลป์ สังคม ตามแนวคิด ทฤษฎีด้านวรรณกรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ชาบซึ้ง และเห็นคุณค่าของวรรณกรรมลายลักษณ์ในท้องถิ่น และนำไปสู่การสืบทอดวรรณกรรมลายลักษณ์ท้องถิ่นโดยร่วมกันนำเสนองานที่ตนเองได้ปริวรรตและวิเคราะห์คุณค่าผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปราย ชักถามในประเด็นที่สงสัยและสนใจร่วมกัน ดังนั้นกิจกรรมที่ดำเนินการนี้ไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมการลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Trip) แต่ยังเป็นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์หรือ Experiential Learning Model (ELM) เป็นวงจรการเรียนรู้ที่มี 4 ขั้นตอน เริ่มต้นตั้งแต่การให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติให้ได้ฝึกการสะท้อนคิด ฝึกการสรุปหลักการ เหตุผลจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ของตน และขั้นตอนสุดท้ายคือการฝึกนำความรู้ใหม่ไปลองปฏิบัติอีกครั้ง การทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้บ่อยขึ้น และมีความชำนาญขึ้นจะเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไปในอนาคต การนำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาใหม่หรือใช้ในสถานการณ์ใหม่ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562 : 11)

จากกรณีศึกษาในรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นสามารถสะท้อนแนวทางและลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้เป็นอย่างดีว่าการจัดการเรียนรู้สามารถเลือกเทคนิคได้หลายหลายเพื่อจะตอบการเรียนรู้เชิงลึก ไม่ใช่เพียงการบรรยายหน้าชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว การเรียนรู้จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน เน้นการมีส่วนร่วม การสื่อสาร การแสดงความคิดเห็นให้เกิดความเข้าใจ เพราะประเด็นเหล่านี้จะเป็นแรงผลักดันให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ และจะสามารถสร้างผลงานที่มีความสร้างสรรค์ถูกต้องตามศาสตร์ออกมาสู่การเผยแพร่ได้

ภาพที่ 3 ตัวอย่างงานปริวรรตของนักศึกษา

ภาพที่ 4 ผู้เรียนนำผลการปริวรรตมาอ่านสอบทานกับครู ครูให้แนะนำ

3. รายวิชาคติชนวิทยา

การจัดการเรียนการสอนวิชาคติชนวิทยามีข้อสำคัญ คือ การใช้ระเบียบวิธีการศึกษาคติชนวิทยา การฝึกปฏิบัติภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยา การรายงานผลการศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยในเบื้องต้น จะจัดให้ผู้เรียนฝึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการลงพื้นที่งานเทศน์มหาชาติวัดตระหารน้อย ซึ่งทางวัดจะจัดเป็น ประจำทุกปี ก่อนที่ผู้เรียนจะลงพื้นที่ ผู้สอนจะให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องการเก็บข้อมูล โดยอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับ หลักการการเก็บข้อมูล การออกแบบคำถาม การใช้เครื่องมือประเภทต่าง ๆ สำหรับการเก็บข้อมูล (แบบสอบถาม กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น) จากนั้นจะแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6 คน ให้แยกกัน ลงเก็บข้อมูลในประเด็น ดังนี้ 1) ลำดับขั้นตอนพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในการเทศน์มหาชาติ 2) ลักษณะวิธีการการจัด สถานที่ 3)ดนตรีประกอบพิธีกรรม 4) เครื่องกัณฑ์เทศน์และความเชื่อ และ 5) อาหารและการจัดการอาหาร

เหตุสำคัญที่ให้ผู้เรียนรายวิชาคติชนวิทยาลงพื้นที่ในการฝึกเก็บข้อมูลภาคสนามเบื้องต้นในงาน การเทศน์มหาชาติวัตรหารน้อยเพราะเป็นประเพณีที่มีรูปแบบและองค์ประกอบของมหาชาติครบถ้วน ไม่ไกล จากมหาวิทยาลัย ชุมชน ชาวบ้านมีความคุ้นเคยกับการตอบคำถามให้นักศึกษา จึงมีความเหมาะสมกับ นักศึกษาที่เริ่มเรียนรู้การฝึกเก็บข้อมูลภาคสนาม เมื่อนักศึกษาสามารถเก็บข้อมูลได้สำเร็จจะมีความภาคภูมิใจ และจะมีความกระตือรือร้นในการที่จะลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลในลักษณะอื่น ๆ ต่อไป

ก่อนลงพื้นที่ผู้เรียนจะร่วมสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติ ซึ่งการสืบค้นนั้น ผู้เรียนบางคนมีองค์ความรู้เดิมอยู่บ้าง แต่บางคนก็เป็นเรื่องใหม่ นับเป็นข้อดีที่จะได้มีโอกาสช่วยเหลือกันในการ เชื่อมโยงความรู้ระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ในช่วงยุคสมัยที่การเทศน์มหาชาติมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพื่อนำไปออกแบบข้อคำถามที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มจะมีการแบ่งหน้าที่ และมอบหมาย ภาระงานที่ตนเองต้องรับผิดชอบ เมื่อถึงวันที่ลงภาคสนามผู้เรียนจะได้ฝึกประสบการณ์ในการเก็บข้อมูลโดย การสัมภาษณ์ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ใช้การสังเกตสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ในงาน หรือรูปแบบ การทำงานของชาวบ้าน ซึ่งการสังเกตนับเป็นหัวใจสำคัญของการเก็บข้อมูล เพราะผู้เรียนจะเห็นการแสดงออก ทางสีหน้าและท่าทาง รวมทั้งอาจมีการสนทนากลุ่มย่อยเมื่อชาวบ้านว่างจากการเตรียมงาน ข้อมูลต่าง ๆ ที่ ผู้เรียนได้มานั้นจะนำมาจดบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูล บางส่วนมีการขออนุญาตในการบันทึกเสียงและ การบันทึกภาพ รวมถึงการถ่ายวิดีโอทัศนวิทยาการที่ร่วมให้ข้อมูล การลงพื้นที่ภาคสนามนับเป็นเทคนิคเฉพาะตัว ของแต่ละบุคคล จากการสังเกตของผู้สอน พบว่า ผู้เรียนบางคนยังไม่เข้าใจวิธีการเข้าหาผู้ให้ข้อมูล ยังแสดงตน เป็นบุคคลภายนอก ในขณะที่ผู้เรียนบางคนสามารถแสดงความกลมกลืนไปกับชุมชนได้อย่างดี สนุกในกิจกรรมที่ กำลังทำ จึงนับเป็นข้อมูลที่ผู้สอนต้องกลับมาทบทวนและหาวิธีการแก้ไข

ภาพที่ 5 และภาพที่ 6 ผู้เรียนฝึกการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการลงพื้นที่งานเทศน์มหาชาติวัตรหารน้อย

เมื่อกลับจากการลงภาคสนามผู้เรียนจะนำข้อมูลคติชนเทศน์มหาชาติที่เก็บได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดหมวดหมู่ข้อมูล ลำดับเนื้อหา และจัดทำเป็นสื่อมัลติมีเดียสำหรับนำเสนอหน้าชั้นเรียนเพื่อให้เพื่อน กลุ่มอื่นได้รับฟังข้อมูล เพราะแต่ละกลุ่มได้ประเด็นที่แตกต่างกัน ในระหว่างการนำเสนอผู้สอนจะทำหน้าที่ กระตุ้นผู้เรียนกลุ่มอื่นตั้งคำถามในสิ่งที่ครูและเพื่อนสงสัย กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้จะเกิดขึ้น ไม่มีคำจำกัด หรือถูกแต่การที่ผู้เรียนสามารถโต้แย้งได้อย่างมีเหตุผลนั้นคือหนทางของการฝึกกระบวนการคิด หลังจากการ นำเสนอเสร็จสิ้นจะมีการสรุปข้อมูลเป็นเอกสารแจกให้แก่เพื่อนกลุ่มอื่นอ่าน เพื่อจะได้มีความรู้ความเข้าใจที่ ตรงกัน โดยการนำเสนอข้อมูลนี้จะจัดในรูปแบบการสัมมนา หลังจากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปหลักการ ความคิด รวบรวมเกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติ ทั้งในส่วนของขั้นตอนการเทศน์มหาชาติและอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในพิธีกรรม

บทสรุปของการสัมมนา ผู้สอนและผู้เรียนตกลงร่วมกันว่าจะนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้อ ภาคสนามมาจัดกิจกรรมเทศน์มหาชาติ ถิ่นท่มัทธิ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี โดยใช้ข้อมูลที่ได้สรุปเป็น หลักการไว้แล้วเป็นแนวทางในการจัดเทศน์มหาชาติ ซึ่งกิจกรรมนี้ผู้สอนมีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการสร้าง ความรู้ด้วยตนเองผ่านการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การจัดเทศน์มหาชาติที่ผู้เรียนจะดำเนินการ เริ่มต้นจากการประชุมวางแผนงานและแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ลำดับขั้นตอนพิธีกรรม กลุ่มที่ 2 การจัดสถานที่ กลุ่มที่ 3 ดนตรี ประกอบพิธีกรรม กลุ่มที่ 4 เครื่องกัณฑ์เทศน์และความเชื่อ และกลุ่มที่ 5 ฝายอาหารและการจัดการอาหาร ผู้เรียนแบ่งหน้าที่เตรียมงาน โดยถอดรูปแบบการจัดเทศน์มหาชาติวัดระหารน้อยออกมาเป็นหลักการและ รูปแบบที่ได้สรุปไว้เมื่อครั้งสัมมนามาดำเนินการ วิเคราะห์งานที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ เนื่องจากมี ข้อจำกัดที่ไม่อาจทำได้ทั้งหมด ซึ่งผู้สอนได้เห็นการแก้ปัญหาในระหว่างการทำงานของผู้เรียน รวมทั้งปัญหาใดที่ ผู้เรียนแก้ไขไม่ได้ก็จะมาขอคำแนะนำ งานก็เกิดความราบรื่น ได้รูปแบบที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดเทศน์มหาชาติ

การทำงานของผู้เรียนแต่ละกลุ่มดำเนินไปตามภาระงานมอบหมาย โดยกลุ่มลำดับขั้นตอนพิธีกรรม จัดทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ ทำกำหนดการ ประชาสัมพันธ์งาน เชิญชวนผู้สนใจร่วมฟังเทศน์ หาน้ำปานะถวายพระ ทำหน้าที่พิธีกรและพิธีกรสงฆ์ กลุ่มการจัดสถานที่ ดูแลการจัดสถานที่ จัดหากล้วย อ้อย ต้นไม้มาประดับสถานที่ เป็นสัญลักษณ์อาศรมพระเวสสันดร จัดเตรียมที่นั่งฟังเทศน์ ตั้งโต๊ะหมู่ ธรรมาสน์ กลุ่มดนตรีประกอบพิธีกรรม ประสานงานขอความอนุเคราะห์อาจารย์และนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา แขนงดนตรีไทย มาบรรเลงเพลง ประกอบพิธีกรรม จัดเตรียมเครื่องขยายเสียง เตรียมเครื่องกานัล เตรียมเครื่องตีฆ้องวงนักดนตรีกลุ่มเครื่อง กัณฑ์เทศน์และความเชื่อ จัดเตรียมดอกบัวแดง ธง ธูป เทียน บูชาคาถามหาชาติ เครื่องกัณฑ์เทศน์ และไปเรียนรู้ การสาธิตวัดจากใบตาลจากวิทยากรที่บ้านระหารน้อย เพื่อนำมาใช้ประดับสถานที่เป็นเขาวงกตตามท้องเรื่อง เวสสันดรชาดก กลุ่มอาหารและการจัดการอาหาร ทำอาหารว่างรับรองผู้มาฟังเทศน์ ในการจัดงานในครั้งนี้ ทำยาสามโอ ตามสูตรที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ข้อมูลมาจากแม่ครัวในงานเทศน์มหาชาติวัดระหารน้อย

ภาพที่ 7 และภาพที่ 8 ผู้เรียนจัดตกแต่งสถานที่ตามรูปแบบการจัดเทศน์มหาชาติ

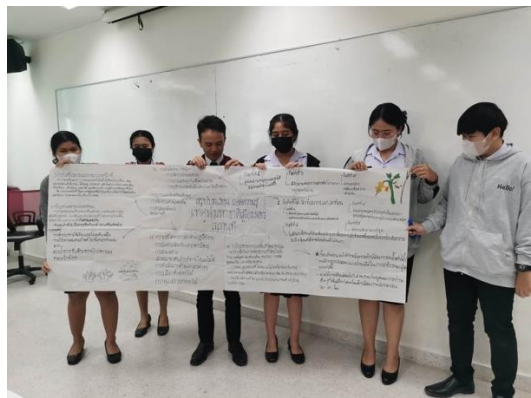
ภาพที่ 9 และภาพที่ 10 การจัดเทศน์มหาชาติของผู้เรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

เมื่อถึงกำหนดการจัดงาน ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ งานเทศน์มหาชาติกัณฑ์มัทรี ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เหมาะสมตามพิธีการพิธีกรรม หลังเสร็จงานผู้สอนออกแบบให้ผู้เรียนร่วมกันถอดบทเรียนเกี่ยวกับการจัดงานเทศน์มหาชาติ เพื่อสรุปความรู้ ปัญหา แนวทางการแก้ไข และข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมในโอกาสต่อไป

การจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมเทศน์มหาชาติเมืองเพชรครั้งนี้ ผู้เรียนได้ฝึกฝน ปฏิบัติ ระดมความคิด แก้ปัญหา เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติ ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ เรียนรู้จากการสำรวจค้นหา (Inquiry Based Learning) การเรียนรู้ผ่านการคิดขั้นสูง (Thinking Based Learning) เรียนรู้จากการลงมือทำ (Learning by doing) และเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน (Cooperative Learning) นับว่าการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ นำผู้เรียนไปสู่จุดสำคัญ คือ การสร้างความรู้ด้วยตนเอง

(Constructivist) ซึ่งความรู้ที่ได้รับจะคงอยู่กับตัวของผู้เรียน มีความคงทนและจดจำได้อย่างยาวนาน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในโอกาสอื่น ๆ ได้อย่างเข้าใจ

การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าวช่วยสร้างความรู้ ทักษะ รวมถึงเกิดความซาบซึ้ง และความเข้าใจในบทบาทของพิธีกรรมที่มีต่อมนุษย์ เห็นคุณค่าของวรรณคดีและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น นอกจากนี้ผู้เรียนยังแสดงความคิดเห็นว่า หากไปเป็นครูอยู่ในโรงเรียนก็สามารถที่จะดำเนินการจัดเทศกาลมหาชาติ เพื่อเป็นกิจกรรมประกอบการเรียนวรรณคดีเรื่องรามายาวมหาเวสสันดรชาดกได้ โดยอาจจะบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และฝ่ายกิจการนักเรียนได้ ทั้งหมดที่นำเสนอผ่านกรณีศึกษาในรายวิชาคติชนวิทยาคงทำให้ทุกท่านได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) กับการสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Constructivist) เพราะผู้เรียนในยุคใหม่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี ต้องเข้าใจว่าจะสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้อย่างไร

ภาพที่ 11 และภาพที่ 12 ผู้เรียนร่วมกันถอดบทเรียนเกี่ยวกับการจัดงานเทศน์มหาชาติ

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันนับเป็นความท้าทายของทั้งผู้สอน และผู้เรียน ความรู้เป็นสิ่งที่สามารถหาได้จากการสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตเพราะโลกของความรู้กว้างไกล หาได้ง่าย แต่ทักษะ ประสพการณ์ และเจตคติเป็นเรื่องที่ต้องฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง แต่การฝึกฝนคงไม่ใช่แค่การบรรยาย อธิบาย บอก เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นจะมีผู้เรียนไม่กี่คนที่จะนั่งฟังผู้สอนแล้วสามารถนำไปปฏิบัติ กระบวนการจัดการเรียนรู้หลาย ๆ วิธี ก็เป็นทางเลือกที่น่าสนใจยิ่งผู้สอนแต่ละคนเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน มองเห็นพัฒนาการและความพร้อมของผู้เรียนแล้ว แนวคิดหลักการ เทคนิคการสอนอะไรก็ตามที่ผู้สอนออกแบบแล้วน่าสนใจ สนุก ทำหาย แตกต่างไปจากเดิมที่ไม่ใช่แค่การเปิดหนังสือเรียน ทำใบงาน ผู้สอนเฉลย แล้วหมดเวลาไปในแต่ละวัน คำถาม คือ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทักษะอะไร จะเกิดแรงบันดาลใจอะไร และที่สำคัญจะนำอะไรไปประยุกต์ใช้ในอนาคต นับเป็นสิ่งที่ผู้สอนในยุคปัจจุบันต้องหาคำตอบ และ

เร่งพัฒนาการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มีหลากหลายเทคนิคการสอนให้
เลือกนำมาใช้พัฒนาผู้เรียนของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กุลิสรา จิตรชญาณิช. (2562). **การจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. (2552). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**.
(พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2541). **การจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2559). **การออกแบบการสอน หลักการ ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: สาขา
เทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2562). **หลากหลายวิธีสอน...เพื่อพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทย**. กรุงเทพฯ:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและ
ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้**.
สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566, จาก <http://academic.obec.go.th>.

การพัฒนาทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนด้วยแบบฝึกทักษะ

The Development of Basic Chinese Strokes

Writing Skills through Practice

Shen Zheng^{1/} Zhu Li Jing ^{2/} กรกมล ธนะโรจน์รุ่งเรือง^{3/} กมลทิพย์ รักเกียรติยศ⁴

Shen Zheng ^{1/} Zhu Li Jing ^{2/} Kornkamon Thanarotrungueang ^{3/}

Kamontip Rakkiattiyod⁴

¹⁻²มหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

³⁻⁴สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^{1,2}Yunnan Minzu University, China.

³⁻⁴Chinese Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

*Corresponding author Email: fon.kg@hotmail.com

(Received: August 24, 2023; Revised : October 6, 2023 ; Accepted : November 21, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน ด้วยแบบฝึกทักษะทางการเขียนเส้นขีดพื้นฐาน 2) เพิ่มผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานอักษรจีนของนักศึกษา และ 3) ศึกษาความพึงพอใจการใช้แบบฝึกทักษะของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนทุกชั้นปี คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวนทั้งหมด 100 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบฝึกทักษะ เรื่อง เส้นขีดพื้นฐานอักษรจีน 2) แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน เรื่อง เส้นขีดพื้นฐานอักษรจีน 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแบบฝึกทักษะ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนอักษรจีนในภาพรวม มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนเป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ (E^1/E^2) เท่ากับ 81.58/87.30 2) ผลการการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านคะแนนความถูกต้องในการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนพบว่า นักศึกษามีคะแนนความถูกต้องในการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยการเขียนอักษรจีนก่อนเรียนเท่ากับ 11.16 คิดเป็นร้อยละ 55.8 และคะแนนการทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 17.80 คิดเป็นร้อยละ 89.00 3) ผลประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อแบบฝึกทักษะ เรื่อง เส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40)

คำสำคัญ: ทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจ

Abstract

The study's objectives were to 1) enhance basic Chinese stroke writing abilities through practice and 2) to improve students' achievement in basic Chinese stroke writing. 3) examine the students satisfaction with the learning exercise of basic Chinese stroke writing skills.. The sample comprised 100 Chinese language students from the Faculty of Humanities and Social Sciences at Phetchaburi Rajabhat University in the second semester of the academic year 2022. The research materials included: 1) basic Chinese stroke writing skills exercise; 2) a pre-learning and post-learning exam on basic Chinese strokes; and 3) The students' satisfaction assessment form for the exercise. The results revealed that 1) the general development of basic Chinese stroke writing skills was 81.58/87.30 in conformity with the stipulated requirements (E1 and E2). 2) A comparison of students' academic performance scores on the correctness of the basic Chinese stroke writing skills found that students had higher scores on the accuracy of basic Chinese stroke writing skills after learning than before, the average score for basic Chinese stroke writing skills was 11.16 (55.80%), whereas the post-test score was 17.80 (89.90%). 3) The survey results of the study group on their satisfaction with basic Chinese stroke writing skills with advanced exercise were at a high level ($\bar{x}$ = 4.40).

Keywords: Basic Chinese Stroke, Writing Skills, Achievement Satisfaction

บทนำ

การเรียนรู้ภาษาจีนให้ได้ผลดีนั้น ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ทักษะทั้ง 4 ด้านคือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ตามที่ สนิท ตั้งทวี (2528: 153) แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “ทักษะการเขียนเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากกว่าทักษะอื่นๆ เพราะการเขียนเป็นการสื่อสารที่มีขั้นตอนหลายอย่าง เช่น ผู้เขียนจะต้องนึกคิดก่อนว่าจะเขียนอย่างไร จึงจะมีความหมายตรงกับความคิดของตนเองที่ต้องการจะถ่ายทอด” ส่วนภาษาจีนกลางเป็นภาษามิตัวอักษรที่มีวิวัฒนาการมาจากอักษรรูปภาพ กล่าวคือ อักษรหนึ่งตัวประกอบด้วยรูปภาพหนึ่งภาพที่ใช้แทนความหมายต่างๆ ต่อมาได้มีการพัฒนามาเป็นตัวอักษรที่มีลักษณะเป็นเส้นขีด ปัจจุบันอักษรจีนเป็นอักษรภาพ ดังนั้นการอ่านอักษรจีนจึงไม่สามารถสะกดคำ อ่านได้โดยตรงเหมือนกับภาษาอื่นๆ ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องจดจำตัวอักษรแต่ละตัวว่ามีการอ่านและหมายความอย่างไร นอกจากนี้แล้วยังจะต้องอ่านให้ได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นเพื่อให้ง่ายต่อการอ่านตัวอักษรจีน การมีทักษะการเขียนภาษาจีนเพื่อใช้ในการสื่อสารภาษาจีนสอดคล้องกับงานวิจัยของกรกมล ธาระโรจน์รุ่งเรือง (2565) ได้กล่าวว่า การฝึกฝนการเขียนภาษาจีนให้กับผู้เรียนนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก การฝึกเขียนบนทีกประจำวัน การคัดลอกบทเรียน การจดบันทึกการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ การฝึกฝนเขียน

รูปแบบเอกสารภาษาจีนต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ในทางปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็เพื่อปลูกฝังความสามารถในการเขียนภาษาจีนของนักเรียนให้สามารถเขียนภาษาจีนเพื่อใช้สื่อสารให้มากขึ้น สามารถนำความรู้ที่เรียนในตำรามาปรับใช้ได้จริง ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการใช้ภาษาจีนอย่างเป็นรูปธรรมการสอนในรูปแบบปฏิสัมพันธ์ ผู้เรียนบางกลุ่มไม่ได้มีการให้ความสำคัญแก่การเขียนหรือการเรียนรู้เส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนที่ถูกต้อง กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาพบว่า ปัญหาหลักคือ กลุ่มตัวอย่างบางคนยังมีการเขียนลำดับเส้นขีดพื้นฐานที่ยังไม่ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนจดจำอักษรจีนไม่ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีทักษะการเขียนที่เริ่มจากเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน ต้องใช้ความจำในการจำเส้นขีดพื้นฐานและนำไปสร้างเป็นตัวอักษรจีน เพื่อสื่อสารถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกสู่ผู้รับสาร การเขียนอักษรจีนที่มีความยากและซับซ้อน ผู้เรียนจะต้องเรียบเรียงความคิดถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร โดยเริ่มจากการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนให้ถูกต้องก่อน ในฐานะผู้วิจัยเป็นผู้สอนภาษาจีน พบว่า การเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มีข้อผิดพลาดในการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนที่ยังไม่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาข้อผิดพลาดในการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน พัฒนาทักษะการเขียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาจีนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน (基本笔画) ด้วยแบบฝึกทักษะทางการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน (基本笔画)
2. เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน (基本笔画) ของนักศึกษาสาขาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจการใช้แบบฝึกทักษะทางการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน (基本笔画) ของนักศึกษาสาขาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย และกรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การพัฒนาทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน (基本笔画) ทั้ง 8 ขีด ตามกฎพื้นฐานของการเขียนเส้นขีดอักษรจีนซึ่งประกอบด้วย 点 (丶), 横 (一), 竖 (丨), 撇 (丿), 捺 (㇏), 提 (㇀), 折 (𠃍), 钩 (乛)
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน ชั้นปีที่ 1-4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบฝึกทักษะการเขียนอักษรจีน 4 ชุด
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเขียนอักษรจีนก่อนเรียนและหลังเรียน (Pretest-Posttest) เรื่องการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน ทั้งหมด 20 ข้อ ข้อสอบปรนัย 10 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน ข้อสอบอัตนัย 10 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน
3. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกทักษะจากนักศึกษาศาสาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน (基本笔画) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยแบบ (The One-Group Pretest – Posttest Design) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538) มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. สำรวจปัญหาการเขียนตัวอักษรจีนขั้นพื้นฐานของผู้เรียน
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ เทคนิคและวิธีการสร้างแบบฝึกหัดทักษะการเขียนอักษรจีนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. สร้างแบบฝึกทักษะการเขียนอักษรจีน จาก Chinese edition Zhang Guang (2017 Higher Education Press) ทั้งหมด 4 ชุด ดังนี้
 - ชุดที่ 1 เส้นขีดพื้นฐาน (基本笔画) ตัวอักษรจีน 丶 และ 一
 - ชุดที่ 2 เส้นขีดพื้นฐาน (基本笔画) ตัวอักษรจีน | และ J
 - ชุดที่ 3 เส้นขีดพื้นฐาน (基本笔画) ตัวอักษรจีน \ และ ㄣ
 - ชุดที่ 4 เส้นขีดพื้นฐาน (基本笔画) ตัวอักษรจีน ㄥ และ J
4. นำแบบฝึกทักษะการเขียนภาษาจีนให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินประสิทธิภาพและนำมาปรับปรุงแก้ไข
5. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อประเมินผู้เรียน พร้อมตรวจสอบความเที่ยงตรงและความสอดคล้อง (IOC) และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกัน ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ พบว่า แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สอดคล้องกับทฤษฎีของสุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงศ์ (2551)
6. นำคะแนนที่ได้จากแบบวัดการเขียนอักษรจีน มาหาร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของคะแนนรวม เฉลี่ยเป็นค่าประสิทธิภาพ (E2) และนำค่าประสิทธิภาพ E^1/E^2 เทียบกับเกณฑ์ 80/80 เพื่อแปลผล
7. สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกทักษะ เพื่อใช้ประเมินความคิดเห็นของผู้เรียนหลังการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนภาษาจีน ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินความคิดเห็น 5 ระดับตามแบบลิเคอร์ท (Likert, 1973 อ้างถึงใน ชาตรี คุ่มอนงค์, 2553)

8. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักศึกษา ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่องการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน
9. ทดลองสอนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนอักษรจีน เป็นเวลา 36 ชั่วโมงรวม 12 สัปดาห์
10. ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่องการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน ที่เป็นชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการเขียนอักษรจีน ตามเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 80/80 โดยใช้สูตร E1/E2 (ศิริพงษ์ พยอมนำม, 2533)
2. เปรียบเทียบผลการทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน ก่อนและหลัง ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสถิติทดสอบ ที (t-test dependent)
3. นำผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน ที่มีต่อแบบฝึกทักษะการเขียนอักษรมาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับการแปลความหมายค่าเฉลี่ยกำหนดตามเกณฑ์ของ Best (1981) ดังนี้
 - ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
 - ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
 - ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
 - ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
 - ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนด้วยแบบฝึกทักษะทางการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน 2) เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนของนักศึกษาสาขาภาษาจีนทุกชั้นปี 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจการใช้แบบฝึกทักษะทางการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนของนักศึกษาทุกชั้นปี กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน ชั้นปีที่ 1-4 คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบฝึกทักษะการเขียนอักษรจีน 4 ชุด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเขียนอักษรจีน ก่อนเรียนและหลังเรียน (Pretest- Posttest) และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกทักษะ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic

Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินแต่ละข้อโดยใช้สูตร IOC

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานอักษรจีนในภาพรวม มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนเป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ (E^1 / E^2) เท่ากับ 81.58/87.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน

คะแนน	จำนวนนักศึกษา	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	t - test
ก่อนเรียน	100	20	11.16	5.00	55.8	10.20
หลังเรียน	100	20	17.80	1.54	89.0	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาด้านคะแนนความถูกต้องในการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน มีสัมฤทธิ์หลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติทดสอบค่าที (t-test) กำหนดการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า คะแนนเฉลี่ยการเขียนอักษรจีนก่อนเรียนเท่ากับ 11.16 คิดเป็นร้อยละ 55.8 และคะแนนการทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 17.80 คิดเป็นร้อยละ 89.0 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน

N = 100

ข้อความถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. แบบฝึกทักษะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ไว้อย่างถูกต้องชัดเจน	4.24	0.59	มาก
2. การออกแบบตัวอักษรจีนของแบบฝึกทักษะเหมาะสม เข้าใจง่าย เขียนได้ง่าย มีความน่าสนใจ	4.32	0.69	มาก
3. ตัวอักษรจีนในแบบฝึกทักษะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้และมีทักษะมากขึ้น	4.36	0.63	มาก
4. คำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ทดสอบในแบบฝึกทักษะมีความสอดคล้องกับเส้นขีดพื้นฐานอักษรจีน	4.32	0.61	มาก
5. ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานกับการเขียนอักษรจีนในการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะ	4.28	0.54	มาก

ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
6. แบบฝึกทักษะใช้วิธีประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถนำทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานอักษรจีนไปปรับใช้ต่อไปได้	4.20	0.57	มาก
รวม	4.28	0.05	มาก

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อแบบฝึกทักษะ เรื่อง การเขียนเส้นขีดพื้นฐานอักษรจีนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.05) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ตัวอักษรจีนในแบบฝึกทักษะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้และมีทักษะมากขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 4.36 รองลงมาคือ การออกแบบตัวอักษรจีนของแบบฝึกทักษะเหมาะสม เข้าใจง่าย เขียนได้ง่าย มีความน่าสนใจ และคำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ทดสอบในแบบฝึกทักษะมีความสอดคล้องกับเส้นขีดพื้นฐานอักษรจีน อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย 4.32 ดังตารางที่ 2

อภิปรายการวิจัย

จากผลการวิจัยที่นำเสนอข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายโดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ รายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาแบบฝึกทักษะทางการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน (基本笔画) สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน พบว่า แบบฝึกทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีนในภาพรวม มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนเป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ (E^1 / E^2) เท่ากับ 81.58/87.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของหยาง (2554) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรตัวอักษรจีนสำหรับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนประกอบด้วยคำนำ คำชี้แจง แผนการจัดการเรียนรู้ ใบงานฝึกทักษะ ซึ่งมี 6 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 ตัวอักษรจีนที่เกี่ยวกับร่างกาย ชุดที่ 2 ตัวอักษรจีนที่เกี่ยวกับคน ชุดที่ 3 ตัวอักษรจีนที่เกี่ยวกับธรรมชาติ ชุดที่ 4 ตัวอักษรจีนที่เกี่ยวกับพืชและสัตว์ ชุดที่ 5 ตัวอักษรจีนที่เกี่ยวข้องกับของใช้ และเครื่องมือ และชุดที่ 6 ตัวอักษรจีนแบบโครงสร้างผสม แบบทดสอบหลังเรียน แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 90.00/89.29 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน (基本笔画) ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนเรื่อง เส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน คะแนนเต็ม 20 คะแนน นักศึกษาได้คะแนนก่อนเรียนมากที่สุด 8 คะแนน หลังเรียน นักศึกษาได้คะแนนมากที่สุด 20 คะแนน คะแนนต่ำสุด 14 คะแนน และนักศึกษามีคะแนนความก้าวหน้ามากที่สุด 15 คะแนน จะเห็นได้ว่ามีนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์เท่ากัน เนื่องจากนักศึกษาเคยมีความรู้และเคยศึกษาเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน สอดคล้องกับดวงจันทร์ เตียววิไล (2564) ศึกษาพัฒนาหลักสูตรเสริมสมรรถนะการเขียนภาษาจีน เรื่องชีวิตของฉันสำหรับนักเรียนโรงเรียนนานาชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรเสริมสมรรถนะการเขียน

ภาษาจีนเรื่องชีวิตของฉันทน์ที่พัฒนาขึ้นมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ตามลำดับและสมรรถนะการเขียน ภาษาจีนเรื่องชีวิตของฉันทน์อยู่ในคุณภาพดี

3. ผลประเมินความพึงพอใจการใช้แบบฝึกทักษะทางการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน (基本笔画) ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อการที่ใช้แบบฝึกทักษะทางการเขียนเส้นขีดพื้นฐานของอักษรจีน (基本笔画) อยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = 4.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.05) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ตัวอักษรจีนในแบบฝึกทักษะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้และมีทักษะมากขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 4.36 รองลงมาคือ การออกแบบตัวอักษรจีนของแบบฝึกทักษะเหมาะสม เข้าใจง่าย เขียนได้ง่าย มีความน่าสนใจ และคำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ทดสอบในแบบฝึกทักษะ มีความสอดคล้องกับเส้นขีดพื้นฐานอักษรจีน อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย 4.32 สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลลักษณ์ แก้วกระจ่าง (2557) ศึกษาการเพิ่มทักษะการเขียนด้วยชุดแบบฝึกโครงเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อแบบฝึกชุดโครงโดยรวมต่อแบบฝึกชุดโครงเรื่องนั้น อยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ย = 4.56, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.59) แบบฝึกชุดโครงเรื่องสร้างความเข้าใจในการวางโครงเรื่อง อยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = 4.44, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.66) ตามลำดับ และแบบฝึกชุดโครงเรื่องสามารถเพิ่มประสิทธิภาพทักษะการเขียนได้ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = 3.35, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.68)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยของนักวิจัย

1.1 ควรพัฒนาสื่อที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมเสริมบทเรียนการเขียน โดยมีตัวอย่างที่สามารถให้ดูและฝึกเขียนได้ชัดเจนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา ทำให้นักศึกษามีความสนใจและจดจำภาษาจีนมากยิ่งขึ้น

1.2 ควรมีการพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะในระดับที่สูงขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเส้นขีดพื้นฐาน (基本笔画) ของนักศึกษาต่อไป

1.3 ควรให้นักศึกษาได้ฝึกการเขียน อย่างต่อเนื่องและควรให้นักศึกษาฝึกการใช้เส้นขีดพื้นฐาน (基本笔画) ที่หลากหลาย เพื่อที่จะได้เขียนได้อย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกับการสอนปกติ

2.2 ควรบริหารจัดการเวลาให้มีความรวดเร็วและถูกต้องที่สุดเพื่อการทำงานในระดับขั้นต่อไปได้

สะดวก

เอกสารอ้างอิง

- กรกมล ชนะโรจน์รุ่งเรือง, Sze, Y.P. และศุภรัสมิ ศิริพุทธิพันธ์. (2565). การประยุกต์ใช้แนวคิดการเขียนแบบ
 อรรถฐานกระบวนการ (Process Genre – Approach) เพื่อพัฒนาความสามารถการเขียนเชิงปฏิบัติ
 ภาษาจีน สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
 วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 12(2), 47-59.
- ชาตรี คุ่มอนงค์. (2553). ความพึงพอใจที่มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการใช้บริการคลังรหัสหมาย
 โทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้บริโภค. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงจันทร์ เตียววิไล. (2564). พัฒนาหลักสูตรเสริมสมรรถนะการเขียนภาษาจีน เรื่องชีวิตของฉันสำหรับ
 นักเรียนโรงเรียนนานาชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
 หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุริยสาส์น.
- วิไลลักษณ์ แก้วกระจ่าง. (2557). รายงานวิจัยเรื่องการเพิ่มทักษะการเขียนด้วยชุดแบบฝึกโครงเรื่อง The
 Writing Ability Enhancement by Using the Conceptual Plot. พระนครศรีอยุธยา:
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ศิริพงษ์ พยอมแย้ม. (2533). การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- สนิท ตั้งทวี. (2528). ความรู้และทักษะทางภาษา. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงศ์. (2551). การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC). สืบค้นเมื่อ
 20 มกราคม, 2565, จาก http://mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=656&articlegroup_id=146.2551.
- หยาง, ลี. (2554). พัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed.). Englewood Cliff, NJ: Prentice Hall.

ศิลปะร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์แสดงอัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรี Creative Contemporary Arts Symbolizes Local Identity of Phetchaburi Province

ศิริเพ็ญ ภูมพิณโย¹/ สุธิดา บุตรแขก²/ พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า³/ สุนิษา อัศวินรุ่งโรจน์⁴/
กุลเชษฐ์ ขาวไชยมหา⁵/ สรไกร เรืองรุ่ง⁶/ภัทรภร จิตติชาญชัยกุล⁷
Siripen Pumahapinyo¹/Suthida Butkeak²/Poonsawat Moombansao³/
Sunisa Assawinrungraj⁴/Gulached Kaochaimaha⁵/Sorrakrai Ruangrungrong⁶/
Pattaraporn Titichanchaikula⁷

^{1,2,3,4,6,7} อาจารย์, สาขาวิชาศิลปศึกษา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^{1,2,3,4,6,7} Lecturer, Art Education Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi
Rajabhat University

⁵ อาจารย์พิเศษ, สาขาวิชาศิลปศึกษา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

⁵ Special instructor, Art Education Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi
Rajabhat University

Corresponding author E-mail: siripen.puma@gmail.com

(Received: February 1, 2023; Revised: August 15, 2023; Accepted: November 21, 2023)

บทคัดย่อ

แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะรูปแบบร่วมสมัยเพื่อแสดงอัตลักษณ์เชิงพื้นที่นั้น สามารถใช้เนื้อหาเรื่องราว หรือเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องผ่านการสื่อสารโดยใช้ภาพเชิงสัญลักษณ์ เพราะทุกพื้นที่ล้วนมีเรื่องราวที่สามารถแสดงความเป็นตัวตนอันเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ อาทิ ลักษณะเฉพาะทางภูมิทัศน์ วิถีชีวิต ชาติพันธุ์ความเป็นอยู่ อาหารการกิน ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งลักษณะเฉพาะเหล่านี้รวมเรียกว่า “อัตลักษณ์” การใช้เรื่องราวแสดงอัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรีถ่ายทอดลงสู่ผลงานศิลปะในรูปแบบของงานศิลปะร่วมสมัยเป็นแนวทางในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของศิลปิน ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวใหม่ในงานศิลปะ และสร้างให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้คนมากยิ่งขึ้น ผลงานศิลปะร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์มีแนวทางการออกแบบ การสังเคราะห์ข้อมูล และบูรณาการเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการถ่ายทอดความคิด จินตนาการของมนุษย์ เพื่อการสร้างสรรค์ ประยุกต์ โดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบทางศิลปะร่วมกับการเลือกใช้เทคนิค และวัสดุศิลปะให้มีความงามเชิงสุนทรียะ รวมถึงแสดงความรู้สึกคล้อยไปกับลักษณะทางประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตอัน

เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งรูปแบบของผลงานศิลปะร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์นั้นสามารถนำเสนอด้วยกลวิธี เทคนิคและวัสดุศิลปะที่หลากหลายนำมาผสมผสานกันจนเกิดผลทางการรับรู้ใหม่ขึ้นตามความเชี่ยวชาญของศิลปิน อาทิ ผลงานศิลปะเทคนิคดิจิทัลอาร์ต ผลงานจิตรกรรมสีน้ำมัน ผลงานจิตรกรรมสีอะคริลิกและทองคำเปลว ผลงานประติมากรรมปูนปั้น และผลงานศิลปะการปักผ้า

คำสำคัญ: ศิลปะร่วมสมัย กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ อัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรี

Abstract

A guideline for creating contemporary work of art to express local identity can be used as a content that is related to the area through symbolic and visual communication. Because of every area has a story that can show local identity such as landscape characteristics, ethnicity, way of life, food, art, culture, and local wisdom, these unique characteristics are collectively called "Identities." The use of the story showing the identity of Phetchaburi Province is conveyed into work of art in the form of contemporary art that has risen to a new movement in art and create more understanding between people. The creative contemporary art has a design guideline that consist of data synthesis, integration, and imagination for creativity. The artists use the principles of art composition together with the techniques and materials to create the work of art that are aesthetically pleasing and show consistency with the characteristics of traditions, cultures and way of life. The form of creative contemporary art can be presented with a variety of techniques and materials based on the artist's expertise, such as digital art, oil painting, acrylic painting and gold leaf, stucco sculpture, and embroidery art.

Keyword: Contemporary Arts, Creative art works process, Local Identity of Phetchaburi Province

บทนำ

ผลงานศิลปะถือว่าเป็นงานศาสตร์แห่งศิลป์ที่ช่วยเชื่อมโยงวัฒนธรรมจากอดีตมาสู่ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ในขณะที่สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลต่อรูปแบบแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินไทยทั้งด้านแนวคิดและเทคนิค กลวิธีสร้างสรรค์ผลงาน มีการใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีเพื่อการสร้างสรรคผลงานศิลปะอย่างแพร่หลายมากขึ้น เกิดเป็นผลงานศิลปะร่วมสมัยที่ผสมกลมกลืนกับการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมและวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เกิดการยอมรับและเผยแพร่ทั้งในระดับประเทศและในระดับสากลมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันศิลปะและวัฒนธรรมในท้องถิ่นยังสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ใน

รูปแบบของการสร้างพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านสู่การสร้างมูลค่าของสินค้าและบริการด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ และต้นทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะรูปแบบร่วมสมัยในประเทศไทยนั้นเริ่มได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก คำว่า “ร่วมสมัย” เหมือนกันกับคำว่า “สมัยใหม่” หรือ “ทันสมัย” คือความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบริบทใหม่ ๆ และมีความหมายใหม่ได้ตลอดเวลาโดยในปัจจุบันแนวทางที่เรียกกันว่า “ศิลปะสมัยใหม่” เป็นปรากฏการณ์ที่ศิลปินสร้างผลงานอันแตกต่างจากยุคก่อนหน้า หรือยุคประเพณี โดยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละคนปรากฏอยู่ในชิ้นงาน (สุพร ทองจิ้ว, 2563: 58) ซึ่งผลงานศิลปะที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นมานั้นจะมีกระบวนการสร้างสรรค์แบบมีขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นศึกษาแรงบันดาลใจ การกำหนดแนวความคิดเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ รวมถึงการบูรณาการเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดการผสมผสาน อันจะนำไปสู่การค้นพบความรู้ใหม่จากการจำลองความรู้ ผสมผสาน ร่วมกับการถกทอความรู้ส่วนตน การทดลองสร้างสรรค์ผลงานเพื่อก่อผลึกความสมบูรณ์ และสร้างปัจเจกลักษณ์ทางศิลปะ (สุชาติ เถาทอง, 2558: 215) ส่วนคำว่า อัตลักษณ์ (อ่านว่า อัต-ตะ-ลัก) ประกอบด้วยคำว่า อัต (อัต-ตะ) ซึ่งหมายถึง ตน หรือตัวเอง กับ ลักษณะ ซึ่งหมายถึง สมบัติเฉพาะตัว คำว่า อัตลักษณ์ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า identity (อ่านว่า ไอ-เด็น-ติ-ตี้) หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้นั้นเป็นที่รู้จัก หรือจำได้ สังคมแต่ละสังคมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2565) ดังนั้น เมื่อต้องการแสดงอัตลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรีจากลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นที่รู้จักหรือจดจำได้ทั่วไปนั้น ก็สามารถเชื่อมโยงกับเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นเมืองเก่าแก่เป็นแหล่งสืบทอดงานสกุลช่างเมืองเพชรอันโดดเด่น และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันน่าอัศจรรย์ อีกทั้งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐาน อาทิ ชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เป็นต้น

ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย

1. ความเป็นมาของศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย

รูปแบบของศิลปะร่วมสมัย เกิดจากความคิด และการประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้การสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องราวหรือลวดลายบางส่วนให้มีความทันสมัย ทันเหตุการณ์ แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของลักษณะแนวความคิด รูปแบบวิธีการ ขั้นตอนการสร้างงานตามยุคสมัย หรือตามรูปแบบงานศิลปะภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ศิลปะในประเทศไทยก่อนสมัยรัตนโกสินทร์นั้นมีรูปแบบของการอนุรักษ์ศิลปะไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สังคมไม่มีเสรีภาพในการแสดงออกมากนัก การพัฒนาของศิลปะและสังคมจึงถูกจำกัด สถาบันที่มีบทบาทต่อการดำรงชีวิตมากที่สุดคือ สถาบันศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมของแหล่งศิลปกรรม ทั้งผลงานจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม โดยงานจิตรกรรมจะปรากฏให้เห็นอยู่ตามผนังโบสถ์อันเป็นไปตามคติความเชื่อทางศาสนา หรือประเพณีเป็นส่วนใหญ่ ประติมากรรมจะปรากฏในลักษณะการสร้างพระพุทธรูปเพื่อกราบไหว้บูชา

และลวดลายการปั้นปูนตกแต่งซุ้มประตูหน้าต่างและหน้าบันโบสถ์ ส่วนสถาปัตยกรรมมีการก่อสร้างโบสถ์ วิหาร วดาวารามอันใหญ่โต มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของรูปแบบศิลปะไทยอย่างชัดเจน เช่น ศิลปะสมัยสุโขทัย ศิลปะสมัยอยุธยา เป็นต้น ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของสังคมไทย มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคมและศิลปวัฒนธรรม เป็นช่วงสร้างบ้านแปลงเมือง มีการสร้างศิลปกรรมต่าง ๆ มาทดแทน ศิลปะที่สูญหายและถูกทำลายไปตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาแตก พระมหากษัตริย์ในช่วงแรกของสมัยรัตนโกสินทร์ จึงเน้นไปที่การปฏิสังขรณ์ศิลปกรรมให้มีความสมบูรณ์สวยงามดังเดิม ซึ่งทำให้รูปแบบของศิลปกรรมในสมัย รัตนโกสินทร์ยุคแรก ๆ ยังเป็นรูปแบบเดิมอยู่มากไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ลักษณะของงานจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ยังคงสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อตอบสนองความเชื่อทางศาสนา และรับใช้ผู้มีอำนาจ ล้วนได้แบบอย่างของศิลปะสมัยอยุธยาเป็นส่วนใหญ่ และลักษณะของรูปแบบยังสะท้อนให้เห็นถึงความผสมผสาน ของอิทธิพลศิลปะของชาติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอินเดีย ลังกา ขอม หรือจีน

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของศิลปะในประเทศไทยอย่างชัดเจนนั้นเกิดขึ้นในสมัยของ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ซึ่งเป็นเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจาก ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 และท้ายที่สุดพระองค์ก็ประกาศสละราชสมบัติในอีก 2 ปีต่อมา เมื่อกล่าวถึงศิลปกรรมใน สมัยนี้เป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงศิลปกรรม งานด้านสถาปัตยกรรมได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยมี สถาปนิกหลายคนที่ได้ไปศึกษาสถาปัตยกรรมจากตะวันตก ทำให้ปรากฏสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นมากมายและทั้ง จากการที่เริ่มมีศิลปินอิตาเลียนเข้ามามีบทบาทในสังคมไทย พร้อมทั้งนำความงามแบบตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ เมื่อถึงปลายสมัยของพระองค์ถึงปี พ.ศ.2476 จึงได้มีการก่อตั้งโรงเรียนประณีตศิลปกรรมขึ้น โดยมีคาร์ราโด เฟโรจี หรือศิลปิน พีระศรี อาจารย์และช่างปั้นจากประเทศอิตาลีเป็นผู้วางรากฐานการศึกษาศิลปะในประเทศไทย และได้เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนศิลปากร โดยท่านกับลูกศิษย์ได้ร่วมกันปั้นอนุสาวรีย์และสร้างสรรค์งานด้าน ศิลปะต่อมาอีกมากมาย ศิลปกรรมเด่น ๆ ในช่วงนี้ส่วนใหญ่จะเป็นงานประติมากรรมอนุสาวรีย์ เป็นลักษณะ รูปแบบเหมือนจริง ศิษย์รุ่นแรกของศิลปิน พีระศรี ที่มีบทบาทเด่นในการสร้างสรรค์ผลงานในลักษณะศิลปะ สมัยใหม่ ได้แก่ เพื่อ หริพิทักษ์ เขียน ยิ้มศิริ เป็นต้น โดยต่อมาเมื่ออาจารย์ศิลปิน พีระศรี เสียชีวิต ศิษย์ของท่านก็ ประสบผลสำเร็จกันอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้เมืองไทยเริ่มพัฒนาศิลปะไปสู่สากล มีการจัดประกวดและแสดง นิทรรศการศิลปกรรมแห่งชาติ ศิลปินที่มีผลงานเด่นในช่วงระยะเวลานี้ได้แก่ มีเซียม ยิบอินซอย, เขียน ยิ้มศิริ, สิทธิเดช แสงหิรัญ, เพื่อ หริพิทักษ์, ไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์, แสง สงฆ์มั่งมี, ประสงค์ ปัทมานุช, จำรัส เกียรติก้อง ฯลฯ และต่อมาช่วงรอยต่อก่อนและหลังการเสียชีวิตของอาจารย์ศิลปิน พีระศรี ศิลปินคลื่นลูกที่สองที่โดดเด่น อาทิ สวัสดิ์ ตันติสุข, ชะลูด นิยมเสมอ, ทวี นันทขว้าง, อังคาร กัลยาณพงศ์, ชำเรือง วิเชียรเขตต์, มานิตย์ ภู่อารี, สมโภชน์ อุปอินทร์, ถวัลย์ ดัชนี, พิชัย นิรันดร์, ดำรง วงศ์อุปราช, สันต์ สารากรบริรักษ์, ลาวัณย์ ดาวราย, ประหยัด พงษ์ดำ, จักรพันธ์ โพธิยกฤต เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีศิลปินร่วมสมัยรุ่นใหม่หลายคนในปัจจุบัน ที่มี ผลงานโดดเด่นเป็นที่ยอมรับ มีผลงานหลายชิ้นจัดแสดงถาวร ณ พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย อาทิ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, ปรีชา เถาทอง, ปัญญา วิจิณนสาร, สมภพ บุตรราช, ชว่ง มูลพิณิจ, เหม เวชกร, ประทีป คชบัว,

ธงชัย ศรีสุขประเสริฐ, เด่นพงษ์ วงศาโรจน์, ลำพู กันเสนาะ, พชรพล แดงรัตน์ (พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย, 2563; กระทรวงวัฒนธรรม, 2560)

2. ศิลปินไทยกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย

แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยของศิลปินไทยที่โดดเด่นมีหลายท่านด้วยกัน อาทิ

ถวัลย์ ดัชนี เป็นจิตรกรที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) เมื่อ พ.ศ. 2544 เขาเกิดที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ลักษณะผลงานของเขาสามารถนำปรัชญาธรรมในพุทธศาสนา มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะจนได้ชื่อว่าเป็นสื่อกลางเชื่อมโลกตะวันออกและตะวันตกเข้าหากันในยุคปัจจุบันได้

ชะลูด นิ่มเสมอ ศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานจากแนวคิดความสุข สงบของภาวะจิตใจมนุษย์ จากการรู้แจ้ง เห็นธรรม ความซาบซึ้งในพระพุทธศาสนา โดยผลงานของท่านจะมีทั้งงานภาพพิมพ์ ภาพจิตรกรรมและประติมากรรม โดยชุดผลงาน “ลูกสาว” นี้ แต่ละภาพจะมีเด็กหญิงสาวที่แสดงออกถึงความสงบ ความละเอียดอ่อนของจิตใจ ซึ่งจะสวมใส่เสื้อผ้าด้วยชุดชนเผ่าพื้นเมืองต่าง ๆ ยืนในท่าตรงบ้าง เปลี่ยนอิริยาบถบ้าง มืองค์ประกอบประดับตกแต่งเช่น ชุ่มเรือนยอด เป็นต้น

เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ผู้สร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ จนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ ได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ในปี พ.ศ. 2554 ผลงานของท่าน นอกจากการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมอันวิจิตรงดงามแล้ว ท่านยังได้ดำเนินการออกแบบก่อสร้างอุโบสถ วัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย ถวายเป็นพุทธบูชา ซึ่งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงจนถึงปัจจุบัน

ประทีป คชบัว ผู้สร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบเหนือความเป็นจริง ในรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ ผสมกับความฝันและจินตนาการที่ไม่มีอยู่จริง

ลำพู กันเสนาะ ศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมที่ต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึกของคนผ่านใบหน้า ท่าทาง โดยใช้การเน้นสัดส่วนที่สื่ออารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในภาพให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ที่แม้จะเป็นภาพที่ดูแล้วตลก ขบขันเพียงชั่วคราว หรือเหมือนว่าเขาค้นมาล้อ แต่ถ้ามองลึกเข้าไป มันเป็นภาพที่แฝงคุณค่าชีวิต และคุณธรรมของคน อยู่ในผลงานเหล่านี้

พชรพล แดงรัตน์ ศิลปินกราฟิตี้ ที่สร้างสรรค์ผลงานนำเสนอเรื่องราวผ่านตัวการ์ตูนมาร์ตี ตัวการ์ตูนสามตา ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากบุคลิกของลูกสาว เนื้อหาส่วนใหญ่ต้องการสะท้อนภาพสังคมปัจจุบัน ดังเช่น ภาพ “In the Water Lily Pond” แสดงเรื่องราวที่ได้รับแรงบันดาลใจจากทิวทัศน์สระบัวของ โคลด โมเน (Claude Monet) และเด็กสามตาทำท่าลอยคอในบึงบัวสื่อถึงสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก ถ่ายทอดออกมาในศิลปะแนวอิมเพรสชันนิสต์ ภาพที่ดูไร้เดียงสาแต่แฝงนัยยะของสถานการณ์บ้านเมืองไทยในปัจจุบัน เป็นต้น ทั้งนี้ รูปแบบผลงานของศิลปินแต่ละคนล้วนแสดงความร่วมมือสอดคล้องกับวิถีและสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัยโดยแต่ละคนจะแสดงออกด้วยแรงบันดาลใจผ่านเทคนิคและความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน

แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยเพื่อแสดงอัตลักษณ์ท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี

1. อัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรี

1.1 อัตลักษณ์ด้านลักษณะทางกายภาพ

อัตลักษณ์ด้านลักษณะทางกายภาพของจังหวัดเพชรบุรีนั้นจะมีลักษณะภูมิประเทศที่มีความหลากหลาย โดยพื้นที่ด้านตะวันตกเป็นป่าไม้และภูเขาสูงสลับซับซ้อน มีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นเส้นกั้นอาณาเขตระหว่างไทยกับเมียนมา (1) เขตภูเขาและที่ราบสูง อยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดติดกับเมียนมาในบริเวณอำเภอแก่งกระจาน และอำเภอหนองหญ้าปล้อง มีภูเขาสูงและเป็นบริเวณที่สูงชันของจังหวัด มีลักษณะเป็นเทือกเขาทอดยาวจากเหนือมาใต้ บริเวณนี้เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี (2) เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ บริเวณตอนกลางของจังหวัดซึ่งอุดมสมบูรณ์ที่สุด มีแม่น้ำเพชรบุรีซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน และมีเขื่อนแก่งกระจานและเขื่อนเพชรบุรีซึ่งเป็นแหล่งน้ำระบบชลประทาน บริเวณนี้เป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัด เขตนี้คือบริเวณบางส่วนของอำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอท่ายาง อำเภอชะอำ อำเภอบ้านลาด อำเภอบ้านแหลม และอำเภอเขาย้อย และ (3) เขตที่ราบฝั่งทะเล อยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัด ติดกับชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย บริเวณนี้นับเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งของจังหวัดในด้านการประกอบอาชีพประมงและเป็นแหล่งท่องเที่ยว เขตนี้ได้แก่ บางส่วนของอำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม อำเภอท่ายาง และอำเภอชะอำ

1.2 อัตลักษณ์ด้านความหลากหลายของชาติพันธุ์

จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นด้านความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อาทิ ชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากแคว้นสิบสองจุไทย หรือเดียนเบียนฟู ประเทศเวียดนามในปัจจุบัน มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บริเวณอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนและบริเวณแนวภูเขาตะนาวศรี ครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัดในเขตภาคเหนือและภาคตะวันตก โดยในจังหวัดเพชรบุรีชาวกะเหรี่ยงเผ่าโปว์ หรือโพลจะอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ลุ่มแม่น้ำ เช่น กะเหรี่ยงบ้านยางน้ำกลัดใต้ ตั้งถิ่นฐานอยู่ติดกับแม่น้ำห้วยแม่ประจันต์ ในอำเภอหนองหญ้าปล้อง ชาวกะเหรี่ยงโปว์ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี โดยแต่ละชาติพันธุ์มีการแสดงอัตลักษณ์ผ่านวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ที่หล่อหลอมผ่านกาลเวลาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรี

1.3 อัตลักษณ์ด้านต้นทุนทางศิลปวัฒนธรรม

จังหวัดเพชรบุรีมีอัตลักษณ์ด้านต้นทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นซึ่งปรากฏเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้เห็นเด่นชัดมาจนถึงปัจจุบัน อาทิ สถาปัตยกรรมพระราชวัง วัดวาอาราม รวมทั้งผลงานจิตรกรรม ประติมากรรมที่แสดงฝีมืออันล้ำเลิศของสกุลช่างเมืองเพชร เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรี หรือเมืองเพชร ได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต มีช่างฝีมือดีทั้งพระสงฆ์และฆราวาส สืบทอดงานช่างสิบหมู่เมืองเพชร ผลงานที่สร้างสรรค์ออกมาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ฝีมือศิลปกรรมช่างเมืองเพชรนอกจากมีความงดงามวิจิตรเป็นที่ประจักษ์แก่คนเมืองเพชรแล้ว ยังเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างและมีแบบฉบับเฉพาะตนไม่เหมือนกับศิลปะที่ทำขึ้นในท้องถิ่นอื่น ๆ จึงได้รับการขนานนามว่า “สกุลช่างเมืองเพชร”

ซึ่งยังได้สืบสานและต่อยอดมาจนถึงปัจจุบัน มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ให้คนรุ่นลูก รุ่นหลานสืบทอดไม่ให้สูญหาย อาทิ งานช่างเขียน งานช่างปั้น งานช่างทอง งานช่างสลัก งานช่างรัก และงานช่างหุ่น เป็นต้น

2. แรบบันดาลใจของศิลปินสู่ผลงานสร้างสรรค์ที่แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น

2.1 แรบบันดาลใจจากอัตลักษณ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

1) งานสร้างสรรค์ชุด “อัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง” ของ ศิริเพ็ญ ภูมิภิญโญ ได้รับแรงบันดาลใจและแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานมาจากรูปแบบ และสัญลักษณ์ของลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง ซึ่งเทคนิคการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงนั้นประกอบด้วย การทอธรรมดา หรือทอพื้น การทอลายสลับสี และการทอลายจก หรือลายแกะดอก นอกจากนี้ ชาวกะเหรี่ยงยังสร้างลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการปักลาย การถัก และการร้อยพู่ประดับ โดยลวดลายส่วนใหญ่สืบทอดจากบรรพบุรุษ และคิดดัดแปลงจากธรรมชาติ ลวดลายผ้าและสีสันทันที่ใช้เป็นลักษณะเฉพาะ มีอยู่ด้วยกันหลายลวดลายที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และความผูกพันกับธรรมชาติ เช่น ลายเสือดาวนาง ลายเสือดาว ลายรอยเท้าไก่ ลายยกดอก ลายยอดเจดีย์ ลายตาบาน ลายคดเคี้ยว ลายหางปลา ลายปลาตาใบ ลายตาสว่าง ลายไข่นก ลายเขียนกำไล ลายรอยเท้าลูกไก่ ลายดิงเสนห์นาง ลายพระอาทิตย์ เป็นต้น ซึ่งลายผ้าแต่ละลายจะมีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์แฝงอยู่ด้วย เช่น ลายไข่มุกสะ หรือลายพระอาทิตย์ มีลักษณะเป็นลายกลม ๆ เหมือนพระอาทิตย์ ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าใส่แล้วจะทำให้ชีวิตโชติช่วงเหมือนพระอาทิตย์ เป็นต้น (อารีย์ กงจก, 2560) การสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ใช้วิธีการวาดภาพด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้ต้นแบบของลวดลายที่มีพื้นฐานโครงสร้างจากรูปร่างเรขาคณิต พร้อมทั้งจัดวางในรูปแบบใหม่ ร่วมกับการใช้รูปสัญลักษณ์ที่สื่อถึงวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เช่น สัญลักษณ์การโพนทึบระ ของหญิงชายชาวกะเหรี่ยงในรูปแบบลวด ตัดทอนรายละเอียด สัญลักษณ์การแต่งกายของหญิงสาวชาวกะเหรี่ยง ในช่วงวัยที่แตกต่างกัน สัญลักษณ์การไถ่ยาม สัญลักษณ์ของการทอผ้าชาวกะเหรี่ยงที่ใช้ในประเพณีผูกแขนเรียกขวัญ วันกินข้าวห่อ (อั้งหมี่ถ่อง) เป็นต้น

ภาพที่ 1 (ซ้าย)-2 (ขวา) ชื่อผลงาน “ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง” และ “หญิงสาวกะเหรี่ยง 1” จากผลงานสร้างสรรค์ชุด อัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง เทคนิคดิจิทัลอาร์ต ขนาด 90x90 เซนติเมตร ออกแบบ/สร้างสรรค์โดย ศิริเพ็ญ ภูมิภิญโญ (ที่มา: ศิริเพ็ญ ภูมิภิญโญ, 2563)

ภาพที่ 3 (ซ้าย) - 4 (ขวา) ชื่อผลงาน “หญิงสาวกะเหรี่ยง 2” และ “ข้าวห่อกะเหรี่ยง” จากผลงานสร้างสรรค์ชุด
อัตลักษณ์ผ้าห่อกะเหรี่ยง เทคนิคดิจิทัลอาร์ต ขนาด 90x90 เซนติเมตร ออกแบบ/สร้างสรรค์โดย ศิริเพ็ญ ภูมิภิญโญ
(ที่มา: ศิริเพ็ญ ภูมิภิญโญ, 2563)

2) งานสร้างสรรค์ชุด “วิถีกะเหรี่ยง” ของสุธิดา บุตรแขก ได้รับแรงบันดาลใจและแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานมาจากรูปแบบการดำรงชีวิตที่สะท้อนถึงภูมิปัญญา รวมทั้งรูปแบบวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ พอเพียงและสงบสุข สิ่งเหล่านี้จึงนำมาซึ่งความประทับใจและต้องการแสดงถึงเนื้อหาสาระในด้านวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เกี่ยวกับลักษณะการดำรงชีวิตที่สะท้อนถึงภูมิปัญญา อาทิ ภูมิปัญญาการทอผ้ากะเหรี่ยง เครื่องมือเครื่องใช้ในการทอผ้า การประดิษฐ์และใช้เครื่องจักสานสำหรับการทำมาหากิน การพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ เป็นต้น การสร้างสรรค์ผลงานนำเสนอในรูปแบบจิตรกรรมร่วมสมัย ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมด้วยเทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ จำนวน 4 ผลงาน มีรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานแบบกึ่งเหมือนจริงและเหนือความจริงที่สื่อแสดงถึง ความพอเพียงและสงบสุข

ภาพที่ 5 (ซ้าย) - 6 (ขวา) ชื่อผลงาน “วิถีกะเหรี่ยง หมายเลข 1” - “วิถีกะเหรี่ยง หมายเลข 2”
เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 140 x 100 เซนติเมตร ออกแบบ/สร้างสรรค์โดยสุธิดา บุตรแขก
(ที่มา: สุธิดา บุตรแขก, 2561)

ภาพที่ 7 (ซ้าย) – 8 (ขวา) ชื่อผลงาน “วิถีเกะเหวี่ยง หมายเลข 3” - “วิถีเกะเหวี่ยง หมายเลข 4” เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 80x100 เซนติเมตร และ 140 x 100 เซนติเมตร ออกแบบ/สร้างสรรค์โดยสุธิดา บุตรแขก (ที่มา: สุธิดา บุตรแขก, 2561)

2.2 แรงบันดาลใจจากอัตลักษณ์งานสกุลช่างเมืองเพชร

งานสร้างสรรค์ชุด “ลีลา” ของพุลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า ผู้ออกแบบได้รับแรงบันดาลใจจากงานสกุลช่างปูนปั้นเพชรบุรี ซึ่งใช้เทคนิคปูนปั้นสอดอันเป็นเทคนิคของงานสกุลช่างที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี เพื่อใช้สำหรับการประดับตกแต่งอาคารสถาบันช่างเมืองเพชรและศิลปะร่วมสมัย ซึ่งเป็นอาคารเรียนและฝึกปฏิบัติการสำหรับหลักสูตรทางด้านสุนทรียภาพ 4 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ สาขาวิชาดนตรี และสาขาวิชานาฏยการแสดง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางเพื่อการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปะเพชรบุรี รวมถึงศิลปะร่วมสมัย ดังนั้นผู้ออกแบบจึงกำหนดแนวความคิดผลงานประติมากรรมนูนต่ำตกแต่งผนังของอาคารสถาบันช่างเมืองเพชรและศิลปะร่วมสมัย โดยถ่ายทอดความงามอันละมุนด้วยลีลาท่าทางของหญิงสาวที่สวยงาม สัมพันธ์กับเส้นพื้นผิวเปลวคลื่นที่ขดม้วนกลมกลืน ดังลีลาของศิลปะ ดนตรี และนาฏยะที่ทรงคุณค่า จึงใช้ชื่อชุดผลงานว่า “ลีลา”

ภาพที่ 9 ผลงานประติมากรรมนูนต่ำตกแต่งผนัง ชุด “ลีลา” ณ อาคารสถาบันช่างเมืองเพชรและศิลปะร่วมสมัย (ที่มา: พุลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า, 2565)

2.3 แร้งบันดาลใจจากอัตลักษณ์ด้านลักษณะทางกายภาพทางทะเลของจังหวัดเพชรบุรี

1) งานสร้างสรรค์ชุด “จินตนาการแห่งท้องทะเล” ของสุนิษา อัครวินรุ่งโรจน์ ได้รับแรงบันดาลใจและแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานมาจากความทรงจำถึงทะเลเพชรบุรีซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชายหาดกว้างยาว แสงแดดแผดจ้าสะท้อนผิวน้ำคลื่นดูระยิบระยับ บรรยากาศความอบอุ่นของครอบครัวที่พากันมาพักผ่อนและเสียงหัวเราะของเด็ก ๆ ที่พากันเล่นน้ำทะเล หรือเล่นว่าวโคมเครื่องบินได้สายลมกันอย่างสนุกสนาน ในบรรดาชายหาดมากมายของจังหวัดเพชรบุรี หาดปึกเตียนจะเป็นหาดแรกที่นึกถึงในความทรงจำ เพราะมีประติมากรรมจากวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีตั้งอยู่เป็นสัญลักษณ์ของชายหาด ศิลปินซึ่งเป็นผู้ชื่นชอบในนิทานนางเงือกอยู่แล้วจึงออกแบบนางเงือกในจินตนาการให้มีความร่วมสมัยเข้าถึงได้กับคนทุกเพศทุกวัยโดยผสมผสานรูปฟอร์มของนางเงือกกับกระต่ายอันเป็นสัตว์ที่ศิลปินชื่นชอบโดยสร้างแรงบันดาลใจจากจินตนาการถึงบ้านของนางเงือก คือ ท้องทะเลอันกว้างใหญ่ ภายใต้ความเชื่อว่า นางเงือกเปรียบเสมือนผู้ดูแลและเป็นตัวแทนความอุดมสมบูรณ์ของทุกสรรพสิ่งที่สวยงามในทะเล หากพวกเราช่วยกันดูแลรักษาท้องทะเล ชายหาด ให้มีความสะอาดสวยงามธรรมชาติก็จะมี ความอุดมสมบูรณ์ สัตว์ทะเลน้อยใหญ่และปะการังก็จะมี ความอุดมสมบูรณ์ตามวิถีธรรมชาติที่ควรจะเป็น วัฏจักรที่อุดมสมบูรณ์นี้จึงเปรียบเสมือนคลังสมบัติอันมีค่าจากธรรมชาติที่เราต้องรักและหวงแหน

ภาพที่ 10 (ซ้าย) – 11 (ขวา) Little mermaid no.1-2 ขนาด 50 x 60 เซนติเมตร เทคนิค Embroidery Art

ออกแบบ/สร้างสรรค์โดย สุนิษา อัครวินรุ่งโรจน์

(ที่มา: สุนิษา อัครวินรุ่งโรจน์, 2565)

ภาพที่ 12 (ซ้าย) – 13 (ขวา) The legend of blue sea no.1-2 ขนาด 80 x 100 เซนติเมตร เทคนิค
Embroidery Art ออกแบบ/สร้างสรรค์โดย สุนิษา อัครินรุ่งโรจน์
(ที่มา: สุนิษา อัครินรุ่งโรจน์, 2565)

2) งานสร้างสรรค์ชุด “มนุษย์และธรรมชาติ: Human and Nature” ของกุลเชษฐ์ ขาวไข่มหา ได้รับแรงบันดาลใจและแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานมาจากลักษณะพื้นที่ชายฝั่งเพชรบุรี “หาดทรายเม็ดแรก” ซึ่งเป็นหาดทรายแรกในพื้นที่อำเภอไทยฝั่งตะวันตกตั้งอยู่ในตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม เป็นช่วงรอยต่อระหว่างหาดโคลนในจังหวัดสมุทรสงครามและหาดทรายในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งชายหาดเพชรบุรีนั้นเปรียบเสมือนเป็นทรายเม็ดแรกของชายหาดภาคใต้ “หาดทรายเม็ดแรก” จึงถือว่ามีสำคัญที่เปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นความสัมพันธ์ของมนุษย์และธรรมชาติแห่งท้องทะเล การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพที่ใกล้ชิดกับท้องทะเล เช่น การทำประมง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และท้องทะเลที่อุดมสมบูรณ์เกี่ยวพันพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเกิดเป็นความงามในโลกแห่งจินตนาการนำหลงใหลเพื่อให้ผู้ชมทั่วไปเห็นถึงความงามเกิดความตระหนักรู้รักและหวงแหนในธรรมชาติอันงดงามอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเล โดยถ่ายทอดผ่านผลงานจิตรกรรมเทคนิคสีน้ำมันและสื่อครีเอทีฟร่วมกับเทคนิคทองคำเปลว

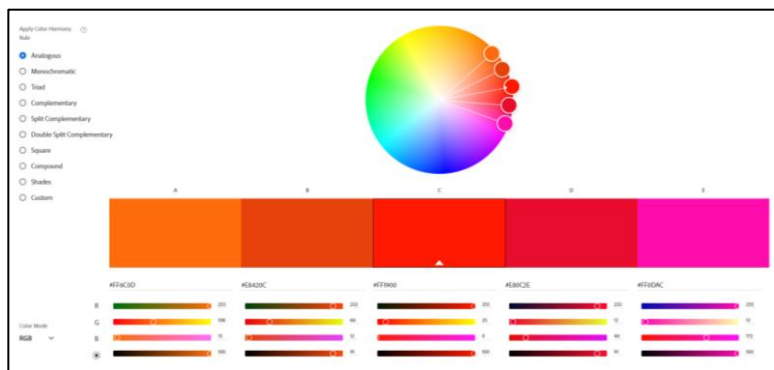
ภาพที่ 14 (ซ้าย) – 15 (กลาง) – 16 (ขวา) ชื่อผลงาน "Women and sea", "Relationship", และ "The Imagine" ขนาด 60x80 เซนติเมตร เทคนิค สีน้ำมัน สีอะคริลิกและทองคำเปลว ออกแบบ/สร้างสรรค์โดยกุลเชษฐ์ ชาวไชยมหา (ที่มา: กุลเชษฐ์ ชาวไชยมหา, 2565)

3. เทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยแสดงอัตลักษณ์ จังหวัดเพชรบุรี

ความอิสระของงานศิลปะร่วมสมัย คือ ศิลปินสามารถใช้ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะ แทนที่การใช้พู่กัน สีน้ำ สีน้ำมัน หรือสีอะคริลิกเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ศิลปินแต่ละคนจะเลือกใช้เทคนิคตามความชำนาญของตนเองเพื่อแสดงออกถึงเรื่องราวจากแรงบันดาลใจและแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ก่อเกิดเป็นผลงานศิลปะรูปแบบร่วมสมัยที่สะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรีด้วยเทคนิคที่หลากหลาย ดังนี้

3.1 ผลงานสร้างสรรค์ชุด “อัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง” ของศิริเพ็ญ ภู่มหิณโญ เลือกใช้เทคนิค Computer Art หรือดิจิทัลอาร์ต เป็นวิธีการผสมการใช้เทคโนโลยีซึ่งเป็นศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์ร่วมกับศาสตร์ด้านศิลปะ โดยใช้โปรแกรม Adobe Illustrator ร่วมกับโปรแกรม Adobe Photoshop และอุปกรณ์เมาส์ปากกา เพื่อวาดภาพกราฟิกส่วนประกอบต่าง ๆ ในรูปแบบของการวาดภาพแบบเวกเตอร์ (Vector) โดยใช้ข้อมูลที่ศึกษามา และแบบที่ร่างไว้เป็นต้นแบบในการสร้างภาพกราฟิกลายเส้น รวมทั้งการกำหนดชุดสีไว้ในสวอชพาเนล (Swatch Panel) สำหรับในขั้นตอนการสร้างชุดสี (Color Palette) นั้น สามารถใช้เว็บไซต์ออกแบบชุดสี <https://color.adobe.com> ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นตัวช่วยสร้างชุดสีได้ตามหลักทฤษฎีสี เช่น การใช้สีเอกรงค์ (Monochromatic) การใช้สีข้างเคียง (Analogous) การใช้สีคู่ตรงข้าม (Complementary) การใช้สีแบบไล่ระดับ (shades) เป็นต้น ซึ่งการใช้เว็บไซต์สร้างชุดสีนี้จะช่วยให้นักออกแบบสามารถเลือกใช้สีเพื่อสร้างความสวยงามให้กับผลงานได้ตามหลักทฤษฎีสี ยกตัวอย่างเช่น หากต้องการสร้างชุดสีแบบไล่ระดับเพื่อคุมโทนสีให้อยู่ในโทนใกล้เคียงกัน สามารถเลือกโหมดสีข้างเคียง (Analogous) หรือสีแบบไล่ระดับ (shades) โดยเริ่มต้นขั้นตอนจาก 1) การเลือกสีหลัก (Primary Color) 2) การเลือกสีรอง (Secondary) เช่น 1) เลือกสีหลักเป็นสีแดง รหัสสี #FF1900 2) เลือกสีรองจำนวน 2 สี คือ สีส้มอ่อน (รหัสสี #FF6C0D) และแดงเข้ม (รหัสสี #E80C2E) ซึ่งจะให้ได้สีหลักและสีรองทำให้ชุดสี

ของงานออกแบบมีความชัดเจนมากขึ้น แต่งานออกแบบจะมียอดประกอบอีกหลายอย่างซึ่งเราจะต้องเลือกสีที่เหลือให้ครบเพื่อสร้างชุดสี (Color Palette) ที่สมบูรณ์สำหรับการใช้งาน เช่น ลักษณะของการใช้สีของผ้ากะเหรี่ยงมีการใช้สีที่ตัดกัน หรือบนผ้าทอกะเหรี่ยงนั้นจะนิยมใช้สีต่าง ๆ เช่น สีแดง สีเขียว สีเหลือง สีนํ้าเงิน สีดำ สีขาว เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อดีของการวาดภาพแบบเวกเตอร์ คือ สามารถวาดลายเส้นกราฟิกรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างอิสระแทนการวาดภาพด้วยมือ โดยใช้เครื่องมือในกลุ่มเครื่องมือ (Toolbox) ที่รองรับการวาดภาพกราฟิก เช่น เครื่องมือปากกาวาดเส้น (Pen tool) เครื่องมือดินสอ (Pencil Tool) เครื่องมือแปรงระบายสี (Brush Tool) เป็นต้น ในการวาดภาพแบบเวกเตอร์นั้นจะวาดส่วนประกอบต่าง ๆ แยกส่วนกันไป เช่น ลายผ้า รูปร่าง รูปทรงต่าง ๆ เป็นต้น จากนั้นระบายสีจากชุดสีที่กำหนด หรือผสมขึ้น จากนั้นจึงจัดองค์ประกอบภาพให้มีความสมบูรณ์ สวยงาม

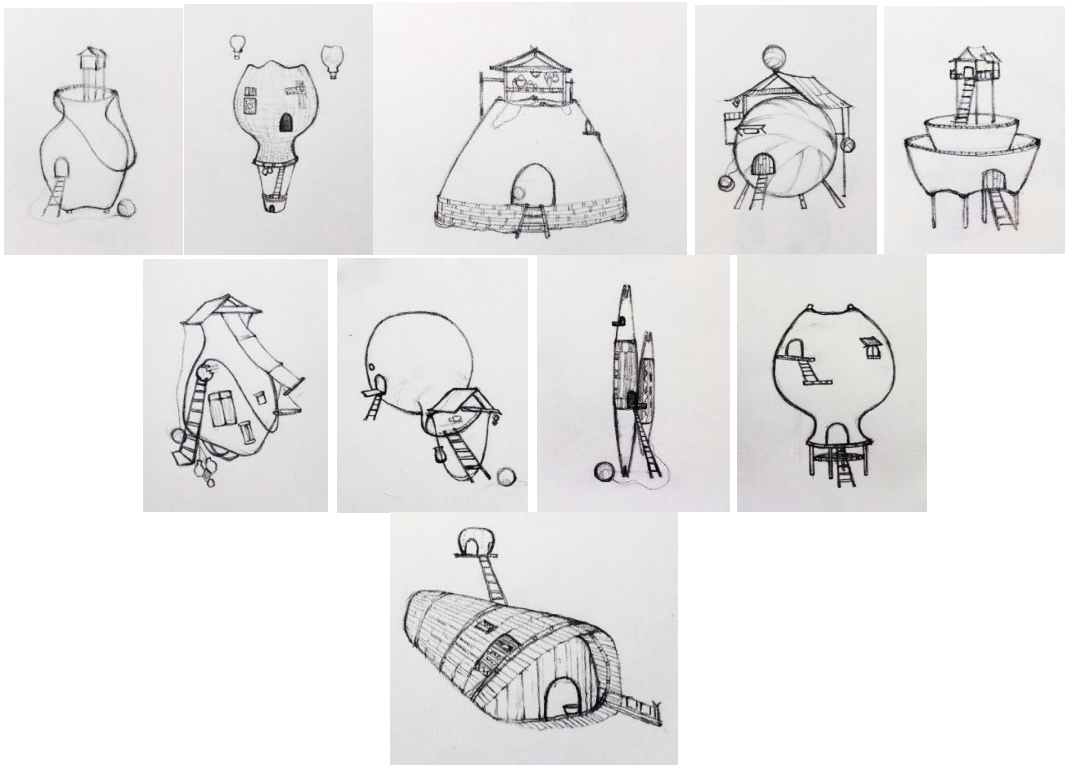
ภาพที่ 17 การเลือกคู่สีข้างเคียง (Analogous) ในเว็บไซต์ <https://color.adobe.com> (ที่มา: Adobe, 2023)

ภาพที่ 18 การวาดภาพกราฟิกและกำหนดชุดสีสำหรับการระบายสีก่อนนำไปจัดองค์ประกอบ (ที่มา: ศิริเพ็ญ ภู่มหิบุญ, 2563)

3.2 ผลงานสร้างสรรค์ชุด “วิถีกะเหรี่ยง” ของสุธิดา บุตรแขก เลือกใช้เทคนิคจิตรกรรมสีน้ำมัน โดยศิลปินได้ร่างภาพจำนวน 10 ชิ้น ในขั้นของการพัฒนาภาพร่างเป็นแบบจำลอง เพื่อเป็นแบบการเตรียมข้อมูลภาพร่างทางความคิดในขั้นต้นไว้ เพื่อพร้อมที่จะรับรู้จากข้อมูลภาพร่างใหม่ ๆ ที่มีความสมบูรณ์กระจ่างชัดมากกว่า ตรงใจมากกว่าหรือพร้อมไปกับความไม่ลงตัวตามที่คาดการณ์ไว้ก็ได้ ทั้งนี้ กระบวนการศึกษาผ่านการพัฒนาภาพร่างทาง

ความคิดชั่วคราวไปเป็นลำดับขั้นที่ว่ามี จะช่วยให้ข้อสงสัยความไม่พึงพอใจจากภาพร่างทางความคิดเพียงแบบใดแบบหนึ่ง ได้มีแนวทางการเป็นไปได้อื่น ๆ ทางออกใหม่ ๆ ให้เลือกปฏิบัติต่อไป (สุชาติ เถาทอง, 2558: 21) การสร้างภาพร่างนี้เป็นการสร้างภาพร่างในแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยแบบกึ่งเหมือนจริง หรือการแสดงออกถึงความรู้สึกแบบเหนือจริง โดยได้หยิบยกรูปสัญลักษณ์มาแทนความหมายซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแรงบันดาลใจข้างต้น เนื่องจากศิลปินต้องการสะท้อนถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและผูกพันกับธรรมชาติที่คำนึงถึงความงามทางศิลปะ ประกอบด้วย เนื้อหา แนวคิด รูปแบบและการจัดส่วนประกอบของผลงานที่ประกอบด้วย ความสมดุล ความกลมกลืน ความแตกต่าง และจุดสนใจ ศิลปินจึงใช้รูปสัญลักษณ์ของภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยงที่สืบทอดจนถึงปัจจุบัน เช่น ช้อง และอุปกรณ์การทอผ้า เป็นต้น มาเป็นจุดเด่นในผลงานเพื่อสื่อแสดงออกถึงความสัมพันธ์ของชาวกะเหรี่ยงกับธรรมชาติ และสอดแทรกรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในผลงาน แต่จะคำนึงถึงความงามทางศิลปะ เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งมีภาพร่างจำนวน 10 ชิ้น ดังนี้

ภาพที่ 19 การร่างภาพจำนวน 10 ชิ้นเพื่อการคัดเลือก โดยสุธิดา บุตรแขก
(ที่มา: สุธิดา บุตรแขก, 2561)

ศิลปินจะการคัดเลือกแบบร่าง โดยการทำประชาพิจารณ์เป็นจำนวน 10 ชิ้น และทำการคัดเลือกเพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมจำนวน 4 ชิ้น ซึ่งการทำประชาพิจารณ์นี้ เป็นการประเมินภาพร่างผลงานจากผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ จากนั้นเมื่อคัดเลือกแบบร่างได้แล้วจะนำภาพร่างที่สมบูรณ์ที่สุด มาขยายเป็นผลงานจริงบนผืนผ้าใบแล้วลงสีขั้นที่ 1 ในลักษณะของการลงเป็นน้ำหนัก (Tone) เป็นการสร้างความชัดเจนในการลงสีโดยรวมตามภาพร่าง เพื่อปรับแต่งให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการแสดงออก รวมทั้งความชัดเจนในทิศทางของแสงเงา และรูปทรงของวัตถุ โดยเริ่มจากการลงสีในส่วนที่เป็นจุดเด่น จุดรองและพื้นหลัง ตามลำดับ และเป็นการลงสีที่คำนึงถึงความสมจริง การลงสีแต่ละส่วนจะเริ่มลงจากสีที่มีน้ำหนักเข้มสุด เช่น สีแดงเข้ม สีม่วงเข้ม สีน้ำตาล เป็นต้น ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานจะหลีกเลี่ยงการใช้สีดำ เนื่องจากจะทำให้พื้นที่ในส่วนนั้นมีสีดำ และเกิดมิติของบรรยากาศได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร เมื่อลงสีเข้มแล้วจากนั้นจะลงสีอ่อนลงตามลำดับ เช่น สีน้ำเงินอ่อน สีฟ้า สีม่วงอ่อน เป็นต้น จนเกิดการผสมผสานกันระหว่างสีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดรูปทรงของสิ่งมีชีวิต วัตถุ และบรรยากาศในผลงาน จากนั้นจะเป็นการลงสีขั้นที่ 2 ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้สีน้ำมันบนผืนผ้าใบมีความอึดตัวสมบูรณ์ขึ้น สีสันมีความแน่นไม่บางจนทำให้เกิดความโปร่งของสี ซึ่งการลงสีขั้นที่ 2 นี้เป็นการระบายสีทับบนสีขั้นแรกด้วยการคำนึงถึงรายละเอียดและความสมจริงในทุกส่วนของผลงาน โดยเริ่มจากจุดเด่น จุดรอง และพื้นหลัง เป็นลำดับ ในขั้นตอนนี้จะรวมไปถึงการเพิ่มน้ำหนักแสงเงา และความชัดเจนของบรรยากาศ สิ่งมีชีวิตและวัตถุต่าง ๆ ซึ่งเป็นการทำให้ผลงานมีเอกภาพและสื่อแสดงความรู้สึกตามความต้องการในการแสดงออกมากที่สุด ขั้นตอนสุดท้ายเป็นขั้นเก็บรายละเอียด เพื่อการเน้นจุดเด่นและส่วนอื่น ๆ อาจมีการเพิ่มเติมรายละเอียดตามจุดมุ่งหมาย เช่น ไม้ บันได เชือก และร่องรอยของวัตถุต่าง ๆ เป็นต้น รวมไปถึงการตกแต่ง และเก็บรายละเอียดของวัตถุที่ต้องการความชัดเจนของแสงและเงาที่ตกกระทบ รวมทั้งการเพิ่มเติมรายละเอียดบางส่วนเพื่อให้ได้ผลงานตามความต้องการในการแสดงออกมากที่สุด

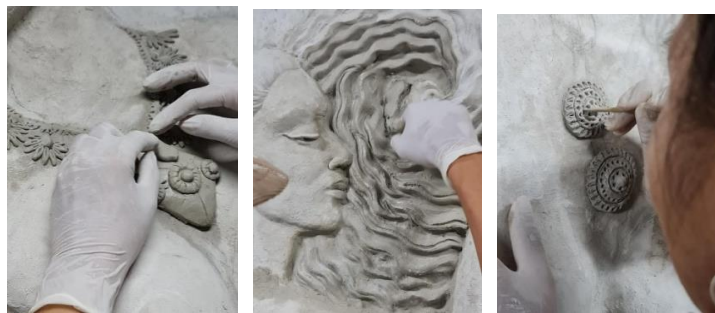

ภาพที่ 20 (ซ้าย) – 21 (ขวา) การร่างภาพและการลงสี โดยสุธิดา บุตรแขก
(ที่มา: สุธิดา บุตรแขก, 2561)

3.3 ผลงานสร้างสรรค์ชุด “ลีลา” ของพลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า เลือกใช้เทคนิคปูนปั้น และสร้างสรรค์ผลงานโดยบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์พื้นฐาน เพื่อให้ นักศึกษามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานและเกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติและพัฒนาทักษะประวัติศาสตร์เทคนิคปูนปั้นสด อันเป็นศิลปะจากภูมิปัญญางานสกุลช่างเมืองเพชร ซึ่งมีขั้นตอน ตั้งแต่ 1) การร่างภาพ 2) การปั้นสเก็ตซ์ก่อนการสร้างชิ้นงานจริง 3) ร่างขยายแบบบนผนังอาคารโดยนำแบบสเก็ตซ์ที่เป็นลายเส้นไปถ่ายเอกสาร แล้วนำแบบร่างถ่ายเอกสารมาลงบนพื้นผนังด้วยเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะในเวลากลางคืน จากนั้นร่างลายเส้นตามภาพฉาย เมื่อได้แบบร่างบนผนังแล้วจะเป็นขั้นตอนที่ 4) การสกัดผนัง โดยการใช้ฆ้อนตอกตะปูชนิดตอกคอนกรีต ตอกสกัดผนังในส่วนภายในของภาพร่างทั้งหมดให้ผนังเป็นร่องรอยพื้นผิวขรุขระ เพื่อเป็นส่วนช่วยยึดปูนซีเมนต์ให้ติดกับผนังได้ดี หลังจากนั้น 5) ตอกตะปูโดยใช้ตะปูสำหรับตอกคอนกรีตความยาวประมาณ 2 นิ้วครึ่ง ตอกภายในภาพร่างโดยเฉลี่ยความห่างของตะปูประมาณ 20 เซนติเมตร เพื่อเป็นตัวช่วยยึดปูนซีเมนต์ให้ติดกับผนัง 6) เมื่อตอกตะปูเสร็จแล้วนำลวดผูกก่อสร้างผูกกับตะปู โดยผูกที่หัวตะปูพันให้แน่น 2-3 รอบ แล้วโยงไปพันหัวตะปูตัวอื่นโยงหัวตะปูทั้งหมด ลวดที่ผูกโยงหัวตะปูจะช่วยยึดปูนซีเมนต์ได้ดีขึ้น ขั้นตอนต่อมาคือ 7) การโคลนปูนซึ่งเป็นวิธีการฉาบปูนซีเมนต์เป็นรูปทรงส่วนรวมไม่เน้นรายละเอียดก่อนที่จะปั้นปูนสด โดยขั้นแรกเอาปูนกาวผสมน้ำให้เนื้อปูนค่อนข้างข้น ใช้น้ำฉืด หรือสลัดน้ำที่ผนังในส่วนที่จะฉาบปูนกาว เมื่อผนังเปียกเริ่มฉาบปูนกาวบาง ๆ โดยให้ความหนาเฉลี่ยประมาณ 1 เซนติเมตร การฉาบปูนกาวทำให้มีพื้นผิวขรุขระไม่ต้องฉาบเรียบเพื่อการยึดเกาะปูนที่ดี แล้วปล่อยให้ปูนกาวแข็งเต็มที่ประมาณ 10-24 ชั่วโมง ต่อจากนั้นเป็นการขึ้นรูปทรงโดยรวมของผลงาน โดยการผสมปูนซีเมนต์ผสมทรายหยาบ สัดส่วนปูนซีเมนต์ 1 ส่วน ทราย 2 ส่วน ผสมกับน้ำ แล้วค่อยฉาบให้เป็นรูปทรงตามแบบ และ 8) ขั้นตอนสุดท้ายเป็นขั้นตอนปั้นปูนสด เป็นขั้นตอนการปั้นชิ้นสุดท้าย ผู้ปั้นต้องมีความชำนาญในการปั้นพอสมควร เพราะเมื่อปูนแข็งแล้วจะแก้ไขยากมาก การปั้นปูนสดสามารถเลือกปูนได้ทั้งปูนดำและปูนปั้นสำเร็จรูป TPI โดยผลงานครั้งนี้ใช้ปูนปั้นสำเร็จรูป TPI เริ่มจากการนวดปูน TPI ก่อน โดยนำน้ำใส่ถึงผสมปูนขนาดเล็กที่ช่างก่อสร้างใช้ทั่วไป โรยปูนลงไปให้ปูนท่วมน้ำเล็กน้อย จากนั้นใส่ถุงมือยางชนิดบางคนนวดให้ปูนเข้ากันให้มีเนื้อเหมือนดินเหนียว ถ้าเนื้อปูนเหลวไป หรืออ่อนนิ่มไปให้ใส่ปูน หรือน้ำเพิ่ม ก่อนที่จะปั้นปูนสดต้องใช้น้ำฉืด หรือสลัดในส่วนที่จะปั้นก่อนทุกครั้ง เพื่อการยึดเกาะที่ดี ลำดับการปั้นปูนสด เริ่มจากการปั้นร่างกายรูปผู้หญิงให้เสร็จก่อน แล้วปั้นผ้ากับเครื่องประดับที่หลัง และขั้นตอนต่อไปปั้นเส้นม้วนขด

ภาพที่ 22 ขั้นตอนการโคลนปูน
(ที่มา: พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า, 2565)

ภาพที่ 23 การปั้นเก็บรายละเอียดแต่ละส่วนประกอบด้วยเทคนิคการปั้นปูนสด
(ที่มา: พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า, 2565)

3.4 ผลงานสร้างสรรค์ชุด “จินตนาการแห่งท้องทะเล” ของสุนิษา อัครวิรุงโรจน์ เลือกใช้เทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยการปักผ้า หรือ Embroidery art เป็นวิธีการประดับประดาผ้า หรือเสื้อผ้าด้วยเส้นด้ายให้มีลวดลายสวยงาม มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในเรื่องของพื้นผิวที่สัมผัสได้ ซึ่งศิลปินได้นำทักษะในด้านจิตรกรรมมาผสมผสานกับเทคนิค embroidery ซึ่งเป็นงาน craft หรืองานฝีมือ ให้เกิดการพัฒนาเป็น Embroidery Art เพื่อเกิดเป็นเทคนิคทางศิลปะแบบใหม่ และเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง โดยกระบวนการทางด้านจิตรกรรมที่ใช้ในการสร้างสรรค์ จะเริ่มตั้งแต่ 1) การสร้างเนื้อหาเรื่องราว 2) การร่างภาพบนกระดาษขนาดเท่าชิ้นงานจริงโดยใช้เนื้อหาเรื่องราวจากแรงบันดาลใจผสมผสานเรื่องราวในจินตนาการของศิลปิน 3) ใช้กระดาษขาววิเนเร่รภาพจากแบบร่างมาตัดวางบนผ้าที่ต้องการ เช่น ตัวกระต่ายนางเงือกสีขาววางบนผ้าสีขาว เสื้อสีชมพูวางบนผ้าสีชมพู เป็นต้น จากนั้น 4) ริดผ้าติดกับวิเนเร่แล้วตัดตามรูปที่ตราออกมา เช่น หัวกระต่าย กระเป๋า เสื้อผ้า ฯลฯ แล้วนำมาวางผ้าพื้นประกบกับผ้าสักหลาดด้วยกาวและปะติดปะต่อให้เป็นรูปเหมือนแบบที่ร่างเอาไว้ และในส่วนของพื้นผ้าจะใช้ผ้าพื้นประกบกับผ้าสักหลาดด้วยกาวสเปรย์ 5) เมื่อปะติดส่วนทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะเย็บติดทั้งหมดให้เป็นแผ่นเดียวกัน โดยการเนาให้ชิ้นส่วนผ้าที่ประกอบส่วนต่าง ๆ ขึ้นมาให้ติด

กับพื้นผ้า และ 6) ขั้นตอนสุดท้าย คือ การเก็บรายละเอียดความสวยงามของจุดเด่น จุดรองและส่วนประกอบต่าง ๆ ในภาพ สำหรับงานศิลปะที่ใช้เทคนิคการปักผ้านั้นวิธีการใส่รายละเอียดจะใช้ด้ายสีต่าง ๆ มาลงรายละเอียดเป็นลวดลายและน้ำหนักเข้มกลางอ่อน เหมือนการใช้วิธีผสมสีแล้วระบายลงไป แต่ศิลปินจะใช้สีของเส้นด้ายแทน โดยเน้นการจัดวางองค์ประกอบศิลป์ และการสร้างสีสันบรรยากาศในผลงานตามจินตนาการสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจริง ด้วยสีเส้นจากเส้นด้ายเฉดสีต่าง ๆ ปักร้อยเรียงตามค่าน้ำหนักสีเช่นเดียวกับการสร้างสรรค์งานจิตรกรรม

ภาพที่ 24 เทคนิคการใช้ศิลปะการเย็บปักสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยสุนิษา อัครวินรุ่งโรจน์

(ที่มา: สุนิษา อัครวินรุ่งโรจน์, 2565)

3.5 ผลงานสร้างสรรค์ชุด “มนุษย์และธรรมชาติ: Human and Nature” ของกุลเชษฐ์ ขาวไข่มหา เลือกใช้เทคนิคจิตรกรรมสีน้ำมัน ร่วมกับการสร้างพื้นผิวด้วยสีอะคริลิกและการปะทองคำเปลว ซึ่งนอกจากศิลปินมีความเชี่ยวชาญแล้ว สีน้ำมันยังมีคุณสมบัติในการแห้งตัวที่ช้ากว่าสีชนิดอื่น ๆ จึงมีความเหมาะสมกับการสร้างสรรค์ผลงานที่ต้องการเก็บรายละเอียดแบบเหมือนจริงซึ่งต้องใช้เวลาอีกทั้งยังสามารถสร้างเทคนิคได้หลากหลายในเชิงจิตรกรรม เช่น การเกลี่ยไล่น้ำหนักของสีให้มีความอ่อนละมุนกลมกลืน ในส่วนของการใช้เทคนิคสีอะคริลิกในผลงานนั้นเป็นเพียงส่วนประกอบแฝงในผลงานเพื่อสร้างพื้นผิวที่ปูดนูนตามความต้องการในพื้นที่ต่าง ๆ สีอะคริลิกมีลักษณะเด่นในเรื่องของการแห้งตัวที่รวดเร็วกว่าสีน้ำมันและสามารถคงความเป็นก้อนปูดนูนไว้ได้เหมาะสมกับความต้องการสร้างพื้นผิวในผลงาน นอกจากนี้ยังมีการเลือกใช้ทองคำเปลวแท้บริสุทธิ์เพื่อสร้างมิติและส่งเสริมคุณค่าในผลงานอีกทั้งยังตรงกับความต้องการของเนื้อหาที่ต้องการจะสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์และมีคุณค่าซึ่งสืบจากทองคำเปลวแท้สามารถสื่อสารในความต้องการนี้ได้ โดยศิลปินเริ่มกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจากการ 1) สืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแรงบันดาลใจและแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน รวมทั้งการลงพื้นที่จริง เพื่อศึกษาแนวทางการใช้สัญลักษณ์ท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี 2) ร่างภาพตามจินตนาการที่ออกแบบและวางแผนไว้ โดยคัดเลือกภาพร่างที่สมบูรณ์ที่สุดในการนำเสนอเนื้อหา 3) การลงสีขั้นที่ 1 เป็นการนำภาพร่างที่สมบูรณ์ที่สุดมาขยายเป็นผลงานจริงบนผืนผ้าใบ จากนั้น 4) ลงสีบนผืนผ้าใบตามแบบร่างด้วยการลงสีเป็นน้ำหนัก รวมทั้งการสร้างพื้นผิวด้วยสีอะคริลิกตามความต้องการ 5) ใช้ยางมะเดื่อทาแล้วปะทองคำเปลวในส่วนพื้นหลังของผลงานเพื่อสร้างความเด่นชัดของพื้นผิวที่ลงสีอะคริลิกไว้ในขั้นที่ 1 6) การลงสีขั้น

ที่ 2 เป็นการระบายสีทับบนสีชั้นแรกด้วยการคำนึงถึงรายละเอียดและความสมจริงในทุกส่วนของผลงาน โดยเริ่มจากจุดเด่น จุดรอง และพื้นหลัง เป็นลำดับ และ 7) ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการเก็บรายละเอียดและความคมชัดในแต่ละส่วนเพื่อให้ผลงานเสร็จสมบูรณ์

ภาพที่ 25 -26 การร่างแบบ – คัดเลือกแบบก่อนสร้างชิ้นงานจริง โดยกุลเชษฐ์ ชาวไชยมหา
(ที่มา: กุลเชษฐ์ ชาวไชยมหา, 2565)

ภาพที่ 25 -27 วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ประกอบด้วยกาวยางมะเดื่อ แผ่นทองคำเปลว ฟู่กัน และ
ภาชนะ
(ที่มา: กุลเชษฐ์ ชาวไชยมหา, 2565)

บทสรุป

แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยแสดงเรื่องราวอัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรีในมุมมองของศิลปิน นักออกแบบทั้ง 5 คนนั้น เลื่อนนำอัตลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของจังหวัดเพชรบุรีทั้งด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านชาติพันธุ์ ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและด้านศิลปวัฒนธรรม ใช้สำหรับเป็นแรงบันดาลใจในการกำหนด

แนวความคิดสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานโดยผสมผสานกับความประทับใจ ความชื่นชอบและทักษะความเชี่ยวชาญของศิลปินแต่ละคน จากนั้นนำเสนอโดยใช้รูปเชิงสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายเรื่องราวตามกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะซึ่งนิยมใช้ตัวศิลปินเป็นเครื่องมือหลักในการกระทำ (Action) และการสะท้อนรูป (Reflection) ความหมายจากการปฏิบัติสร้างสรรค์เป็นแนวทาง วิธีหลัก และเป็นการแสวงหาความรู้เพื่อการรู้แจ้งในตัวของมันเองที่มุ่งเน้นความเป็นลักษณะเฉพาะที่มาจากแสดงออกในเรื่องที่ไม่ชัดเจน หรือสิ่งที่แตกต่างกัน มีปฏิกิริยาบังเอิญ เป็นต้น ดังนั้นการปฏิบัติสร้างสรรค์เป็นไปตามกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ต้องอาศัยวิถีวิทยาการวิจัยทางศิลปะ (Artistic research) เป็นฐานในรูปแบบของวิธีการอย่างหลากหลายของการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะการเน้นถึงสาระถึงคุณค่าและความเป็นเลิศทางสิ่งที่ไม่ซ้ำกันและอาศัยรูปแบบประสบการณ์ (Experience - based) ในการสร้างความรู้และกระบวนการทัศน์ ที่สะท้อนสิ่งสำคัญในปัจจุบันที่เหมาะสม มีความแตกต่างหลากหลาย ไม่ยึดติดอยู่กับมิติใดมิติหนึ่งและมีการอธิบายวิเคราะห์ตีความอย่างมีเหตุผล โดยเฉพาะอาศัยการปฏิบัติสร้างสรรค์ศิลปะแบบมีมโนภาพ จินตภาพช่วยสร้างความเชื่อมโยงให้เห็นถึงลักษณะของวิธีคิด วิธีการสร้างแบบแปลกใหม่ได้ เช่น การเน้นให้มีการปฏิบัติแบบมีขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นในระหว่างก่อนการสร้างงานและหลังการสร้างงาน ซึ่งเป็นการปฏิบัติทางศิลปะในขั้นสุดท้าย และมีการทดลองตามกระบวนการ (Style) ของการสำรวจความรู้แบบประสบการณ์ของความรู้รูปแบบใหม่ เหนือสิ่งอื่นใดการปฏิบัติสร้างสรรค์ศิลปะยังเป็นจุดขับเคลื่อนสำหรับการค้นคว้าทดลองแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ที่สะท้อนมุมมองต่าง ๆ กันไปตามวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ (สุชาติ เถาทอง, 2558: 19)

เอกสารอ้างอิง

- กุลเชษฐ์ ขาวไข่มมหา. (2565). **รวมผลงานจิตรกรรมของกุลเชษฐ์ ขาวไข่มมหา**. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2565, จาก facebook/ Gulached Kaochaimaha
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2560). **ศิลปะร่วมสมัย '61**. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2563, จาก https://issuu.com/natasha-ocac/docs/_61-final.
- พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย. (2563). **MOCA พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย กรุงเทพฯ ที่เที่ยวถ่ายรูปของคนรักศิลปะ**. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2563, จาก <https://travel.trueid.net/detail/3NpQ7PJP0Or9>.
- _____. (2563). การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ผ้าพิมพ์ลายจากอัตลักษณ์ผ้าทอกระเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี. **วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์**, 22(2): 100-121.
- พลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า. (2565). **ประติมากรรมปูนปั้นตกแต่งผนัง**. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2565, จาก facebook/Poonsawat Moombansao
- สุชาติ เถาทอง. (2558). **ภาพสะท้อนตัวตน**. ชลบุรี: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุธิดา บุตรแขก. (2561). วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกระเหรี่ยงสู่ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย ใน **รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 ถักทองานวิจัยท้องถิ่นก้าวไกลสู่สากล**. (หน้า 490-500). ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- สุนิษา อัศวินรุ่งโรจน์. (2565). ผลงานสร้างสรรค์เทคนิค Embroidery Art โดย สุนิษา อัศวินรุ่งโรจน์. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2565, จาก facebook/Sunisa Assawinrungrroj
- สุวพร ทองจิ๋ว. (2563). ศิลปะสมัยใหม่ถึงศิลปะร่วมสมัย. นิตยสารสารคดี, 429: 58
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2565). **อัตลักษณ์**. สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2565, จาก www.orst.go.th.
- อารีย์ กงจก. (2560). หัวใจในลายผ้า: ช่างทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านบึงเหนือ อ.บ้านคา จ.ราชบุรี. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ช่องไทยพีบีเอส.
- Adobe. (2023). **Adobe color**. Retrieved February 9, 2023, from <https://color.adobe.com>.

การพัฒนาการศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียงและยกระดับรายวิชาศึกษาทั่วไป เรื่อง
ศาสตร์พระราชของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี 21: พื้นฟูเศรษฐกิจฐานราก
รองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วางพื้นฐานการเป็นผู้ประกอบการขับเคลื่อน
ชุมชนนวัตกรรม กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

The Development of Education on Sufficiency Economy and
Upgrading General Education Subject on the King's Philosophy of
Rajabhat University to the 21st Century: Grassroots Economy
Recovery, Supporting for Climate Change, Laying the Foundation of
Entrepreneurship to Drive Innovation Communities: A Case Study of
Phetchaburi Rajabhat University

ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล¹ / ญัฐกานต์ ผาจันทร์² / รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์³ / ศิริวรรณ ปราชญ์ประยูร⁴
Teerasak Sukhsantikamol¹ / Nuttakan Phachan² / Rungaroon Piyarit³ /
Siriwan Prachprayoon⁴

^{1,2,3}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^{1,2,3}Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

⁴สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

⁴Academic Promotion and Registration Office, Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author E-mail: teerasak.suk@mail.pbru.ac.th

(Received: December 23, 2022; Revised: May 11, 2023; Accepted: November 21, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการ
ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษาแนวทางการยกระดับรายวิชาศึกษาทั่วไป เรื่อง ศาสตร์
พระราชสู่ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราช สู่
การนำความรู้ไปฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมเป็นผู้ประกอบการที่
พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ สำหรับกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน ผู้สอนและนักศึกษาที่

ลงทะเบียนเรียนรายวิชาศาสตร์พระราชา 30 คน และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามและสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคำถามแบบสังเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์หลักคิดศาสตร์พระราชาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาสร้างองค์ความรู้และใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันผ่านการจัดการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนแบบปกติ และแบบออนไลน์ รวมทั้งการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีได้ 2) แนวทางการยกระดับรายวิชา “ศาสตร์พระราชา” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เริ่มจากการปรับนโยบายการจัดการศึกษา โดยให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนในรายวิชาด้านศาสตร์พระราชา และให้รายวิชา มีการเผยแพร่สู่สาธารณชนเพิ่มมากขึ้น โดยใช้ลักษณะของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และที่สำคัญ วิธีการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการบูรณาการกับชุมชนท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ด้านศาสตร์พระราชามากขึ้น ซึ่งจะมีผลให้รายวิชา “ศาสตร์พระราชา” ได้รับการยกระดับให้ดีขึ้นกว่าเดิม และ 3) แนวทางการส่งเสริมและขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาของมหาวิทยาลัยสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย การขับเคลื่อนผ่านนโยบายมหาวิทยาลัย เครือข่าย งานบริการวิชาการ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วิศวกรสังคม ชุมชนต้นแบบ และเทคโนโลยีและนวัตกรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาการศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียง รายวิชาศึกษาทั่วไป ศาสตร์พระราชา การขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรม

Abstract

The objectives of this study were to 1) investigate the best way to develop and promote knowledge and understanding of the principles of the sufficiency economy philosophy; 2) study the ways to enhance the general education subject of “King’s Philosophy” into a skillset for learning in the 21st century; and 3) study the ways to promote the learning resources based on the King’s Philosophy for sustainable economic development at the local grass-roots level and to drive innovation communities to become self-reliant entrepreneurs who can help society. The target groups included 10 educational administrators, 30 students registered in the King’s Philosophy course, and 15 individuals related to learning resources based on the King’s Philosophy. The research tools used included structured questionnaires, interviews, and data synthesis. The research results found that: 1) developing and promoting knowledge and understanding of the application of the principles of the King’s Philosophy and Sufficiency Economy Philosophy has created knowledge and enabled people to apply it in their daily lives through learning management in both traditional and online classrooms, as well as accessing

learning resources outside of the classroom. This has allowed learners to develop their knowledge, skills, and attitudes. 2) The strategy for improving the subject of “The King’s Philosophy” at Phetchaburi Rajabhat University started with adjusting education management policies to ensure that every student learned about the King’s Philosophy and the subject was promoted to the public more extensively by creating learning networks and focusing on integrated learning management with local communities and learning resources in the King’s Philosophy. As a result, “The King’s Philosophy” will be elevated to a higher level. 3) The strategy for promoting and driving the learning of the King’s Philosophy in the local community includes driving university policies, networks, academic service projects, student teacher-training programs, social engineer programs, community prototypes, and technology and innovation.

Keywords: The Development of Education on Sufficiency Economy, General Subject, The King’s Philosophy, Driving Innovation Communities

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยี หรือ “Digital Disruption” เป็นกระแสที่กำลังกลืนกลายกระบวนการทางสังคมต่างๆ เข้ามาอย่างรวดเร็ว และด้วยวิกฤตการณ์ของ COVID-19 ยิ่งเร่งรัดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น สถานการณ์ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัว ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม การศึกษา สาธารณสุขของประเทศ เมื่อเผชิญกับสถานการณ์โควิดก็ต้องเริ่มแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ดังนั้น ความยืดหยุ่นขององค์กรจึงมีมุมมองว่าจะทำอย่างไรให้องค์กรอยู่รอด การปรับโครงสร้างธุรกิจให้ไปต่อได้ การวางแผนเริ่มต้นใหม่เมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนไปแล้ว และจะทำอะไรเพิ่มขึ้นได้บ้างในโลกที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลง และความไม่แน่นอน ซึ่งมนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวด้วยการพัฒนาทักษะใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลาหรือหาทางอยู่กับภาวะการณั้ๆ ให้ได้

ดังนั้น คนรุ่นใหม่จึงต้องยกระดับตนเองให้สามารถแข่งขันและอยู่รอดได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินชีวิตของเยาวชนในปัจจุบันก่อนยุคโควิด 19 ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม ความพึงพอใจ มีความต้องการที่ไม่รู้จักพอ ใช้จ่ายเกินความจำเป็น และจากงานวิจัยของจิตตา สุวรรณ (2558) ได้กล่าวถึงเยาวชนจำนวนมากที่มีการใช้จ่ายใช้สอยฟุ่มเฟือยและมีค่านิยมในการบริโภคที่ไม่เหมาะสม ยึดติดกับการบริโภคทางวัตถุ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เด็กและเยาวชนในสังคมไทยถูกระตุ้นจากกระแสการบริโภคด้วยกลวิธีต่าง ๆ ทั้งจากสื่อออนไลน์และออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของแมนพาวเวอร์กรุ๊ป (2564) ผู้นำที่ปรึกษาด้านนวัตกรรมแรงงานกว่า 80 ประเทศทั่วโลกและในประเทศไทย ได้จัดทำผลการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้เงิน การดำเนินชีวิตและความคิดเห็นที่มีต่อ

การทำงานของคนรุ่นใหม่ ในยุค 4.0 พบว่า คนส่วนใหญ่มีการใช้จ่ายเงินไปกับความฟุ่มเฟือย ซื้อตามกระแสนิยม มากจนเกินตัว ไม่คำนึงถึงรายได้ ส่งผลต่อการก่อหนี้สินที่ไม่จำเป็นตั้งแต่อายุน้อย

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้น หากย้อนกลับไปในอดีต วิกฤตการณ์ใหญ่ที่มีผลกระทบสูงกับประเทศคงหนีไม่พ้นยุควิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง หรือยุคเศรษฐกิจตกต่ำ ในปี พ.ศ. 2540 ที่มีการเปลี่ยนแปลงกะทันหันเช่นกัน แต่ประเทศก็สามารถผ่านพ้นวิกฤตการณ์ดังกล่าวมาได้ โดยแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจในการแก้ไขปัญหาจนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี คือ แนวปฏิบัติตาม “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเน้นหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ สร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง โดยมีจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัย และตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานนิยาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้คุณธรรมควบคู่กับความรู้ และดำเนินชีวิตด้วยความเพียรเพื่อป้องกันตนเองและสังคมให้รอดพ้นจากวิกฤต ที่สำคัญสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้อัญเชิญ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จนถึงฉบับปัจจุบัน (ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565-2569)) เพื่อนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตระหนักในความสำคัญ และน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

โดยการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอต่อการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนานคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 และเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (อนันต์ อนันตกุล, 2521: 29-30; วิชัย ตันศิริ, 2536: 14-15; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554: 1) ซึ่งคุณลักษณะของคนในศตวรรษที่ 21 จะเน้นการดำรงชีวิตเป็นคนดีของสังคม สามารถแข่งขันได้เผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ทุกรูปแบบเกิดทักษะการเรียนรู้ การปรับตัว การใช้ชีวิต และการทำงานที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนยุคใหม่จะต้องมีคุณลักษณะประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบ โดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่องานที่รับผิดชอบ ต่อการกระทำของตนเอง ต่อครอบครัว ต่อเพื่อน ต่อสถาบันการศึกษา ต่อชุมชน และต่อประเทศชาติ (พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์, 2550: 20; วิจารณ์ พานิช, 2555: 5) ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีลักษณะเป็นความคิดใหม่ การสร้างสรรค์ผสมผสาน เพื่อจะได้บัณฑิตที่จบอย่างมีความหมาย มีคุณค่าที่จะรับผิดชอบต่อสังคม รับผิดชอบต่อชุมชน รับผิดชอบต่อประชาชน และรับผิดชอบต่อผู้เรียนแต่ละคน (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2554: 29-30) รวมทั้งนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะให้ผู้เรียนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียงมีความรู้ ความเข้าใจ รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง

คุณค่า รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ของความเป็นไทย และสามารถประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากแนวทางการพัฒนาประเทศเพื่อความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏถือเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน พื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547, 2547) ประกอบกับปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏมีนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นและการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปประเทศ มีการปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ เพื่อให้บัณฑิตสามารถปฏิบัติงานได้ตามความต้องการของตลาด และเพิ่มสมรรถนะขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนต้องมีทักษะสำคัญที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ซึ่งหัวใจในการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญคือ “การเรียนรู้ของผู้เรียน” จึงจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันมีหลายประการ อันได้แก่ ครูผู้สอน หลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะเอื้อและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเกิดสมรรถนะสำคัญที่สามารถใช้ได้ในชีวิตจริง ดังนั้นรายวิชาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏได้มุ่งเน้นและปรับเปลี่ยนให้นักศึกษาทุกกลุ่มได้เรียนรู้ รวมทั้งลงมือปฏิบัติจริง คือรายวิชาในกลุ่มศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์พระราชาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มีแนวทางดำเนินการพัฒนาบัณฑิตให้เกิดสมรรถนะและคุณธรรมจริยธรรมด้วยศาสตร์พระราชา เฉกเช่นเดียวกันกับกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ

สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มีวิสัยทัศน์บูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำที่ประยุกต์องค์ความรู้ สุนวัตกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น ภายในปี 2579 ทำงานเชิงรุก สร้างประโยชน์สุขที่เป็นธรรมสำนึกนำความรับผิดชอบรอบกบิจเป็นหนึ่งเดียว โดยบัณฑิตมีคุณภาพ ทักษะที่ดี มีคุณธรรม ความรู้ เป็นพลเมืองดีในสังคม มีความรัก ความผูกพันต่อท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยคำนึงถึงหลักกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และมีอัตลักษณ์ในการพัฒนาผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์ มีวินัย และใฝ่เรียนรู้ (ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ระยะ 5 ปี พ.ศ.2560-2564) โดยให้ผู้สอนพัฒนาความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งบูรณาการการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตระหนักรู้ เห็นคุณค่า และความสำคัญของศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน พัฒนาผู้เรียน พัฒนางาน พัฒนาชุมชน เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ทำงานผู้กับผู้อื่น ทำงานเป็นทีม เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ต่อตนเอง ต่อผู้เรียน ต่อผู้ร่วมงาน ต่อส่วนรวม และการดำรงตนไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย อดทน เสียสละ สามัคคี มีความเมตตาและปรารถนาดีต่อผู้อื่น

รายวิชา ศาสตร์พระราชา เป็นรายวิชาศึกษาทั่วไป โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้ใช้ชื่อวิชาว่า “ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” โดยคำอธิบายรายวิชา ให้ศึกษาแนวคิด หลักการทรงงาน หลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงองค์ความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน ชุมชนและสังคมตามพระบรมราโชบาย เน้นฝึกปฏิบัติแบบบูรณาการจากกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย ซึ่งรายวิชาดังกล่าวได้เน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้และประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การดำเนินชีวิตจริง และนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนแล้วนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ได้ดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้วยศาสตร์พระราชและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านศาสตร์พระราชทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะและตระหนักในคุณธรรมค้ำจุนองค์ความรู้ สู่การพัฒนาการเป็นวิศวกรสังคม

ด้วยแนวคิดและการดำเนินการที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จึงได้ดำเนินโครงการพัฒนาการศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียงและยกระดับรายวิชาศึกษาทั่วไป เรื่อง ศาสตร์พระราชของมหาวิทยาลัยราชภัฏ สู่ศตวรรษที่ 21: พื้นฟูเศรษฐกิจฐานราก วางพื้นฐานการเป็นผู้ประกอบการ ขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรม กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อเป็นการศึกษาแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในทุกสถานการณ์ ยกระดับรายวิชาศึกษาทั่วไป เรื่อง ศาสตร์พระราชสู่ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และศึกษาแนวทางในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชให้กับนักเรียน นักศึกษา เยาวชน ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานที่สนใจศึกษาเรียนรู้ นำความรู้ไปสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน รองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมเป็นผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับรายวิชาศึกษาทั่วไป เรื่อง ศาสตร์พระราชสู่ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราช สู่การนำความรู้ไปฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมเป็นผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านกลุ่มเป้าหมาย สามารถนำเสนอกลุ่มเป้าหมายการวิจัยได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวน (คน)
1. ผู้บริหารสถานศึกษา	10
1.1 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	5
1.2 ผู้บริหารโรงเรียนบ้านโป่งสลอด	5
2. ผู้สอนรายวิชา ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น	5
3. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ปีการศึกษา 2564	25
4. กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา	15
4.1 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	10
4.2 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาในพื้นที่บ้านโป่งสลอด ตำบลหนองกะป๋อ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี	5
รวมทั้งสิ้น	55

2. ด้านเนื้อหา

- 2.1 แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.2 แนวทางการยกระดับวิชาศึกษาทั่วไป เรื่อง ศาสตร์พระราชาสู่ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 2.3 แนวทางในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

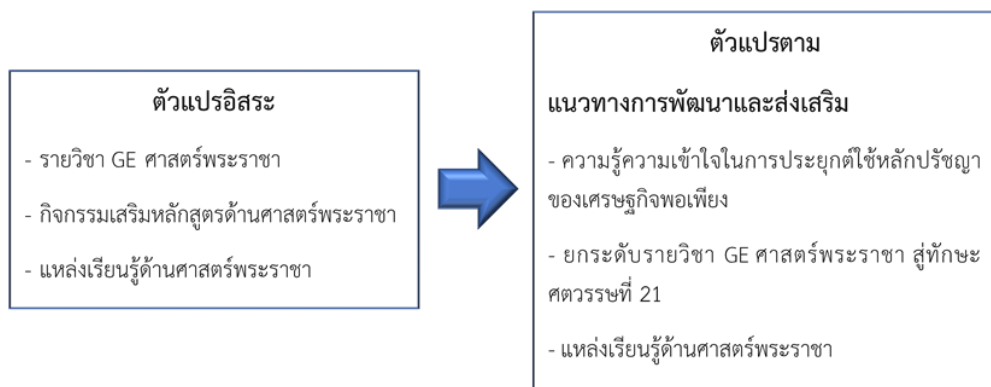
3.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

- 1) รายวิชา GE ศาสตร์พระราชา
- 2) กิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านศาสตร์พระราชา
- 3) แหล่งเรียนรู้ด้านศาสตร์พระราชา

3.2 ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

- 1) แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) แนวทางการยกระดับรายวิชา GE ศาสตร์พระราชาสู่ทักษะศตวรรษที่ 21
- 3) แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ด้านศาสตร์พระราชา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (การวิจัยเชิงสำรวจ) โดยใช้สถิติร้อยละของข้อมูลประชากร โดยการใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ และมีการรวบรวมข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดศาสตร์พระราชา แหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดวิศวกรรมสังคม และข้อมูลรายวิชา ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ปรับปรุง พ.ศ. 2562 จากเอกสาร เล่มหลักสูตร หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อกำหนดแนวทางการยกระดับของรายวิชาและแนวทางการขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาสู่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

โดยสามารถสรุปวิธีดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือวิจัย
1. ดำเนินการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในทุกสถานการณ์ จากข้อมูลการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	คณะผู้วิจัย	แบบสังเคราะห์ข้อมูล
2. ดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 2.1 การจัดการเรียนการสอน รายวิชา ศาสตร์ พระราชา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2.2 การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมหรือสนับสนุนด้านศาสตร์พระราชา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในมหาวิทยาลัย/ชุมชน/ศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชา	1. ผู้สอน วิชาศาสตร์พระราชา / ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2. กองพัฒนานักศึกษา / ฝ่ายกิจการนักศึกษา ระดับคณะ	1. แบบสอบถาม แบบมีโครงสร้าง 2. แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง คำถาม
3. ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลแนวทางในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ศาสตร์ พระราชา ด้วยข้อมูลสภาพแวดล้อม ชุมชนท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาจากนักศึกษา / อาจารย์ผู้สอน / ชุมชน / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยระบบแบบสอบถามออนไลน์หรือเก็บทางไปรษณีย์ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการลงพื้นที่แหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา	1. แหล่ง/ศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาของมหาวิทยาลัย 2. นักศึกษา/ผู้สอน/ชุมชน/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	แบบสังเคราะห์ข้อมูล
4. รายงานผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล	คณะผู้วิจัย	-

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาการศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียงและยกระดับรายวิชาศึกษาทั่วไป เรื่อง ศาสตร์พระราชาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 21: พื้นฟูเศรษฐกิจฐานราก รองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วางพื้นฐานการเป็นผู้ประกอบการขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรม กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปผลการวิจัยตามประเด็นได้ ดังนี้

1.1 บริบททั่วไปของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยกำหนดวิสัยทัศน์ตามแผนยุทธศาสตร์ ระยะ 5 ปี “ภายในปี 2564 จะเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำด้านอาหาร การท่องเที่ยว และสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาบัณฑิตโดยใช้แนวทางของศาสตร์พระราชาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและพัฒนาบัณฑิต รวมทั้งพัฒนามหาวิทยาลัยอย่างพร้อมเพรียงกัน สู่การเป็นคลังภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยศักยภาพเชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยได้ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมทั้งทางกายภาพ ภูมิสถาปัตยกรรม เป็นแหล่งเรียนรู้โครงการตามแนวพระราชดำริจำนวนมาก ซึ่งมหาวิทยาลัยเองได้นำหลักคิดของศาสตร์พระราชา มาเป็นหลักในการบริหารจัดการงานหลายภาคส่วน สะท้อนได้จากการกำหนดปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและพัฒนาบัณฑิตรวมทั้งพัฒนามหาวิทยาลัยอย่างพร้อมเพรียงกัน และยังมีการกำหนดให้นักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้เรียนเกี่ยวกับศาสตร์พระราชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปด้วย ซึ่งถือเป็นการสร้างองค์ความรู้สู่ความเข้าใจและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

1.2 การจัดการเรียนรู้ รายวิชา ศาสตร์พระราชา โดยมีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาสู่การดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในสถานการณ์จริง จากการให้ข้อมูลของผู้ช่วยศาสตราจารย์จิตติมา สุวรรณชาติ ผู้สอนประจำวิชาได้ให้ข้อมูลว่า “การจัดการเรียนการสอนแบ่งตามรูปแบบของการสอน คือ ถ้าสอนแบบออนไซต์ก็จะเป็นแบบหนึ่ง และถ้าสอนแบบออนไลน์ก็จะเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง” ซึ่งสามารถสรุปวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนเลือกใช้ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิธีการจัดการเรียนรู้ รายวิชา ศาสตร์พระราชา

รูปแบบการจัดการเรียนรู้	วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เลือกใช้	ประโยชน์ของวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เลือกใช้
ในชั้นเรียนปกติ (Onsite)	1. บรรยายและอภิปราย	1. ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นที่มาจากกระบวนการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน
	2. กรณีศึกษา จากพื้นที่/สถานการณ์จริง	1. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงจากสถานที่หรือเหตุการณ์จริง 2. ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้สู่การปฏิบัติได้จริง
	3. การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้	1. ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูล

รูปแบบการจัดการเรียนรู้	วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เลือกใช้	ประโยชน์ของวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เลือกใช้
		2. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ประเด็นการศึกษาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง
	4. การสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project based Learning)	1. ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นรูปธรรมจากการพัฒนาโครงงานของตนเองได้ 2. ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ 3. ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อนำมาพัฒนาโครงงานด้านศาสตร์พระราชาของตนเองได้
ออนไลน์ (Online)	1. บรรยาย	ผู้เรียนเป็นผู้รับฟัง ได้ประโยชน์แต่การอภิปรายร่วมกันอาจจะกระทำได้น้อย
	2. กรณีศึกษาจากคลิปวิดีโอ	1. ผู้เรียนฝึกทักษะการวิเคราะห์จากกรณีตัวอย่าง และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง
	3. การสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project based Learning)	1. ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นรูปธรรมจากการพัฒนาโครงงานของตนเองได้ แต่ไม่ได้เน้นสู่การปฏิบัติจริง 2. ด้วยข้อจำกัดข้างต้น ทำให้ผู้เรียนขาดการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง

จากตารางที่ 3 สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากวิธีการจัดการเรียนรู้นี้ดังกล่าวได้ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีของผู้เรียน กล่าวคือ

1. ด้านความรู้ (Knowledge)

ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์พระราชาและแหล่งเรียนรู้ด้านศาสตร์พระราชาที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้ด้วยตนเอง จากการสัมภาษณ์และสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กลุ่มนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน รายวิชา ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ให้ข้อมูลว่า “การเรียนรายวิชานี้ ทำให้ทราบถึงหลักคิดในการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 และวิธีการที่อาจารย์สอนให้ได้ฝึกคิดและสร้างองค์ความรู้จากการอภิปรายกันในห้องเรียน แม้ว่าจะเรียนออนไลน์ก็ตาม ทำให้ต้องค้นคว้าด้านศาสตร์พระราชามากขึ้น รวมถึงองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นส่วนสำคัญของศาสตร์พระราชา”

2. ด้านทักษะ (Skills)

จากการสัมภาษณ์และสำรวจด้วยแบบสอบถามกลุ่มนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน รายวิชา ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สะท้อนว่า ทักษะที่เกิดขึ้นจากการเรียนรายวิชานี้ คือ

2.1 ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์/สถานการณ์จากกรณีตัวอย่างได้ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่ตนเองมีอยู่ได้

2.2 ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านศาสตร์พระราชาโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสร้างสรรค์ผลงานโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.3 ผู้เรียนสามารถประยุกต์หลักคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราชาและเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. ด้านเจตคติ (Attitude)

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนประจำวิชา ได้ประเมินผู้เรียนและให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับเจตคติของผู้เรียนเมื่อเรียนจบรายวิชานี้แล้ว คือ

3.1 ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสตร์พระราชาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสะท้อนได้จากมุมมองในการเขียนโครงการเพื่อการนำเสนอ

3.2 ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการนำหลักคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีการวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคล

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับรายวิชา ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้รายวิชาดังกล่าว มุ่งเน้นการพัฒนานักศึกษาอย่างรอบด้านทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเองที่วางอยู่บนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้วย

1.3 แหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.3.1 แหล่งเรียนรู้ภายในมหาวิทยาลัย คือ ศูนย์เรียนรู้การเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งเป็นฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ 12 ฐาน และแปลงต้นแบบ จำนวน 3 แปลง อาทิ ฐานการเรียนรู้ไก่ไข่เพื่อสุขภาพ ฐานการเรียนรู้ผักกาดัดกะหล่ำปลี ฐานการเรียนรู้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เป็นต้น

1.3.2 แหล่งเรียนรู้นอกมหาวิทยาลัย คือ ศูนย์เรียนรู้ศาสตร์พระราชาที่ตั้งอยู่ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี วิทยาเขตโป่งสลอด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยมีกิจกรรม อาทิ โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริ โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล โครงการสวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การพัฒนาและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์หลักคิดศาสตร์พระราชาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาสร้างองค์ความรู้และใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันนั้นผ่านการจัดการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนแบบปกติ และแบบออนไลน์ รวมทั้งการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีได้

2. แนวทางการยกระดับรายวิชา “ศาสตร์พระราชา” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี สามารถนำเสนอได้ ดังนี้

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ รายวิชา ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สามารถยกระดับรายวิชาได้ ดังนี้

1. นโยบายของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายให้ผู้เรียนทุกคน ต้องผ่านการเรียนในรายวิชา ศาสตร์พระราชา จึงจะสามารถสำเร็จการศึกษาได้ เนื่องด้วยภาวะปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบัน ถ้าผู้เรียนมีหลักคิดในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างรู้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ และเมื่อเกิดปัญหาสามารถใช้ทักษะจำเป็น มาเป็นเครื่องมือประกอบการแก้ไขปัญหา จะทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที

2. เป้าหมายของรายวิชา

2.1 การปรับคำอธิบายรายวิชา โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงร่วมกับเครือข่ายการเรียนรู้ ด้านศาสตร์พระราชาหรือที่เกี่ยวข้องได้

2.2 การเผยแพร่สู่สาธารณชน การยกระดับรายวิชาให้ครอบคลุมและกว้างขึ้นนั้น เป้าหมายการจัดการเรียนรู้จะต้องไม่เน้นเฉพาะการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพียงเท่านั้น แต่ควรกำหนดให้นักศึกษาที่เรียนสามารถนำองค์ความรู้สู่การเผยแพร่ต่อสาธารณชนในรูปแบบต่างๆ ได้มากขึ้น เช่น การจัดทำคลิปวิดีโอ การทำหนังสือ การจัดนิทรรศการในรูปแบบออนไลน์ การเผยแพร่ข้อมูลสู่ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบแผนพับประชาสัมพันธ์หรือผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น

2.3 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เป้าหมายของรายวิชาที่เน้นการพัฒนานักศึกษาโดยให้นักศึกษาเป็นผู้สืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ด้วยตนเองเพียงประการเดียวนั้น อาจจะทำให้เกิดมุมมองที่แคบ และไม่หลากหลาย การกำหนดเป้าหมายของรายวิชาที่ผู้เรียนจะต้องสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันนั้น จะเป็นการยกระดับเป้าหมายของรายวิชาที่สามารถพัฒนาและบูรณาการองค์ความรู้ได้หลากหลายมากขึ้น

3. วิธีการจัดการเรียนรู้

3.1 การสอนแบบทีม ถือเป็นมิติหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับองค์ความรู้จากผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย และเป็นการบูรณาการองค์ความรู้จากศาสตร์ต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันได้

3.2 การสอนแบบบูรณาการกับชุมชนท้องถิ่น การสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หรือแหล่งเรียนรู้ด้านศาสตร์พระราชาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสถานที่จริง ได้รับประสบการณ์โดยตรง และตอบสนองต่อเป้าหมายแห่งการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันจากภาคีเครือข่าย

3.3 การสอนโดยเน้นการพัฒนาตามศาสตร์พระราชาบูรณาการกับทักษะในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนด้วยการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะ

การเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ซึ่งสามารถประยุกต์องค์ความรู้จากแนวคิดศาสตร์พระราชาทำให้เกิดผลลัพธ์การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้

3.4 การวัดผลและประเมินผลผู้เรียนที่หลากหลาย โดยเน้นการวัดผลและประเมินผลที่มีการขยายผลสู่ครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ เพื่อเป็นการเผยแพร่แนวคิดศาสตร์พระราชาที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.5 การบูรณาการแนวคิดวิศวกรรมสังคมสู่การจัดการเรียนรู้ร่วมกับรายวิชา โดยแนวคิดนี้ถือเป็นแนวคิดที่พัฒนาทักษะทางสังคมให้กับผู้เรียนผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อสร้างนักคิด นักสื่อสาร นักประสาน และนักสร้างนวัตกรรม โดยใช้แนวทางของศาสตร์พระราชา จะยิ่งยกระดับให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้ กอปรกับสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ด้วยเช่นกัน

4. ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น

4.1 บัณฑิตพันธุ์ใหม่ ที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้ในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติและดำเนินชีวิตประจำวันได้ และการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อการดำรงชีวิต พัฒนาอาชีพ สร้างสรรค์นวัตกรรม และทันต่อยุคสมัยและเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ รวมทั้งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ เจตคติต่าง ๆ สู่ผู้อื่นได้ เพื่อให้ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่นนำไปใช้ร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้

4.2 เครือข่ายการเรียนรู้ที่หลากหลาย การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จะทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ด้านศาสตร์พระราชาที่กว้างขึ้น การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทักษะ หรือแม้กระทั่งเจตคติระหว่างกัน จะเป็นการสร้างมุมมอง วิธีคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นได้

4.3 คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อรายวิชาศาสตร์พระราชามีการเพิ่มกลุ่มเป้าหมายของการเรียนรู้ โดยไม่ได้เน้นเฉพาะผู้เรียนเพียงเท่านั้น แต่ยังให้สามารถถ่ายทอดสู่บุคคลในครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นด้วยนั้น การนำหลักการของศาสตร์พระราชาสู่การดำเนินชีวิตประจำวันได้จริง จะสามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างแท้จริง เช่น หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง พออยู่พอกิน ไม่ติดตำรา ทำให้ง่าย เป็นต้น

สรุปได้ว่า แนวทางการยกระดับรายวิชา “ศาสตร์พระราชา” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เริ่มจากการปรับนโยบายในการจัดการศึกษา คือ ให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนในรายวิชาด้านศาสตร์พระราชา และมีการปรับเป้าหมายของรายวิชาให้มีการเผยแพร่สู่สาธารณชนเพิ่มมากขึ้นกว่าอยู่ในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียวโดยใช้ลักษณะของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และที่สำคัญ การปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการบูรณาการกับชุมชนท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสตร์พระราชาให้มากขึ้น ซึ่งจะมีผลให้รายวิชา “ศาสตร์พระราชา” ได้รับการยกระดับให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้

3. แนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีสู่การขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับแนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาสู่การขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่น ต้องดำเนินการตั้งแต่การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย การสร้างเครือข่าย ขับเคลื่อนผ่านงานบริการวิชาการของ

มหาวิทยาลัย นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การนำแนวคิดวิศวกรรมสังคมมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน และการขับเคลื่อนผ่านชุมชนต้นแบบ เพื่อเป็นกรณีศึกษาให้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม นำเสนอได้ดังนี้

1. การส่งเสริมและขับเคลื่อนเชิงนโยบายของมหาวิทยาลัย

1.1 มหาวิทยาลัยจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา

1.2 มหาวิทยาลัยจัดทำนโยบายมีการขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต เปลี่ยนแปลงปรับปรุงข้อมูลได้ตลอดเวลา ด้วยระบบดิจิทัล

1.3 มหาวิทยาลัยมีนโยบายจัดตั้งสำนักงานยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นตามศาสตร์พระราชา ขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนโครงการพัฒนาท้องถิ่นตามศาสตร์พระราชา ส่งเสริมการสร้างแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยโดยตรง และสามารถขับเคลื่อน หรือปฏิบัติงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม คณะวิชาต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน

1.4 ส่งเสริมและขับเคลื่อนผ่านการกระบวนกรเสริมแรงบุคลากร ผู้บริหารควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมบุคลากรและคณะทำงาน ที่ทำงานบริการวิชาการขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา ให้ความสำคัญทางวิชาชีพ สนับสนุนการทำผลงานวิชาการควบคู่ไปกับการทำงานร่วมกับชุมชน ให้บุคลากรมีแรงผลักดันในการทำงานร่วมกับชุมชน และสร้างแรงกระตุ้นให้ลงพื้นที่สร้างแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา รวมถึงสนับสนุนทุนวิจัยในพื้นที่ควบคู่ไปด้วย

1.5 ส่งเสริมและขับเคลื่อนผ่านผู้บริหารระดับสูง โดยอธิการบดีมอบหมายให้ผู้บริหารที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง กำกับดูแลการดำเนินงานของแต่ละโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา ให้บรรลุเป้าหมาย มีการกำกับติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ

2. ส่งเสริมและขับเคลื่อนผ่านการสร้างเครือข่าย

2.1 จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างชุมชนเครือข่ายกับมหาวิทยาลัย เพื่อขับเคลื่อนและให้ความร่วมมือในการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาในชุมชน พร้อมทั้งเป็นชุมชนที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.2 จัดเวทีสัมมนา เชิญผู้นำชุมชน หรือสมาชิกชุมชนเครือข่ายของมหาวิทยาลัย ที่มีความรู้ความสามารถจากการที่มหาวิทยาลัยลงไปขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาในแต่ละชุมชน ทั้งด้านการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ ชุมชนอนุรักษ์น้ำ ป่าไม้ และอื่นๆ มาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และร่วมกันถอดบทเรียน แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา ที่ประสบความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

3. ส่งเสริมและขับเคลื่อนผ่านงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย

โดยบูรณาการงานบริการวิชาการกับการเรียนการสอน อาจารย์และนักศึกษานำความรู้ที่ได้เรียนมา ถ่ายทอดสู่ชุมชน ปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น เช่น พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ

4. ส่งเสริมและขับเคลื่อนผ่านนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ถือเป็นกุญแจสำคัญในขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา สู่นักเรียนและเยาวชน ในชุมชนที่ไปฝึกสอน สามารถชี้แนะ เสนอแนะ และนำนักเรียนเข้าไปศึกษาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ยังแหล่งเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย หรือในชุมชนที่มหาวิทยาลัยสร้างแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา

5. ส่งเสริมและขับเคลื่อนผ่าน “วิศวกรสังคม”

5.1 การพัฒนาทักษะการคิด โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาบูรณาการร่วมกับเครื่องมือ วิศวกรสังคมทั้ง 5 ประเภท ซึ่งสามารถทำให้เกิดความเข้าใจ เข้าถึง และนำสู่การพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่นได้

5.2 การพัฒนาทักษะ Soft skills ของนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรณาการกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาของมหาวิทยาลัย ทำให้นักศึกษาสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่คิดวิเคราะห์ได้ แยกแยะข้อเท็จจริงกับ อารมณ์ออกจากกัน มีทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ประสานความร่วมมือโดยปราศจากความขัดแย้ง และ สร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมได้

6. ส่งเสริมและขับเคลื่อนผ่านชุมชนต้นแบบ

โดยมหาวิทยาลัยถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาสู่ชุมชนต้นแบบ ขับเคลื่อนให้ชุมชนต้นแบบ ปฏิบัติจนเชี่ยวชาญและชำนาญ จนสามารถเป็นวิทยากรและเป็นผู้ให้องค์ความรู้ กลับคืนสู่ นักศึกษา ชุมชนใกล้เคียง ชุมชนอื่นๆ นักเรียน และเยาวชน

7. ส่งเสริมและขับเคลื่อนผ่านสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรม

โดยจัดเก็บข้อมูลแหล่งเรียนรู้ชุมชน แนวทางการดำเนินงานทุกมิติ ของทุกชุมชนที่เป็น เครือข่ายของมหาวิทยาลัย เข้าสู่ระบบฐานข้อมูล (Data set) แบบทันทีทันใด (Real time) เพื่อสร้างฐานข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์และวางแผน แหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาตามบริบทของชุมชน สร้างการเรียนรู้ตลอด ชีวิตได้โดยการส่งเสริมการเรียนรู้แบบพึ่งพาตนเอง รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ที่เหมาะสมและ น่าสนใจ อีกทั้งเผยแพร่และจัดทำประชาสัมพันธ์ แหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาของแต่ละชุมชนให้เป็นที่รู้จักผ่าน แอปพลิเคชัน และสื่อออนไลน์ ให้นักเรียน นักศึกษา ชุมชนอื่น ๆ และหน่วยงานที่สนใจ ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ และเรียนรู้จากการปฏิบัติอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมและขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็น รูปธรรม สามารถขับเคลื่อนผ่านเชิงนโยบาย การสร้างเครือข่าย ขับเคลื่อนผ่านงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การนำแนวคิดวิศวกรสังคมมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน และการขับเคลื่อนผ่านชุมชนต้นแบบ เพื่อเป็นกรณีศึกษาให้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในทุกสถานการณ์ โดยมหาวิทยาลัยกำหนดนโยบายการดำเนินงานในการสร้างองค์ความรู้ เสริมความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชา และรายวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่จำเพาะเพียงแค่รายวิชาศาสตร์พระราชา ที่อยู่ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเท่านั้น ซึ่งการกำหนดนโยบายดังกล่าวถือเป็นข้อสนับสนุนต่อการดำเนินงานของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิชาการและงานสนับสนุน ได้เป็นอย่างดี อันส่งผลต่อการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยสอดคล้องกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) ได้นำเสนอหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ดังนี้ 1) ความพอเพียงระดับบุคคล และครอบครัว เน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นรวมทั้งใฝ่รู้ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ รู้ข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ประหยัดแต่ไม่ใช้ตระหนี่ ลด-ละ-เลิก อบายมุข สอนให้เด็กรู้จักคุณค่ารู้จักใช้และรู้จักออมเงินและสิ่งของเครื่องใช้ดูแลรักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัวชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรมประเพณีและการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม และ 2) ความพอเพียงระดับชุมชนคนในชุมชน มีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน บนหลักของความรู้รักสามัคคีสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันภายในชุมชนและนอกชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพองค์กร การเงินอย่างถ่องแท้ ผลิดในสิ่งที่ถนัดและทำตามกำลังสร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้และจิตสำนึกให้แก่นักงานอย่างเหมาะสม

2. การศึกษาแนวทางการยกระดับรายวิชาศึกษาทั่วไป เรื่อง ศาสตร์พระราชาสู่ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเริ่มต้นจากการกำหนดนโยบายทางการศึกษา กำหนดเป้าหมายรายวิชา และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีด้วยศาสตร์พระราชาบูรณาการร่วมกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มุ่งสู่การพัฒนาบัณฑิตพันธุ์ใหม่ สร้างเครือข่าย

การเรียนรู้ที่หลากหลาย และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ สอดคล้องกับคณะทำงานจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตามศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน ได้กล่าวถึง

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางศาสตร์พระราชา เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้คนทุกกลุ่ม ทุกวัย สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ครบทุกคน ด้วยแหล่งเรียนรู้ และองค์ความรู้ที่หลากหลาย เชื่อมโยงข้อมูลความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้สามารถเรียนรู้ตามความสนใจ สามารถเรียนรู้ในสถานที่จริงได้ หากมีความสนใจและความต้องการทำให้คนไทยมีแนวโน้มได้รับการศึกษามากขึ้น โดยการเรียนรู้เชื่อมโยงกับศาสตร์พระราชาทูด้านตามบริบทและภูมิสังคมของแต่ละแห่ง เพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้นและพัฒนาศักยภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก พัฒนากำลังแรงงานให้มีความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและการบริการบนฐานความรู้และเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามวิธีทรงงานของพระราชาใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ ประกอบด้วย การสร้างความสนใจ เป็นกระบวนการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในการเรียนรู้ กำหนดปัญหาร่วมกัน เป็นขั้นที่เรียนรู้แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระ เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน การสะท้อนข้อแลกเปลี่ยน เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันตัดสินใจร่วมกันจนเกิดความพึงพอใจของสมาชิกทุกคน เพื่อนำไปสู่คำตอบและข้อสรุปร่วมกัน การประเมินผลร่วมกัน เป็นขั้นที่ผู้เรียนพิจารณาไตร่ตรองจากการนำผลรวบรวมของตนเองหรือสมาชิกอยากปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพ โดยการแลกเปลี่ยนมุมมองการสะท้อนกับสมาชิกคนอื่น ๆ เพื่อจะได้ข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนา และสรุปผลการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนที่ได้รับจากบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ เกิดมโนคติ และหลักการอย่างแท้จริง

3. แนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยใช้ลักษณะของการขับเคลื่อนงานทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการผ่านระบบเครือข่ายการเรียนรู้ และภาคส่วนต่างๆ ในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีหน่วยงานสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงาน คือ สำนักงานยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นตามศาสตร์พระราชมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี โดยแนวทางการขับเคลื่อนงานที่น่าสนใจคือ การให้กลุ่มนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นตัวแทน (Agent) ที่นำแนวคิดลงสู่โรงเรียนและชุมชนด้วยหลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา สอดคล้องกับที่มูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริศาสตร์พระราชา (2564) ได้ยึดหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ 1) เข้าใจ การสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาข้อมูลทุกมิติของชุมชน ค้นหารากของปัญหา และรวบรวมองค์ความรู้ของโครงการพระราชดำริทั่วประเทศ 2) เข้าถึง เป็นเรื่องการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม โดยมุ่งสื่อสารสร้างความเข้าใจและความมั่นใจกับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด และ 3) การพัฒนา เป็นเรื่องของ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน สร้างทีมพี่เลี้ยง การออกแบบหลักสูตรและเมนูการพัฒนา การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติของชุมชน รวมทั้งการให้ทีมพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในชุมชนและติดตามสนับสนุนประเมินผล

อีกประการหนึ่งที่สำคัญของแนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาสู่ชุมชนท้องถิ่น คือ การพัฒนานักศึกษาให้เป็นนักวิศวกรสังคม ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะทางสังคมและทักษะการคิดขั้นสูง รวมทั้งการสร้างสรค์นวัตกรรมทางสังคมได้ จะช่วยให้การขับเคลื่อนแนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชาสู่ชุมชนท้องถิ่นได้ง่ายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด (2564) กล่าวถึง ทักษะของการเป็นวิศวกรสังคมที่ต้องบูรณาการแนวคิด “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ทักษะการ ประสาน) และทักษะการสร้างนวัตกรรม โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบข้ามศาสตร์แบบลงมือปฏิบัติจริง (Multidisciplinary Active Learning) ที่ใช้การพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นเป็นฐาน (Social Lab Based) ผ่านเครื่องมือวิศวกรสังคม ประกอบด้วย (1) เครื่องมือ “ฟ้าประทาน” เป็นเครื่องมือที่แยกแยะข้อเท็จจริง (Fact) ออกจากความรู้สึก (Feeling) ยอมรับความเห็น และสามารถหาจุดร่วมเพื่อการพัฒนา (2) เครื่องมือ “นาฬิกาชีวิต เป็นเครื่องมือที่สร้างความเข้าใจ และเคารพวิถีของเพื่อนร่วมงานและคนในชุมชน (3) เครื่องมือ “ไทม์ไลน์พัฒนาการ” เป็นเครื่องมือที่สืบเสาะข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล เปิดรับข้อคิดเห็นเพิ่มเติมด้วยหลักและเหตุผล (4) เครื่องมือ “ไทม์ไลน์กระบวนการ” เป็นกระบวนการฝึกถอดรหัสขั้นตอนหรือกระบวนการ ด้วย การตั้งคำถามอย่างสงสัยใคร่รู้และบันทึกข้อมูลเรียงลำดับอย่างเป็นระบบ และ (5) เครื่องมือ “M.I.C. model” เป็นเครื่องมือในการการพัฒนาท้องถิ่น เป็นกระบวนการฝึกคิดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างนวัตกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดวิศวกรสังคมบูรณาการร่วมกับแหล่งเรียนรู้ศาสตร์พระราชากับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็ประโยชน์กับผู้เรียนได้ในอนาคต
2. ควรนำผลการวิจัยเชิงสำรวจนี้ เป็นฐานข้อมูลสู่การสร้างกลยุทธ์แห่งการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน หรือศึกษาผ่านแหล่งเรียนรู้ตามแนวทางศาสตร์พระราชา
3. ควรนำผลการวิจัยเชิงสำรวจนี้สู่การขยายผลกับชุมชนท้องถิ่น โดยเป็นไปตามบริบทของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร.มนัญญา ปรียวิชัยภักดิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต สุดตา อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ลุล่วงได้ด้วยดีคณะผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์พจนารถ บัวเขียว ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาให้ข้อมูล ความรู้ ข้อคิด คำชี้แนะ จนกระทั่งการวิจัยครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่อนุวัติงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการทำวิจัย

ขอขอบคุณกลุ่มเป้าหมายที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำงานวิจัย จนคณะผู้วิจัยได้ข้อมูลครบถ้วน และดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานทุกคนที่ช่วยอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป สำหรับข้อบกพร่องที่อาจจะเกิดขึ้น ผู้วิจัยยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำ จากทุกท่านที่ศึกษา งานวิจัยเรื่องนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ใน การพัฒนางานวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จิตาภา สุวรรณ. (2558). ผลการศึกษากลุ่มโดยการกำกับตนเองต่อพฤติกรรมการใช้ยาเกินความจำเป็นของนิสิตปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. (2547). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 121 ตอนที่ 1.

พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์. (2550). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษา

เอกชน. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา DOI :

https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/BUU.res.2007.2

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2554). **กรรมการสภามหาวิทยาลัย : การกิจใหม่กับอุดมศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2564). **แนวคิดของวิศวกรสังคม**. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2565, จาก

<https://rk.mcu.ac.th/rbAcademic/>.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. (2564). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ระยะ 5 ปี 2560-2564.

เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

แมนพาวเวอร์กรุ๊ป. (2564). **เผยแนวโน้มตลาดแรงงานปี 2564 พร้อมแนะนำนายจ้าง-ลูกจ้างปรับตัวรับมือทุกการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ : บริษัท แมนพาวเวอร์กรุ๊ป.

มูลนิธิปิดทองหลังพระ. (2564). **รายงานประจำปี 2563 มูลนิธิผู้ปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ**.

กรุงเทพฯ: มูลนิธิผู้ปิดทองหลังพระและสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมผู้ปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ.

วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี สฤษดิ์วงศ์.

วิชัย ดันศิริ. (2543). การปฏิรูปการเมืองไทย มุมมองของการศึกษาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมืองดี. กรุงเทพฯ: อาร์แอนด์ปรีน્ટ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : เพชรรุ่งการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.

อนันต์ อนันตกุล. (2521). การปกครองท้องถิ่นไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมเณศ พรินต์ติ้งเตอร์.

พัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี - เมืองเพชร Performance Development of Phra Nakorn Khiri Muang Phet Fair

ธีวรา วินอทะกะ¹/สุพรรณิ บุญเพ็ง²

Theewara Winothaka¹/Suphannee Boonpeng²

¹นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Master of Arts in Thai Dance's Student, Faculty of Fine and Applied Art Chulalongkorn University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²Assistant Professor, Faculty of Fine and Applied Art Chulalongkorn University

Corresponding author Email: theewara17699@gmail.com

(Received: May 4, 2021; Revised: May 1, 2023; Accepted: November 30, 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง พัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี-เมืองเพชร เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี - เมืองเพชร โดยมีขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้คือ พัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 34 (ปี พ.ศ. 2529-2563) โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล ผลการวิจัยพบว่า การแสดงในงานพระนครคีรีมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยยังยึดการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีเป็นหลัก รูปแบบของการแสดงที่พบในงานพระนครคีรี คือ 1) การแสดงมาตรฐาน 2) การแสดงพื้นบ้าน 3) การแสดงสร้างสรรค์ 4) การแสดงดนตรี โดยการแสดงจะปรากฏอยู่ในจุดต่าง ๆ ภายในงานพระนครคีรี ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกพัฒนาการของศิลปะการแสดงออกเป็น 3 ช่วง โดยแบ่งจากหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการแสดงและสถานการณ์สภาวะแวดล้อมสังคมในแต่ละปี คือ ช่วงที่ 1 ปี พ.ศ. 2529-2548 พบว่าเน้นการแสดงในรูปแบบการแสดงพื้นบ้านเป็นหลัก ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2549-2557 เริ่มมีสถาบันการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการแสดง โดยมีอาจารย์เป็นผู้ประสานงาน ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2558-2563 มีการปรับปรุงสนามหน้าพระนครคีรีเป็นอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเน้นการจัดการแสดงในบริเวณนี้มากขึ้น ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ถือเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดเพชรบุรี รวมไปถึงยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: พัฒนาการ ศิลปะการแสดง งานพระนครคีรี - เมืองเพชร

Abstract

This study is qualitative research. The objective of this study was to study the development of performing arts at the Phra Nakhon Khiri - Muang Petch Fair. The scope of the study was from 1986 to 2020. The methodology of this study was learning, searching, and collecting data from the documents, interviews, and participant and non-participant observations to analyze and summarize the data. The results found that performances at the Phra Nakorn Khiri Fair have been continuously adjusted and developed. However, they adhered to the performance of local arts and culture. The performance styles in the Phra Nakorn Khiri Fair were: 1) standard performances; 2) folk performances; 3) creative performances; and 4) musical performances. The performances would be set at various locations within the Phra Nakhon Khiri Fair. The development of performances was divided into three periods, depending on the agencies working on performance management and the social situation in each year. During the first period of 1986-2005, it was found that the performances were mainly in the form of folk performances. The second period, 2006-2014, began with educational institutions playing a role in the management of performances, of which the teachers were coordinators. During the third period, 2015-2020, the field in front of Phra Nakhon Khiri was renovated into a park in honor of His Majesty King Mongkut. Therefore, the performances were set in this area. This research is considered to disseminate local arts and culture and promote tourism in Phetchaburi Province. It is also useful to those who are interested in studying further.

Keywords: Development, Performance Arts, Phra Nakhon Khiri - Muang Petch Fair

บทนำ

การแสดงนาฏยศิลป์เป็นศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีบทบาทในสังคมไทยในหลายบริบท และที่เห็นได้ชัดเจน คือ การจัดการแสดงนาฏยศิลป์ไทยในงานมหรสพ งานเทศกาลหรืองานแสง สี เสียง ต่าง ๆ เป็นอย่างมากในทุก ๆ งานมักมีการจัดการแสดงนาฏยศิลป์ขึ้นเพื่อความบันเทิง เพื่อเป็นศิริมงคลในพิธีเปิดงาน เพื่อความตระการตาแก่ผู้รับชมและเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ แตกต่างกันไปในแต่ละงาน ซึ่งรวมไปถึงความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิตที่นำเสนอผ่านรูปแบบการแสดงนาฏยศิลป์ เพื่อถ่ายทอด พันฟู อนุรักษไว้ให้คงอยู่สืบไปในภายภาคหน้า และยังแสดงให้เห็นถึงสมบัติทางวัฒนธรรมที่ถูกสืบทอดกันมาอย่างทรงคุณค่าซึ่งสมควรแก่การรักษาเป็นอย่างยิ่ง

พระนครคีรี หรือ เขาวัง (อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี) เป็นพระราชวังที่ตั้งอยู่บนยอดเขา 3 ยอดในตำบลคลองกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมียอดเขาที่สูงที่สุด 75 เมตร และมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 600 ไร่ สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 สำหรับเสด็จแปรพระราชฐาน โดย

โปรดเกล้าฯให้สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นแม่กองในการก่อสร้าง และพระเพชรพิสัยศรีสวστή (ท้วม บุนนาค) ปลัดเมืองเพชรบุรี ทำหน้าที่นายงานการก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ.2402 จนสำเร็จเมื่อปี พ.ศ.2403 และได้พระราชทานนามว่า “พระราชวังพระนครคีรี” แต่เดิมเขาทั้ง 3 ยอด มีชื่อเรียกว่า “เขามหาสมณะ” แต่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “เขาสมน” ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานนามใหม่ว่า “เขามหาสวรรค์” และปัจจุบันเรียกว่า “เขามหาสวรรค์” ด้านบนเขาทั้ง 3 ยอด มีพระที่นั่ง พระตำหนัก วัด และอาคารต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นสถาปัตยกรรมตะวันตกแบบนีโอคลาสสิกผสมสถาปัตยกรรมจีน ซึ่งในปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี (นงคณัฐ ไพโรหกุลกิจ, 2541: 12)

เนื่องจากพระนครคีรีเป็นพระราชวังสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี ทางจังหวัดเพชรบุรี จึงได้ร่วมกับองค์กรต่าง ๆ จัดงานประจำปีพระนครคีรีขึ้น เพื่อเป็นการรำลึกถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์เมืองเพชรบุรี และพระมหากษัตริย์ของพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 4-6 ผู้โปรดเกล้าให้สร้างพระราชวังขึ้นในจังหวัดเพชรบุรี ทั้งหมด 3 พระราชวัง คือ พระราชวังพระนครคีรี พระราชวังพระรามราชนิเวศน์ และพระราชวังมฤคทายวัน ซึ่งถือเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัด โดยมีการจัดแสดงและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม เช่น นิทรรศการประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองเพชรบุรี การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การแสดงศิลปวัฒนธรรมสกุลช่างเมืองเพชร การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน สาธิตการปรุงอาหารคาวหวาน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเพชรบุรี มีการแสดง แสง เสียง มีการประดับประดาไปด้วยคบไฟ โคมไฟ และดวงไฟตามจุดต่าง ๆ มีการแสดงนาฏศิลป์ไทย การแสดงดนตรี การละเล่นพื้นบ้านวิถีชีวิตไทย ขบวนแห่ การสาธิตและการทำสิ่งประดิษฐ์ ศิลปะของพื้นบ้าน และการประกวดแข่งขันอีกมากมาย ตลอดจนเผยแพร่มรดกและของดีประจำจังหวัดเพชรบุรีให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

งานพระนครคีรีมีการจัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปีเป็นประจำมาอย่างยาวนาน โดยเริ่มจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2529 และเป็นที่ได้รับความสนใจของชาวเพชรบุรีและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทำให้ยังคงมีการจัดงานต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จของการจัดงานพระนครคีรีขึ้น จึงได้มีการพัฒนาและจัดงานให้มีความยิ่งใหญ่มากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี ที่มีการจัดการแสดงต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งเยาวชนจากสถาบันการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ คณะการแสดงในจังหวัดเพชรบุรี และจากกรมศิลปากร ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนชุดการแสดงในทุก ๆ ปี ให้ความน่าสนใจและเป็นที่ยึดติดใจสำหรับนักท่องเที่ยวและบุคคลที่สนใจในด้านศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดงเป็นหนึ่งในส่วนสำคัญของงานพระนครคีรี-เมืองเพชรที่จัดแสดงขึ้นเป็นประจำตามสถานที่ต่าง ๆ ภายในบริเวณพื้นที่จัดงาน เช่น เวทีกลาง เวทีโรงโขน การแสดงในขบวนแห่ การแสดงพิธีเปิด และการแสดงตามจุดแวะพักอีกมากมาย ซึ่งในแต่ละพื้นที่ที่มีความสำคัญและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงศิลปะการแสดงทั้งแบบพื้นบ้านที่มีเฉพาะในท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีและการแสดงในรูปแบบอื่น ๆ อีกหลากหลาย

เนื่องจากศิลปะการแสดงเป็นสิ่งสำคัญที่มีบทบาทต่องานพระนครคีรีมาอย่างยาวนาน มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบของการจัดการแสดงภายในงานอยู่เสมอ รวมถึงยังคงเป็นที่น่าสนใจและได้รับความนิยมจาก

นักท่องเที่ยวมาตลอดจนถึงปัจจุบัน ซึ่งยังส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมกันระหว่างเยาวชนและผู้ปกครองในจังหวัดเพชรบุรี องค์กรต่าง ๆ ที่ร่วมกันสร้างสรรค์ให้มีการแสดงในงานพระนครคีรี ทั้ง 10 วัน ด้วยความร่วมมือกันของคนจำนวนมากในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีจุดประสงค์เดียวกันคือ การดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยจึงตระหนักได้ถึงความสำคัญของการจัดศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ในงานพระนครคีรี และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี ซึ่งมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานและทรงคุณค่า จึงเห็นสมควรที่จะศึกษาถึงพัฒนาการของการแสดงในงานพระนครคีรี ว่ามีที่มาอย่างไรถึงได้มีการจัดได้อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยผู้วิจัยจะศึกษาจากการจัดการแสดงในงานพระนครคีรี ตั้งแต่ครั้งที่ 1-34 (ปี พ.ศ. 2529 - 2563) เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี แนวทางในการจัดการแสดง และเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี – เมืองเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของการแสดงในงานพระนครคีรี – เมืองเพชร ตั้งแต่ครั้งที่ 1 - 34 ปี (พ.ศ.2529 – พ.ศ.2563) เท่านั้น

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาและเก็บรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี รวมไปถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. เก็บข้อมูลภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพระนครคีรีโดยตรง รวมไปถึงผู้มีความรู้ในเรื่องการจัดงานพระนครคีรีและสื่อมวลชนท้องถิ่น และวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม คือ ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้แสดงในงานพระนครคีรีตั้งแต่ พ.ศ. 2548 - 2562 และสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม คือ การรับชมการแสดงและสื่อวิทัศน์ของงานพระนครคีรี
3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเรียบเรียงข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม นำมาวิเคราะห์และประมวลให้ได้ซึ่งผลของการวิจัย และนำเสนอเป็นบทความวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์
2. แบบบันทึกการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม
3. อุปกรณ์บันทึกภาพนิ่ง บันทึกภาพเคลื่อนไหว และบันทึกเสียง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานพระนครคีรี – เมืองเพชร พบว่า งานพระนครคีรีเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อการเทิดพระเกียรติและน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระนครคีรี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชมราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน) และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน เพื่อเป็นที่สำหรับแปรพระราชฐานในจังหวัดเพชรบุรี รวมไปถึงเป็นการจัดงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักกับสถานที่ท่องเที่ยวและของขึ้นชื่อประจำจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งงานพระนครคีรีมีการจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2529 ระหว่างวันที่ 8 - 10 กุมภาพันธ์ ณ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี และบริเวณโดยรอบ และจากการศึกษาความเป็นมาของงานพระนครคีรีพบว่า มีงานที่มีลักษณะนี้ได้จัดขึ้นที่บริเวณพระนครคีรีมาก่อนแล้ว เรียกว่า “งานตรุษสงกรานต์” ซึ่งเป็นงานที่ชาวจังหวัดเพชรบุรีแทบทุกคนจะต้องมาชุมนุมร่วมงานรื่นเริงและทำบุญไหว้พระบนเขากันเป็นประจำ จนเมื่อถึงปี พ.ศ. 2503 เป็นปีที่ครบ 100 ปีของการสร้างพระนครคีรี จึงได้มีการจัดงานสมโภชฉลองเป็นการใหญ่ในครั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดจุดสนใจต่อสมบัติอันล้ำค่าของประชาชนชาวจังหวัดเพชรบุรี จะได้มีจิตคิดบูรณะถนอมไว้สืบไป โดยจัดให้มีงานพิธีบนพระนครคีรี ประดับไฟ และดอกไม้เพลิง เหมือนในปัจจุบัน มีการออกร้าน การจัดประกวด การแข่งขันกีฬา มหรสพต่าง ๆ และการทำบุญ ปิดทอง สรงน้ำพระ ซึ่งมีการเก็บเงินค่าผ่านประตูเพื่อหารายได้ในการจัดทำรั้วบริเวณสนามหน้าพระนครคีรีอีกด้วย (จาก อรรถสฤษดิ์, 2503: 7)

ภาพที่ 1 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี

ที่มา : (พระนครคีรี-เมืองเพชร ครั้งที่ 32 ชวนแต่งชุดไทยเก๋ไปเที่ยววัง, 2561)

งานพระนครคีรีได้มีการจัดติดต่อกันมาอย่างยาวนานเป็นประจำทุกปี (เว้นปี พ.ศ. 2539 ซึ่งตรงกับการจัดงานพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โดยทางสำนักงานจังหวัดเพชรบุรีจะร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานราชการและเอกชน จัดงานขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ มีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ซึ่งถูกพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดงานมาตั้งแต่อดีตจนถูกแบ่งพื้นที่ของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างชัดเจนในปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 4 พื้นที่ด้วยกัน คือ 1) อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีหรือเขาวัง เป็นพื้นที่ของกิจกรรมการดูพลุสีและการประดับไฟบนเขาวัง มีการขึ้นไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้านบนเขาวัง เช่น พระธาตุจอมเพชร และวัดพระแก้วน้อย เป็นต้น มีการจัดนิทรรศการและสาธิตศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการแสดงนาฏศิลป์และการแสดงดนตรี ที่เวทีโรงโขนและตามจุดต่าง ๆ เช่น การแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ ณ บริเวณด้านข้างโรงม้า 2) บริเวณอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เป็นบริเวณที่ตั้งของเวทีกลาง ในอดีตถูกเรียกว่า “สนามหน้าเขาวัง” เป็นบริเวณที่เน้นการออกร้านและนิทรรศการของหน่วยงานราชการเป็นหลัก จนเมื่อปี พ.ศ. 2557 มีการสร้างอุทยานเฉลิมพระเกียรติ รัชกาลที่ 4 ขึ้น จึงได้มีการจัดนิทรรศการหรือการสาธิตศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ในบริเวณนี้เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการจัดแสดงภาพถ่ายและกิจกรรมของเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรีอีกด้วย 3) บริเวณถนนราชวิถี ถนนศิริรัฐยา ถนนราชดำเนิน เป็นพื้นที่ของการออกร้านเป็นหลัก และมีการจัดนิทรรศการ การสาธิตการทำอาหาร การสอนอาชีพต่าง ๆ รวมไปถึงการจำหน่ายอาหารคาว-หวานโดยทางนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี 4) สนามหน้าโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่ของการจัดมอเตอร์โชว์ และมีเวทีสำหรับศิลปินและนักแสดงจากวงการบันเทิงให้ชมทุกวัน

ภาพที่ 2 งานพระนครคีรีครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2530

ที่มา : (งานพระนครคีรี – เมืองเพชร ครั้งที่ 2, 2530)

ภาพที่ 3 งานพระนครคีรีครั้งที่ 34 ปี พ.ศ. 2563

ที่มา : (นิมิต ชาติน้ำเพชร, 2563)

กิจกรรมการแสดงนาฏศิลป์และมหรสพต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญในงานพระนครคีรี ซึ่งเป็นที่เห็นได้ชัดเจนว่าทางจังหวัดเพชรบุรี มีความมุ่งมั่นที่จะนำเสนอ เผยแพร่ พื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต ประเพณีของชาวจังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้นักท่องเที่ยวและประชาชนได้เห็นถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีมาอย่างยาวนาน รวมไปถึงเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักและมาท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรีมากขึ้นอีกด้วย จากการศึกษาการแสดงในงานพระนครคีรี ผู้วิจัยพบว่าการแสดงเกิดขึ้นหลายรูปแบบ คือ 1) การแสดงมาตรฐาน 2) การแสดงพื้นบ้าน 3) การแสดงสร้างสรรค์ 4) การแสดงดนตรี โดยการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ จะปรากฏอยู่ในงานพระนครคีรีแตกต่างกันไป คือ 1) การแสดงในขบวนแห่ 2) การแสดงพิธีเปิด 3) การแสดงเวทีโรงโขน 4) การแสดงเวทีกลาง 5) การแสดงตามจุดต่าง ๆ ซึ่งการแสดงในแต่ละรูปแบบได้มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ รวมไปถึงหน่วยงานที่รับหน้าที่แสดงในงานพระนครคีรี ก็ต่างให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายเดียวกัน ทั้งสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี ที่มักฝึกซ้อมนักเรียน นักศึกษา เพื่อมาร่วมแสดงกันเป็นประจำ ทั้งหน่วยงานเอกชนจากคณะกรรมการแสดงต่าง ๆ กลุ่มเยาวชน กลุ่มอนุรักษ์ ศิลปินพื้นบ้าน กรมศิลปากร รวมไปถึงสถาบันการศึกษาจากต่างจังหวัด ก็ยังให้ความร่วมมือในการแสดงกันเป็นประจำ ถือเป็นกำลังสำคัญในการร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อให้งานพระนครคีรีออกมาสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4 การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามข้ามสมุทร จากขบวนแห่อำเภอลำปาง
ที่มา : (ธีรวิทย์ วิโนทกะ, 2563)

ภาพที่ 5 การแสดงพิธีเปิดจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ณ เวทีกลาง
ที่มา : (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2563)

ภาพที่ 6 การแสดงสร้างสรรค์ชุดในน้ำมีปลา ในนามิข้าว จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี ณ เวทีโรงโขน
ที่มา : (ธีรรา วิโนทกะ, 2552)

ภาพที่ 7 การแสดงระบำฉิ่ง จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีกลาง ปี พ.ศ. 2561

ที่มา : (ธีรรา วิโนทกะ, 2561)

ภาพที่ 8 การแสดงฟ้อนแคน จากชาวไทยทรงดำอำเภอเขาย้อย ณ บริเวณข้างโรงฆ่า
ที่मा : (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, 2541)

ผู้วิจัยได้แบ่งพัฒนาการของการแสดงออกเป็น 3 ช่วง โดยแบ่งจากหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการแสดงและตามสถานการณ์ของการจัดงานในแต่ละปี คือ ช่วงยุคที่ 1 ปี พ.ศ. 2529-2548 ช่วงยุคที่ 2 ปี พ.ศ. 2549-2557 ช่วงยุคที่ 3 ปี พ.ศ. 2558-2563 ซึ่งจากการศึกษาการแสดงของช่วงยุคต่าง ๆ พบว่า

ช่วงยุคที่ 1 ปี พ.ศ. 2529-2548 เป็นช่วงเริ่มต้นของการจัดงานพระนครคีรี ซึ่งนับว่าเป็นการจัดงานครั้งยิ่งใหญ่ของจังหวัดเพชรบุรี ได้รับความสนใจจากชาวจังหวัดเพชรบุรีและนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก มีการมุ่งเน้นเกี่ยวกับการสรรเสริญกษัตริย์และมเหสีแห่งอาณาจักรเพชรบุรีในอดีต มีศิลปะการแสดงต่าง ๆ ที่หลากหลายแบบที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อนของจังหวัดเพชรบุรี (หนังสือพิมพ์เพชรภูมิ, 2529: 6) แต่ด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีมีการสับเปลี่ยนกันมาดำรงตำแหน่งด้วยกันหลายท่าน แต่ละท่านจึงมีความคิดริเริ่มและส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการจัดงานแตกต่างกันไป แต่ทุกท่านก็มีความประสงค์ที่จะให้มีการจัดงานพระนครคีรีสืบเนื่องต่อไปอย่างยั่งยืนเช่นเดียวกัน ในช่วงยุคนี้ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยครูเพชรบุรี (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในปัจจุบัน) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการแสดงทั้งหมด รูปแบบการแสดงที่พบในยุคนี้มีทั้ง 4 รูปแบบ คือ 1) การแสดงมาตรฐาน เช่น การแสดงโขน การแสดงละครชาตรี เป็นต้น 2) การแสดงพื้นบ้าน เช่น การแสดงลำตัด การแสดงฟ้อนของชาวไทยทรงดำ การแสดงหนังตะลุง การแสดงร่ำวงย้อนยุค เป็นต้น 3) การแสดงสร้างสรรค์ เช่น การแสดงจินตลีลา การแสดงละครอิงประวัติศาสตร์ และการแสดงสำคัญของงานพระนครคีรี คือการแสดงประกอบแสง เสียง ชื่อเรื่อง “เพชรพระนครคีรี” ที่กำกับการแสดงโดยคุณศุภวัฒน์ จงศิริ หรือ “ศุภักษร” ผู้กำกับการแสดงชื่อดังมากำกับการแสดงประกอบแสง เสียง แต่มีการจัดขึ้นเพียง 2 ครั้งเท่านั้น ในงานพระนครคีรี-เมืองเพชรครั้งที่ 9-10 ปี พ.ศ. 2537-2538 เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณ และยังมีการแสดง

ในขบวนแห่พิธีเปิดงาน ซึ่งมีถึง 8 ขบวน จากทั้ง 8 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี จัดขบวนเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ไทยและนำเสนอของดีหรือของขึ้นชื่อรวมไปถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านประจำอำเภอนั้น ๆ ซึ่งในขบวนมีทั้งการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่และการแสดงมาตรฐานประกอบอีกด้วย 4) การแสดงดนตรี มีทั้งการแสดงดนตรีไทย ดนตรีสากล และวงออร์เคสตรา รวมไปถึงการแสดงดนตรีท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีทั้งขึ้นแสดงบนเวทีต่าง ๆ และแสดงประจำอยู่ตามจุดต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนกันไปในแต่ละปี ส่วนในเรื่องของหน่วยงานที่นำมาเข้าร่วมจัดการแสดง ทางศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีจะมุ่งเน้นการประสานงานด้านเครือข่ายจากวิทยาลัยครูจังหวัดอื่น ๆ (มหาวิทยาลัยราชภัฏในปัจจุบัน) กรมศิลปากร และวิทยาลัยนาฏศิลป์จังหวัดต่าง ๆ เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ เป็นต้น เพื่อให้ชาวจังหวัดเพชรบุรีและนักท่องเที่ยวได้รับชมการแสดงที่หลากหลาย โดยการแสดงของกรมศิลปากรและวิทยาลัยนาฏศิลป์จะมุ่งเน้นแสดงในรูปแบบมาตรฐานเป็นส่วนมาก ในส่วนของการแสดงพื้นบ้านมักจะเชิญศิลปินท้องถิ่นมาแสดง เช่น ลำตัดคณะแม่อุ้นเรื่อน และฟ้อนไทยทรงดำจากชาวบ้านและนักเรียนชาวไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น และในส่วนของการแสดงสร้างสรรค์ในช่วงยุคนี้มีสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรีที่ได้รังสรรค์การแสดงมาร่วมแสดงในยุคนี้ ทั้งละครอิงประวัติศาสตร์ จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ เรื่อง “ชาวเพชรเผด็จศึก” และละครเวทีเรื่อง “สาวลับแล” จากโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี ในงานพระนครคีรีครั้งที่ 6 ปี พ.ศ. 2534 รวมไปถึงการแสดงจินตลีลา การแสดงประกอบเพลง จากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ อีกด้วย แต่การแสดงสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่และถูกกล่าวถึงที่สุดในยุคนี้คือ การแสดงประกอบแสง เสียง (Light and Sound) เรื่อง “เพชรพระนครคีรี” และในส่วนของการแสดงดนตรี มักจะเป็นคณะหรือวงดนตรีจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการในจังหวัดเพชรบุรี รวมไปถึงคณะที่มีชื่อเสียงภายในท้องถิ่น เช่น ดนตรีไทยคณะ ร.รักษศิลป์ ดนตรีเพื่อชีวิต วงคีตาญชลี เป็นต้น สนามหน้าเขาวังเป็นพื้นที่หลักในการจัดการแสดง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเวทีกลางทางศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีมีการจัดเตรียมเก้าอี้ไว้สำหรับนั่งชมการแสดง และในช่วงปีแรก ๆ ของการจัดงานมีการเก็บค่าบริการสำหรับนั่งชมการแสดง ซึ่งการแสดงต่าง ๆ ที่นำมาจัดแสดงในงานพระนครคีรีในยุคนั้นค่อนข้างมีความหลากหลายและน่าสนใจ นักท่องเที่ยวจึงมีความยินยอมที่จะเสียเงินค่าที่นั่งสำหรับรับชมการแสดง

ภาพที่ 9 การแสดงลำตัด คณะแม่อ่อนเรือน ณ เวทีกลาง พ.ศ. 2532

ที่มา : (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, 2532)

ช่วงยุคที่ 2 ปี พ.ศ. 2549-2557 เป็นช่วงที่เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นมากพอสมควร เนื่องจากได้มีการก่อตั้งสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีขึ้นในปี พ.ศ. 2549 ในช่วงนี้จึงได้เปลี่ยนผู้รับผิดชอบด้านการจัดการแสดงมาเป็นหน้าที่ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีแทน แต่ยังคงมุ่งเน้นการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และยังคงนำการแสดงของศิลปินท้องถิ่นมาจัดแสดงเหมือนในช่วงยุคที่วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี หน่วยงานราชการและอาจารย์จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบของการแสดง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการแสดงในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์มากขึ้น เนื่องจากงานพระนครคีรีมีการจัดมาค่อนข้างหลายปี อาจจะทำให้การแสดงมีความซ้ำซ้อน ประชาชนเริ่มจดจำการแสดงแบบเดิม ๆ ได้ จึงต้องหาหรือกันถึงการปรับรูปแบบการแสดงเพื่อให้ได้รับความสนใจจากประชาชนและนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยมีการจัดการแสดง ณ เวทีโรงโขน บนพระนครคีรีในรูปแบบมินิไลท์แอนด์ซาวด์ ซึ่งได้รับแนวทางมาจากการแสดง แสง สี เสียง ในช่วงยุคที่ 1 มีการสร้างแนวความคิดและเรื่องราว เพื่อให้แต่ละโรงเรียนนำการแสดงมาผูกกันและเป็นไปตามแนวความคิด โดยที่แต่ละโรงเรียนก็ต่างซ่อมและจัดการแสดงกันมาเองโดยไม่ต้องมีการซ่อมร่วมกัน ถือเป็นจัดการแสดงรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในงานพระนครคีรีเมื่อครั้งที่ 23-24 ปี พ.ศ. 2552-2553 โดยใช้ชื่อการแสดงว่า “เล่าขานตำนานเมืองเพชร” เป็นการบอกเล่าถึงประวัติศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี มีทั้งการแสดงมาตรฐาน การแสดงสร้างสรรค์ การแสดงพื้นบ้านและการแสดงดนตรีเป็นส่วนประกอบ (ณิชา ชันแสง, 2563) และในช่วงต่อจากนี้ยังคงเน้นการแสดงที่จัดขึ้น ณ เวทีโรงโขน เป็นการแสดงจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จนมาถึงปี พ.ศ.2556 ณ สนามหน้าเขาวัง ได้มีการสร้างอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ขึ้น จึงทำให้ไม่สามารถจัดตั้งเวทีกลางในบริเวณนั้นได้ดังเดิม

จึงย้ายไปตั้งที่สนามหน้าโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศเป็นเวลา 1 ปี เน้นการแสดงของสถาบันการศึกษา บางโรงเรียนก็แสดงทั้ง 2 ที่ คือ ที่เวทีโรงโขน บนพระนครคีรี และเวทีกลางหน้าสนามโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศด้วย และในปี พ.ศ. 2557 ก็ได้มีการย้ายเวทีกลางไปจัดตั้งอยู่ที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรีอีก 1 ปี แต่เน้นในเรื่องของการจัดประกวดต่าง ๆ รูปแบบการแสดงที่พบในช่วงยุคนี้มีทั้ง 4 รูปแบบ คือ 1) การแสดงมาตรฐาน เหมือนกับในช่วงยุคที่ 1 โดยการแสดงโขนจากกรมศิลปากรมักเป็นที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก 2) การแสดงพื้นบ้าน เหมือนกับในช่วงยุคที่ 1 มีการแสดงพื้นบ้านและการแสดงของศิลปินท้องถิ่นอยู่ตามจุดต่าง ๆ ภายในงาน เช่น ศาลาด่านหลัง โรงม้า และศาลาลูกขุน เป็นต้น 3) การแสดงสร้างสรรค์ จะมีโรงเรียนและกลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มอนุรักษ์ต่าง ๆ นำผลงานการแสดงสร้างสรรค์มาให้ชมเสมอ การแสดงสร้างสรรค์ที่ทางโรงเรียนต่าง ๆ นำมาให้ชม มักเป็นการแสดงสร้างสรรค์ที่ได้รับรางวัลจากการประกวดศิลปหัตถกรรมนักเรียน ซึ่งเป็นผลที่งานที่ภาคภูมิใจของทางโรงเรียนและผู้ปกครอง จึงนำมาเผยแพร่อยู่เป็นประจำ รวมไปถึงการสร้างสรรค์ชวบนแหในพิธีเปิดงานและการแสดงในชวบนแหที่มักจัดให้ยิ่งใหญ่อลังการมากขึ้นไปในทุก ๆ ปี ตามเทคโนโลยีที่มีมากขึ้น ทำให้การสร้างสรรค์ผลงานสามารถเพิ่มลูกเล่นหรืออุปกรณ์ให้น่าสนใจขึ้นกว่าในอดีต 4) การแสดงดนตรี เหมือนกับในช่วงยุคที่ 1 มีการแสดงดนตรีร่วมสมัย การบรรเลงเพลงลูกทุ่งออร์เคสตราเพิ่มเติม และยังมีการเปิดโอกาสให้กับนักเรียน นักศึกษามาเล่นดนตรีเปิดหมวกอีกด้วย โดยทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีจะประสานงานกับอาจารย์ของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี เช่น โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) โรงเรียนวัดดอนไก่เตี้ย โรงเรียนอนุบาลจังหวัดเพชรบุรี โรงเรียนคงคาราม เป็นต้น รวมไปถึงหน่วยงานราชการอื่น ๆ หน่วยงานเอกชน กลุ่ม คณะหรือวงต่าง ๆ เพื่อจัดหาการแสดงไปแสดงที่เวทีโรงโขนเป็นหลัก และมีการแสดงจากกรมศิลปากร วิทยาลัยนาฏศิลป์จากหลายจังหวัดมาแสดงเป็นประจำ

ภาพที่ 10 การแสดงระบำรับ จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีกลาง ปี พ.ศ. 2556

ที่มา : (ธีรวิภา วิโนทกะ, 2556)

ช่วงยุคที่ 3 ปี พ.ศ. 2558-2563 เป็นช่วงที่มีการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรม เนื่องจากในปี พ.ศ. 2557-2558 มีการปรับปรุงพื้นที่ด้านบนบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี จึงทำให้การจัดงานในครั้งที่ 29 ปี พ.ศ. 2558 ต้องย้ายกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมลงมาจัดบริเวณลานอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งหมด จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้เน้นการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมในบริเวณด้านล่างมากขึ้นกว่าบนพระนครคีรี ต่อมาในงานพระนครคีรีครั้งที่ 30 ปี พ.ศ. 2559 ก็ได้มีการจัดการแสดงศิลปวัฒนธรรมทั้งด้านบนพระนครคีรีและบริเวณลานจักรราศี อุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการจัดประกวดต่าง ๆ ที่เวทีสนามหน้าโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ ส่วนในงานพระนครคีรีครั้งที่ 31 ปี พ.ศ.2560 เป็นช่วงเวลาที่มีประชาชนชาวไทยถวายอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ 9 จึงได้มีการปรับรูปแบบของการจัดงานให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยเน้นกิจกรรมที่เรียบง่ายแสดงออกถึงความจงรักภักดี และร่วมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเพื่อถวายความอาลัย โดยมีการจัดการแสดงต่าง ๆ เป็นปกติ แต่งดเว้นการจุดพลุ และในปีต่อมาก็ได้มีการเชิญชวนให้ประชาชนชาวจังหวัดเพชรบุรีและนักท่องเที่ยวแต่งกายชุดไทยเที่ยวงานพระนครคีรี พร้อมกับมีการจัดซุ้มถ่ายภาพอย่างสวยงาม จนกระทั่งมาถึงงานพระนครคีรีครั้งที่ 34 ปี พ.ศ. 2563 มีการจัดการแสดงทั้งด้านบนพระนครคีรีและบริเวณอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่มีการให้ความสำคัญกับการจัดตกแต่งเวทีกลางและเชิญชวนให้ผู้คนมาชมการแสดงบริเวณนี้มากเป็นพิเศษ ส่วนบริเวณโรงโขนนั้นยังคงเป็นการแสดงจากสถาบันการศึกษาและกลุ่มเยาวชนต่าง ๆ แต่มีการจัดตกแต่งสถานที่น้อยลงกว่าในปีที่ผ่านมา มา โดยรูปแบบการแสดงที่พบในช่วงยุคนี้มีทั้ง 4 รูปแบบ คือ 1) การแสดงมาตรฐาน ยังคงเหมือนกับในช่วงยุคที่ผ่านมา สลับกันมาแสดงจากหลายหน่วยงาน 2) การแสดงพื้นบ้าน ยังคงมีการแสดงพื้นบ้านปรากฏให้ชมทั้งในขบวนแห่เวทีกลาง และเวทีโรงโขน ส่วนที่เคยมีการจัดแสดงตามจุดต่าง ๆ บนพระนครคีรีก็ได้มีการย้ายลงมาจัดบริเวณลานจักรราศี อุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น การแสดงฟ้อนไทยทรงดำของชาวไทยทรงดำ และละครชาตรี เป็นต้น 3) การแสดงสร้างสรรค์ ในช่วงยุคนี้จะมีการแสดงสร้างสรรค์ที่เป็นการแสดงพิธีเปิดจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่และอลังการขึ้นทุกปี เนื่องจากใช้นักแสดงเป็นจำนวนมากและมีการสร้างสรรค์การแสดงขึ้นใหม่โดยมีการแสดงมาตรฐานและการแสดงพื้นบ้านประกอบอยู่ด้วย และประกอบกับความพร้อมของผู้แสดง เทคโนโลยีของแสง สี เสียง ทำให้การแสดงพิธีเปิดดูยิ่งใหญ่และเป็นที่ได้รับความสนใจจากประชาชนและนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก รวมไปถึงการแสดงสร้างสรรค์ในขบวนแห่พิธีเปิดที่ผู้คนให้ความสนใจและรอมก้นอย่างเนืองแน่นขึ้นในทุก ๆ ปี มีทั้งการสร้างสรรคร่วมสมัยมากขึ้น เช่น การแสดงของวงโยธวาทิตจากโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ ที่มีการสร้างสรรค์การแสดงโขนประยุกต์เข้ากับการแสดงดนตรีของวงโยธวาทิต 4) การแสดงดนตรี ยังคงมีการให้ความสำคัญกับการแสดงดนตรี ซึ่งเหมือนกับในยุคก่อน ๆ มีการแสดงเปิดหมวกจากนักเรียนนักศึกษา ที่เป็นที่ได้รับความนิยมของประชาชนชาวจังหวัดเพชรบุรี รวมไปถึงการแสดงดนตรีไทย ดนตรีพื้นบ้าน วงออร์เคสตรา ดนตรีสากล และดนตรีร่วมสมัย ซึ่งในเวทีกลางก็มีการจัดประกวดดนตรีหรือการร้องเพลงกันอยู่เป็นประจำ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องของการจัดการแสดงในช่วงยุคนี้ยังคงเป็นหน้าที่ของทางสำนักงาน

วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งจะประสานงานและร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ กรมศิลปากร วิทยาลัยนาฏศิลป์ หน่วยงานราชการอื่น ๆ รวมไปถึงหน่วยงานเอกชน อีกด้วย

ภาพที่ 11 การแสดงระบำศรีชัยสิงห์ จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีโรงโขน ปี พ.ศ. 2562
ที่มา : (ธีรรา วิโนทกะ, 2562)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของศิลปะการแสดงในงานพระนครคีรี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการแสดงในงานพระนครคีรีตั้งแต่ครั้งที่ 1-34 ในปี พ.ศ. 2529-2563 โดยมีรูปแบบของการแสดงที่พบในงานพระนครคีรี คือ 1) การแสดงมาตรฐาน 2) การแสดงพื้นบ้าน 3) การแสดงสร้างสรรค์ 4) การแสดงดนตรี โดยการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ จะปรากฏอยู่ภายในงานพระนครคีรีแตกต่างกันไป ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกได้เป็น 5 สถานที่ คือ 1) การแสดงในขบวนแห่ 2) การแสดงพิธีเปิด 3) การแสดงเวทีโรงโขน 4) การแสดงเวทีกลาง 5) การแสดงตามจุดต่าง ๆ และจากการศึกษาพัฒนาการของการแสดงในงานพระนครคีรีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สื่อออนไลน์ จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงได้แบ่งพัฒนาการของการแสดงออกเป็น 3 ช่วง โดยแบ่งจากหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการแสดงและสถานการณ์ของการจัดการแสดงในแต่ละปี คือ ช่วงที่ 1 ปี พ.ศ. 2529-2548 ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2549-2557 ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2558-2563 พบว่าในช่วงที่ 1 การจัดการแสดงในงานพระนครคีรีอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยครูเพชรบุรี (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในปัจจุบัน) จะเน้นการแสดงในรูปแบบการแสดงพื้นบ้านเป็นหลัก และเป็นช่วงแรกของการจัดงาน กิจกรรมต่าง ๆ อาจจะไม่ลงตัวมากนัก มีการทดลองจัดการแสดงประกอบแสง เสียง ที่ยิ่งใหญ่และเป็นที่พูดถึง แต่ก็จัดทำขึ้นเพียง 2 ปี เท่านั้น เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณ แต่ก็มีประสานงาน

ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี หน่วยงานราชการ และเอกชน เพื่อเชิญมาแสดงในงานพระนครคีรีอยู่เป็นประจำทุกปี ช่วงที่ 2 มีการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบในการจัดการแสดงในงานพระนครคีรีมาอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี และเริ่มมีสถาบันการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการแสดง มีการปรึกษาหารือกันระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการและอาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อปรับเปลี่ยนและพัฒนารูปแบบในการจัดการแสดง เนื่องจากมีการจัดงานมาเป็นเวลาหลายปี จึงเห็นสมควรที่จะพัฒนาให้การแสดงมีความแปลกใหม่และน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น และในช่วงที่ 3 มีการปรับปรุงสนามหน้าพระนครคีรี คือ การก่อสร้างอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 จึงได้เน้นการจัดการแสดงในบริเวณนี้มากขึ้น และมีการย้ายการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมมาจัดแสดงในบริเวณนี้อีกด้วย ในส่วนของการแสดงนาฏยศิลป์มีการจัดแสดงทั้งบริเวณเวทีโรงโขนและเวทีกลางแจ้ง รวมไปถึงตามจุดต่าง ๆ ภายในบริเวณงานอีกด้วย

จากผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการของการแสดงในงานพระนครคีรีมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามสถานการณ์ของแต่ละปี และยังเป็นส่วนประกอบสำคัญของงานพระนครคีรีที่มีการจัดขึ้นมาอย่างยาวนานเป็นประจำทุกปี โดยที่ยังมีการคงไว้ถึงเอกลักษณ์สำคัญประจำท้องถิ่น ในด้านของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และการแสดงต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนจังหวัดเพชรบุรีรุ่นใหม่ ๆ และนักท่องเที่ยวได้เห็นถึงความสวยงามที่ทรงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวรวมถึงประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับทางจังหวัดเพชรบุรีได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี (ธัญลักษณ์ จันทับ, 2562) ที่กล่าวถึงพัฒนาการของการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีว่า การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามบริบททางสังคมและกระแสทางศิลปวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย ทั้งนี้เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกภาคส่วนของจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งทางจังหวัดอุบลราชธานี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานและมอบหน้าที่ให้แต่ละฝ่ายร่วมกัน เพื่อรังสรรค์งานประเพณีประจำท้องถิ่นนี้ให้คงอยู่และพัฒนาต่อไป หน่วยงานเทศบาลอุบลราชธานี เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวันและภาคกลางคืน การจัดสถานที่แสดง และจุดชมการแสดง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมกันสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมนำเทียนพรรษาและการแสดงมาร่วมในขบวนแห่ หน่วยงานจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมประชาสัมพันธ์ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศทั่วโลก ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการสืบสาน รักษา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอันทรงคุณค่านี้ให้คงอยู่กับจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นงานประเพณีที่สำคัญของประเทศสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยพบว่ามีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานพระนครคีรี-เมืองเพชร อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการแสดงในภายภาคหน้า รวมไปถึงเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดงานพระนครคีรีและผู้ที่สนใจจะศึกษาเชิงลึกต่อไป
2. การแสดงในงานพระนครคีรี-เมืองเพชร โดยส่วนมากมักเป็นการแสดงที่นำเสนอถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งควรคู่กับการอนุรักษ์และเผยแพร่ หากมีการสนับสนุนและให้ความสำคัญแก่ศิลปินพื้นบ้านต่อไป จะส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิ บุญเพ็ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณหนังสือพิมพ์เพชรภูมิ สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อาจารย์ณิชา ชันแสงและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- งานพระนครคีรี-เมืองเพชร ครั้งที่ 1. (2529, 16 มกราคม). หนังสือพิมพ์เพชรภูมิ, 1. ฉบับวันที่ 16 มกราคม 2529.
- งานพระนครคีรี-เมืองเพชร ครั้งที่ 2. (2530, 16 มกราคม). หนังสือพิมพ์เพชรภูมิ, 1. ฉบับวันที่ 16 มกราคม 2530.
- ณิชา ชันแสง. (2563, สิงหาคม 15). อาจารย์ประจำวิชานาฏศิลป์, โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์.
- ัญญลักษณ์ จันทับ. (2562). การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชีวรา วิโนทกะ. (2552). การแสดงสร้างสรรค์ชุดในน้ำมีปลา ในนามีข้าว จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี ณ เวทีโรงโขน. เพชรบุรี: 150 ปี พระนครคีรี สดุดีพระจอมเกล้า.
- ชีวรา วิโนทกะ. (2556). การแสดงระบำกรับ จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีกลาง ปี พ.ศ. 2556. เพชรบุรี: งานพระนครคีรี.
- ชีวรา วิโนทกะ. (2561). การแสดงระบำฉิ่ง จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีกลาง ปี พ.ศ. 2561. เพชรบุรี: งานพระนครคีรี.
- ชีวรา วิโนทกะ. (2562). การแสดงระบำศรีชัยสิงห์ จากโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ณ เวทีโรงโขน ปี พ.ศ. 2562. เพชรบุรี: งานพระนครคีรี.

ธีรรา วิโนทกะ. (2563). ภาพการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามข้ามสมุทร จากชบวนแห่อำเภอลำทะเมนชัย.
เพชรบุรี: งานพระนครศรีธรรม.

นงนุช ไพรพิบูลย์กิจ. (2541). พระราชวังโบราณ. กรุงเทพฯ: เอส.ที.พี. เวิลด์ มีเดีย.

พระนครศรีธรรม-เมืองเพชร ครั้งที่ 32 ชวนแต่งชุดไทยเก๋ไปเที่ยววัง. (2561). สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2562,
จาก <https://www.thaipost.net/main/post/พระนครศรีธรรม-เมืองเพชร-ครั้งที่-32-%C2%A0ชวนแต่งชุดไทยเก๋ไปเที่ยววัง/1414>.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. (2532). การแสดงลำตัด คณะแม่อุ่น
เรือน ณ เวทีกลาง พ.ศ. 2532. เพชรบุรี: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. (2541). การแสดงฟ้อนแคน จากชาว
ไทยทรงดำอำเภอลำทะเมนชัย ณ บริเวณข้างโรงม้า. เพชรบุรี: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. (2563). การแสดงพิธีเปิดจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ณ เวทีกลาง.
เพชรบุรี: งานพระนครศรีธรรม.

การปรับใช้ทฤษฎีการแบ่งส่วนตลาดและแรงจูงใจเพื่อศึกษาพฤติกรรมของ
นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกลุ่มพัฒนาพลังในการเลือกใช้บริการโฮมสเตย์
Applying Market Segmentation Theory and Motivation to Investigate
the Active Elderly Senior Tourists' Behavior in Selecting Homestay

วรรณวนช นงนุช¹/ เกิดศิริ เจริญวิศาล²
Wannawanat Nongnuch¹/ Kaedsiri Jaroenwisat²

¹นักศึกษานิพนธ์ปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว โรงแรมและอีเวนต์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹Student, Doctor of Philosophy Program in Tourism Hotel and Event Management Department,
Faculty of Management Science, Silpakorn University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยโทหญิง ดร. สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว โรงแรมและอีเวนต์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

²Assistant Professor, Lieutenant, Ph.D., Tourism Hotel and Event Management Department,
Faculty of Management Science, Silpakorn University

Corresponding author E-mail: wn.nongnuch@gmail.com

(Received: January 31, 2023; Revised: July 6, 2023; Accepted: November 30, 2023)

บทคัดย่อ

การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุของโลกและของประเทศไทยทำให้หลายธุรกิจให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีสภาพร่างกายแข็งแรงและมีสุขภาพดี เป็นกลุ่มที่มีความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวสูงเพราะมีเวลาในการพักผ่อนและมีกำลังซื้อสูง การพัฒนาศักยภาพของธุรกิจกลุ่มผู้สูงวัยจึงมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เพื่อเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคสูงวัย และเพื่อตอบโจทย์กลุ่มผู้บริโภคสูงวัยให้ได้มากที่สุด อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกันเพื่อผลักดันประเทศไทยสู่การมุ่งนำเสนอมูลค่าสู่นักท่องเที่ยวคุณภาพ (Hi-Value and Sustainable Thailand) ตามวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2565) จะเห็นว่าแนวโน้มกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพชาวไทยที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้น คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสูงที่มีสภาวะพัฒนาพลัง อันหมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ สามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ มีความมั่นคง และยังสามารถ และความสนใจที่จะร่วมพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมได้ ซึ่งการศึกษาถึงแรงจูงใจในการเลือกพักโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวสูงอายุกลุ่ม

พลฒพล้งชาวไทยในบริบทของชุมชนแต่ละชุมชน จะทำให้ธุรกิจโฮมสเตย์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ กิจกรรม จนถึงรูปแบบการประชาสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าสร้างความแตกต่าง สร้างโอกาส และสร้างความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในอนาคต ดังนั้นวัตถุประสงค์ของบทความวิชาการนี้ เพื่อเป็นแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจที่พักประเภทโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกลุ่มพลฒพล้ง

คำสำคัญ : นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โฮมสเตย์ สภาวะพลฒพล้ง แรงจูงใจ

Abstract

The rise of becoming an aging society of the world and Thailand has led many businesses focusing on elderly tourists, as the elderly who are physically healthy, a group with high travel needs because of they have plenty time of to relax and have high purchasing power. The tourists also have the ability and interest to contribute to the development of society. Therefore, the potential development of the aging business is likely to expand in order to reach the needs of aging consumers as much as possible. The tourism industry is likewise pushing Thailand towards offering value to these quality tourists. According to the draft National Tourism Development Plan No. 13 and the Aging Action Plan Phase 2 (2002 – 2022), the trend among Thai quality tourists is that the number of high potential elderly tourists who can take care of their health trends to increase. To study the motivation for choosing homestays for elderly Tourists of the Thai senior tourists in the context of each community will enable homestay businesses to use as a guideline for the development of facilities standard, services, activities, up to the public relations model to increase value for the segment to make a difference, create opportunities, and build competitiveness in the tourism industry as part of the sustainable development of community tourism in the future. Therefore, the purpose of this academic article is to be a guideline to increase the efficiency of homestay business to support the active elderly senior tourists.

Keywords: Senior Tourist, Homestay, Active elderly, Motivation

บทนำ

ในปี 2562 และปีก่อนหน้าจำนวนนักท่องเที่ยวมีการขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 มีจำนวนนักท่องเที่ยวโลกรวม 1,403 ล้านคน เพิ่มขึ้น 5.6% จากปี 2560 จะเห็นว่าในขณะนั้นการท่องเที่ยวโลกเติบโตอย่างมาก ถือได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นสินค้าและบริการหลักในการค้าระหว่างประเทศ และเป็นแหล่งรายได้หลักสำหรับประเทศกำลังพัฒนาหลายแห่ง ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการจ้างงานในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (United Nations World Tourism Organization, 2022) ในปีเดียวกันประเทศไทยต้อนรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากถึง 40 ล้านคน สร้างรายได้ให้กับประเทศกว่า 2 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11 ของผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564)

ก่อนหน้านี้ประเทศไทยและทั่วโลกจะเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ในปี 2563 จำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี สถิติการท่องเที่ยวที่ผ่านมามองเห็นการเติบโตอย่างต่อเนื่องอย่างชัดเจนจากปี 2558 มีจำนวนนักท่องเที่ยวกว่า 30 ล้านคน สร้างรายได้ 1.4 ล้านล้านบาท และมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2562 จำนวนนักท่องเที่ยวกว่า 40 ล้านคน สร้างรายได้ 1.9 ล้านล้านบาท แต่จะเห็นว่าสถิติลดต่ำลง เมื่อมีสถานการณ์โควิด19 ตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมาอย่างฉับพลัน โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวลดเหลือเพียง 6.7 ล้านคน และรายได้ 8 แสนล้านบาท และในปี 2564 มีนักท่องเที่ยว 4 แสนล้านบาท และรายได้ 2 แสนล้านบาท ถือเป็นปรากฏการณ์ที่สร้างความยากลำบากให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างยิ่ง ตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมาทางการไทยมีความพยายามฟื้นฟูการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยมีการคาดการณ์ว่าฟื้นตัวของภาคท่องเที่ยวในประเทศไทยจะชัดเจนขึ้นในปี 2565 โดยขยายตัวเฉลี่ย 3.7% ต่อปี เนื่องจากการฉีดวัคซีนที่มีความคืบหน้า การปรับตัวด้วยดำเนินชีวิตในแบบวิถีใหม่ (New Normal) และการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ อย่างไรก็ตามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นโยบายของประเทศต้นทาง และสถานการณ์การระบาดยังคงเป็นข้อจำกัด ถึงกระนั้นศูนย์วิจัยกสิกรไทยวิเคราะห์ความชื่นชอบของนักท่องเที่ยวจาก 48 ประเทศ พบว่าเกือบทุกประเทศให้ประเทศไทยอยู่ใน 10 อันดับแรกที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวหลังจากวิกฤติโควิด19 สิ้นสุดลง แสดงถึงโอกาสในการต้อนรับนักท่องเที่ยวของประเทศไทยเมื่อสถานการณ์แพร่ระบาดคลี่คลาย (Puttachard Lunkam, 2564) จึงทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวยังคงมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยคาดว่าจะกลับมาเทียบเท่าช่วงปี 2562 ที่ 40 ล้านคนภายในปี 2568 ขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยวไทยจะฟื้นตัวเร็วกว่าโดยจะเทียบเท่าปี 2562 ที่ 170 ล้านทริป ภายในปี 2567 (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2564)

ภาพรวมนักท่องเที่ยวนั้นมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากโดยสัดส่วนประชากรโลกตั้งแต่ปี 2000 ถึงปี 2030 ที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรโดยจะมีผู้สูงอายุในวัย 65 ปีขึ้นไปจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการที่ประชากรมีอายุยาวนานขึ้นมีสาเหตุมาจากการแพทย์ การสาธารณสุขที่ได้รับการพัฒนา และอัตราการเกิดที่ลดลง (UNECE, 2022) ผู้สูงอายุในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ผู้สูงอายุชาวไทยปัจจุบันมีอายุเฉลี่ยที่ 73 ปี จำนวน 12,241,542 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) โดย

ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในปี 2565 และในปี 2573 จะมีสัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ของประชากรทั้งประเทศ (กรมสุขภาพจิต, 2563) โดยตามนิยามของสหประชาชาติที่กำหนดให้ประเทศที่มีอัตราเฉลี่ยประชากรสูงอายุมากกว่าร้อยละ 7 จัดเป็นสังคมสูงอายุ ดังนั้น จึงจัดว่าประเทศไทยเป็นสังคมสูงอายุ (Aging Society) (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2565)

การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุของโลกและของประเทศไทยทำให้หลายธุรกิจให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีสภาพร่างกายที่แข็งแรงและมีสุขภาพดี เป็นกลุ่มที่มีความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวสูงเพราะมีเวลาในการพักผ่อนและมีกำลังใช้จ่ายใช้สอย การพัฒนาศักยภาพของธุรกิจกลุ่มผู้สูงอายุจึงมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เพื่อเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคสูงวัย และเพื่อตอบโจทย์กลุ่มผู้บริโภคสูงวัยให้ได้มากที่สุด (พิริยา สุขกิจเจ, 2562) สอดคล้องกับร่างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2566-2573) ที่เน้นหลักการของความยั่งยืน ด้วยการผลักดันประเทศไทยสู่การมุ่งนำเสนอมูลค่าสู่นักท่องเที่ยวคุณภาพ (Hi-Value and Sustainable Thailand) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) จะเห็นว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพที่เพิ่มมากขึ้นคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสูงที่มีสภาวะพลพลง อันหมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ สามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ มีความมั่นคง และยังสามารถและความสนใจที่จะร่วมพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมได้ (World Health Organization, 2002) ซึ่งสภาวะพลพลงนี้เป็นดัชนีที่องค์การอนามัยโลกได้พัฒนาขึ้น เพื่อใช้วัดระดับคุณภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ โดยมีองค์ประกอบที่มาจากดัชนีย่อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความมั่นคง และด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีสภาวะพลพลง ซึ่งค่าดัชนีพลพลงและดัชนีองค์ประกอบแต่ละด้านที่ได้จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ในการแปลความหมาย หากค่าดัชนีที่ได้มีค่าเข้าใกล้ 1 หมายถึง ผู้สูงอายุมีความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 จะมีความหมายในทางตรงกันข้ามหรือมีความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ผลจากการศึกษาพบว่า ดัชนีพลพลงผู้สูงอายุไทยมีค่าเท่ากับ 0.685 หมายความว่า ผู้สูงอายุไทยมีคุณภาพในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) สอดคล้องกับสถิติจำนวนผู้สูงอายุที่ดัชนีพลพลงของผู้สูงอายุโดยรวมของโลกอยู่ที่ร้อยละ 35.7 ซึ่งเป็นระดับค่าเฉลี่ยที่สูงกว่ามาตรฐานที่สหภาพยุโรปกำหนดไว้คือร้อยละ 20 (EUROWHO, 2020)

การวิจัยพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีแนวโน้มมุ่งเน้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากยิ่งขึ้น เพราะสามารถปรับตัวได้ง่ายและเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ซึ่งเป็นการพัฒนาท้องถิ่นไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (UNDESA, 2022) ประกอบกับปัจจัยด้านที่มักเป็นองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่สำคัญในระดับสูงที่สุดที่สามารถดึงดูดทางการท่องเที่ยว (เตือนใจ จันทน์หมื่น, 2560) รวมถึงการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุทำให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวชุมชนเพิ่มมากขึ้น (วรรณวีร์ บุญคุ้ม, 2560) จึงมองเห็นเป็นความเชื่อมโยงว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยควรหันมาให้ความสำคัญกับลูกค้ากลุ่มใหญ่คือผู้สูงอายุกลุ่มพลพลง ที่มีกำลังจ่าย มีความสามารถในการท่องเที่ยวเดินทาง และชื่นชอบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรม หากเราสามารถพัฒนาที่พักให้รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ย่อมสร้างมูลค่าจากการให้บริการท่องเที่ยวและยกระดับเศรษฐกิจทั้งระบบ อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในประเทศไทยใน

ปัจจุบันยังมีการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับคุณสมบัติตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ซึ่งองค์ประกอบที่ต้องเร่งพัฒนา มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ รายการนำเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การบริการของกลุ่มโฮมสเตย์ และความปลอดภัย (ปริญญา นาคปทุม และคณะ, 2565) ผู้เขียนจึงเลือกศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกลุ่มพลพลัง โดยใช้ทฤษฎีการแบ่งส่วนตลาดเพื่อกำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย และทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกพักที่พักแบบโฮมสเตย์ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการที่พักประเภทโฮมสเตย์โดยชุมชน อาทิ การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด และการบริการให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในชุมชนจะได้มีแนวทางในการจัดการที่พักรองรับนักท่องเที่ยว เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวคุณภาพเช่น กลุ่มพลพลังได้อย่างตรงจุด

การท่องเที่ยวและที่พักแบบโฮมสเตย์

1. องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยว

ปัจจัยที่แสดงถึงความต้องการที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จประกอบด้วย 5As และ 1P 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวยังสถานที่นั้น อาทิ สิ่งดึงดูดใจเชิงธรรมชาติ สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งดึงดูดใจเชิงศิลปวัฒนธรรม หรือกระทั่งสิ่งดึงดูดใจเชิงชุมชนสัมพันธ์ 2) กิจกรรม (Activities) กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว 3) การเข้าถึง (Access) คือความสะดวกสบายในการเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวทั้งโดยยานพาหนะ การเดินเท้า ขั้นตอนการตรวจคนเข้าเมือง และการเข้าถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ต 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) บริการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว เช่น ระบบสาธารณูปโภค ร้านอาหาร ร้านค้า การรักษาความปลอดภัย สถานีตำรวจ โรงพยาบาล และสถานบริการอื่นๆ 5) ที่พัก (Accommodation) การมีที่พักเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เกสเฮ้าส์ อพาร์ทเมนต์ และโฮมสเตย์ 6) คน (People) บุคคลที่ทำหน้าที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวตั้งแต่นักท่องเที่ยวมาถึงยังสถานที่ท่องเที่ยวจนถึงการเดินทางกลับภูมิลำเนา (Pramanik, 2020) สอดคล้องกับพะยอม ธรรมบุตร (2549) และ Dickman (1996) ที่ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวออกเป็น 5 ประเพณีเช่นเดียวกัน คือ 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) คือระบบโครงสร้างพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวในการเดินทาง 2) การมีที่พักแรมรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้างคืน (Accommodation) คือ โรงแรม รีสอร์ท เกสเฮ้าส์ โฮมสเตย์ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ ร้านอาหาร ฟิตเนสเซ็นเตอร์ เป็นต้น 3) แหล่งท่องเที่ยว (Attraction) เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวชนบท ที่นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสเรียนรู้วิถีภูมิปัญญาท้องถิ่นและสัมผัสชีวิตชาวนา 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) เช่น กิจกรรมการเดินป่า การล่องแก่ง การปีน

หน้าผา การดำนา การเกี่ยวข้าว การเข้าร่วมงานประเพณีของท้องถิ่น 5) บริการเบ็ดเตล็ดอื่นๆ (Ancillary) เช่น โรงพยาบาล ไปรษณีย์ ร้านขายของที่ระลึก ห้องน้ำ เป็นต้น สรุปได้ว่าความต้องการหลักของนักท่องเที่ยวในการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวมีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ คือ ด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้ทำในขณะท่องเที่ยว ด้านที่พักแรมที่นักท่องเที่ยวจะใช้พักค้างคืน ด้านความน่าสนใจและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการพื้นฐานที่จำเป็นในการท่องเที่ยว โดยปัจจัยด้านที่พักเป็นปัจจัยดึงดูดที่มีผลในระดับสูงที่สุดต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยนักท่องเที่ยวจะพิจารณาในเรื่องความเพียงพอต่อความต้องการความสะดวกสบาย ความยากง่ายในการเดินทาง และความปลอดภัยของสถานที่พัก (เตื่อนใจ จันทร์หมื่น, 2560) และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความคาดหวังในด้านการบริการของที่พักอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน (Liew, et al., 2021)

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism) และองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวชุมชน

ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทางและรูปแบบของการท่องเที่ยวและดำเนินการด้วยชุมชนเอง ชาวบ้านเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวชุมชนนั้นมีจุดหมายที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ (พิมพระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์รูปแบบใหม่ การเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีท้องถิ่นมากกว่าการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว (บุญยสุภรณ์ อเนกสุข, 2560)

ปัจจัยพื้นฐานหลักในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวชุมชนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ทศคติของคนในชุมชน (Attitude) คือ การต้อนรับอย่างจริงใจจากชุมชน เช่น รอยยิ้ม การทักทายที่อบอุ่น การยินดีให้ความช่วยเหลือ และมิตรภาพ เป็นต้น การเข้าถึง (Accessibility) คือ ความสะดวกในการเดินทางไปยังชุมชน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และบริการรับส่ง สถานที่พัก (Accommodation) สำหรับการท่องเที่ยวชุมชนที่พักไม่ใช่เฉพาะแต่ที่นอนเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงร้านอาหารขนาดต่าง ๆ ตั้งแต่ร้านหุรรหาจนถึงบ้านของชุมชนเอง ห้องสุขา ร้านค้าของที่ระลึก และการขนส่งจากที่พักไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน สิ่งดึงดูดใจสำหรับการท่องเที่ยว (Attractions) คือ สิ่งที่น่าสนใจเยี่ยมชมหรือนำมามีส่วนร่วม โดยสิ่งนั้นมีรากฐานจากชุมชน เช่น ธรรมชาติ เทศกาลรื่นเริง ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เป็นต้น และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ (Advertising) การสื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนผ่านทางสื่อประชาสัมพันธ์ในระดับต่าง ๆ เช่น งานแสดงสินค้าด้านการท่องเที่ยว การร่วมมือกับบริษัทท่องเที่ยว โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ โปสเตอร์ เป็นต้น (พิมพระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2553)

3. ที่พักแบบโฮมสเตย์

โฮมสเตย์เป็นธุรกิจที่พักที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสธรรมชาติ อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น โดยจะได้เรียนรู้ค่านิยมของชุมชนอย่างใกล้ชิดผ่านการพักแรม และกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวจะได้มีส่วนร่วม (ณัฐชา ธนาภรณ์ และคณะ, 2563) จัดว่าโฮมสเตย์เป็นที่พักที่ชุมชนจัดไว้

รองรับนักท่องเที่ยวที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากคนในชุมชนจะได้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากการให้บริการนักท่องเที่ยวซึ่งการจัดการโฮมสเตย์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าพักของนักท่องเที่ยว (Barua & Gogoi, 2018) โดยในประเทศไทยกรมการท่องเที่ยวได้กำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐานในการพัฒนาศักยภาพและยกระดับโฮมสเตย์ อันประกอบด้วยมาตรฐาน 5 ด้าน คือ ด้านที่พัก ด้านความปลอดภัย ด้านอาหาร ด้านรายการนำเที่ยว และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมการท่องเที่ยว, 2554) สอดคล้องกับพงษ์พิพัฒน์ แสนหัตถ์ (2564) ศรีัญญา เนียมฉาย และคณะ (2564) ที่ได้กล่าวว่ารูปแบบที่พักโฮมสเตย์เป็นรูปแบบที่พักที่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นธุรกิจที่สามารถทำให้คนในชุมชนมีรายได้ มีอาชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมาตรฐานสำหรับที่พักโฮมสเตย์ประกอบด้วยมิติที่สำคัญ 10 ด้าน คือ ด้านที่พัก ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านความปลอดภัย ด้านอสังหาริมทรัพย์ของเจ้าของบ้าน ด้านวัฒนธรรม ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านรายการนำเที่ยว ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และสุดท้ายคือด้านการประชาสัมพันธ์

ผู้สูงอายุกับการท่องเที่ยว

1. ผู้สูงอายุชาวไทยกับการท่องเที่ยว

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กำหนดให้บุคคลสัญชาติไทยที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์เป็นผู้สูงอายุ หรือเรียกว่า “ผู้สูงอายุ” (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546) ซึ่งเป็นเกณฑ์เดียวกันกับสหประชาชาติ โดยใช้วิธีนับอายุผู้สูงอายุตั้งแต่แรกเกิด (Chronological Age) (Basaraba, 2020) ขณะที่ประเทศไทยพัฒนาแล้วในยุโรปจะใช้เกณฑ์อายุ 65 ปีขึ้นไปจึงจะจัดว่าเป็นผู้สูงอายุ (Batista-Sánchez, 2020)

โครงสร้างทางประชากรศาสตร์ที่เปลี่ยนไปมีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน แง่มุมของการเดินทางท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกัน ทั้งในด้านโครงสร้างของการเดินทาง ความคาดหวัง ความต้องการ และแรงจูงใจก็เปลี่ยนไปด้วย (Kim & Kim, 2020) การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุมีสาเหตุมาจากการพัฒนาระบบสาธารณสุขและการรักษาพยาบาลที่ดีขึ้น ประกอบกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาส่งผลให้ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้ปัจจุบันนี้ประชากรโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่ประชากรในกลุ่ม “Baby Boomer” หรือ “Gen X” ที่เกษียณอายุจากการทำงานแล้วมีความพร้อมทั้งด้านรายได้ สุขภาพที่ดี มีเวลามากในการเดินทางท่องเที่ยว และมีกำลังซื้อสูงมาก จึงทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความสำคัญมากขึ้น (ตุลยราศรี ประเทพ, 2564) และเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายที่ประเทศไทยต้องให้ความสนใจ เพราะการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุจะทำให้ผู้สูงอายุเกิด ความสุข และความสบายใจ โดยรูปแบบและพฤติกรรมกรการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดี คำนึงถึงคุณค่าในการซื้อบริการ ต้องการความมั่นใจด้านความปลอดภัย ความมั่นใจด้านบริการ ดูแลสุขภาพที่ดี โดยยินดีจ่ายเงินเพิ่มขึ้น และต้องการกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและสุขภาพ (Kotler & Keller, 2006)

ลักษณะการท่องเที่ยวในผู้สูงอายุ ข้อจำกัดทางการท่องเที่ยว ลักษณะความต้องการของผู้สูงอายุที่ได้มีการสำรวจและระบุไว้ในงานวิจัยของสุภาภรณ์ ประสงค์ทัน และคณะ (2564) กล่าวว่าแม้ข้อจำกัดทางการท่องเที่ยวของบุคคลทั่วไปอาทิ ด้านเวลา ค่าใช้จ่าย ประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยว จะไม่ส่งผลต่อความตั้งใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามปัญหาจากความเสื่อมโทรมของสุขภาพและโรคภัยต่างๆ เช่น โรคสมองเสื่อม โรคซึมเศร้า และโรคจากความเสื่อมถอยทางกายอื่นๆ กลับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทย ดังนั้น จึงควรมีการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดึกดำบรรพ์ โดยจัดกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกในรูปแบบอารยสถาปัตย์ เนื่องด้วยนักท่องเที่ยวสูงอายุถือเป็นผู้มีคุณภาพ แต่มีสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยลง นอกจากนี้ความสะอาดและความปลอดภัยยังเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สุดในการเลือกจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ (Liew, et al., 2021) ดังนั้นการที่ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวและชุมชน สามารถสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยให้กับนักท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

แหล่งท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดส่วนแบ่งทางการตลาดเฉพาะนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบขนส่ง กิจกรรม และพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ โดยการทำความเข้าใจแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตลาดผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ (Batista-Sánchez, 2020) ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Eco/Sustainable Tourism) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Culinary Tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agri Tourism) การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) การท่องเที่ยวที่เป็นอาสาสมัคร (Volunteer Tourism) โดยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีการขยายตัวค่อนข้างสูงคือ ร้อยละ 6.8 ต่อปี และสูงกว่ากลุ่มของเศรษฐกิจเชิงสุขภาพอื่นในภาพรวม (Global Wellness Economy) ซึ่งขยายตัวร้อยละ 5.2 ต่อปี ซึ่งนักท่องเที่ยวสูงอายุอาจเลือกเดินทางในลักษณะผสมผสานโดยไม่ได้เจาะจงเฉพาะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง (สถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560)

2. ผู้สูงอายุที่มีสภาวะพหุพลัง

ประชากรผู้สูงอายุในปัจจุบันส่วนใหญ่เห็นว่าสุขภาพมีผลต่อการท่องเที่ยว เพราะถ้าสุขภาพดี ก็เที่ยวสนุก (ตุลยราศรี ประเทพ, 2564) พหุพลัง หมายถึง หรือ ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ หรืออรรถวิสัยของผู้สูงอายุ เป็นอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมในการดูแลตัวเองที่นำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี ความสามารถในการพึ่งพิงตนเองได้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และสังคม ตลอดจนมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุ ซึ่งถือว่าการสร้างหลักประกันและความมั่นคงให้กับตนเอง (กนกอร เนตรชู, 2561; สุพิชา บุรณะวิทยาภรณ์, 2562)

องค์การอนามัยโลกระบุว่าภาวะพหุพลังคือ ตัวบ่งชี้สภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่มีสภาวะพหุพลังจะต้องคงไว้ซึ่งศักยภาพด้านสุขภาพ มีความเข้มแข็งทางกายและใจ สามารถดูแล

ตนเองได้ ยังคงมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสังคมตามสิทธิขั้นพื้นฐานและความชอบของตนอย่างต่อเนื่อง และการมีหลักประกันที่มั่นคงทั้งทางรายได้ ที่อยู่อาศัย และผู้ดูแล (World Health Organization, 2002) สอดคล้องกับ Buys, and Miller (2006) และ Pramanik (2006) ได้ศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมของ ประชากรชาวออสเตรเลียที่อายุ 50 ปี ขึ้นไป พบว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่ สุขภาพกาย และสุขภาพจิต 2) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การมีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น การให้ตอบแทน การพัฒนาตนเอง และการทำงาน และ 3) ด้านความมั่นคง (Security) ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การพึ่งพาตนเอง การเงิน และประสบการณ์ในชีวิต

ประเทศไทยมีแนวทางในการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีสภาวะพหุผลตามแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563 โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งพาตนเองได้และมีหลักประกันที่มั่นคง มีการเตรียมความพร้อมของ ประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพด้วยการสร้างหลักประกันรายได้ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการให้ทุกคน ในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญในปี 2565 ว่าประเทศไทยจะต้องมี จำนวนผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมทางสุขภาพที่พึงประสงค์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุที่ พึ่งพอใจสถานะการเงินของตนเอง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 และสัดส่วนของผู้สูงอายุที่ได้รับข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุผ่านสื่อในระยะ 1 เดือน ร้อยละ 80 ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ขององค์การอนามัยโลกที่ต้องการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุชาวไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมกับสังคม

สุพิชา บุณยะวิทยากรณ์ (2562) ยังได้กล่าวว่าปัจจัยของการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลกนั้น ประกอบไปด้วย 6 ปัจจัยสำคัญคือ 1) ปัจจัยด้านสุขภาพและบริการ 2) ปัจจัยด้านพฤติกรรม 3) ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล 4) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม 5) ปัจจัยด้านสังคม และ 6) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ในงานวิจัยของยมนา ชนะนิล และคณะ (2563) ยังระบุว่าการมีสภาวะพหุผลยังสามารถแยกตามมิติรายด้านได้ดังนี้ 1) ด้านการพึ่งพาตัวเองได้ 2) ด้านการร่วมกิจกรรมและทำประโยชน์ให้สังคม 3) ด้านการเจริญทางปัญญา 4) ด้านการสร้าง ความมั่นคงทางการเงิน 5) ด้านการมีวิถีชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพ 6) ด้านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 7) ด้านการสร้างความรักความผูกพันในครอบครัว

จะเห็นว่าแท้จริงแล้วการส่งเสริมสภาวะพหุผลถูกตีความและสามารถทำได้หลายมิติด้วยกัน และถึงแม้แนวทางศักยภาพพื้นฐานเบื้องต้นจะเป็นไปตามแนวทางที่องค์การอนามัยโลกกำหนด อย่างไรก็ตามจะต้องมีการศึกษาสภาวะพหุผลตามบริบทประเพณีและวัฒนธรรมของผู้สูงอายุเอง เพื่อที่จะทำให้ผู้สูงอายุปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงให้มีสุขภาพที่ดี มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตและมีคุณค่าในตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งส่วนตลาด

การแบ่งส่วนตลาด คือ การแบ่งลูกค้าออกเป็นกลุ่มตามความต้องการ บุคลิกลักษณะ และพฤติกรรม ซึ่งกลุ่มลูกค้าเดียวกันจะมีความต้องการสินค้าและบริการที่คล้ายคลึงกัน เมื่อธุรกิจทราบความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายจะสามารถวางกลยุทธ์ทางการตลาด ออกแบบส่วนผสมทางการตลาดของธุรกิจและบริการได้ตรงตามความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย ประเภทของการแบ่งส่วนตลาด 1) แบ่งตามลักษณะประชากรศาสตร์ การแบ่งกลุ่มตามข้อมูลประชากร เป็นหนึ่งในรูปแบบที่พบมากที่สุด หมายถึง การแบ่งกลุ่มโดยพิจารณาจากความแตกต่างของบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพการสมรส ขนาดครอบครัว อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ สัญชาติ วิธีการในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ สิ่งที่คาดหวังในการบริโภคความมีแนวโน้มอย่างไร 3) แบ่งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ การแบ่งส่วนทางภูมิศาสตร์ เช่น ประเทศ จังหวัด ทำให้สามารถเข้าใจความต้องการของลูกค้าได้ดีขึ้น 4) แบ่งตามจิตวิทยา ลักษณะการแบ่งกลุ่มโดยให้ความสำคัญอารมณ์ความรู้สึก เป็นข้อมูลเชิงลึก (Claycamp, & Massy, 1968) เมื่อแบ่งส่วนตลาดได้แล้วธุรกิจจะสามารถเลือกเจาะส่วนตลาดย่อย ๆ ที่จะสร้างผลดีให้กับธุรกิจ และสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันให้ได้มากที่สุด (Stralser, 2012) ซึ่งแนวโน้มและเทรนด์การท่องเที่ยวปัจจุบันที่มีทั้งการท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นหลัก (Domestic Tourism First) การท่องเที่ยวมาตรฐานสะอาดปลอดภัย (Safety and Healthy Tourism) ถิ่นนิยม (Localism) ประสบการณ์ถิ่น (Local Experience) การท่องเที่ยวแบบโหยหาอดีต (Nostalgia Tourism) ที่พักแรมที่ให้ความรู้สึกเหมือนบ้าน (Homey Accommodation) ท่องเที่ยวส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล (Tourism for all) และการท่องเที่ยวของกลุ่มแก่แต่ยังเก๋า (Young old) กำลังได้รับการสนใจ และเมื่อสนับสนุนโดยงานวิจัยของสลิตตา สาริบุตร และณัฐพล อัสสระรัตน์ (2561) พบว่าแนวคิดการแบ่งส่วนตลาดที่น่าสนใจคือการแบ่งส่วนตลาดตามหลักจิตวิทยา (Psychographic Segmentation) จะใช้หลักเกณฑ์ตามความแตกต่างกันของการดำรงชีวิต หรืออาจใช้ความแตกต่างกันของบุคลิกลักษณะ เป็นตัวแบ่งส่วนตลาด โดยกลุ่มผู้สูงอายุรุ่นใหม่ (New-age Elderly) มีความแตกต่างจากผู้สูงอายุแบบดั้งเดิม (Traditional elderly) โดยผู้สูงอายุรุ่นใหม่จะมีความรู้สึกว่าตัวเองอายุน้อยกว่าวัย สามารถดูแลตัวเองได้ ชอบแสวงหาประสบการณ์ใหม่ และรักความท้าทาย กลุ่มผู้สูงอายุรุ่นใหม่จึงเป็นกลุ่มที่มีพลวัตและมีความน่าสนใจสำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบัน เพราะจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างจำนวนประชากรของโลกและของประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zielińska-Szczepkowska (2021) ที่กล่าวว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวอาวุโสเป็นกลุ่มแหล่งรายได้ที่สามารถทำกำไรได้ในภาคการท่องเที่ยวไม่ใช่เพียงเพราะขนาดที่เพิ่มขึ้น แต่เพราะแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีความพร้อมในการเดินทาง และในด้านเวลา ประกอบกับผลจากงานวิจัยของ Otoo & Kim (2018) ที่กล่าวว่าการศึกษาแรงจูงใจของกลุ่มตลาดผู้อาวุโสในการเดินทางท่องเที่ยวถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการที่แท้จริงในการเดินทางท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

จากการศึกษาของนักจิตวิทยาในเรื่องพฤติกรรมของบุคคล การแสดงออกด้านพฤติกรรมของบุคคลมักมีผลมาจากแรงจูงใจ (Motivation) หากบุคคลมีแรงจูงใจแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเกิดจากตนเอง บุคคลอื่น หรือสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้บุคคลนั้นเพิ่มพฤติกรรมที่ส่งผลให้บรรลุเป้าหมายหรือสิ่งที่ตนคาดหวังได้ (ปัทมสร อรรถกิติ, 2560) แรงจูงใจคือ ปัจจัยที่โน้มน้าวให้บุคคลเกิดความพยายาม มุมานะ และความตั้งใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ เพื่อสนองความต้องการบางประการ โดยการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใด ซึ่งพฤติกรรมนั้นจะเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคล พฤติกรรมต่อบุคคลอื่น หรือพฤติกรรมกลุ่มก็ได้ ซึ่งแรงจูงใจในลักษณะเดียวกันอาจส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลเหมือนกันก็ได้ (สุธารัตน์ อนุกุลประเสริฐ, 2538; Domjan, 1996; เกศรินทร์ งามเลิศ, 2556; ปัทมสร อรรถกิติ, 2560)

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

Alderfer (1969) และนันทนา จงดี (2560) ได้นำทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์มาพัฒนาใหม่ โดยการจัดลำดับขั้น 3 กลุ่มตามทฤษฎีความต้องการอีอาร์จี (E R G Theory) ดังนี้

- 1) กลุ่มที่ต้องการการอยู่รอด (E-Existence Needs) กลุ่มนี้จะคล้ายคลึงกับความต้องการลำดับขั้นที่ 1 และ 2 ของมาสโลว์ ประกอบด้วย ความต้องการขั้นพื้นฐานอากาศ น้ำ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร การพักผ่อน และสภาพการทำงานที่ดี
- 2) กลุ่มที่ต้องการด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (R-Relatedness Needs) คือ ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น อาทิเช่น เพื่อนร่วมงาน ครอบครัว สังคม ตรงกันกับความต้องการของมาสโลว์ในข้อที่ 2 และข้อที่ 4 คือ ในส่วนของความปลอดภัย ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการได้รับการนับถือจากผู้อื่น
- 3) กลุ่มที่ต้องการความเจริญก้าวหน้า (Growth Needs) คือ ความต้องการที่อยากจะมีความก้าวหน้าในการทำงาน ต้องการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ โดยใช้ทักษะความรู้ความสามารถของตนเอง

มาสโลว์ (Maslow, 1970) เป็นนักจิตวิทยาทางด้านมนุษยนิยมและคิดค้นทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of Needs theory) ที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างมาก โดยกล่าวว่า ความต้องการของบุคคลมีลักษณะเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ระดับต่ำสุดไปจนถึงระดับสูงสุด โดยบุคคลมีความต้องการอยู่ตลอดเวลาในสิ่งที่ยังไม่มี และเมื่อความต้องการในระดับต่ำสุดได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลจะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ซึ่งความต้องการใหม่ที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองนี้เองคือ สิ่งจูงใจของพฤติกรรม โดย 5 ลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ เรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปยังขั้นสูงสุดได้ดังต่อไปนี้

- 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลเพื่อความอยู่รอด ตัวอย่างเช่น ปัจจัย 4 อากาศ น้ำ การพักผ่อนนอนหลับ
- 2) ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Security or safety needs) หลังจากความต้องการทางด้านร่างกาย ได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลจะมีความต้องการในระดับต่อไปคือ ความปลอดภัยและความมั่นคง

ตัวอย่างเช่น ความปลอดภัยในชีวิต และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ความมั่นคงในชีวิต และความมั่นคงในหน้าที่การงาน

3) ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับทางสังคม (Affiliation or Acceptance Needs) โดยธรรมชาติแล้วบุคคลจะมีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ตัวอย่างเช่น ความต้องการให้ความรักและได้รับความรักตอบแทน ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความต้องการได้รับการยอมรับในสังคม และได้รับความชื่นชมจากบุคคลอื่นในสังคม

4) ความต้องการได้รับการยกย่องหรือความภาคภูมิใจในตนเอง (Esteem Needs) เป็นความต้องการสถานะที่ได้รับการยกย่องนับถือจากสังคม ตัวอย่างเช่น การได้รับความเคารพ นับถือ ความต้องการมีความรู้ความสามารถ

5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้ประสบความสำเร็จ

ภาพที่ 1 การเปรียบเทียบทฤษฎีลำดับขั้นของมาสโลว์กับทฤษฎีอิอาร์จีของเคลย์ตัน พี. อัลเดอร์เฟอร์
ที่มา: (กฤษดา เขียววัฒนสุข, 2560: 173 อ้างถึงใน นันทนา จงดี, 2560)

โดยจะเห็นว่าทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ และเคลย์ตันจะมีความใกล้เคียงกัน แต่ในรายละเอียด มาสโลว์ระบุว่าความต้องการของบุคคลควรได้รับการตอบสนองเป็นลำดับขั้น แต่ต่างกับทฤษฎีอิอาร์จีของเคลย์ตันที่ระบุว่าความต้องการทั้ง 3 ระดับนี้สามารถเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันได้โดยไม่ต้องเรียงลำดับ ซึ่งอธิบายได้ว่าแม้บุคคลนั้นยังไม่ได้มีการตอบสนองด้านปัจจัยพื้นฐานที่น่าพอใจแต่บุคคลนั้นก็สามารถเกิดความต้องการเติบโตในระดับที่สูงมากได้ (นันทนา จงดี, 2560) สรุปได้ว่าแรงจูงใจคือ กระบวนการโน้มน้าวให้บุคคลมีพฤติกรรมใด ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการ มีผู้คิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจและความต้องการไว้มากมายอาจมีความแตกต่างกันในรายละเอียดบ้างเล็กน้อย โดยแรงจูงใจนั้นอาจเกิดเรียงไปตามลำดับขั้นหรือเกิดขึ้นพร้อมกันโดยไม่ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นก็ได้

2. แรงจูงใจในการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ในการเดินทางประกอบด้วยหลายปัจจัย เช่น ความอยากรู้อยากเห็นในด้านต่างๆ การพักผ่อนหย่อนใจ การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม การเดินทางเพื่อทำธุรกิจ หรือการพบปะญาติ และเพื่อนฝูง แต่สำหรับการเดินทางท่องเที่ยวผู้เดินทางจะมีเป้าหมายและแรงจูงใจเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป Rai Utama (2012) ได้เน้นย้ำว่าแรงจูงใจเป็นพื้นฐานในการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพราะแรงจูงใจ คือ ตัวกระตุ้นการตัดสินใจเดินทางโดยที่นักท่องเที่ยวไม่รู้ตัว โดยทั่วไปนักท่องเที่ยวมีแรงจูงใจจากหลายสิ่งหลายอย่าง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้ 1) กายภาพหรือสรีรวิทยา แรงจูงใจคือ แรงจูงใจของร่างกายหรือสรีรวิทยาในหมู่คนอื่น ๆ เพื่อการผ่อนคลายสุขภาพ ความสะดวกสบาย การได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ 2) แรงจูงใจทางวัฒนธรรมคือ ความปรารถนาที่จะรู้จักวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประวัติศาสตร์ ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) แรงจูงใจทางสังคมหรือมนุษย์สัมพันธ์เป็นแรงจูงใจทางสังคม เช่น การเยี่ยมเพื่อนและครอบครัว การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือแม้กระทั่งการหลบหนีจากสถานการณ์เดิมในชีวิตประจำวัน 4) แรงจูงใจในการใช้ชีวิตรูปแบบใหม่ในสถานที่ วัฒนธรรมใหม่ที่ ไม่เหมือนกับที่เคยเป็นมา

การจำแนกแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกที่พัก คือ ปัจจัยการผลักดัน (Push Factor) และปัจจัยดึง (Pull Factor) ตัวอย่างเช่น Dann (1981) และ Goossens (2000) ปัจจัยแรงจูงใจแบบผลักดันเกี่ยวข้องกับความต้องการและเป้าหมายภายในของนักท่องเที่ยว ในขณะที่ปัจจัยดึงจะเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของสถานที่ปลายทางและประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการเดินทางสอดคล้องกับแนวคิดของวัชรภรณ์ รัชบศิริ (2551) ที่ได้กล่าวไว้ว่าสิ่งที่กระตุ้นให้คนเดินทางจำแนกเป็นปัจจัยได้ 2 ประเภทคือ ปัจจัยดึงและปัจจัยผลักดัน และได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า ปัจจัยดึงจะเป็นปัจจัยภายนอกที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังสถานที่นั้น 1) ปัจจัยสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดีทั้งพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทาง 2) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เช่น สภาพอากาศ และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปจากภูมิประเทศในท้องถิ่นของตนเอง 3) รูปแบบวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี งานเทศกาล ประเพณี ประวัติศาสตร์ของสถานที่ปลายทาง 4) ปัจจัยทางด้านการเมือง ความมั่นคงและนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยว 5) ปัจจัยทางเทคโนโลยี การพัฒนาทางเทคโนโลยีทางการสื่อสาร การคมนาคม โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งบันเทิงอื่น ๆ และ 6) สื่อ ข่าวดังกล่าวทางท่องเที่ยวที่ถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชนสู่ประชาชน ซึ่งหากเป็นเชิงบวกก็จะสามารถช่วยสร้างภาพพจน์ของสถานที่ได้ และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทาง มายังสถานที่นั้นได้ ปัจจัยผลักดัน หมายถึง ความต้องการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลและกระตุ้นให้คนมีความต้องการที่จะเดินทาง ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมและการแสดงออกของนักท่องเที่ยวมีดังนี้ 1) การเดินทางเพื่อผ่อนคลายความเครียด และการตอบสนองความต้องการทางกายภาพ 2) นักท่องเที่ยวต้องการที่พักที่ปลอดภัย สะอาด ผู้บริการมีความซื่อสัตย์และจริงใจ 3) นักท่องเที่ยวต้องการมีตัวตนและเป็นที่ยอมรับ 4) นักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ที่แปลกใหม่เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและศักดิ์ศรี

ของตนเอง และ 5) นักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสและเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อบันทึกไว้เป็นประสบการณ์และความสำเร็จของตน ซึ่งสามารถเปรียบเทียบแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (1970) และแนวคิดแรงจูงใจกระตุ้นให้เกิดการเดินทางของ วิชาวรรณ ระยาศรี (2551)

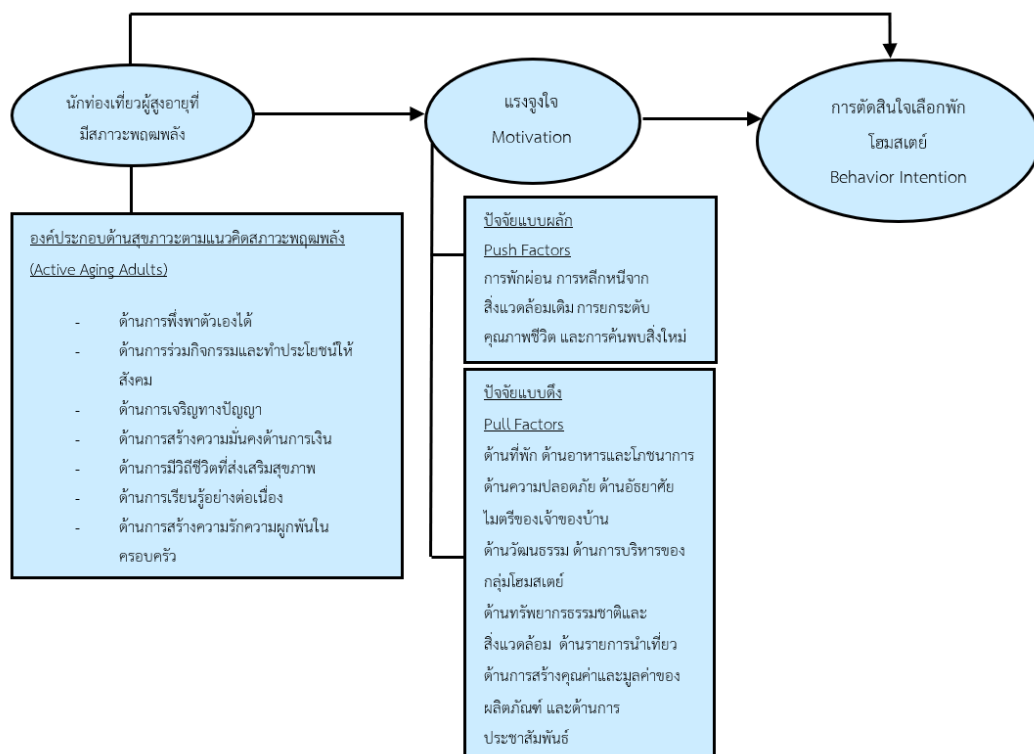
ระดับ	Maslow's (1970)	วิชาวรรณ ระยาศรี (2551)
1	ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs)	สภาวะทางเศรษฐกิจที่ดี ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ การพัฒนาทางเทคโนโลยีทางการสื่อสาร สิ่งอำนวยความสะดวก ความสะอาด ความต้องการทางกายภาพ
2	ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Security or safety needs)	ปัจจัยทางการเมือง ความมั่นคงและนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยว ข่าวสารทางการท่องเที่ยว ที่พักปลอดภัย
3	ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับทางสังคม (Affiliation or Acceptance Needs)	ผู้บริการมีความซื่อสัตย์และจริงใจ
4	ความต้องการได้รับการยกย่องหรือความภาคภูมิใจในตนเอง (Esteem Needs)	การสัมผัสและเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อบันทึกไว้เป็นประสบการณ์และความสำเร็จของตน
5	ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization)	การหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและศักดิ์ศรีของตนเอง

ที่มา : (Maslow, A.M., 1970; วิชาวรรณ ระยาศรี, 2551)

จากการเปรียบเทียบพบว่า แรงจูงใจตามลำดับขั้นของมาสโลว์และแรงจูงใจกระตุ้นให้เกิดการเดินทางมีความใกล้เคียงและเกี่ยวข้องกัน โดยจะเห็นว่าปัจจัยดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวที่สนองความต้องการทางด้านร่างกาย คือ ปัจจัยด้านสภาวะเศรษฐกิจ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ความสะดวกสะอาด และปัจจัยทางกายภาพอื่น ๆ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยและมั่นคงจะได้รับการตอบสนองโดยปัจจัยทางการเมือง นโยบายด้านความมั่นคงของรัฐ การส่งเสริมการท่องเที่ยว และความปลอดภัยของที่พัก ส่วนการตอบสนองความต้องการด้านความผูกพันหรือการยอมรับทางสังคม ปัจจัยดึงดูดคือ ความซื่อสัตย์และจริงใจของผู้ให้บริการ การตอบสนองความต้องการได้รับการยกย่องหรือความภาคภูมิใจในตนเอง ในทางการท่องเที่ยวจะมีปัจจัยดึงดูดใจคือ การสัมผัสและเรียนรู้สิ่งใหม่ ความสำเร็จจากการเดินทางและการได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และขั้นสุดท้ายคือ การตอบสนองความต้องการความสำเร็จในชีวิต ซึ่งปัจจัยแรงดึงดูดใจคือการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและศักดิ์ศรีของตนที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการเดินทางเล็กน้อย เช่นเดียวกับทฤษฎีแรงจูงใจอื่น ๆ แรงจูงใจนั้นอาจเกิดเรียงไปตามลำดับขั้นหรือเกิดขึ้นพร้อมกันโดยไม่ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นก็ได้

3. ปัจจัยแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีสภาวะพหุพลังต่อการเลือกใช้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์

ปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนและกลุ่มตลาดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุกำลังได้รับความสนใจในประเทศไทยเป็นอย่างมาก แต่การศึกษาปัจจัยแรงจูงใจของผู้สูงอายุรุ่นใหม่หรือผู้สูงอายุกลุ่มที่มีสภาวะพหุพลังต่อการตัดสินใจเลือกพักโฮมสเตย์ยังมีให้เห็นไม่มากนัก และเมื่อศึกษาถึงตัวแปรองค์ประกอบของสภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุ งานวิจัยของยมนา ชนะนิล และคณะ (2563) กล่าวว่าสภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุมีองค์ประกอบย่อย 7 ด้านคือ 1) ด้านการพึ่งพาตัวเองได้ 2) ด้านการร่วมกิจกรรมและทำประโยชน์ให้สังคม 3) ด้านการเจริญทางปัญญา 4) ด้านการสร้างความมั่นคงด้านการเงิน 5) ด้านการมีวิถีชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพ 6) ด้านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 7) ด้านการสร้างความรักความผูกพันในครอบครัว ส่วนตัวแปรองค์ประกอบของแรงจูงใจต่อการตัดสินใจเลือกที่พักโฮมสเตย์ โดยมีงานวิจัยสนับสนุนว่ากลุ่มตลาดทางด้านประชากรศาสตร์ที่ต่างกันจะส่งผลถึงแรงจูงใจแตกต่างกันและพฤติกรรมการตัดสินใจที่แตกต่างกันด้วย (Zarotis, 2021) งานวิจัยของชลธิชา รุ่งสาตรา และคณะ (2564) กล่าวว่าปัจจัยจูงใจทั้งแบบผลึกและปัจจัยดิ่งมีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยมิติด้านองค์ประกอบของแรงจูงใจมีดังนี้ 1) ปัจจัยแบบผลึก ประกอบด้วยความต้องการการพักผ่อน การหลีกเลี่ยงจากสิ่งแวดล้อมเดิม การยกระดับคุณภาพชีวิต และการค้นพบสิ่งใหม่ 2) ปัจจัยแบบดิ่ง ประกอบด้วย มาตรฐานและความต้องการที่พักโฮมสเตย์มิติที่สำคัญ 10 ด้าน คือ ด้านที่พัก ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านความปลอดภัย ด้านอสังหาริมทรัพย์ของเจ้าของบ้าน ด้านวัฒนธรรม ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านรายการนำเที่ยว ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และด้านการประชาสัมพันธ์ โดยงานวิจัยของศรีัญญา เนียมฉาย และคณะ (2564) จะได้มีการนำตัวแปรเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการสร้างกรอบความคิดในการวิจัยเชิงทฤษฎีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 กรอบความคิด การปรับใช้ทฤษฎีการแบ่งส่วนตลาดและแรงจูงใจเพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่งเี่ยวผู้สูงอายุกลุ่มพฒพล้งในการเลือกใช้บริการโฮมสเตย์

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้สูงอายุที่มีสภาวะพฒพล้งเป็นอีกกลุ่มตลาดเป้าหมายที่สามารถสร้างมูลค่าและรายได้ให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันและในอนาคตได้ โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาวะพฒพล้งในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจนั้นส่งผลต่อแรงจูงใจและการตัดสินใจท่งเี่ยวของนักท่งเี่ยวผู้สูงอายุทั้งสิ้น ซึ่งในการจัดการที่พักในชุมชนโดยเฉพาะธุรกิจโฮมสเตย์เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะด้านของกลุ่มเป้าหมายคุณภาพที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสภาวะพฒพล้ง รวมถึงกลุ่มประชากรที่จะเป็นผู้สูงอายุในอนาคต (Future Senior) จึงมีความสำคัญมาก เนื่องจากนักท่งเี่ยวผู้สูงอายุมีเวลา มีความสนใจด้านวัฒนธรรม มีกำลังจ่าย มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และกิจกรรมแตกต่างจากนักท่งเี่ยวในกลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นการศึกษาถึงแรงจูงใจในการเลือกพักโฮมสเตย์ของนักท่งเี่ยวผู้สูงอายุกลุ่มพฒพล้งชาวไทยเพื่อการให้บริการในบริบทของชุมชนแต่ละชุมชน จะทำให้ธุรกิจโฮมสเตย์โดยชุมชนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพโฮมสเตย์ตามเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ประกอบกับการสร้างความมั่นใจให้กับผู้เข้ารับบริการและนักท่งเี่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติด้วยการมุ่งเน้นเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย ตามโครงการมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย โดยการท่งเี่ยว

แห่งประเทศไทย (ททท.) หรือ Amazing Thailand Safety and Health Administration (SHA) และ (SHA Plus) และการวางกลยุทธ์เพื่อพัฒนามาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ กิจกรรม จนถึงรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มมูลค่า สร้างความแตกต่าง สร้างโอกาส และสร้างความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

อ้างอิง

- กนกอร เนตรชู. (2561). **ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสริมสร้างตนเองสู่พลพลพลังของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมการท่องเที่ยว. (2554). **ประกาศกรมการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย**. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2555/E/026/59.PDF>.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). **สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 จังหวัด**. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565, จาก <https://www.dop.go.th/th/known/side/1/1/1766>.
- กรมสุขภาพจิต. (2563). **ก้าวอย่างของประเทศไทยสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ**. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565, จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30476>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). **(ร่าง) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570)**. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565, จาก <https://anyflip.com/zzfck/emee>.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). **พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546**. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565, จาก https://www.dop.go.th/download/laws/regulation_th_20152509163042_1.pdf.
- เกศรินทร์ งามเลิศ. (2559). **แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน และลูกจ้างองค์การคลังสินค้า**. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชลธิชา รุ่งสาตรา และคณะ. (2564). **รูปแบบของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวเกาหลีในประเทศไทย: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่**. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 15(1): 49-65.
- ณัฐชา ธนาภรณ์ และคณะ. (2563). **กลยุทธ์การจัดการธุรกิจโฮมสเตย์ ภายใต้สถานการณ์โควิด 19 กรณีศึกษาหมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่**. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2564, จาก <https://erp.mju.ac.th/openFile.aspx?id=NDYwOTQ2&method=inline>.
- ตุลยราศรี ประเทพ. (2564). **ศตวรรษที่ 21 กับการท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565 จาก <https://bsru.net/>.

- เตือนใจ จันทร์หมื่น. (2560). การศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A'S ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565, จาก <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/sun17/6114070096.pdf>.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). วิจัยและสัมมนา. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2564, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/Study/Pages/Research.aspx>.
- นันทนา จงดี. (2560). แรงจูงใจตามทฤษฎี ERG และความผูกพันองค์กรของพนักงานที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษา บริษัทผลิตรถเด็กเล่นแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บุญยสฤษฎ์ อนุเกศสุข. (2560). การท่องเที่ยวแบบเนิบช้า (Slow travel): นิยามและแนวคิด. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(1): 26-47.
- ปภัสสร อรภักดี. (2560). แรงจูงใจในการทำงานที่มีผลกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท ขนส่งน้ำมันทางท่อ จำกัด. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ปริญญานา นาคปฐม และคณะ. (2022). การวิเคราะห์ผลประเมินมาตรฐานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพโฮมสเตย์ตามเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 16(1): 87-99.
- พยอม ธรรมบุตร. (2549). เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พงษ์พิพัฒน์ เสน่ห์ดี. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ในพื้นที่ลำนานาตะวันออกสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง. วารสารนวัตกรรมการจัดการ วิทยาลัยราชมงคลรัตนโกสินทร์, 9(2): 14-27.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2553). การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พิริยา สุขกิจใจ. (2562). พฤติกรรมนักท่องเที่ยวและแนวโน้มการเติบโตของที่พักสำหรับผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565, จาก <http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/6595/1/บทความวิชาการ12-06-2562%20%281%29.pdf>.
- ยมนา ชนะนิล พรชัย จุลเมตต์ และนัยนา พิพัฒน์วณิชชา. (2563) สภาวะพหุผลของผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 30(2): 83-92.
- วรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2560). แรงจูงใจในการมาเยือนวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรีการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วัชรภรณ์ รัชบุรีศรี. (2551). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเที่ยววัดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ศรัญญา เนียมฉาย ระชานนท์ ทวีผล และชัชณพงค์ ศิริโชตินิศากร. (2564). การขับเคลื่อนประสิทธิภาพการบริการเชิงสุขภาพของธุรกิจที่พักประเภทโฮมสเตย์ในราชอาณาจักรไทย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง**, 10(2): 93-111.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2564). หากโควิดไม่ระบาดซ้ำหนัก คาดว่าในปี 2565 ตลาดไทยเที่ยวไทยจะกลับเข้าสู่เส้นทางการฟื้นตัว (กระแสดรณงค์ ฉบับที่ 3284). สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565, จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/Thai-Travel-Thai-z3284.aspx>.
- สถาบันทรัพยากรเส้นทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2560). รายงานการวิเคราะห์แนวโน้มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดี และท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565, จาก https://www.ipthailand.go.th/images/3534/web_01052018/Report_CHU/8_Well-being_06.12.2017_CHU.pdf
- สลิตตา สารบุตร และณัฐพล อัสสระรัตน์. (2561). การแบ่งส่วนตลาดนักท่องเที่ยวสูงอายุรุ่นใหม่ชาวไทยในการท่องเที่ยวภายในประเทศ. **วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย**, 14(2): 16-41
- สุธารัตน์ อนุกุลประเสริฐ. (2538). ศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจของนักศึกษาบัณฑิตวิทยาลัยต่อการเข้าศึกษาในระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุพิชา บุรณะวิทยากรณ์. (2562). แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบห้องเรียนหลากหลายวัย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์**, 6(1): 119-134.
- สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน และคณะ. (2564). การท่องเที่ยวผู้สูงอายุ: การสำรวจข้อจำกัดทางการท่องเที่ยวกิจกรรมนันทนาการและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยว. **วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก**, 10(1): 119-131.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2565). อุตสาหกรรมการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุของบีโอไอ. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565, จาก https://www.boi.go.th/index.php?page=boi_event_detail&module=news&topic_id=127855&language=th.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). **ดัชนีพฤติกรรมผู้สูงอายุไทย**. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2565, จาก <http://www.nso.go.th/>.
- Alderfer, C. P. (1969). An empirical test of a new theory of human needs. **Organizational Behavior and Human Performance**, 4(2): 142-175.
- Barua, B.C., and Gogoi, M. (2018). Taking homestay to the next level: A consortium for residency tourism. **International Journal of Creative Research Thoughts**, 6(1): 262-277.
- Basaraba, S. (2020). **Defining chronological and biological age**. Retrieved January 31, 2022, from <https://www.verywellhealth.com/what-is-chronological-age-2223384>.

- Batista-Sánchez, E. (2020). **How ageing population will affect tourism?: Change and opportunity**. Retrieved January 31, 2022, from https://www.researchgate.net/publication/340983256_HOW_AGEING_POPULATION_WILL_AFFECT_TOURISM_CHALLENGES_AND_OPPORTUNITIES.
- Buys, L., & Miller, E. (2006). **The meaning of "active ageing" to older Australians: Exploring the relative importance of health, participation and security**. Retrieved January 31, 2022, from https://www.researchgate.net/publication/27467701_The_meaning_of_active_ageing_to_older_Australians_Exploring_the_relative_importance_of_health_participation_and_security.
- Claycamp, H.J., & Massy, W.F. (1968). A theory of market segmentation. **Journal of Marketing Research**, 5(4): 388–394.
- Dann, G. (1981). Tourist motivation an appraisal. **Annals of Tourism Research**, 8(2): 187–219.
- Dickman, S. (1996). **Tourism: An introductory text** (2nd ed.). Sydney: Hodder Education.
- Domjan, M. (1996). **The principles of learning and behavior**. Belmont, CA: Thomson.
- EUROWHO. (2020) **European health for all database**. Retrieved January 31, 2022. From <https://gateway.euro.who.int/en/datasets/european-health-for-all-database/>.
- Goossens, C. (2000). Tourism information and pleasure motivation. **Annals of Tourism Research**, 27(2): 301–321.
- Kim, M., & Kim, C. (2020). Lifestyle and travel motivation of the elderly in South Korea: Baseline characteristics and the relationship between demographic factors. **International Journal of Hospitality & Tourism Administration**, 21(2): 141-164.
- Kotler, P., & Keller, K.L. (2006). **Marketing management** (12th ed.) Upper Saddle River, NJ.: Pears Education.
- Liew, S.L., Hussin, S.R., & Abdullah, N.H. (2021). Attributes of senior-friendly tourism destinations for current and future senior tourists: An importance-performance analysis approach. **SAGE Open**, 11(1). Retrieved January 31, 2022, from <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/215824402199865>.
- Maslow, A.M. (1970). **Motivation and personality** (2nd ed.). New York: Harper & Row.
- Otoo, F.E., & Kim, S.S. (2018). Analysis of studies on the travel motivations of senior tourists from 1980 to 2017: Progress and future directions. **Current Issues in Tourism**, 23(3): 1-25.
- Pramanik, P.D. (2020). The tourism village view of visitors using “The 5A & 1P” study. **International Journal of Innovative Science and Research Technology**, 5(11): 782-791.

- Puttachard Lunkam (2564). **แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2564-2566: ธุรกิจโรงแรม**. สืบค้นเมื่อ February 4, 2565, จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Services/Hotels/IO/io-hotel-21>.
- Rai Utama, I.G.B. (2012). Motivation and Satisfaction of Senior Tourists for Traveling Overseas. In **Proceedings of the 13th IAMB Conference Fall 2012 International Conference on Academy and BusinessAt: Bali, Indonesia**. Retrieved January 31, 2022, from https://www.researchgate.net/publication/265643512_Motivation_and_Satisfaction_of_Senior_Tourists_for_Traveling_Overseas.
- Stralser, S. (2012). **MBA in a day: What you would learn at top-tier business schools (if you only had the time!)**. Hoboken, NJ.: John Wiley & Sons.
- UNDESA. (2022). **DESA - United Nations**. Retrieved January 31, 2022, from <https://www.un.org/development/desa/dpad>.
- UNECE. (2022). **Active ageing Index**. Retrieved January 31, 2022, from <https://unece.org/population>.
- United Nations World Tourism Organization. (2022). **Tourism: An economic and social phenomenon**. Retrieved September 25, 2021, from <https://www.unwto.org/why-tourism> Wadsworth.
- World Health Organization. (2002). **The world health report 2002: Reducing risks, promoting healthy life**. Retrieved September 25, 2021, from <http://www.who.int/whr/2002/en/>.
- Zarotis, G.F. (2021). Event management and marketing in tourism. **Global Academic Journal of Humanities and Social Sciences**, 3(2): 75-81.
- Zielińska-Szczepkowska J. (2021) What are the needs of senior tourists? Evidence from remote regions of Europe. **Economies**, 9(4): 148.

การรับรู้ข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยผ่านสื่อออนไลน์

กรณีศึกษา ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี

Awareness of tourist attractions news of Thai tourists through online media : a case study of Ban Nam Sap Community Phetchaburi Province

ระพีพร แชมชัย¹ / กุลปาลี หนูนภักดี² / วีรยุทธ จันทรสิงห์³ / นิภาดา อุณหเลขกะ⁴ / อรรณพ เขียวถาวร⁵

Rapeeporn Chamchoy¹ / Kulpail Nunphakdee² / Weerayut Junsing³ /

Niphada Unahalekhaka⁴ / Anop Thirntawon⁵

^{1,2,3,4}หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

^{1,2,3,4}Bachelor of Arts Program ,Faculty of service Industry, Rattana Bundit University

⁵หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะการสื่อสารดิจิทัล มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

⁵Bachelor of Communication Arts Program, Faculty of Digital Communication, Rattana Bundit University

Corresponding author E-mail: rapeepornpuy3@gmail.com

(Received: May 11, 2023; Revised: June 19, 2023; Accepted: December 4, 2023)

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การรับรู้ข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การรับรู้ข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยผ่านสื่อออนไลน์ และ 2) พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ระดับการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวโดยใช้สื่อออนไลน์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และในการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ t-test และค่าสถิติ F-test ทดสอบค่าเฉลี่ยความแตกต่าง และสถิติ Multiple linear regression analysis

ผลการวิจัยการรับรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว และด้านอิทธิพลทางสังคมต่อการใช้สื่อออนไลน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านวิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย ด้านข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อ

ออนไลน์ ด้านข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว และด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เห็นโพสต์ข้อความ รูปภาพ วิดีโอหรือเช็คอินบนสื่อออนไลน์ของผู้อื่นเป็นเหตุผลให้ตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ได้อ่านข้อมูลทั่วไปของสถานที่ท่องเที่ยวบนสื่อออนไลน์เป็นเหตุผลให้ตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว และ เห็นการรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวบนสื่อออนไลน์เป็นเหตุผลให้ตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการทดสอบสมมติฐาน การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ได้แก่ ด้านวิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว ด้านข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว ด้านข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์ และด้านอิทธิพลทางสังคมต่อการใช้สื่อออนไลน์ และการเลือกหรือไม่เลือกใช้สื่อออนไลน์ Facebook Youtube Instagram ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ: การรับรู้, สื่อสังคมออนไลน์, การตัดสินใจ, นักท่องเที่ยวชาวไทย

Abstract

The study of “Awareness of tourist attractions news of Thai tourists through online media: a case study of Ban Nam Sap Community Phetchaburi Province” 1) aimed to study perceptions of tourist attractions of Thai tourists through online media. and 2) to study the behavior of using online media related to tourism of tourists : a case study of Ban Nam Sap Community, Phetchaburi Province. This research was a qualitative research which was conducted by collecting data from a questionnaire on the level of news perception via online media of 400 Thai tourists, the researcher conducted a study from Thai tourists who traveled using online media. The tools used for data collection were questionnaires. The used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation, the t-test was used to test the hypothesis, and the F-test was used to test differences and Multiple linear regression analysis.

The overall results of the study of perceptions through online media of tourists was shown that, it was at a high level and when considering each aspect, it was found that the attraction of tourist attractions and social influence on using online media were at the highest. As for how to access tourist attractions in Thailand on tourism information received from online media Information about travel arrangements and management and facilities of tourist

attractions through online media at a high level in every aspect. The decision to choose a tourist destination through online media of tourists were at a high level and when considering each side, it was found that seeing messages, pictures, videos or checking in on other people's online media was the reason for deciding to choose a tourist destination : they have read general information about tourist attractions on online media as a reason to decide on a travel destination and see reviews of attractions on online media as a reason to decide on a travel destination was at a high level in every aspect. Hypothesis test results Awareness of tourism news through online media affects decision to choose to visit Ban Nam Sap community, Phetchaburi Province of Thai tourists, including ways to access tourist attractions in Thailand Attractive aspect of a tourist attraction, Management and facilities of tourist attractions, Information about travel arrangements on tourism information received from online media and social, influence on using online media and whether or not to choose to use online media, Facebook, Youtube and Instagram, affects the decision to choose to travel to Ban Nam Sap Community, Phetchaburi Province on the difference. It is statistically significant at .05.

Keywords : Awareness, Online Media, Decision, Thai's Tourists

บทนำ

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีความตื่นตัวและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการใช้สื่อออนไลน์เพื่อเป็นส่วนกลางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้มีการรับรู้ เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online Social Network) ได้กลายเป็นปรากฏการณ์ของการเชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลในโลกอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ที่เป็นที่คนนิยมใช้มาก จนกลายเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของสังคม (ปณิชา นิตพรมงคล, 2554 อ้างถึงใน วิริยชนา ใจสม, 2560) โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมหาข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นแหล่งสื่อที่กระจายข่าวสารหรือข้อมูลที่ต้องการค้นหาได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว ได้แก่ Google Facebook Instagram YouTube Twitter Line และเว็บไซต์การรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ที่ผู้คนนิยมใช้ เช่น Pantip Sanook เป็นต้น เพื่อค้นหาข้อมูลและรูปภาพหรือการจัดกิจกรรมของสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆ ซึ่งส่งผลทำให้ผู้ที่ได้รับรู้สื่อนั้นๆ เกิดความสนใจ และกระตุ้นให้มีความอยากไปสถานที่ท่องเที่ยว โดยยังทำให้สามารถหาทางเลือกหรือมีความมั่นใจที่จะเลือกสถานที่ท่องเที่ยวได้แน่นอนมากยิ่งขึ้น โดยผ่านการรับรู้จากสื่อออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นสื่อที่มีผู้ใช้สื่อสาร หรือเขียนเล่าเรื่องราว ประสบการณ์ที่ผู้ใช้เขียนขึ้นเองหรือพบเจอจากสื่อต่างๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นในเครือข่ายของตนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์มี

ความหลากหลายในการใช้งานที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ ความบันเทิง หรือการสร้างโอกาสในการทำธุรกิจ โดยส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจที่ต้องการเพิ่มช่องทางการตลาดแบบใหม่ ๆ ในโลกออนไลน์ ซึ่งในขณะนี้คงต้องยอมรับว่าโลกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเทคโนโลยีและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารให้มีความทันสมัย ใช้งานได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีความเสถียร และมีความรวดเร็วอย่างมาก และยังสามารถส่งข้อมูลได้เป็นจำนวนมาก โทรศัพท์มือถือซึ่งในปัจจุบันเป็นอุปกรณ์ที่สามารถทำอะไรได้หลายอย่างนอกจากการโทรหาหรือส่งข้อความ และยังเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญที่ทำให้สื่อต่างๆ สามารถเข้าถึงกับผู้คนทุกคนบนโลกได้ไม่ว่าจะเป็นเพศใด วัยไหนหรือเชื้อชาติใด ก็สามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย สะดวกและมีประสิทธิภาพมากกว่ายุคก่อนๆ มากขึ้น แล้วยังมีสื่อประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นมาผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมต่างๆ ที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต และยังเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วทั่วโลก นั่นคือ “สื่อสังคมออนไลน์” (ศุทธาภรณ์ แต่งตั้งลา, 2564) ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงได้มีการนำไปปรับปรุงพัฒนาการประชาสัมพันธ์ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

จังหวัดเพชรบุรีถือว่าเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและยังเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่หลักที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายของทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตกและความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่า รวมถึงชายหาดที่มีชื่อเสียงมากมาย นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและมีความโดดเด่นที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว รวมถึงชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ ตั้งอยู่ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะเป็นหมู่บ้านที่ล้อมรอบด้วยภูเขาและสภาพป่าจึงทำให้มีอากาศที่บริสุทธิ์ และมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตร และเลี้ยงสัตว์ ยังมีแหล่งน้ำเป็นน้ำขีมน้ำซับอยู่ตอนท้ายหมู่บ้าน “บ้านน้ำทรัพย์” เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ได้ชื่อว่า มีจุดเด่นเรื่องความพอเพียง เรียกว่า เป็นหมู่บ้านต้นแบบการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดเพชรบุรี

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมองเห็นถึงความสำคัญของสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการท่องเที่ยว จึงได้ทำการศึกษารับรู้ข่าวสารแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศที่เดินทางมายังจังหวัดเพชรบุรี โดยจะได้นำเอาเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชนที่มีอยู่เดิมมาประยุกต์ให้เกิดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจมากขึ้นและมีความยั่งยืนเพื่อเป็นการสืบทอดวิถีชีวิตชาวบ้าน รวมทั้งการพัฒนาให้ชุมชนแห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนและสร้างอาชีพเสริมให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดปัญหาการจากถิ่นฐานไปทำงานในเมืองหลวงให้คนในชุมชนได้เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิดรักความเป็นวิถีดั้งเดิม นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษายังเป็นประโยชน์และแนวทางที่ดีสำหรับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในการนำผลการศึกษาค้นคว้า งานวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์และพัฒนาให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

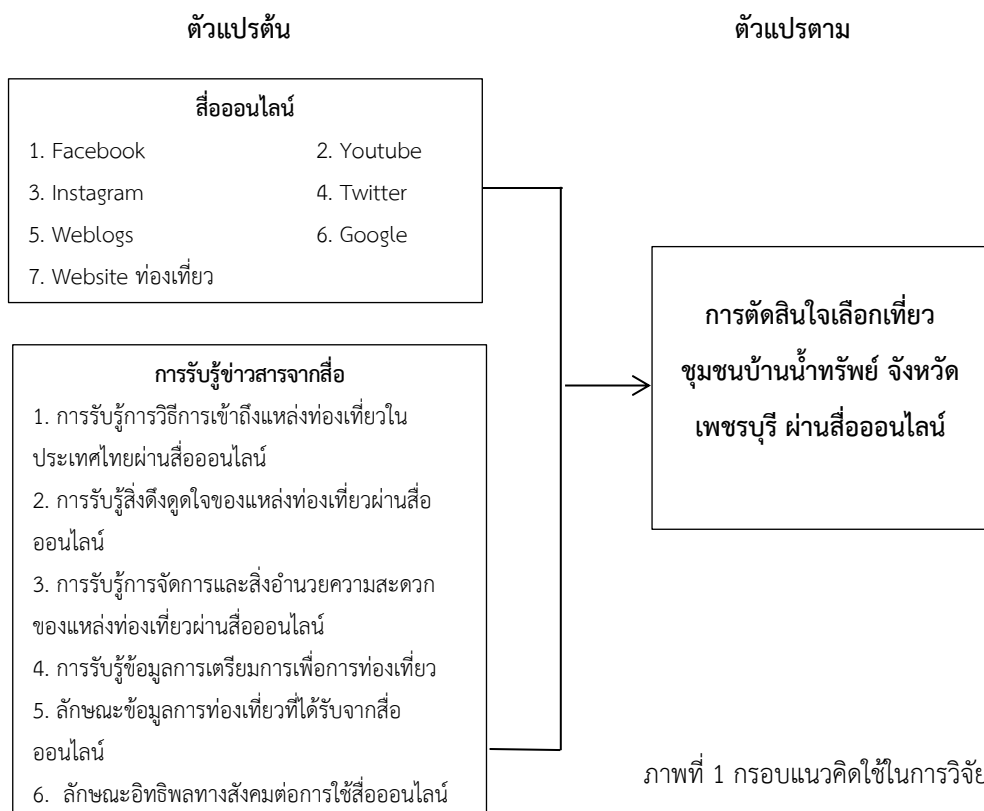
1. เพื่อศึกษาการรับรู้ข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

1. การรับรู้ข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว
2. การใช้สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเที่ยว ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดที่มุ่งศึกษาการรับรู้ข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ โดยการใช้สื่อออนไลน์และไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และสุ่มอย่างง่ายผู้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ จำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลผ่าน Link ที่ส่งให้ทาง Social Media และสื่อออนไลน์ต่างๆ ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารแหล่งการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี โดยแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกคำตอบเดียว (Multiple Choice)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสื่อออนไลน์ที่นักท่องเที่ยวเคยใช้เพื่อเลือกสถานที่ท่องเที่ยว เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกคำตอบแบบ Check List โดยกำหนดเกณฑ์ในการตอบแบบเลือกตอบตามจริง

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกคำตอบโดยมีรูปแบบคำถามเป็นแบบมาตราวัดแบบ Rating Scale

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกเที่ยว ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว จำนวน 3 ข้อ แบบสอบถามชนิดเลือกคำตอบโดยมีรูปแบบคำถามเป็นแบบมาตราวัดแบบ Rating Scale

ส่วนที่ 5 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ทั้งนี้ในการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถในแขนงวิชา จำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา เครื่องมือได้ครอบคลุมเนื้อหาหรือประเด็นที่ต้องการวัดได้ครบถ้วนมากน้อยเพียงใด ขั้นตอนที่ 2 หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ด้วยการใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบ เพื่อแสดงความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา แสดงความเชื่อมั่นแบบสอบถาม ซึ่งผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยจากกระบวนการสุ่มตัวอย่างข้างต้น จำนวน 400 คน โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามระดับการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้อง พบว่าแบบสอบถามทุกฉบับมีความสมบูรณ์และถูกต้อง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อให้เนื้อหาที่ศึกษามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปตาราง

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการรับรู้ข่าวสารแหล่งการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วย Independent Sample t-test

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ จำนวน 400 ชุด และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยโดยการใช้สื่อออนไลน์ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.80 มีช่วงอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.0 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 57.75 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 53.50 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.0 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 36.25

1. พฤติกรรมการใช้ประเภทสื่อออนไลน์ที่นักท่องเที่ยวเคยใช้เพื่อเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกใช้สื่อออนไลน์ประเภท Facebook ในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 42.99

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว ผลการวิจัยมีดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว ในภาพรวมทุกด้าน

การรับรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการรับรู้
1. ด้านวิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยผ่านสื่อออนไลน์	4.17	0.58	มาก
2. ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์	4.27	0.63	มากที่สุด
3. ด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์	3.87	0.72	มาก
4. ด้านข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว	3.95	0.85	มาก
5. ด้านข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์	4.13	0.96	มาก
6. ด้านอิทธิพลทางสังคมต่อการใช้อินเทอร์เน็ต	4.25	0.55	มากที่สุด
รวม	4.12	0.72	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของระดับการรับรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมา ได้แก่ ด้านอิทธิพลทางสังคมต่อการใช้อินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับการตัดสินใจเลือกเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 2 ระดับการตัดสินใจเลือกเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว

การตัดสินใจเลือกเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรีผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการตัดสินใจ
1. ได้อ่านข้อมูลทั่วไปของสถานที่ท่องเที่ยวบนสื่อออนไลน์เป็นเหตุผลการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว	4.07	0.76	มาก
2. เห็นโพสต์ข้อความ รูปภาพ วิดีโอหรือเช็คอินบนสื่อออนไลน์ของผู้อื่น เป็นเหตุผลการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว	4.06	0.77	มาก
3. เห็นการรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวบนสื่อออนไลน์เป็นเหตุผลการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว	4.06	0.80	มาก
รวม	4.06	0.69	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของระดับการตัดสินใจเลือกเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ได้อ่านข้อมูลทั่วไปของสถานที่ท่องเที่ยวบนสื่อออนไลน์เป็นเหตุผลให้ตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมาได้แก่ เห็นโพสต์ข้อความ รูปภาพ วิดีโอหรือเช็คอินบนสื่อออนไลน์ของผู้อื่นเป็นเหตุผลให้ตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว และเห็นการรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวบนสื่อออนไลน์เป็นเหตุผลให้ตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานทางการวิจัยข้อที่ 1 การรับรู้ข่าวสารแหล่งการท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ผ่านสื่อออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์		การตัดสินใจเลือกเที่ยวของนักท่องเที่ยว				
ของนักท่องเที่ยว		B	Std.	Beta	t	Sig.
1. ค่าคงที่		0.464	0.217		2.143	0.033
2. ด้านวิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวใน		0.137	0.054	0.116	2.528	0.012*
ประเทศไทยผ่านสื่อออนไลน์						
3. ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อ		0.149	0.041	0.156	3.603	0.000*
ออนไลน์						
4. ด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวก		0.183	0.058	0.182	3.173	0.002*
ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์						
5. ด้านข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว		0.183	0.050	0.168	3.664	0.000*
6. ด้านข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อ		0.233	0.044	0.287	5.524	0.000*
ออนไลน์						
หมายเหตุ	R	= 0.682				
	R Square	= 0.465				
	Adjusted R Square	= 0.458				
	F	= 68.52 (0.000*)				
	Durbin-watson	= 1.946				

จากตารางที่ 3 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ของการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ผ่านสื่อออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว จากการทดสอบพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ระหว่างการรับรู้สื่อออนไลน์และการตัดสินใจเลือกเที่ยว ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี มีค่าเท่ากับ 0.682 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R Square) เท่ากับ 0.465 คือการเปลี่ยนแปลงปัจจัยการตัดสินใจเลือกเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ขึ้นอยู่กับการรับรู้สื่อออนไลน์ ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เมื่อปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ 0.458 และค่า Durbin-watson เท่ากับ 1.496 ผลการทดสอบแต่ละตัวแปร มีดังนี้ ด้านวิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยผ่านสื่อออนไลน์ ($B = 0.137$, $Sig. = 0.012$) ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ ($B = 0.149$, $Sig. = 0.000$) ด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ ($B = 0.183$, $Sig. = 0.002$) ด้านข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว ($B = 0.183$, $Sig. = 0.000$) ด้านข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์ ($B = 0.233$, $Sig. = 0.000$) ผลจากการทดสอบการรับรู้ข่าวสาร การท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ด้านวิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยผ่านสื่อออนไลน์ ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ ด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ ด้านข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว และด้านข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์ มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรีของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานทางการวิจัยข้อที่ 2 การใช้สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมทุกสื่อออนไลน์

สื่อออนไลน์	$\bar{X}$		S.D		t	df	P-value
	เลือก	ไม่เลือก	เลือก	ไม่เลือก			
Facebook	4.12	3.84	0.67	0.72	3.288	398	0.001*
Youtube	4.24	3.98	0.54	0.73	4.073	342.60	0.000*
Instagram	4.21	4.02	0.54	0.72	2.221	398	0.027*
Twitter	4.22	4.05	0.49	0.70	1.329	398	0.184
Weblogs	4.00	4.10	0.72	0.66	-1.429	398	0.154
Google	4.29	4.06	0.70	0.69	0.947	398	0.344
Website	4.09	4.04	0.69	0.69	0.661	398	0.509

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลจากการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการใช้สื่อออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ผลการทดสอบพบว่า การเลือกและไม่เลือกใช้สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวประเภท Facebook Youtube Instagram ต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน ในขณะที่การเลือกและไม่เลือกใช้สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวประเภท Twitter Weblogs Google Website ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือกเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

สรุปผลและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การรับรู้ข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษาชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

ประเภทสื่อออนไลน์ที่นักท่องเที่ยวใช้เพื่อเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ประเภทสื่อออนไลน์ที่นิยมใช้มากที่สุด คือ Facebook รองลงมา ได้แก่ Google Website Youtube Instagram Twitter Weblogs ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวันทิกา หิรัญเทศ (2562) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีจากสื่ออินเทอร์เน็ตค้นหาข้อมูลท่องเที่ยวและเล่าประสบการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานีผ่านช่องทาง Facebook และจองหรือชำระเงินผ่านเว็บไซต์ของที่พักแรมโดยตรงผ่านช่องทาง Facebook เช่นเดียวกับงานวิจัยของพุทธรักษา ทองนาค และสุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ์ (2561) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความนิยมใช้โปรแกรมสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามนิยมใช้แอปพลิเคชัน Line มากที่สุด รองลงมาได้แก่ Facebook Instagram Youtube ส่วนแอปพลิเคชันที่นิยมนใช้น้อยที่สุด คือ Twitter

ระดับการรับรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าสื่อออนไลน์ทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงข้อมูลความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลที่เกี่ยวข้องน่าเชื่อถือ และดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ความน่ารื่นรมย์ของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนข้อมูลที่เป็นอัตลักษณ์เป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว รองลงมา คือ ด้านอิทธิพลทางสังคมต่อการใช้อินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลทางสังคมมีผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เคยไปมาแล้วและมีการลงภาพหรือข้อมูลต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อน คนดัง ผู้มีชื่อเสียงในสังคม ครอบครัว ตลอดจนผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว รองลงมา คือ ด้านวิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยผ่านสื่อออนไลน์ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในเรื่องของการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยการค้นหาข้อมูลในเรื่องของประวัติและข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ภาพของสถานที่ท่องเที่ยว วิธีการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ กฎระเบียบของสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนรู้เส้นทางในการเดินทาง

ไปแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ รองลงมา คือ ด้านข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าได้มีการรับรู้แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ในรู้แบบของภาพและข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และวิธีทัศน สคริปแนะนำแหล่งท่องเที่ยว คำบอกเล่าจากประสบการณ์การท่องเที่ยว เอกสาร สื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เป็นการเฉพาะตลอดจนสารคดีการท่องเที่ยว รองลงมา คือ ด้านข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว อยู่ใน ระดับมาก แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในเรื่องของการเตรียมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในสถานที่นั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการให้บริการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางเดินทาง เพื่อ ความปลอดภัยและรวดเร็วในการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว การแต่งกายที่เหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนบอกถึงการเตรียมของใช้จำเป็นยกยารักษาโรคก่อนเดินทางไป สถานที่ท่องเที่ยว และระดับการรับรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้ข้อมูลที่น้อยที่สุดคือ ด้านการจัดการและสิ่ง อำนาจความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวยังให้ ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกโดยการสืบค้นข้อมูลบริการต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว กฎ หรือข้อปฏิบัติของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ การให้บริการด้านอาหารบริเวณแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่ ระลึกในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนข้อห้ามหรือข้อระมัดระวังในการไปแหล่งเที่ยวนั้น ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่ง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พุทธชาติ ทองนา และสุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ์ (2561) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อ ออนไลน์ของนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยวโดยมีจุดประสงค์เพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับที่พักมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อมูลการเดินทาง ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหาร ส่วนด้านการใช้สื่อ สังคมออนไลน์ในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามใช้การรับรู้จากสื่อออนไลน์ในการตัดสินใจ เดินทางในเรื่องของความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลมากที่สุด รองลงมาคือ ความน่าเชื่อถือของข้อมูลความสะดวก ในการเข้าถึงข้อมูล ตลอดจนความหลากหลายของข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กัญชลิตา ตันเจริญ (2563) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์และรูปแบบการนำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่มีต่อ การตัดสินใจท่องเที่ยวประเทศไทยโดยการติดตามแผนเพจ Unseen Tour Thailand พบว่า ผู้บริโภคมี พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์อยู่ในระดับสูง โดยผู้บริโภคใช้สื่อออนไลน์ในการแสวงหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ เพื่อใช้ตัดสินใจเลือกสถานที่ที่จะไปท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา คือ การเปิดรับประสบการณ์โดยการใช้สื่อ ออนไลน์ในการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวที่เคยไปเที่ยวโดยตรง หรือการใช้สื่อ ออนไลน์ในการอ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เคยไปเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจจะไป ส่วนพฤติกรรม ของผู้บริโภคในการสื่อออนไลน์น้อยที่สุดคือ การเปิดรับข้อมูลโดยใช้สื่อออนไลน์ในการศึกษาจุดเด่น ความสวยงาม ความน่าสนใจ กิจกรรมที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการใช้สื่อออนไลน์ในการศึกษาเส้นทางและ วิธีการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัด เพชรบุรี ผ่านสื่อออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวด้านวิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย

ผ่านสื่อออนไลน์ ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ ด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ ด้านข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว ด้านข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์ และด้านอิทธิพลทางสังคมต่อการใช้สื่อออนไลน์ ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พุทธชาติ ทองนาค และสุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ์ (2561) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากผลวิจัยพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ที่มีองค์ประกอบ 4 ด้านได้แก่ ด้านพฤติกรรมการเปิดรับ ด้านการเลือกให้ความสนใจ ด้านการเลือกรับรู้ และตีความหมาย และด้านการเลือกจดจำ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นด้านการเปิดรับ ซึ่งถือเป็นด่านแรกในการรับเอาข้อมูลข่าวสารเข้ามาซึ่งการเปิดรับข่าวสารนั้นจะทำให้เห็นสื่อ รูปภาพ วิดีโอเสมือนจริง จากสถานที่แหล่งท่องเที่ยวผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของญาดา กุลกฤษฎา (2560) ศึกษาการยอมรับและการใช้สื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี พบว่า การยอมรับสื่อออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี ในด้านความคาดหวังในประสิทธิภาพ ด้านอิทธิพลทางสังคม ด้านแรงจูงใจและความชอบ ด้านราคาและด้านความเคยชิน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การใช้สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวประเภท Facebook Youtube Instagram ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรีแตกต่างกัน ในขณะที่การใช้สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวประเภท Twitter Weblogs Google Website ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเที่ยวชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จังหวัดเพชรบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของธิดารัตน์ ชวนชม (2559) เรื่อง พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการเครือข่ายออนไลน์ผ่าน Facebook ในขั้นตอนพฤติกรรมหลังการซื้อ เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของวิรัชชานา ไจสม (2560) ศึกษาปัจจัยการรับรู้สื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พบว่า ปัจจัยการรับรู้สื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย ประกอบด้วยปัจจัยหลักการรับรู้วิธีการใช้สื่อออนไลน์ ปัจจัยการรับรู้สิ่งดึงดูดใจผ่านสื่อออนไลน์ ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญ เป็นปัจจัยด้านการรับรู้วิธีการใช้สื่อออนไลน์ คือ การรับรู้วิธีใช้ Facebook เพื่อการท่องเที่ยว ตลอดจนผลงานวิจัยของญาดา กุลกฤษฎา (2560) ศึกษาการยอมรับและการใช้สื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี พบว่า การเลือกหรือไม่เลือกสื่อออนไลน์ Facebook Youtube และ Instagram ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 แต่ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวุฒิ อำพันธ์ (2559) ศึกษาสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า สื่อด้าน Weblogs มีอิทธิพลส่งผลการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์ เห็นควรให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการปรับปรุงข้อมูลการท่องเที่ยวในสื่อให้มีความทันสมัย และน่าสนใจอยู่ตลอดเวลา
2. ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ เห็นควรให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญเนื่องจากนักท่องเที่ยวจะสืบค้นหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือและดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ก่อนจะวางแผนการเดินทาง
3. ด้านอิทธิพลทางสังคมต่อการใช้อินเทอร์เน็ต เนื่องจากอิทธิพลจากสังคม เช่น เพื่อน ครอบครัว คนดัง ผู้มีชื่อเสียงมีอิทธิพลมากโดยนักท่องเที่ยวจะหาข้อมูลเพื่อเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญ อาจมีการจัดกิจกรรมซึ่งเกิดจากการแชร์รูปภาพบนสื่อออนไลน์จากเพื่อนถึงเพื่อน เป็นต้น
4. ผู้ประกอบการหรือผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวควรพัฒนาปรับปรุงสภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงกับข้อมูลที่น่าสนใจในสื่อออนไลน์อยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาโดยการเพิ่มพื้นที่สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรีให้มากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาถึงปัจจัยในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวว่ามีปัจจัยด้านใดบ้างของสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กัญชวลิตา ตันเจริญ. (2563). พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์และรูปแบบการนำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวประเทศไทยโดยการติดตามแผนเพจ Unseen Tour Thailand. ปรินญาณพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ญาดา กุลกฤษฏา. (2560). การยอมรับและการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธิดารัตน์ ขวนชม. (2559). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจ และบอกต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร. จุลนิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พุทธิชาติ ทองนาค และสุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ์. (2561). พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2566, จาก http://www.ba-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2561-5-8_1565078963.pdf.
- วันทิกา หิริญเทศ (2562) พฤติกรรมการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 5(ฉบับเสริม), 76-90.

- วิรัชนา ใจสม. (2560). การศึกษาปัจจัยการรับรู้สื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วุฒิ อำพันธ์. (2559). สื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว. นครปฐม: กองบริหารวิชาการและนิสิต สำนักงานวิทยาเขตกำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ. (2564). สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 5(1), 37-56.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques*. 3d ed. New York : John Wiley and Sons Inc.

นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุตขนมโตนดสุก

Creative Dramatic Arts Performance: Kanomtanodsuk

วิไลวรรณ ไชยลังการ¹/ เกษมณี ผาทอง²

Wilaiwan Chailangkan¹ / Katmanee Patong²

¹อาจารย์ สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

¹Lecturer of Dramatic Arts Studies Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phetchaburi Rajabhat University

²นักศึกษาศาสาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

² Student of Dramatic Arts Studies Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author E-mail: kang-ka@hotmail.com

(Received: February 1, 2023; Revised: May 4, 2023; Accepted: December 12, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา และกรรมวิธีการทำขนมโตนดสุกที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนบ้านไร่กร่าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี 2) สร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุตขนมโตนดสุก ซึ่งคณะผู้วิจัยมีความสนใจในขนมโตนดสุก ซึ่งเป็นขนมหวานที่ขึ้นชื่อของจังหวัดเพชรบุรีชนิดหนึ่ง ด้วยรสชาติและสีอันน่านำรับประทาน และกรรมวิธีการทำที่เป็นเอกลักษณ์ จึงทำให้คณะผู้วิจัยต้องการสร้างนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุต ขนมโตนดสุก ให้เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น และประจำจังหวัดเพชรบุรีให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางขึ้น แสดงในรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย ผสมผสานท่าทางของชาวบ้านที่ทำขนมโตนดสุกมาดัดแปลงให้เป็นท่วงท่า และลีลาให้สวยงามยิ่งขึ้น การแสดงชุดนี้ได้ผ่านการต้นรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัยมาผสมผสานโดยการแสดงใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 7.33 นาที แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 คือ “การเลือกเก็บเกี่ยวและการปอกลูกตาล” หมายถึง การเลือกเก็บตาลที่ใช้ทำขนมนั้นต้องเป็นตาลที่มีผลสุกและร่วงหล่นจากต้นเองตามธรรมชาติ นอกจากนี้ยังแสดงถึงการปอกการฉีกลูกตาลที่เผยให้เห็นเนื้อข้างในที่มีเหลืองนวล ช่วงที่ 2 คือ “การแสดงที่เน้นถึงกรรมวิธีการทำขนมโตนดสุก” ตั้งแต่การกรองตาล ผสมแป้งกับวัตถุดิบการพับกระทงใส่ขนมและตั้งเตาปั้นขนม และช่วงที่ 3 คือ “การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุต ขนมโตนดสุก” สื่อถึงขนมตาลที่หนึ่งเสร็จแล้วนำมาจัดใส่กระจาดหรือตะกร้าด้วยความสนุกสนาน โดยนำสัญลักษณ์ คือ ขนมตาล มาใช้ประกอบการแสดง

คำสำคัญ : ขนมโตนดสุก นาฏศิลป์ร่วมสมัย การต้นรูปแบบ Modern dance

Abstract

The purposes of this research are: 1) to study the history and the process of making a sweet palm dessert unique to the Ban Rai Krang community, Rai Saton sub-district, Ban Lat district, Phetchaburi; 2) to create a dramatic arts dance series “Kanomtanodsuk”, meaning sugar palm cake. It is one of the famous sweets in Phetchaburi with a delicious taste and color and a unique method of making. The dance of Kanomtanodsuk is intended to represent the local and provincial identity in Phetchaburi, enabling it to become more widely known. The style is contemporary, combined with the gestures of the villagers making Kanomtanodsuk. This show's duration is 7.33-minutes long and is divided into 3 parts. Part 1 is called “Harvesting and Peeling Sugar Palm”, which illustrates the harvest of the sugar palm for use. The sugar palm must be ripened and naturally falls from the tree. The outer layers of the palm will be peeled off to reveal the yellowish flesh inside. Part 2 is focused on “The Process of Making Sugar Palm Sprouts”. This involves sifting the palm flesh, mixing the flour with the raw materials, folding the banana leaf or 'krathong', and setting the steamer for cooking the cake. Part 3 is “Creative Dance Show, Khanomtanodsuk”. The dance stages the finished steamed sugar palm cake pieces and their joyful arrangement in a pan or basket, using actual palm cake in the performance.

Keywords: Kanomtanodsuk, contemporary dramatic arts, modern dance

บทนำ

จังหวัดเพชรบุรีตั้งอยู่ภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย มีชื่อเสียงในฐานะแหล่งผลิตน้ำตาล เนื่องจากมีต้นตาลหนาแน่น เป็นเมืองเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เพชรบุรีเป็นเมืองที่เคยรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยโบราณ และเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของไทยในกลุ่มหัวเมืองฝ่ายตะวันตก ปัจจุบันมีวัดเก่าแก่ และบ้านเรือนทรงไทยจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีคำพูดติดปากว่า “นักเลงเมืองเพชร” ปัจจุบันเพชรบุรี เป็นเมืองด่านสำคัญระหว่างภาคกลางและภาคใต้ และยังเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น หาดชะอำ หาดปึกเตียน หาดเจ้าสำราญ แหลมหลวง แหลมเหลว และเขื่อนแก่งกระจาน อีกทั้งเพชรบุรีเป็นถิ่นหวาน น้ำตาลโตนดรสเลิศ ชนพื้นเมืองพากันปลูกต้นตาล ทำน้ำตาลปึกขายเป็นประจำแทบทุกบ้าน (โณมศรี งามจิตจรุข, 2546 : 73)

ขนมไทยเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำชาติอย่างหนึ่งของไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีและอยู่คู่ไทยมาตั้งแต่โบราณกาล ขนมไทยแสดงให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนประณีตในการปรุง ตั้งแต่เลือกสรรวัตถุดิบ ขั้นตอนการทำที่พิถีพิถัน มีรสชาติดี สีสันสวยงามกลิ่นหอม ตลอดจนวิถีในการรับประทานเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว อันแสดงถึงความเป็นไทยและคุณค่าอันงดงาม สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตอีกรูปแบบหนึ่งของความเป็นไทย ซึ่ง

กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ขนมไทยส่วนใหญ่ใช้ส่วนผสมจากธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่นตามฤดูกาล ส่วนประกอบหลักของขนมไทยมักเป็นแป้ง น้ำตาล และมะพร้าว เพราะเป็นของพื้นบ้านที่มีอยู่โดยทั่วไป สมัยโบราณคนไทยทำขนมเฉพาะวันสำคัญหรือเทศกาลเท่านั้น เช่น งานมงคลสมรส ทำบุญวันเกิด ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ หรือต้อนรับบุคคลสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการเลี้ยงพระ และผู้มาร่วมงาน (ชลลดา มงคลวนิช และรัตนภรณ์ ชาติวงศ์, 2563 : 40)

ขนมเมืองเพชร นับเป็นขนมที่มีความอร่อยเลิศรส และมีให้เลือกมากมายหลายชนิดไม่ว่าจะเป็นร้านค้า ก็จะมีรสชาติความอร่อยอยู่ในระดับมีรางวัลทั้งสิ้น ไม่ทำให้ใครต้องผิดหวัง นั่นอาจจะเป็นเพราะว่าเพชรบุรีได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์ เป็นอู่ข้าวอู่น้ำ มีพืชพันธุ์ธัญญาหารนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็น พืช ผักผลไม้ และอาหารน้ำจืด อาหารทะเล ขนมเมืองเพชร เป็นของดีที่ขึ้นชื่อเพราะน้ำตาลเมืองเพชร เป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการทำขนม เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองที่ได้ชื่อว่ามีต้นตาลมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ อีกทั้งท่านบรมครูกลอนสุนทรภู่ ได้เขียนไว้ในนิราศเมืองเพชร” (ชูเกียรติ เกิดอุดม และคณะ, 2525: 125)

ตาลโตนดจัดเป็นไม้ตระกูลเก่าแก่ตระกูลหนึ่งของโลก ซึ่งมีมากกว่า 4,000 ชนิด (Species) เป็นต้นไม้ที่มีอายุยืนนับร้อยปี และอยู่กับจังหวัดเพชรบุรีมาตั้งแต่โบราณกาล และผลิตผลจากต้นตาล โดยเฉพาะน้ำตาลโตนดยังเป็นส่วนผสมที่สำคัญในการทำขนมหวานเมืองเพชร ซึ่งมีชื่อเสียงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้ง “น้ำตาลจากต้นตาลที่ เรียกว่า น้ำตาลโตนดเมืองเพชรเป็นที่รู้จักในด้านความหอมหวาน หอมจัดหวานจัด กลมกล่อมให้อารมณ์ยิ่งนัก กล่าวกันว่า ขนมเมืองเพชร ใช้น้ำตาลโตนดประจำเมืองปรุงรสนี้เอง จึงได้ขึ้นชื่อลือชาว่ามีความหวาน ความหอม และความมันกลมกล่อมอย่างหาที่เปรียบมิได้” (ชูเกียรติ เกิดอุดม และคณะ, 2525: 127)

UNESCO หรือองค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ประกาศให้จังหวัดเพชรบุรี เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์โลกด้านอาหาร ประจำปี 2564 (City of Gastronomy) หรือ UNESCO Creative Cities Network-UCCN โดยเป็น 1 ใน 49 เมืองจากทั่วโลกที่ได้รับประกาศเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ในปี 2564 นับเป็นเมืองที่ 5 ของประเทศไทยที่ได้รับ การประกาศยกย่อง โดยก่อนหน้านี้มีจังหวัดที่ได้รับการประกาศเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์แล้ว 4 จังหวัด คือ ภูเก็ต เชียงใหม่ สุโขทัย และ กรุงเทพมหานคร สำหรับเพชรบุรี นอกจากจะเป็นเมืองที่มีความสร้างสรรค์ในวิถีความเป็นอยู่แล้ว สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเห็นจะได้แก่ อาหาร โดยเฉพาะขนมหวาน ที่ได้ชื่อขึ้นติดแบรนด์ขนมหวานเมืองเพชร โดยเฉพาะขนมไทยๆ อย่างหม้อแกง บำปิ่น หรือจะเป็นทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง พุทราเชื่อม ไปจนถึงขนมบ้าน ๆ อย่างขนมตาลเมืองเพชร เพราะความที่มีต้นตาลมากจึงมีการนำตาล ไปทำเป็นอาหาร (อิศคุณ คงมี, 2564: 1)

ชุมชนบ้านไร่กร่าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ผู้คนที่นี้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา และการนำผลผลิตจากต้นตาลมาใช้ประโยชน์ ทั้งป็นเก็บน้ำตาลจากต้นตาลที่สูงเสียดฟ้า และการนำผลตาลมาขายที่สำคัญ สถานที่แห่งนี้ยังมีแหล่งเรียนรู้เล็กๆ ที่ซ่อนตัวอยู่ท่ามกลาง ป่าตาล เป็นที่ปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับตาล และการทำตาลมาขายนาน ในนาม “แหล่งการเรียนรู้ทุ่งนาป่าตาล บ้านไร่กร่าง” และยังมีเมนูอาหารพื้นบ้านประจำท้องถิ่น ทั้งหมด 8 เมนู ได้แก่ 1) ยำหัวโหนด 2) ต้มสินวลหัวปลี 3) แกงไก่บ้านกับหน่อไม้ดอง 4) แกงหลอก 5) หัวโหนดจิ้มน้ำพริก 6) แกงหัวโหนด 7) แค็กโตนด/โตนดเชื่อม 8) ขนมโตนดสุก

(ขนมตาล) และมี 2 เมนู ที่ UNESCO หรือองค์การวิทยาศาสตร์วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้รับการประกาศเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร ประจำปี 2564 ยกให้เป็นสุดยอดของกิน คือ ยำหัวโหนด และโหนดสุก (ขนมตาล) (โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี, 2560: 5 - 6)

โหนดสุกหรือโหนดสุก คำว่า โหนดสุก เป็นภาษาถิ่นของชาวบ้านชุมชนบ้านไร่กร่าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี หากเรียกเป็นภาษาที่ใช้ทั่วไปจะใช้คำว่า โหนดสุก ขนมโหนดสุกเป็นเมนูพื้นบ้านประจำท้องถิ่นที่มีวัตถุดิบหลักมาจากลูกตาล รสชาติความหวานที่ได้ จะหวานแตกต่างจากน้ำตาลทั่วไป คือ มีความหอม มัน กลมกล่อม ในส่วนของกระทงที่ใช้ห่อขนม จะใช้ใบโอ้เหม็น เป็นใบไม้ในชุมชนที่มีอยู่เพื่อเพิ่มความหอมของขนมซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น (ประสงค์ หอมริน, 2565)

จากข้อมูลดังกล่าวผู้จัดทำวิจัยได้เห็นถึงความสำคัญ ขนมโหนดสุกหรือโหนดสุก (ขนมตาล) ขนมพื้นบ้านของชุมชนบ้านไร่กร่าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ที่ทำมาจากตาลโหนด เนื่องจากขนมโหนดสุกนี้ มีความเป็นเอกลักษณ์ทั้งทางด้านรสชาติ วัตถุดิบที่นำมาใช้บ่งบอกถึงความเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ขนมโหนดสุกนี้ เกิดขึ้นเพราะการคิดค้นกรรมวิธีกระบวนการทำขนมจากชาวบ้านในชุมชนเอง และยังเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ของยูเนสโก ประจำปี 2021 ซึ่งจังหวัดเพชรบุรีถูกเลือกให้อยู่ในกลุ่มเมืองแห่งการสร้างสรรค์ด้านอาหาร คณะผู้จัดทำวิจัยจึงมีความสนใจและต้องการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับประวัติที่มา กรรมวิธีการทำขนมโหนดสุก เพราะขนมโหนดสุกเป็นขนมที่มีชื่อเสียงของชาวบ้านชุมชนบ้านไร่กร่าง คณะผู้วิจัยจึงนำมาสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด ขนมโหนดสุก โดยการนำเสนอกระบวนการขั้นตอนทำขนมโหนดสุกที่มีวัตถุดิบหลัก เป็นตาลโหนด ถ่ายทอดเป็นการแสดงเพื่อเป็นการสื่อให้เห็นถึงกระบวนการทำขนมโหนดสุกของชุมชนบ้านไร่กร่าง ซึ่งผู้จัดทำวิจัยคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษาข้อมูลและตระหนักถึงคุณค่าของขนมโหนดสุกชุมชนบ้านไร่กร่าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรีนำไปสู่ Soft Power ประชาสัมพันธ์จังหวัด ประเทศและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและกรรมวิธีการทำขนมโหนดสุก ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนบ้านไร่กร่าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด ขนมโหนดสุก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 3 สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 การสัมภาษณ์

2.2 คำถามที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การศึกษาเอกสาร

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัยจากแหล่งข้อมูลหรือสถานที่ต่างๆ ดังนี้

3.1.1 สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

3.1.2 ห้องสมุดชุมชนบ้านไร่กว้าง หมู่ 5 ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

3.2 การสัมภาษณ์

คณะผู้วิจัยต้องการที่จะหาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับขนมตาลจึงใช้การลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยตั้งเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูล ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านไร่กว้าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ผู้คนประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาและนำผลผลิตจากตาลมาใช้ประโยชน์ ที่สำคัญยังมีแหล่งเรียนรู้ที่ซ่อนตัวอยู่ท่ามกลางป่าดงเป็นที่พักพิงความรู้เกี่ยวกับตาลและการทำตาลมายาวนานในนามแหล่งการเรียนรู้ทุ่งนาป่าดง บ้านไร่กว้าง โดยใช้วิธีการคัดเลือกที่เหมาะสม ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์มีดังนี้

3.2.1 นายประสงค์ หอมรินทร์ อายุ 58 ปี ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านไร่กว้าง และเป็นผู้ก่อตั้งโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี บ้านไร่กว้าง ไร่กว้างรักษากันจริง

3.2.2 นางซุซัย มีนุช อายุ 59 ปี บุตรของผู้สืบทอดการทำขนมตาล ชุมชนบ้านไร่กว้าง เป็นคุณครูโรงเรียนบ้านหนองไก่อื่อน ตำบลห้วยลึก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

3.3 ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

นอกจากข้อมูลจากเอกสารตำราแล้ว คณะผู้วิจัยได้ใช้ประโยชน์จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการศึกษาการทำขนมตาลและค้นหาแหล่งสถานที่ทำเกี่ยวกับขนมตาล ซึ่งเป็นข้อมูลจากรายการโทรทัศน์ รายการท่องเที่ยว หรือรายการเกี่ยวกับการทำอาหาร และขนมตาล

3.4 การวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา ข้อมูล จากการสัมภาษณ์ งานวิจัยต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มาจากหลายแหล่งและได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เพื่อหาความเป็นมาของต้นตาล ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของต้นตาลทั่วไป และต้นตาลในบริบททั่วไปเอกลักษณ์เฉพาะและกรรมวิธีการทำขนมโดนัทของชุมชนบ้านไร่กว้าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี รวมถึงใช้วิธีการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์

3.5 ขั้นตอนปฏิบัติงานวิจัย

ขั้นตอนในการปฏิบัติงานวิจัย มีดังต่อไปนี้

3.5.1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แผ่นพับและการสัมภาษณ์ จากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่

3.5.2 ศึกษาข้อมูลรูปแบบการแสดงของนาฏศิลป์ไทย ทั้งในเรื่องของท่ารำ ดนตรี เครื่องแต่งกาย เพื่อจะนำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงาน

3.5.3 สังเกตรูปแบบงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์จากสถาบันต่าง ๆ จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.5.4 วิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล เพื่อหาคำตอบของงานวิจัย

3.5.5 วางโครงเรื่อง รูปแบบการแสดง ลักษณะเครื่องแต่งกาย การแต่งหน้าทำผม เพลงดนตรี แสงไฟ อุปกรณ์ประกอบการแสดง เพื่อให้ตรงกับข้อมูลที่ได้มาและปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม

3.5.6 คัดเลือกนักแสดงและฝึกซ้อม

3.5.7 นำเสนองาน นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ขนมหินดงสุก ต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในการวิพากษ์งานวิจัย

3.5.8 ปรับแก้ไขพัฒนางานและรูปแบบการแสดงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.5.9 จัดทำรูปเล่มและเผยแพร่งานวิจัย

3.6 แนวคิดการสร้างองค์ประกอบของการแสดง

องค์ประกอบของการแสดงสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด ขนมหินดงสุก มีดังนี้

3.6.1 โครงเรื่อง

คณะผู้วิจัยแบ่งโครงเรื่องการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 คือ การเลือกเก็บเกี่ยว และการปอกลูกตาล ช่วงที่ 2 คือ การแสดงที่เน้นถึงกรรมวิธีการทำขนมหินดงสุก และช่วงที่ 3 คือ การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ขนมหินดงสุก โดยกำหนดระยะเวลาในการแสดงทั้งสิ้น ประมาณ 7 นาที 33 วินาที ประสงค์ให้ผู้ชมเข้าใจการแสดงได้ง่าย โดยการนำขั้นตอนการทำขนมหินดงสุกต่าง ๆ มาเป็นโครงเรื่อง เพราะการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ชุด ขนมหินดงสุก ในครั้งนี้ไม่มีบทร้องหรือบทพูด แต่จะเป็นการใช้ร่างกายถ่ายทอดความหมายของการแสดงเป็นสำคัญ เมื่อคณะผู้วิจัยได้วางโครงเรื่องเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงคิดถึงขั้นถัดไปในการสร้างสรรค์เพลงดนตรีสำหรับการแสดง

3.6.2 ดนตรี

ทำนองดนตรีในรูปแบบร่วมสมัยโดยนำเครื่องดนตรีไทย และเครื่องดนตรีสากล มารวมกันได้จังหวะที่แปลกใหม่สนุกสนาน ครึกครื้น จึงเกิดเป็นเพลงประกอบการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุดขนมหินดงสุก ขั้นตอนในการออกแบบดนตรีประกอบการแสดง

ตารางที่ 1 การแบ่งช่วงการแสดงและการสื่อความหมายผ่านดนตรี

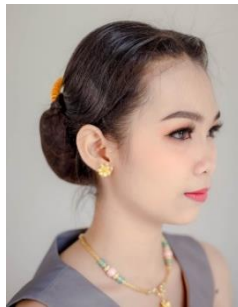
ดนตรีช่วงที่	ระยะเวลา	การสื่อความหมายผ่านดนตรี
1	00.00 – 01.50	เป็นการเล่าถึงการหาวัตถุดิบ การเก็บลูกตาลโดนดที่สุกจนอม นำมายีเอาเนื้อตาล แล้วนำไปพักให้ฟู เพื่อรอทำขั้นตอนต่อไป ช่วงแรกจะเป็นจังหวะที่ช้าสอดแทรกการพูดคุย หยอกล้อ เล่นกัน
2	01.51 – 04.14	เป็นขั้นตอนการนำส่วนผสมต่างๆ มาผสมรวมกันให้ได้เนื้อขนมที่เนียน ฟู สวยงาม พร้อมนำขึ้นนึ่ง ช่วงนี้จะแสดงให้เห็นถึงการเตรียมตัวขนม และการเตรียมตัวกระทงที่ใช้สำหรับบรรจุขนม
3	04.15 – 07.32	เป็นการเล่นกัน เพื่อรอให้ขนมที่นำไปนึ่งสุกพร้อมทานจะเป็นจังหวะที่สนุกสนาน ครื้นเครง ไม่ช้าเกินไป สุดท้ายจะเป็นการโชว์ ตัวขนมโดนดสุก

3.6.3 การแต่งหน้าและทรงผม

การแต่งหน้า เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่จะทำให้ผู้ชมรู้สึกและเข้าใจในการแสดงมากขึ้น เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเรื่องและบทบาทที่นำมาแสดง คณะผู้วิจัยจึงออกแบบสี ในการแต่งหน้าเป็นโทนสีน้ำตาลและสีส้มอิฐ สีน้ำตาลได้มาจากสีของน้ำตาลโดนดที่เคี่ยวจนเหนียวหอมหวาน และยังให้ความรู้สึกถึงกลิ่นไอความเป็นไทยแบบสมัยก่อนเข้ากับชุดการแสดง และมีการใช้สีส้มอิฐเข้ามาเพื่อเพิ่มความสดใสให้ใบหน้าของผู้แสดง สำหรับทรงผมประกอบการแสดงนักแสดงแสดงกลางด้านหน้าแบบทรงมหาดไทย เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยก่อนแบบฉบับชาวบ้านในสมัยก่อน และรวบผมที่เหลือไปด้านหลังเป็นทรงมวยต่ำ เพื่อความสะดวกและไม่เป็นอุปสรรคในการเคลื่อนไหวร่างกายของนักแสดง

ภาพที่ 1 ลักษณะการแต่งหน้าประกอบการแสดงชุด ขนมโดนดสุก (ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 2 การออกแบบทรงผมของนักแสดง (ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย)

3.6.4 การคัดเลือกนักแสดงและการฝึกซ้อม

การคัดเลือกนักแสดงใช้วิธีการคัดเลือกโดยผู้แสดงจะต้องมีรูปร่างที่ใกล้เคียงกัน ความสูงอยู่ในระดับเดียวกัน นักแสดงสามารถแสดงได้ทุกจุดและรูปร่างของผู้แสดงจะไม่ใช่ปัญหาในการแปลงร่าง ผู้แสดงเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 3 สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นนักแสดงหญิงทั้งหมดรับบทเป็นชาวบ้าน

ภาพที่ 3 นักแสดงหญิง (ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย)

3.6.5 การออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดง

คณะผู้วิจัยได้นำการแต่งกายแบบชาวบ้าน และสีสันทนของลูกตาลมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบเครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ ได้แก่ ต่างหู เสื้อ โจงกระเบน และเครื่องประดับ นาคอกแก้วซึ่งมีกลิ่นหอมเป็นดอกไม้ที่ชาวบ้านชุมชนบ้านไร่กว้าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี นิยมปลูกไว้บริเวณรอบบ้านด้วยกลิ่นที่หอมและมีความหมายที่ดีทำให้คณะผู้วิจัยนำมาออกแบบและสร้างสรรค์ตามจินตนาการ

ภาพที่ 4 การออกแบบการแต่งกายของนักแสดง (ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย)

3.8.6 การออกแบบท่ารำเต้น

ผู้สร้างสรรค์ผลงานออกแบบท่ารำเต้นเป็นรูปแบบการผสมผสานระหว่างจารีตการประพัตติปฏิบัติที่กระทำสืบทอดกันมาช้านานและท่าเต้นสมัยใหม่ โดยนำท่าทางวิถีชีวิตของชาวบ้านมาดัดแปลงเป็นท่ารำเต้นให้สวยงามสอดคล้องกัน เช่น การเก็บตาล การยี่ตาล การลงมือทำงานนำไปสู่รูปแบบการเป็นขนมตาล ซึ่งใช้หลักนาฏศิลป์ไทยเข้ามาเป็นแนวทางในการนำท่ารำ ลีลา การเคลื่อนไหวของนาฏศิลป์ไทยมาผสมผสานให้เข้ากับท่าเต้นสมัยใหม่ ใช้ท่าทางของชาวบ้านมาเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ท่ารำเต้น ใช้นักแสดงหญิง จำนวน 8 คน เป็นนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาที่มีพื้นฐานในด้านการรำเต้นในการแสดง นักแสดงจะสื่อถึงขั้นตอนการทำขนมตาลแบ่งเป็น 3 ช่วงการแสดงคือ ช่วงที่ 1 การเก็บผลตาลก่อนนำมาทำเป็นขนม ช่วงที่ 2 ขั้นตอนการทำขนมโดนดุก ช่วงที่ 3 การรอขนมโดนดุกเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งไม่ได้เปรียบนักแสดงหญิงเป็นขนมตาล นักแสดงหญิงเป็นเพียงตัวกลางที่จะสื่อถึงการทำขนมตาลเท่านั้น ดังนั้นท่าทางจึงมีการผสมผสานกันเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและสวยงาม ตามจังหวะทำนองของดนตรี

ภาพที่ 5 ท่าการปอกตาล (ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 6 ทำการช่วยกันทำขนมโตนดสุก (ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 7 การใช้ขนมตาลเป็นสัญลักษณ์แทนการใช้ขนมตาลจริง (ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลวิจัยเรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุดขนมโตนดสุก คณะผู้วิจัยสรุปดังนี้ 1) อัตลักษณ์และลักษณะเกี่ยวกับขนมโตนดสุก ชุมชนบ้านไร่กร่าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ขนมโตนดสุก เป็นขนมไทยดั้งเดิม เนื้อขนมมีลักษณะเป็นแป้งสีเหลืองเข้ม นุ่ม พู มีกลิ่นโตนดหอมหวานเป็นการแปรรูปผลตาลโตนดที่สุกงอมแล้วนำเอาเนื้อโตนดมาผสมกับแป้งข้าวเจ้า โดยมีกรรมวิธีการทำขนมโตนดสุก คือ หลังจากที่ได้ผสมส่วนผสมเรียบร้อยแล้วจะไม่ใส่วัตถุกันเสีย และไม่ใช้เครื่องตีหรือผงฟูให้ขึ้นฟู แต่จะนำผ้าหรือฟามาทิดและทิ้งไว้ให้ตัวของส่วนผสมขึ้นฟูเอง รสชาติจะมีความหวาน นวลและหอม ทางชุมชนจะห่อด้วยใบอ้อหมิ่นก่อนนำไปนึ่งจะมีสีเขียว แต่พอนำไปนึ่งผ่านความร้อน สีกลายเป็นสีน้ำตาลอมเขียว-น้ำตาล ซึ่งจะมีความหอมมากกว่าใบตอง และทางชุมชนจะไม่โรยมะพร้าวเนื่องจากทางชาวบ้านให้ความเห็นว่าจะเสียรสชาติของขนมและเสียง่าย

2) การสร้างสรรค์นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ขนมโตนดสุก ได้ออกแบบโครงเรื่องและรูปแบบของการแสดง ให้เป็นลักษณะของนาฏศิลป์สร้างสรรค์ โดยนำเอากรรมวิธีในการทำขนมโตนดสุกของชาวบ้านชุมชน บ้านไร่กร่าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี มาสร้างสรรค์เป็นท่ารำต่าง ๆ เพื่อให้การแสดงสื่อออกมาให้มีความเป็นธรรมชาติ และใกล้เคียงกับวิธีการทำมากที่สุด การวางโครงเรื่องการแสดง นำขั้นตอนการทำขนมโตนดสุกตั้งแต่ก่อนการทำจนถึงการทำขนมเสร็จสมบูรณ์มาแบ่งเป็นช่วงของการแสดง ผสมผสานกันระหว่างดนตรีไทยกับดนตรีสากล ในการแต่งหน้าเป็นโทนสีน้ำตาลและสีส้มอิฐ ซึ่งได้แรงบันดาลใจมาจากการแต่งหน้าแบบชาวบ้าน สีน้ำตาลได้มาจากสีของน้ำตาลโตนดที่เคี่ยวจนเหนียวหอมหวาน และยังให้ความรู้ถึงกลิ่นไอความเป็นไทยแบบสมัยก่อนเข้ากับชุดการแสดง ผมทรงแสดกลางแล้วพองขึ้นแล้วเก็บไว้ด้านหลัง เพื่อความสะดวก สวยงาม และไม่

เป็นอุปสรรคในการเคลื่อนไหวร่างกายของนักแสดง นำบริบทของชาวบ้านมาดัดแปลงเป็นท่ารำเต้นให้สวยงาม สอดคล้องกัน เช่น การเก็บตาล การยี่ตาล การลงมือทำงานนำไปสู่รูปแบบการเป็นขนมตาล ซึ่งใช้หลักนาฏศิลป์ ไทยเข้ามาเป็นแนวทางในการนำท่ารำ ลีลาการเคลื่อนไหวของนาฏศิลป์ไทยมาผสมผสานให้เข้ากับท่าเต้นสมัยใหม่โดยแบ่งโครงเรื่องการแสดงออกเป็น 3 ช่วง

ช่วงที่ 1 การเลือกเก็บเกี่ยวและการปอกลูกตาล การออกแบบท่ารำเต้นในการแสดงช่วงนี้จะเน้น ให้ความหมายว่า การเลือกเก็บเกี่ยวตาลที่จะใช้ทำขนมนั้นต้องเป็นตาลที่มีผลสุกและร่วงหล่น จากตนเองตาม ธรรมชาติ นอกจากนี้ยังแสดงถึงการปอกเปลือกลูกตาล การฉีกลูกตาลที่เผยให้เห็นเนื้อข้างในที่มีเหลืองนวล ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้ในการทำขนม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงลักษณะการออกแบบท่ารำเต้น และคำอธิบายการแสดงในช่วงที่ 1 การเลือกเก็บเกี่ยวและ การปอกลูกตาล

ภาพการแสดง	คำอธิบาย
	ภาพที่ 1 สื่อถึงกิ่งก้านต้นตาลเอนตามลมพัดพริ้วไหวตามแรงลม และ ต้นตาล ที่มีลูกตาลกำลังจะสุกได้ที่เพื่อรอเวลาการร่วงหล่นจากต้นตาลตามธรรมชาติ และสื่อถึงกิริยาบทของชาวบ้าน

ช่วงที่ 1 (ต่อ) การเลือกเก็บเกี่ยวและการปอกลูกตาล การออกแบบท่ารำเต้นในการแสดงช่วงนี้จะเน้น ให้ความหมายว่า การเลือกเก็บเกี่ยวตาลที่จะใช้ทำขนมนั้นต้องเป็นตาลที่มีผลสุกและร่วงหล่น จากตนเองตาม ธรรมชาติ นอกจากนี้ยังแสดงถึงการปอก การฉีกลูกตาลที่เผยให้เห็นเนื้อข้างในที่มีเหลืองนวล ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้ ในการทำขนม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงลักษณะการออกแบบท่ารำเต้น และคำอธิบายการแสดงในช่วงที่ 1 การเลือกเก็บเกี่ยวและการปอกลูกตาล

ภาพการแสดง	คำอธิบาย
	ภาพที่ 2 สื่อความหมาย การนำเสนอผลลูกตาลที่สุกหล่นจากต้นตาล
	ภาพที่ 3 สื่อความหมาย การปอกเปลือกเพื่อให้เห็นเนื้อข้างในของลูกตาล
	ภาพที่ 4 เป็นการนำเสนอเนื้อของผลลูกตาลสุกที่ทำการปอกแล้ว

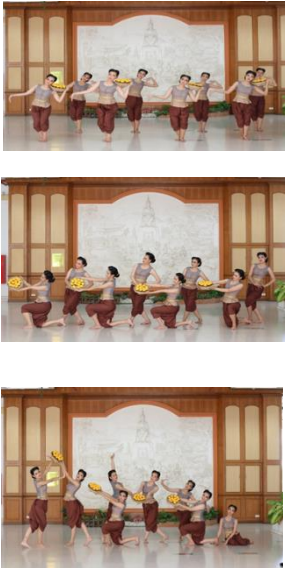
ช่วงที่ 2 การแสดงที่เน้นถึงกรรมวิธีการทำขนมโตนดสุก เป็นเรื่องราวตั้งแต่การกรองตาล ผสมแป้งกับวัตถุดิบ การพับกระทงใส่ขนมและตั้งเตาหนึ่งขนม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การออกแบบท่ารำเต้น และคำอธิบายการแสดงในช่วงที่ 2 การแสดงที่เน้นถึงกรรมวิธีการทำขนมโดนดสัก

ภาพการแสดง	คำอธิบาย
	ภาพที่ 5 สื่อความหมายถึง ขั้นตอนการเตรียมผ้าขาวบางมารองลูกตาลสุก
	ภาพที่ 6 สื่อความหมายถึง การเสตริมอุปกรณ์ ในการทำขนมโดยการนำเสนออุปกรณ์ต่าง ๆ
	ภาพที่ 7 สื่อความหมายถึง การผสมวัตถุดิบและการเตรียมความพร้อมของเตาที่ใช้สำหรับนึ่งขนม
	ภาพที่ 8 สื่อความหมายถึง การผสมวัตถุดิบการเตรียมความพร้อมของเตาที่ใช้สำหรับนึ่งขนม และการทำกระทงเพื่อใส่ขนม

ช่วงที่ 3 เป็นการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุดขนมโดนดสัก สื่อถึงขนมตาลที่นึ่งเสร็จแล้ว นำมาจัดใส่กระทงหรือตะกร้าด้วยความสนุกสนาน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 การออกแบบท่ารำเต้น และคำอธิบายการแสดงในช่วงที่ 3 การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุมนมโตนดสุก

ภาพการแสดง	คำอธิบาย
	ภาพที่ 9 และภาพที่ 10 สื่อความหมายถึง การละเล่นกับขนมโตนดสุกที่จัดใส่กระเจาด ภาพที่ 11 สื่อความหมายถึง การแสดงให้เห็นรูปร่างหน้าตาของขนมโตนดสุกที่ผ่านกรรมวิธีมาอย่างพิถีพิถัน

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุมนมโตนดสุก มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ตามรูปแบบการทำงานวิจัย เป็นขั้นตอน ตั้งแต่การค้นคว้าข้อมูล การลงพื้นที่ การลงมือปฏิบัติ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และออกแบบการแสดงจนเกิดเป็น การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุมนมโตนดสุก มีการนำทฤษฎีมาปรับใช้ในการแสดง เพื่อให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือ โดยนำมาใช้ทั้งในด้านการแสดงที่สื่อถึงวัฒนธรรมของชาวบ้าน ชุมชนบ้านไร่กว้าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ที่เป็นเอกลักษณ์ และการคิดท่ารำ โดยนำหลักการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ มาปรับปรุงให้มีความเข้าถึงในเนื้อเรื่องที่ต้องการสื่อสาร เพลง และดนตรี มีส่วนสำคัญโดยนำข้อมูลและเรื่องราวมาปรับใช้ตามแบบของดนตรีโดยคำนึงถึงเรื่องราวที่ต้องการสื่อสาร เพื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงงานวิจัย

ในเรื่องของท่ารำเต้น ผู้วิจัยออกแบบการเต้นรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย ผสมผสานกับท่าทางของชาวบ้านที่ทำขนมโตนดสุก มาดัดแปลงให้เป็นท่วงท่าและลีลาให้สวยงามยิ่งขึ้นมีลักษณะท่ารำนาฏศิลป์ร่วมสมัยเป็นนาฏศิลป์ที่มีการผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์ไทย กับนาฏศิลป์ประเภทอื่น ๆ ในการแสดงชุดนี้ได้้นำการเต้นรูปแบบเต้นสมัยใหม่มาผสมผสาน คือ การใช้เท้ามาใช้ในท่ารำ

องค์ประกอบของเพลง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและกำหนดรูปแบบการแสดงให้เป็นนาฏศิลป์ร่วมสมัยซึ่งจะผสมผสานกันระหว่างดนตรีไทย ประกอบด้วย ข้องมอญ ข้องหุ่ย ระนาดทุ้ม ฉิ่ง ฉาบ ตะโพนมอญ ดนตรีสากล ประกอบด้วย ไวโอลิน เชลโล่ ดับเบิลเบส ฮาร์ป และ กลองใหญ่

การสร้างสรรค์โครงเรื่อง ในการทำการแสดง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 การเก็บผลตาลก่อนนำมาทำเป็นขนม ช่วงที่ 2 ขั้นตอนการทำขนมโดนดุก และช่วงที่ 3 เป็นการร่อนขนมโดนดุกเสร็จออกมา เป็นขนมที่สามารถรับประทานได้ โดยกำหนดระยะเวลาในการแสดงทั้งสิ้น ประมาณ 7 นาที 33 วินาที

สรุปการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุดขนมโดนดุก เป็นการนำเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างในรูปแบบการแสดงส่งผลต่อท้องถิ่น นำไปสู่ Soft Power ประชาสัมพันธ์จังหวัด ประเทศ และเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ผู้วิจัยนำทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของศาสตราจารย์กิตติคุณปรีชา ช้างขวัญยืน (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2560) และทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547) รวมถึงเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เพื่อเป็นข้อมูล และแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน และปรับให้เหมาะสมกับการสร้างงานของผู้วิจัยเองจนเกิดเป็นการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุดขนมโดนดุก

ข้อเสนอแนะ

1. การนำประเพณี อาหาร ขนม เป็นวิถีชีวิตอาชีพซึ่งเป็นเอกลักษณ์แต่ละท้องถิ่นนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดง เป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชนนั้น ๆ และยังกระจายรายได้ท้องถิ่นถือว่าการสร้างสรรค์การแสดงทำให้เกิดประโยชน์กับชุมชน
2. จังหวัดเพชรบุรีมีอาหารและขนมอีกมากมาย ที่ได้รับข้อมูลทางด้านอาหารอีกมากที่สามารถนำมาเป็นการแสดงได้

เอกสารอ้างอิง

- โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี. (2560). บ้านไร่ไร่ไร่ ไร่ไร่ไร่ รักกันจริง. เพชรบุรี: ผู้แต่ง.
- โถมศรี งามจิตจริง. (2546). เทียวเมืองเพชรบุรีย้อนตำนานวังบ้านปืน. กรุงเทพฯ: กรีนแมคพาย.
- ชลลดา มงคลวนิช และรัตนภรณ์ ชาติวงศ์. (2563). ภาพลักษณ์ขนมไทย ในสายตาของเยาวชนไทย. วารสาร กระแสวัฒนธรรม, 15(27): 39-50.
- ชูเกียรติ เกิดอุดม และคณะ. (2525). เพชรในเพชรบุรี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ชูชัย มีนุช. (2565, กุมภาพันธ์ 4). ผู้สืบทอดการทำขนมตาล ชุมชนบ้านไร่ไร่ไร่, สัมภาษณ์.
- ประสงค์ หอมเร็น. (2565, กุมภาพันธ์ 4). ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี, สัมภาษณ์.
- อริศณ คมมี. (2564). “เพชรบุรี” เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์โลกด้านอาหาร ประจำปี 2564. ค้นเมื่อ 4 มีนาคม, 2565, จาก <https://www.thairath.co.th/>.

การประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อจัดการการท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

Applied GEO Information System to Manage Community Tourism in Laem Phak Bia Community, Ban Laem District, Phetchaburi Province

นาถสุดา วงษ์บุญงาม¹/ ภัทรพร สร้อยทอง²/ นฤมล อินทวิเชียร³/ ประสาร อินทเจริญ⁴
Natsuda Wongboon-ngam¹/ Phattraporn Soythong²/ Narumon Intarawichian³/ Prasarn Inthacharoen⁴

¹นิสิตปริญญาเอกสาขาวิชาภูมิสารสนเทศศาสตร์ คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹Doctoral student, Faculty of Geoinformatics, Burapha University

²อาจารย์ สาขาวิชาภูมิสารสนเทศศาสตร์ คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²Lecturer, Faculty of Geoinformatics, Burapha University

³อาจารย์ สาขาวิชาภูมิสารสนเทศศาสตร์ คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

³Lecturer, Faculty of Geoinformatics, Burapha University

⁴อาจารย์ ภาควิชาวาริชศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

⁴Lecturer, Faculty of Science, Burapha University

Corresponding author E-mail: nat097@hotmail.com

(Received: June 24, 2023; Revised: July 1, 2023; Accepted: December 12, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้ระบบภูมิสารสนเทศในการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว และสินค้าชุมชน ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการเอกชนจำนวน 12 ท่าน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และประชาชนในตำบลแหลมผักเบี้ย จำนวน 20 ท่าน ใช้วิธีการเลือกแบบก้อนหิมะหรือแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เพื่อเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรในพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อหาความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า ระบบภูมิสารสนเทศได้แสดงให้เห็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนในตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี (100%) จากประชากรในพื้นที่แหลมผักเบี้ยมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น และมีสถานที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ มีแหล่งผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น พาร์มสาหร่ายพวงองุ่น อาหารทะเลแปรรูป ประการที่สอง การเข้าถึงแหลมผักเบี้ยมีความสะดวกสบาย (87.50%) เนื่องจากอยู่บนตำแหน่งเส้นทางที่เข้าถึงได้ง่าย แม้วยังไม่มีรถโดยสารประจำทางก็ตาม และประการที่สาม ในพื้นที่แหลมผักเบี้ย มีความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านโรงแรมที่พัก และร้านอาหารพร้อมต้อนรับผู้มาเยือน (87.50%) จากการสำรวจพบว่า

ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีสถานที่ท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 22 แห่ง สถานที่สำคัญ 14 แห่ง ที่พัก 18 แห่ง ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม และร้านค้า และบริการ 32 แห่ง แหล่งผลิต และจำหน่ายสินค้าชุมชน 16 แห่ง เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดเป็นหมวดหมู่สร้างเป็นฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ และแผนที่ชุดข้อมูล ได้แก่ ชั้นขอบเขต การปกครอง ชั้นเส้นทางคมนาคม ชั้นสถานที่ท่องเที่ยว ชั้นสถานที่สำคัญ ชั้นโรงแรมและที่พัก รวมกับชั้นสิ่งอำนวยความสะดวกที่นำมาผนวกกับแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียม และแผนที่เฉพาะทาง ร่วมกับพิกัดตำแหน่งด้วยระบบดาวเทียมนำทาง (GNSS) แล้วจึงนำมาสร้างเป็นฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ก่อนใช้โปรแกรมภูมิสารสนเทศ ArcGIS วิเคราะห์โครงข่ายโดยใช้คำสั่งเส้นทางที่ดีที่สุดเพื่อสร้างเป็นแผนที่ท่องเที่ยว และสินค้าชุมชนแหลมผักเบี้ย และสร้างเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวสำเร็จรูป มีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงผสมเพื่อแสดงเสน่ห์ของพื้นที่ โดยมีเงื่อนไขของเวลาและระยะทางได้ 3 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางศึกษารวมชาติป่าโกงกาง (หอนกลั่นป่าชายเลน) โปรแกรมครึ่งวัน ระยะทาง 4.4 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง 51 นาที 2) เส้นทางศึกษาโครงการพระราชดำรินชุมชน (เที่ยวตามรอยพ่อ) โปรแกรม 1 วัน ระยะทาง 4.4 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมง 42 นาที และ 3) เส้นทางศึกษารวมชาติและวิถีชีวิตชุมชน (เสน่ห์แหลมผักเบี้ย) โปรแกรม 2 วัน 1 คืน ระยะทาง 22.3 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 20 ชั่วโมง 4 นาที

คำสำคัญ: ระบบภูมิสารสนเทศ การท่องเที่ยวชุมชน แหลมผักเบี้ย

Abstract

This research aimed to apply the geo-informatics system in the preparation of tourist and community product maps in Laem Phak Bia Subdistrict, Ban Laem District, Phetchaburi Province. The samples used in the research were: 1) 12 government officials, academics, and private sector entrepreneurs selected by purposive sampling; and 2) 20 people in Laem Phak Bia Sub-district used a snowball sampling method or a chain sampling method to represent the population in the area. The research tools were in-depth interviews. The data were analyzed by using descriptive statistics to find frequency, percentage, and mean.

The research results found that the geo-informatics system showed the potential of community tourism in the Laem Phak Bia Subdistrict, Ban Laem District, Phetchaburi Province (100%). First of all, the Laem Phak Bia area has a variety of tourist attractions. Both natural attractions and man-made attractions can be developed into new tourist attractions. There are community sources for the distribution of products, such as sea grape farms, processed seafood, and other products. Secondly, accessing Laem Phak Bia is convenient (87.50%) because it is on an easily accessible route. However, there is still no bus service. Thirdly, in the Laem Phak Bia

area, there are hotel facilities, accommodations, and restaurants ready to welcome visitors (87.50%). The survey found that Laem Phak Bia Subdistrict, Ban Laem District, Phetchaburi Province had a total of 22 tourist attractions, 14 important places, 18 places of accommodation, 32 places of food and drink and shops and services, and 16 places of production and distribution of community products. The spatial database and the map of the data were set, namely the administrative boundary, transport routes, attractions, landmarks, hotels and accommodations, and facilities. They were combined with satellite imagery maps, special maps, and the location of the Navigation Satellite System (GNSS). These were used to create a spatial database before using the ArcGIS geospatial program to analyze the network using the best route command to create a tourist and Laem Phak Bia community products map and a ready-made travel program. Tourist routes were mixed to show the attractiveness of the area. There were three routes under the conditions of time and distance: 1) mangrove nature study route (Fragrant of Mangrove Forest), a half-day program with a distance of 4.4 kilometers, taking about 3 hours and 51 minutes; 2) the royal initiative project in the community study route (Following the King), the 1-day program, a distance of 4.4 kilometers, taking about 5 hours and 42 minutes; and 3) a nature and community way of life study route (Charm of Laem Phak Bia), the 2-day, 1-night program with a distance of 22.3 kilometers, taking about 20 hours and 4 minutes.

Keyword: Geo Information System, Community Tourism, Laem Phak Bia

บทนำ

ในปัจจุบันนี้เป็นที่ทราบกันดีว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีส่วนช่วยกระตุ้น และสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นอย่างต่อเนื่อง และเริ่มมีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศทั้งเชิงนโยบาย และทางปฏิบัติจากการจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว (อ.ส.ท) ในปี พ.ศ. 2503 และได้การพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในปัจจุบัน การกำหนดแผนการการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน การจัดตั้งกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา ในปี พ.ศ. 2545 และการประกาศใช้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 3 ในปัจจุบัน และผลจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนี้มีผลการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่องมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ถึงรายได้จากการท่องเที่ยวของไทย เช่น ใน ปีพ.ศ. 2558 ว่ามีจำนวน 1,857,010.98 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2560 ขยับเพิ่มขึ้นเป็น 2,070,724.03 ล้านบาท ปี พ.ศ.2562 รายได้จากการท่องเที่ยว

มีการเติบโตต่อเนื่องขึ้นมาเป็น 2,727,903.84 ล้านบาท และมีรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2564 อยู่ที่ 292,693.82 ล้านบาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565)

ชุมชนตำบลแหลมผักเบี้ย หมู่บ้านประมงเล็ก ๆ ตั้งอยู่ริมชายทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย ในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในการเป็นที่ตั้งของโครงการศึกษาวิจัย และพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เป็นตัวอย่างความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ที่ใช้หลักการ “ธรรมชาติ ช่วยธรรมชาติ” ในการบำบัดน้ำเสีย จัดการขยะ และป่าชายเลน จากระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ สะท้อนกลับมาสู่ประชาชนในชุมชนแหลมผักเบี้ยที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับท้องทะเลอ่าวไทย เช่น การทำประมง การแปรรูปอาหารทะเล การทำนาเกลือ การเพาะเลี้ยงสาหร่ายพวงองุ่น ฯ จากภูมิทัศน์สวยงาม วิถีประมงพื้นบ้านริมทะเล ระบบนิเวศชายฝั่งที่อุดมสมบูรณ์ อยู่ห่างไกลจากกรุงเทพ ยังเป็นแหล่งดูนกท้องถิ่น และนกอพยพในแต่ละช่วงฤดูกาลได้เกือบตลอดทั้งปี ซึ่งโครงการศึกษาวิจัย และพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยนั้นได้ชื่อว่าเป็น 1 ใน 10 แหล่งดูนกที่ดีที่สุดของเมืองไทย (เกษตร สุตะชะ และวิโรจน์ องค์กรันต์, 2563) จึงเกิดการเข้ามาของคนกลุ่มใหม่ในรูปของนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นผลพลอยได้นอกจากการรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ดังกล่าว เมื่อนำสิ่งเหล่านี้มาพัฒนาสร้างเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยวโดยผ่านแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) และพัฒนาให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism)

การท่องเที่ยวชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยสมาชิกในชุมชน จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อชุมชน และ (พจนานุกรม, 2546) สิ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนน่าสนใจ คือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เน้นการมีส่วนร่วม ในการร่วมรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลโดยชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว พิมพระวีโรจน์รุ่งสัจย์ (2553) ได้เสริมเรื่องนี้ว่าชุมชนควรให้ความสำคัญของการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ไมฉะนั้นจะไม่ใช้การท่องเที่ยวชุมชนที่แท้จริง ที่สำคัญการท่องเที่ยวดังกล่าวต้องไม่ทำลายวิถีชีวิตเดิมหรือทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ โดยไม่ได้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย โดยมีชุมชนเป็นผู้สนับสนุนในการดำเนินการกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้ชุมชนวางแผนพัฒนาไปสู่อนาคตร่วมกันอย่างชัดเจน โดยการนำการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือมาช่วยในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน (ศศิชา หมดมนทิล, 2566)

ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geo-graphic Information System: GIS) เป็นระบบที่มีความสามารถในการรวบรวม ทั้งข้อมูลเชิงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (Spatial Data) และข้อมูลเชิงบรรยาย หรือข้อมูลคุณลักษณะ (Attribute Data) เพื่อเชื่อมโยงข้อมูล และแสดงข้อมูลทั้งสองประเภทพร้อมกัน โดยอาศัยระบบพิกัดทางภูมิศาสตร์ (Geocode) สัมพันธ์กับตำแหน่งในแผนที่และตำแหน่งจริงบนพื้นโลก ซึ่งสามารถรวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์ สังเคราะห์ การค้นคืนข้อมูล รวมทั้งการแสดงผล เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ชุมชนสามารถนำข้อมูลมาให้บริการจัดการเชิงพื้นที่ในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการนำระบบภูมิสารสนเทศมาใช้อย่างแพร่หลายทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศเพื่อนำมาสนับสนุนการบริหารจัดการ การวางแผนนโยบาย และตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร

และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น (สุเพชร จิระจกุล, 2551) ปัจจุบันระบบภูมิสารสนเทศสามารถนำมาประยุกต์กับงานได้หลากหลาย เช่น การประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ระบบการจัดการข้อมูลการท่องเที่ยว การแสดงตำแหน่ง รายละเอียดสถานที่ต่าง ๆ ระยะเวลาการเดินทาง การจัดทำบัญชีรายชื่อสิ่งอำนวยความสะดวกด้านนันทนาการ การจัดการการท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบของนักท่องเที่ยว และสามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจด้านการท่องเที่ยว ซึ่งข้อจำกัดหนึ่งของการท่องเที่ยว คือ เวลา โดยระบบภูมิสารสนเทศนั้นสามารถให้ข้อมูลเพื่อใช้สนับสนุนการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากแสดงสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว ระบบภูมิสารสนเทศยังสามารถให้รายละเอียดของเส้นทาง สิ่งอำนวยความสะดวก ยังช่วยการประเมินเส้นทางที่สั้นที่สุดในการเดินทางเพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งระบบภูมิสารสนเทศ GIS (Geo information system: GIS) และการสำรวจระยะไกล (Remote Sensing: RS) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ GIS และ RS ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผน และมองเห็นข้อมูลเส้นทางเชิงพื้นที่สำหรับใช้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในระยะเวลา และระยะทางที่สั้นที่สุด (ณรงค์ พลธิราช, 2556)

งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย โดยนำระบบภูมิสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ยอย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนักท่องเที่ยวมองเห็นภาพการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยบูรณาการการท่องเที่ยวชุมชน ร่วมกับคุณสมบัติของระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) มาพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย จากการจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว สินค้าชุมชนแหลมผักเบี้ย ตลอดจนสร้างเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชนแหลมผักเบี้ยอย่างสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศในการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว และสินค้าชุมชนตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องการประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีครั้งนี้ เป็นการประยุกต์ใช้ระบบภูมิสารสนเทศในการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวชุมชน และสินค้าชุมชนแหลมผักเบี้ย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 10.57 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6,606.28 ไร่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านแหลมประมาณ 29 กิโลเมตร เป็นสถานที่ตั้งของโครงการศึกษาวิจัย

และพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปัจจุบันมีองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ยบริหารจัดการดูแลพื้นที่ทั้งหมด

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 กลุ่ม

1. กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1 คือ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย วิธีการเลือกประชากรกลุ่มนี้ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ตัวแทนจากโครงการศึกษาริวิจัย และพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 1 ท่าน ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย 2 ท่าน นักวิชาการทางการท่องเที่ยว 1 ท่าน นักวิชาการทางการพัฒนาชุมชนและยุทธศาสตร์ 2 ท่าน ผู้ผลิตสินค้าในชุมชนแหลมผักเบี้ย 2 ท่าน ตัวแทนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในตำบลแหลมผักเบี้ย 2 ท่าน และผู้ประกอบการสินค้า และบริการในชุมชนแหลมผักเบี้ย 2 ท่าน รวมเป็น 12 ท่าน

2. กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2 คือ ประชาชนที่อยู่ในตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ประชากรในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลแหลมผักเบี้ย ที่มีอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ทั้งเพศหญิง และชาย จำนวน 20 ท่าน โดยวิจัยใช้แนวทางการเลือกแบบก้อนหิมะหรือแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เพื่อเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรในพื้นที่

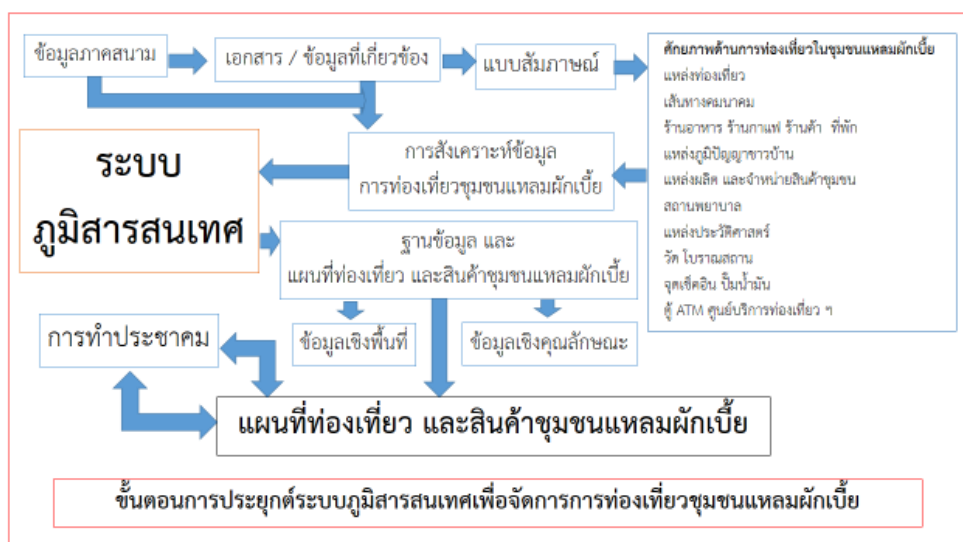
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างด้านศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีนี้ ถูกสร้างจากสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์เบื้องต้น และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ก่อนนำไปวิเคราะห์พิจารณาหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาชุมชน และวิทยาการจัดการ จำนวน 3 ท่าน แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงตามคำแนะนำ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.89 และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์จนใช้เป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1. ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสำรวจ สังเกต การเก็บตำแหน่งพิกัดทางภูมิศาสตร์ (พิกัด UTM) ด้วยระบบดาวเทียมนำทาง (GNSS) จากการลงพื้นที่ภาคสนามจริงในชุมชนแหลมผักเบี้ย การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนตำบลแหลมผักเบี้ย และการจัดเวทีประชาคม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ และทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องจากข้อมูลบริบทชุมชนแหลมผักเบี้ย ข้อมูลรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในตำบลแหลมผักเบี้ย แผนยุทธศาสตร์นโยบายการพัฒนาของจังหวัดเพชรบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย หรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแผนเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี แผนที่เฉพาะทางจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาพถ่ายจากดาวเทียมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเป็นปัจจุบัน

จากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดและแสดงเป็นขั้นตอนการศึกษาซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประสานงานไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เพื่อขออนุญาตในการทำวิจัยในพื้นที่
2. การรวบรวม และจัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Database) ด้านการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย จากการลงพื้นที่จากการสังเกต สํารวจ และเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์จากในพื้นที่เบื้องต้น นอกจากจะเป็นการเก็บข้อมูลแล้ว ยังเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชนแหลมผักเบี้ยอีกด้วย
3. สัมภาษณ์ข้อมูลด้านศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน สํารวจ และเก็บตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ (พิกัด UTM) เพิ่มเติมโดยใช้ระบบดาวเทียมนำทาง Global navigation satellite system (GNSS) เป็นการทวนข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ ก่อนนำไปจัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่คุณลักษณะเพิ่มเติมตามการวิจัยที่ได้ออกแบบไว้
4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการรวบรวมเอกสารมาประมวลผล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และทอนข้อมูลมาหาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนตำบลแหลมผักเบี้ยในการหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตำบลแหลมผักเบี้ย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง เพื่อปรับปรุงเนื้อหา และความถูกต้อง
5. นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Data) ของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย ให้อยู่ในรูปของแผนที่เชิงเลข (Digital Map) พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Attribute Data) ในการศึกษาครั้งนี้เป็นจัดหมวดหมู่ให้กับฐานข้อมูลท่องเที่ยวในชุมชนแหลมผักเบี้ย โดยจำแนกเป็นชั้นข้อมูลเส้นทางคมนาคม, แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนแหลมผักเบี้ย ร้านอาหาร ร้านกาแฟ และร้านค้า ที่พัก แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว แหล่งภูมิปัญญา วิถีชีวิต แหล่งผลิต และจำหน่ายสินค้าชุมชน สถานที่สำคัญ เช่น แหล่งประวัติศาสตร์ วัด

โบราณสถาน สาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น สถานีตำรวจย่อย สถานพยาบาล ข้อมูลอื่น ๆ เช่น จุดเช็คอิน ปั้มน้ำมัน ตู้ ATM ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูลในระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ โดยนำข้อมูลเชิงพื้นที่หลายชั้นข้อมูล (Layer) มาวิเคราะห์เส้นทางโดยการซ้อนทับกัน (Overlay) โดยใช้โปรแกรมทางด้านระบบภูมิสารสนเทศมาใช้วิเคราะห์โครงข่าย (Network Analysis) โดยได้คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวแบบเฉพาะเจาะจงจากแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม อยู่ภายใต้การพัฒนา และการสนับสนุนองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย และหน่วยงานอื่น เพื่อการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย

7. การวิเคราะห์โครงข่าย (Network Analysis) โดยใช้โปรแกรมทางภูมิสารสนเทศ ArcGIS โดยใช้คำสั่งเส้นทางที่ดีที่สุด และมีปัจจัยที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์โครงข่าย เพื่อสร้างเป็นเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย ได้แก่ ระยะทาง และระยะเวลาในการเดินทางโดยอาศัยตำแหน่งของสถานที่ท่องเที่ยว และโครงข่ายถนน เริ่มจากการกำหนดตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนแหลมผักเบี้ย ตั้งแต่สถานที่แรกไปจนถึงสถานที่ท่องเที่ยวแห่งสุดท้ายตามที่กำหนดไว้

8. ได้แผนที่ท่องเที่ยวชุมชน และสินค้าชุมชนแหลมผักเบี้ย และสร้างเป็นเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย ออกเป็น 3 เส้นทาง คือ 1) หอมกลั่นป่าชายเลน 2) เที่ยวตามรอยพ่อ 3) เสน่ห์แหลมผักเบี้ย

9. การทำเวทีประชาคม เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนที่ท่องเที่ยวชุมชน และสินค้าชุมชนแหลมผักเบี้ย เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม และมองเห็นภาพการท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ยของตนได้ และสรุปความคิดเห็นจากเวทีประชาคม มาปรับปรุง และประมวลผลข้อมูล เพื่อมาจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวชุมชน และสินค้าชุมชนแหลมผักเบี้ย และเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนให้มีความสมบูรณ์ ตอบสนองความต้องการ และศักยภาพที่แท้จริงของชุมชน

10. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร การสังเกต การสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก แผนที่ท่องเที่ยวชุมชน และสินค้าชุมชนแหลมผักเบี้ย และผลจากเวทีประชาคมที่ถือเป็นการมีส่วนร่วมจากชุมชน ที่ปรับปรุงแล้ว มาวิเคราะห์ ทอนข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างเป็นแผนที่ท่องเที่ยวชุมชน และสินค้าชุมชนแหลมผักเบี้ย และเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเพื่อนำเสนอให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ตารางที่ 1 รายละเอียดเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย

เส้นทางที่ 1 หอมกลิ่นป่าชายเลน (โปรแกรมครึ่งวัน)					
ลำดับ	สถานที่	กิจกรรม	ระยะทาง	เวลาเดินทาง	เวลาทำกิจกรรม
1.	อบต.แหลมผักเบี้ย	ถ่ายภาพเช็คอิน	จุดเริ่มต้น		5 นาที
2.	ท่าเรือชุมชน แหลมผักเบี้ย	ล่องเรือชมป่าชายเลน คลองอีแอต	1,200เมตร	2 นาที	60 นาที
3.	วิสาหกิจชุมชน	ทำผ้ามัดย้อมโก่งกาง	240เมตร	1 นาที	60 นาที
4.	ร้านโอ้โห้ปุ๋ยร้อย	ทานอาหารทะเล	12 เมตร	1นาที	60 นาที
5.	ชัยวัฒน์ฟาร์ม	ชม ซีสสำหรับพวงองุ่น	1,200เมตร	2 นาที	20 นาที
รวม			4,400เมตร	6 นาที	205 นาที
			4.4 กิโลเมตร	231 นาที (3 ชั่วโมง 51 นาที)	
เส้นทางที่ 2 เที่ยวตามรอยพ่อ (โปรแกรมเช้าเย็นกลับ)					
ลำดับ	สถานที่	กิจกรรม	ระยะทาง	เวลาเดินทาง	เวลาทำกิจกรรม
1.	วัดสมุทรโคดม	สักการะหลวงพ่อยู่ทอง	จุดเริ่มต้น		10 นาที
2.	โครงการศึกษาวิจัย และพัฒนา สิ่งแวดล้อมแหลม ผักเบี้ย	ชมโครงการฯ ชมวิว ทะเลแบบพาโนรามาที่ สะพานป่าไม้ชายเลน ซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ ลานพ่อหลวง	80 เมตร	1นาที	120 นาที
3.	ธนาคารปูม้า และ วิสาหกิจชุมชน	ชมการอนุรักษ์ปูม้าที่ ธนาคารปูม้า ทำงานมัด ย้อม	1,300 เมตร	4 นาที	60 นาที
4.	ร้านโอ้โห้ปุ๋ยร้อย	ทานอาหารทะเล		-	60 นาที
5.	สาหร่ายพวงองุ่น Family Farm	ชมและซื้อสาหร่ายพวง องุ่น	2,300 เมตร	4 นาที	20 นาที

ตารางที่ 1 รายละเอียดเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย (ต่อ)

ลำดับ	สถานที่	กิจกรรม	ระยะทาง	เวลาเดินทาง	เวลาทำกิจกรรม
6.	ชายหาดหน้าวัดสมุทราราม	พักผ่อนที่ชายหาดหน้าวัดสมุทราราม	1,100 เมตร	3 นาที	60 นาที
รวม			4,400 เมตร	12 นาที	330 นาที
			4.4 กิโลเมตร	342 นาที (5 ชั่วโมง 42 นาที)	
เส้นทางที่ 3 เส้นทางแหลมผักเบี้ย (โปรแกรม 2 วัน 1 คืน)					
ลำดับ	สถานที่	กิจกรรม	ระยะทาง	เวลาเดินทาง	เวลาทำกิจกรรม
1.	ศาลากลางหมู่บ้านพะเนิน	การแปรรูปหอยเสียบแบบบ้านพะเนิน	จุดเริ่มต้น		60 นาที
2.	ครัวลุงทับ	กินอาหารทะเลพื้นบ้าน	2,000 เมตร	4 นาที	60 นาที
3.	โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย	ชมโครงการฯ ชมวิวทะเลแบบพาโนรามาซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ลานพ้อหลวง	1,600 เมตร	3 นาที	120 นาที
4.	ธนาคารปูม้าแหลมผักเบี้ย	ชม และร่วมอนุรักษ์ปูม้า	1,300 เมตร	4 นาที	40 นาที
5.	ครัวเข้าท่า	กินอาหารทะเลริมคลองสังเวช	2,300 เมตร	3 นาที	60 นาที
6.	ท่าเทียบเรือแหลมผักเบี้ย	ตกหมึก ตกปลาวิถีประมงชายฝั่ง	2,200 เมตร	3 นาที	120 นาที
7.	ทองจिरา Home Stay	พักผ่อนที่ Home lodge	1,600 เมตร	3 นาที	540 นาที
8.	หาดแหลมหลวง	ชมพระอาทิตย์ขึ้นระหว่างหาดทราย และหาดโคลน	3,000 เมตร	7 นาที	30 นาที
9.	นาเกลือแหลมผักเบี้ย	ชมวิถีชีวิตชาวนาเกลือ	4,300 เมตร	7 นาที	10 นาที

ตารางที่ 1 รายละเอียดเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย (ต่อ)

ลำดับ	สถานที่	กิจกรรม	ระยะทาง	เวลาเดินทาง	เวลาทำกิจกรรม
10.	สตาร์ท บ้านร่องใหญ่	ถ่ายรูปสวยๆ วิวนาเกลือ	1,300 เมตร	1 นาที	20 นาที
11.	ร้านบ้านปูเป็น 2	กินอาหารทะเล	4,000 เมตร	4 นาที	60 นาที
12.	สาหร่ายวรชิต	ชม ซีสสาหร่ายพวงองุ่น	1,900 เมตร	10 นาที	40 นาที
รวม			22,300 เมตร	44 นาที	1,160 นาที
			22.3 กิโลเมตร	1,204 นาที (20 ชั่วโมง 4 นาที)	

สรุปผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลชุมชนแหลมผักเบี้ย เป็นเวลา 1 ปี จนได้รายละเอียดข้อมูลบริบทชุมชน และข้อมูลท่องเที่ยวชุมชนตำบลแหลมผักเบี้ย ผนวกจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการจากการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การเก็บตำแหน่งพิกัดทางภูมิศาสตร์ด้วยระบบดาวเทียมนำทาง (GNSS) จากการลงพื้นที่ภาคสนามจริงในชุมชนแหลมผักเบี้ย การจัดทำแผนที่ประชาคม การทบทวนเอกสาร แผนที่ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยพบว่า ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีมีสถานที่ท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 22 แห่ง สถานที่สำคัญ 14 แห่ง ที่พัก 18 แห่ง ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม ร้านค้า และบริการ 32 แห่ง สถานที่ผลิต และจำหน่ายสินค้าชุมชนในตำบลแหลมผักเบี้ย 16 แห่ง เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดเป็นหมวดหมู่สร้างเป็นฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ และแผนที่ชุดข้อมูล ชั้นขอบเขตการปกครอง ชั้นเส้นทางคมนาคม ชั้นสถานที่ท่องเที่ยว ชั้นสถานที่สำคัญ ชั้นโรงแรมและที่พัก รวมกับชั้นสิ่งอำนวยความสะดวกที่นำมาผนวกกับแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียม และแผนที่เฉพาะทาง ร่วมกับพิกัดตำแหน่งด้วยระบบดาวเทียมนำทาง (GNSS) แล้วจึงนำมาสร้างเป็นฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อสร้างเป็นแผนที่ท่องเที่ยวและสินค้าชุมชนแหลมผักเบี้ย และใช้โปรแกรมภูมิสารสนเทศ ArcGIS มาวิเคราะห์โครงข่ายโดยใช้คำสั่งเส้นทางที่ดีที่สุด มีปัจจัยที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์โครงข่าย ได้แก่ ระยะทาง และระยะเวลาในการเดินทางโดยอาศัยตำแหน่งของสถานที่ท่องเที่ยว และโครงข่ายถนน การคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนในการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวและสินค้าชุมชนแหลมผักเบี้ย ประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความหลากหลายในเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกตามความสนใจ ความสะดวก และระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวมี โดยได้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย 3 เส้นทางคือ 1) หอม

กลิ้งป่าชายเลน 2) เทียบตามรอยฟ่อ 3) เสน่ห์แหลมผักเบี้ย โดยเส้นทางการท่องเที่ยวจะมีให้เลือกระหว่าง แบบครึ่งวัน แบบไปเช้าเย็นกลับ และแบบค้างคืน 2 วัน 1 คืน ดังนี้

1. เส้นทางที่ 1 หอมกลิ้งป่าชายเลน (โปรแกรมครึ่งวัน) ประกอบด้วย 5 แหล่งท่องเที่ยว ระยะทาง 4.4 กิโลเมตร และใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง 51 นาที รายละเอียดเส้นทาง เข้า เช็คอิน ที่หน้า อบต.แหลมผักเบี้ย และลงเรือที่ท่าเทียบเรือตำบลแหลมผักเบี้ย ล่องเรือชมป่าชายเลนคลองอีแอต เลาะเลียบชายฝั่งทะเลอ่าวไทย

2. เส้นทางที่ 2 เทียบตามรอยฟ่อ (โปรแกรมเช้าเย็นกลับ) ประกอบด้วย 6 สถานที่ท่องเที่ยว ระยะทาง 4.4 กิโลเมตร และใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมง 42 นาที รายละเอียดเส้นทาง เข้า สักการะหลวงพ่อบูทอง (ศิลปะอยู่ทอง) ที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวแหลมผักเบี้ยที่วัดสมุทรโคดม และเข้าศึกษาดูงานการจัดการขยะ น้ำเสีย การจัดการป่าชายเลน และเดินตามสะพานไม้ชมป่าชายเลน พร้อมวิวทะเลอ่าวไทยแบบพาโนรามาในโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3. เส้นทางที่ 3 เสน่ห์แหลมผักเบี้ย (โปรแกรม 2 วัน 1 คืน) ประกอบด้วย 12 แหล่งท่องเที่ยว ระยะทาง 22.3 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 20 ชั่วโมง 4 นาที รายละเอียดเส้นทางวันแรก ชม และศึกษาวิถีชีวิตชาวประมง การแปรรูปหอยเสียบแบบบ้านพะเนิน กินอาหารทะเลพื้นบ้านที่ร้านครัวลุงทับ ก่อนศึกษาดูงานที่โครงการพระราชดำริฯ แหลมผักเบี้ย ชมวิวทะเลแหลมผักเบี้ยแบบพาโนรามาที่สะพานป่าไม้ชายเลนในโครงการ ฯ และแวะซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ลานพ่อลวง ทานอาหารเย็นที่ครัวเข้าท่า ปากคลองสังเวช และเข้าพักที่ทองจิรา Home Stay ที่พิภพมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว วันที่ 2 ชมความงามยามพระอาทิตย์ขึ้นที่หาดทรายเม็ดแรกของอ่าวไทย แนวบรรจบระหว่างหาดทราย และหาดโคลนที่หาดแหลมหลวง ชมวิถีชีวิต และความงามของนาเกลือที่ชุมชนนาเกลือแหลมผักเบี้ย เที่ยงกินอาหารทะเลพื้นบ้านที่ร้านโอโห้ปู้ร่อย ก่อนกลับบ้านแวะซื้อสาหร่ายพวงองุ่นที่สาหร่ายพวงองุ่นวรชิต

อภิปรายผลการวิจัย

ในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในชุมชนแหลมผักเบี้ยนี้ ควรมีการเตรียมความพร้อม สร้างความเข้มแข็งให้เกิดในชุมชน ผ่านการประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ยนี้เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้มองเห็นภาพรวมของการท่องเที่ยวภายในชุมชนแหลมผักเบี้ยอย่างเป็นรูปธรรมจากศักยภาพการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่ และทุกฝ่ายได้มองเห็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแหลมผักเบี้ย เช่นเดียวกับการวิจัยเรื่องการพัฒนาบรรณภูมิสารสนเทศเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำท่าจีนของอาศิรา ราชเวียง (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่าการทำแผนที่ด้วยระบบภูมิสารสนเทศทำให้ทราบถึงการกระจายการขยายตัว และศักยภาพด้านการท่องเที่ยวลุ่มน้ำท่าจีน ช่วยวิเคราะห์ความคุ้มค่า เห็นโอกาสของพื้นที่ ความน่าสนใจในการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวด้านอื่น ๆ ทำให้เห็นโอกาสและศักยภาพของพื้นที่ได้ชัดเจนมากขึ้น โดยชุมชน นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสอดคล้องกับความต้องการของตนเองอย่างสอดคล้องกับพื้นที่ได้ และใช้การวิเคราะห์โครงข่าย (Network

Analysis) เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวในแนวทางเดียวกับณรงค์ พลธีรักษ์ (2556) ที่ได้นำระบบภูมิสารสนเทศมาช่วยวิเคราะห์โครงข่ายการท่องเที่ยว โดยมีปัจจัยที่ในการวิเคราะห์ ระยะทาง และเวลาเดินทางเป็นสร้างเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สั้นที่สุด และส่วนงานของวิจัยของผู้วิจัยได้เพิ่มระยะเวลาในการทำกิจกรรมใช้เป็นแนวทางการสร้างเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวสำเร็จรูป การนำระบบภูมิสารสนเทศมาใช้ในการท่องเที่ยว ไม่ได้นำเสนอเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยวเท่านั้น ยังร้อยเรียงฐานข้อมูลให้รายละเอียดด้านตำแหน่งที่ตั้ง การคมนาคมขนส่ง สภาพทางภูมิศาสตร์ ที่พัก ร้านอาหาร สิ่งอำนวยความสะดวก และอื่น ๆ ระบบภูมิสารสนเทศสามารถจัดทำแผนที่เฉพาะความสนใจ ซึ่งช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงจุดหมายปลายทาง และทราบรายละเอียดของแผนการท่องเที่ยวของตนมากขึ้น Wei Wei (2012) ที่กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ระบบภูมิสารสนเทศในการการสร้าง Travel Geographic Information System (TGIS) ที่สามารถช่วยการจัดการการท่องเที่ยว และการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวให้ทันสมัยแม่นยำ และบริการที่สะดวกสบายช่วยตอบสนองให้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่ายได้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยวสามารถนำข้อมูลไปใช้ตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของตนได้เช่นเดียวกับงานวิจัยของวนิชญาลงกุลเกษตริณ และนาถนเรศ อาภาสุวรรณ (2561) เรื่องการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ที่พบว่าประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการที่จะให้ความร่วมมือในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งได้มาจากแบบสอบถามจากประชากรนักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ส่วนผลการวิจัยของผู้วิจัยนั้นได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลแหลมผักเบี้ยผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการทำเวทีประชาคมซึ่งเป็นการแสดงเป็นความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชน และถือเป็นการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนแหลมผักเบี้ย โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์และร่วมประเมินผลเหล่านี้ เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชน เป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนทั้ง 3 เส้นทาง เป็นโปรแกรมท่องเที่ยวสำเร็จรูปเพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของตนได้
2. ควรให้มีการทดลองใช้เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนทั้ง 3 เส้นทางเพื่อประเมินผลความพึงพอใจก่อนนำไปเผยแพร่เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกษตร สุตะชะ และวิโรจน์ องค์กรันต์. (2563). เพชรบุรี เมืองหลวงแห่งการดูนก. สืบค้นเมื่อ

21 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/2167>.

ณรงค์ พลธีรักษ์. (2556). ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิจัยและพัฒนา มจร., 36(2): 235-248.

- พจนา สวนศรี. (2546). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2553). **การท่องเที่ยวชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วนิชญา ลางกุลเกษทริน และนาถนเรศ อากาศสุวรรณ. (2561). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ใน **เอกสารประกอบการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1 มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์: พลังปัญญาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. (หน้า 521-530). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ศศิชา หมดมลทิล. (2566). **การท่องเที่ยวชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2566, จาก https://www.gsb.or.th/getattachment/36295a2d-169a-4bc4-8ecc-38d3769b1211/GR_report_travel_internet_detail.aspx.
- สุเพชร จิระจรกุล. (2551). **เรียนรู้ระบบภูมิสารสนเทศด้วยโปรแกรม ArcGIS Desktop 9.3.1**. นนทบุรี: เอส.อาร์. ฟรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). **รายงานสถิติรายปี ประเทศไทย 2564**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- อาศิรา ราชเวียง. (2561). การพัฒนาระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลุ่มแม่น้ำท่าจีน. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี**, 12(28): 37-50.
- Wei, W. (2012). Research on the Application of Geographic Information Systems in tourism management. **Procedia Environmental Sciences**, 12(B): 1104 – 1109. Retrieved October 25, 2020, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187802961200395712>.

การพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
The development of English and Chinese master teachers' networks
of Government Savings Bank School under the Office of
Prachuapkhirikhan Educational Service Area 1

อภิชาติ เสนะนันท์¹/สัมฤทธิ์ แสงทอง²/ ศุภรสมิ์ ศิรพุทธิพันธ์³/ไพรัช คงเจริญ⁴
Apichat Lenanant¹/ Samrit Sangthong²/ Suparat Siraputtiphan³ /
Phairach Kongcharoen⁴

^{1, 2, 3}อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^{1, 2, 3}Lecturer from the Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University

⁴ครูโรงเรียนธนาคารออมสิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

⁴Government Savings Bank School Teacher, Prachuapkhirikhan Primary Education Service Area 1

Corresponding Author Email: Apichatlana@gmail.com

(Received: February 1, 2023; Revised: June 22, 2023; Accepted: December 12, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้คือ 1) เพื่อการพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน และ 2) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะการสื่อสารของครูและนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน ประชากรเป้าหมาย คือ ครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน จำนวน 30 คน และนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ฉบับ ประกอบด้วย 1) แบบประเมินเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน และ 2) แบบประเมินผลการพัฒนาครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน และนักเรียนแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน มีองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่ 1.1) การสร้างการรับรู้ร่วม 1.2) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม 1.3) การสร้างผลประโยชน์ร่วม 1.4) การมีส่วนร่วม 1.5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 1.6) การพึ่งพาซึ่งกันและกัน และ 1.7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการประเมินเครือข่ายพบว่า อยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน 2) ผลการพัฒนาทักษะการสื่อสารของครูและ

นักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน พบว่า 2.1) การพัฒนาครูแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน พบว่าหลังการพัฒนา ครูแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.00 สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนครูแกนนำภาษาจีน ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.27 สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.2) การพัฒนานักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน พบว่าหลังการพัฒนา นักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.43 สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักเรียนแกนนำภาษาจีน ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.20 สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การพัฒนาเครือข่าย ครูแกนนำ โรงเรียนธนาคารออมสิน

Abstract

This research is entitled “The development of English and Chinese master teachers’ networks of Government Savings Bank School under the Office of Prachuapkhirikhan Educational Service Area 1”. It is an action research that aimed to achieve the following objectives: 1) to develop a network of English and Chinese master teachers of the Government Savings Bank School, and 2) to study the results of communication skills development of English and Chinese master teachers and student leaders in the network. The target population was 30 English and Chinese master teachers and 60 students from the English and Chinese Leader network. The instruments used in this research consisted of 1) the English and Chinese Language Leadership Network Assessment Form, and 2) a skill evaluation form of English and Chinese master teachers and student leaders in the English and Chinese language network. The research results were shown as the followings: 1) The development of a network of English and Chinese master teachers consists of 7 elements: 1.1) building awareness, 1.2) defining vision, 1.3) creating benefits, 1.4) participation, 1.5) supporting each other, 1.6) fostering interdependence, and 1.7) sharing knowledge. The results of the network were at a high level, both overall and in each aspect. 2) The result of the development of communication skills of master teachers and the student leaders in English and Chinese language of the networks of Government Savings Bank School found that: 2.1) The Development of the English and Chinese master teachers’ network, the mean score was 30.00, significantly higher than before the training at the .01 level. The mean score was 28.27, significantly higher than before training at the .01 level. 2.2) The Development of English and Chinese language networks, the student leaders had an average score of 25.43,

significantly higher than before the training at the .01 level. The mean score was 24.20, significantly higher than before training at the .01 level.

Keywords: Network development, Master teacher, Government Savings Bank School.

บทนำ

ทักษะการสื่อสารเป็นประเด็นพิจารณาแรกในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ เพราะทักษะการสื่อสารเป็นทักษะสำคัญสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งในฐานะที่เป็นทักษะการรับรู้และเป็นทักษะการถ่ายทอดความรู้ความคิดของบุคคล

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแทนผู้ปกครอง และการประชุมครูวิชาการสายชั้น และรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ พบว่า โรงเรียนธนาคารออมสิน ซึ่งจัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันมีนักเรียน 1,370 คน ครู 60 คน มีความต้องการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ และภาษาจีนให้แก่ักเรียนทุกชั้น เพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้ติดต่อสื่อสารกับคนทั่วโลก ในขณะที่ภาษาจีนเป็นภาษาที่สามารถใช้สื่อสารเพื่อการค้าขายและการท่องเที่ยวในฐานะที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักเรียนตามที่ได้กล่าวมานั้น ที่ผู้วิจัยได้ศึกษา

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ว่าด้วยการประสานความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงควรดำเนินการโครงการพัฒนาคุณภาพทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาจีน ของโรงเรียนธนาคารออมสิน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
2. เพื่อพัฒนาผลการพัฒนาทักษะการสื่อสารของครูและนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผ่านแหล่งเรียนรู้ทางระบบดิจิทัล

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

- 1.1 ครูแกนนำภาษาอังกฤษ โรงเรียนธนาคารออมสิน จำนวน 15 คน และครูแกนนำภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน จำนวน 15 คน

1.2 นักเรียนแกนนำภาษาอังกฤษ โรงเรียนธนาคารออสลิน จำนวน 15 คน และนักเรียนแกนนำภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออสลิน จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ฉบับ ประกอบด้วย

2.1 แบบประเมินเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออสลิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 เป็นแบบประเมินชนิดประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's scale)

2.2 แบบประเมินผลการเรียนรู้ของครูแกนนำและนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออสลิน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 การประเมินระดับคุณภาพการพัฒนาเครือข่ายครูและนักเรียนแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออสลิน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ตอนที่ 2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ด้านปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นปลายเปิด (Open Ended) ตลอดจน

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามคุณภาพของเครื่องมือโดยนำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) การใช้ภาษา ความเหมาะสม และความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) (ถ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543: 249) ผลการพิจารณาคัดเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

3.1 เก็บข้อมูลผลการประเมินเครือข่ายและผลการพัฒนาครูแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน จากครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน จำนวนเครือข่ายละ 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

3.2 เก็บข้อมูลผลการพัฒนานักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษ และนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาจีน จำนวนเครือข่ายละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลผลจากแบบประเมินเครือข่ายครูและนักเรียนแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออสลิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ใช้ค่าสถิติประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) นำผลการประเมินมาตรวจให้คะแนน และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำมาเทียบกับเกณฑ์การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยของบุญชม ศรีสะอาด (2545: 22-23) โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้การพัฒนาเครือข่ายครูและนักเรียนแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารอสมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ใช้ค่าสถิติประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการทดสอบค่าที (Pares samples t-test) นำผลการประเมินมาตรวจให้คะแนน และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำมาเทียบกับเกณฑ์การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยของบุญชม ศรีสะอาด (2545, น.22-23) โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ

5. สถิติที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าที (Pares samples t-test)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารอสมสิน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จำแนกผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารอสมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

การพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารอสมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามองค์ประกอบของเครือข่าย ตามแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, อ้างถึงใน ขจรศักดิ์ สอนแพร่, 2561: 16) โดยในขั้นตอนนี้ได้จัดกิจกรรมในวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 ดังนี้

1.1 การสร้างการรับรู้ร่วม (Common perception) โดยผู้วิจัยจัดการประชุมเพื่อกำหนดความต้องการ และการรับรู้ร่วมกันถึงปัญหาของโรงเรียน ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าสายชั้น

1.2 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Common vision)

1.3 การสร้างผลประโยชน์ร่วม (Benefit) เพื่อให้ครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีนสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีนมีมติตรงกันว่าสมควรให้ดำเนินการพัฒนาครูแกนนำเพื่อให้มีความสามารถไปพัฒนานักเรียนแกนนำและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโอกาสต่าง ๆ ได้

1.4 การมีส่วนร่วม (Participation) จากกิจกรรมการสร้างการมีส่วนร่วม ครูแกนนำได้ร่วมกันระดมสมองเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสาร ของนักเรียนโรงเรียนธนาคารอสมสินทุกชั้นด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ 1) กิจกรรมยามเช้า ได้แก่ กิจกรรมหน้าเสาธง การทักทาย 2) กิจกรรมตอนพักกลางวัน ได้แก่ กิจกรรมเล่าข่าวด้วยเสียงตามสาย และ 3) กิจกรรมหลังเลิกเรียน ได้แก่ การกล่าวเวลาและสรุปความรู้ และเพื่อให้มีการดำเนินการร่วมกันอย่างกว้างขวางจึงควรมีพัฒนานักเรียนแกนนำ

1.5 การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary)

1.6 การพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence)

1.7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Interaction) เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีนกันเอง และกับวิทยากร จึงมีการจัดทำไลน์กลุ่มเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและเครือข่ายครูแกนนำภาษาจีน โดยมีวิทยากรจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีเป็นที่ปรึกษาประจำกลุ่ม เวลาที่ครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีนมีปัญหาในการดำเนินการก็จะได้ซักถามกันเองหรือซักถามวิทยากรได้หลังการพัฒนาเสร็จสิ้น

ผลจากการดำเนินการ จึงมีการสร้างเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษ และภาษาจีน โดยมีสมาชิกจำนวนเครือข่ายละ 15 คน และให้มีตัวแทนครูเพื่อพัฒนาเป็นครูแกนนำจากทุกชั้นที่มีความต้องการเข้าร่วมด้วยความสนใจ และเมื่อดำเนินการแล้ว ได้ให้ครูแกนนำภาษาอังกฤษ และภาษาจีนประเมินเครือข่ายที่สร้างขึ้น ปรากฏผลการประเมินดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินเครือข่าย

ลำดับที่	รายการประเมิน	μ	SD	ระดับ	ลำดับที่
1	การจัดตั้งเครือข่าย	3.80	0.49	มาก	3
2	การพัฒนาผู้นำเครือข่าย	4.07	0.46	มาก	1
3	การดำเนินการ	3.83	0.53	มาก	2
	รวมเฉลี่ย	3.90	0.42	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินเครือข่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.90$, $SD = 0.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ การพัฒนาผู้นำเครือข่าย ($\mu = 4.07$, $SD = 0.46$) การดำเนินการ ($\mu = 3.83$, $SD = 0.53$) และการจัดตั้งเครือข่าย ($\mu = 3.80$, $SD = 0.49$)

2. ผลการพัฒนาทักษะการสื่อสารของครูและนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีนโรงเรียนธนาคารอมลีน

จากการดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 คือ การพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีนโรงเรียนธนาคารอมลีน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการและประเมินผลการดำเนินการ ในแต่ละขั้นดังนี้

2.1 การพัฒนาครูแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษ และครูแกนนำเครือข่ายภาษาจีน ได้ดำเนินการดังนี้

2.1.1 อบรมเชิงปฏิบัติการครูแกนนำภาษาอังกฤษ ในวันที่ 11–12 มิถุนายน พ.ศ. 2565 โดยมีอาจารย์วัชร เียนเปรม และอาจารย์พิศาล ปานแก้ว เป็นวิทยากร ผลการดำเนินการทำให้ครูมีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.00 ผ่านเกณฑ์ (ไม่น้อยกว่า 24 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน) และสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.1.2 อบรมเชิงปฏิบัติการครูแกนนำภาษาจีน ในวันที่ 18–19 มิถุนายน พ.ศ.2565 โดยมีอาจารย์ ดร.กรกมล ธนะโรจน์รุ่งเรือง และอาจารย์ศุภรสมิ์ ศิริพุทธิพันธ์ เป็นวิทยากร ผลการดำเนินการทำให้ครูมีทักษะการสื่อสารภาษาจีน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.27 ผ่านเกณฑ์ (ไม่น้อยกว่า 24 คะแนน ในคะแนนเต็ม 40 คะแนน) และสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การพัฒนานักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษ และนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน

ได้ดำเนินการโดยจัดอบรมปฏิบัติการนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษ และนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาจีน ในวันที่ 2 – 3 กรกฎาคม 2565 จำนวนกลุ่มละ 30 คน ผลการดำเนินการพบว่า นักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.43 และนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาจีน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.20 ผ่านเกณฑ์ (ไม่น้อยกว่า 24 คะแนน ในคะแนนเต็ม 40 คะแนน) และสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยแยกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และการทดลองใช้ทักษะการสื่อสารของครูและนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผ่านแหล่งเรียนรู้ทางระบบดิจิทัล ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1. การพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า การพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมีผลการประเมินในระดับดีมากนั้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าในการกำหนดการพัฒนาเครือข่ายครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลการศึกษาข้อมูลจากผู้มี

ประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน และสอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานและมีประสบการณ์พบกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติงานปรึกษาณาจารย์สาขาวิชาการศึกษานำมาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และได้นำองค์ประกอบที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาวางแผนการพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 มีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของขจรศักดิ์ สอนแพร่ (2561) ที่พบว่า ผลการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้กระบวนการ 1S2C ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผ่านกระบวนการจัดอบรมและกัมมนาครูผู้สอนประวัติศาสตร์ให้มั่งคั่งความรู้และวิธีการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ มีการกระตุ้นในการสร้างความเข้มแข็งด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเกิดเครือข่ายขึ้น

2. การพัฒนาทักษะการสื่อสารของครูและนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า ทักษะการสื่อสารหลังการพัฒนาของครูและนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน สูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูแกนนำและนักเรียนแกนนำเข้าร่วมการพัฒนาด้วยความเต็มใจ และใช้กิจกรรมพัฒนาหลายรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บราวน์ (Brown, 2001) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการพัฒนาควรสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงพื้นฐานทางด้านความรู้และประสบการณ์ มีการฝึกการปฏิบัติการใช้ภาษาให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออก และนำความรู้ในชีวิตประจำวันมาใช้อย่างมีความหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของวรางศณา คำอ้น (2560: 57) ที่พบว่า ผลการประเมินทักษะการสื่อสารหลังการพัฒนาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปแนวคิด และเสนอในรูปของข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารออมสินอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยด้านการพัฒนาผู้นำเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น ๆ โรงเรียนควรพัฒนาการดำเนินการและการจัดตั้งเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลการประเมินเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารอมสินอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยด้านการจัดตั้งเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ โรงเรียนควรพัฒนาการจัดตั้งเครือข่ายให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. จากผลการวิจัยที่พบว่าหลังการพัฒนา ครูแกนนำและนักเรียนแกนนำมีทักษะการสื่อสารสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โรงเรียนควรนำผลไปใช้พัฒนาครูและนักเรียนในโรงเรียนระดับชั้นอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักเรียนแกนนำเครือข่ายภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารอมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 แบ่งไปตามระดับชั้น ว่าระดับใดมีผลการพัฒนาทักษะสื่อสารได้มากที่สุด

2. ควรมีการติดตามผลในการจัดตั้งและขยายกลุ่มเครือข่าย หลังจากการพัฒนาเครือข่ายครูแกนนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน โรงเรียนธนาคารอมสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 เพื่อศึกษาว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้เป็นอย่างดีด้วยความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา บุญส่ง คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจน แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับอย่างดียิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ คุณค่า และคุณประโยชน์อันพึงได้จากงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขออุทิศบูชาพระคุณ บิดามารดา ครู อาจารย์ทุกท่านที่ให้ความสนใจและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

ขจรศักดิ์ สอนแพ. (2561). การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้กระบวนการ 1S2C ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.

วรางคณา เค้าอัน. (2560). การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนบ้านห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Sustainable Community-Based Tourism Management at Ban Huai Hom,
Huai Hom Sub-district, Mae La Noi District, Mae Hong Son Province

จิรัฏฐิติ สันติยศ¹/ นิภา วราวนิชกุล²/เจนจิรา รัตนเพียร³ /

อารภภัทร บรรจง⁴/ฐิติมา วทัญญูคุณากร⁵

Chirattthitti Santayot¹ / Nipa Watawanichkul²/Janejira Rattanapian³/

Arphaphat Banjong⁴/Thitima Watanyukunakorn⁵

^{1,3,4} อาจารย์ประจำคณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

^{1,3,4} Lecturer of Faculty of Service Industry, Rattana Bundit University

² ผศ.ดร. อาจารย์ประจำ คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

² Asst. Prof. Dr., of Faculty of Service Industry, Rattana Bundit University

⁵ อาจารย์ประจำคณะการสื่อสารดิจิทัล มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

⁵ Lecturer of Faculty of Digital Communication, Rattana Bundit University

Corresponding author E-mail: his_47@hotmail.com

(Received: May 8, 2023; Revised: July 27, 2023; Accepted: December 12, 2023)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการดำเนินงานและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนบ้านห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชากร (Population) ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวในครัวเรือนของชุมชนบ้านห้วยห้อม จำนวน 105 หลังคาเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 376 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 105 คน และกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 10 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประสานงานท่องเที่ยวชุมชน ราษฎรชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มทอผ้า และกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูป โดยครอบคลุมสาระตามประเด็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ ด้านการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว

โดยชุมชนบ้านห้วยหอม ประกอบด้วย 1) จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือน 2) ชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและมี การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม 3) ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 4) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน 5) การอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่วนองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพ อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน 2) การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งในมิติของความงดงามตามธรรมชาติและการเป็นมรดกทางวัฒนธรรม 3) การจัดการให้เกิดคุณภาพให้บริการ 4) ภาวะผู้นำ 5) ทูทางสังคม 6) การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ: การจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

The purpose of this research was to study the operation and development of community-based tourism management at Ban Huai Hom, Huai Hom sub-district, Mae La Noi district, Mae Hong Son Province. The total number of research population were 376 people. The samples of the research population were the head of the family in the household of 105 households, and the sample group were people involved in CBT of 10 people including municipal mayor, sub-district administrative organization members, community tourism coordinator, philosopher in the community, village headman, village headman's assistant, agricultural group, homestay group, weaving group and agricultural products processing group. The topics in the study were consisted of 4 major aspects which were natural resources and culture, community organization, management and learning. The results of the study revealed that the factors affecting on community-based tourism management operations at Ban Huai Hom were 1) number of tourists visiting, 2) the community's increase income and fair income distribution, 3) the community's better quality life, 4) environmental conservation in the community, 5) preserving local arts and culture. However, the key elements that affected the sustainable community based tourism management were 1) strategic planning of those involved in the community, 2) management of tourism resources in terms of natural beauty and cultural heritage, 3) service quality management, 4) community leadership, 5) social capital, and 6) The support from external organizations both the public and private sectors.

Keyword: Tourism Management, Community-Based Sustainable Tourism, Community-based tourism

บทนำ

การดำรงชีวิตของคนในสังคมไทยมักจะมีเกี่ยวข้องกับการเกษตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นสังคมที่ผสมผสานความหลากหลายระหว่างคติและความเชื่อ เช่น การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การนับถือธรรมชาติและ ความเชื่อทางศาสนา กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทยมีการดำเนินชีวิตที่บ่งบอก ทศนคติ ค่านิยมและมุมมองแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างหลากหลาย มีการสร้างสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยอัตลักษณ์ ของชุมชน ดังเช่นชุมชนบ้านห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นชุมชนของกลุ่ม ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงหรือปกาเกอะญอที่มีประวัติความเป็นมายาวนานมากกว่า 200 ปี มีวิถีการดำรงชีวิตที่อิงกับ การเกษตรกรรมรวมทั้งมีการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ สัตว์และป่าไม้ โดยวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบ้านห้วยห้อมนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตและการอนุรักษ์ไปพร้อมกัน ทำให้ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และรูปแบบการดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิมอย่างยั่งยืน

ในปัจจุบันชุมชนบ้านห้วยห้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวในรูปแบบ การท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากมีความโดดเด่นเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation) ความร่วมมือ ของชุมชน (Coordination) ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นจะทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการป้องกันธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนในฐานะที่เป็นเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดรายได้ต่อชุมชน มากขึ้น (Okazaki, 2008) รวมทั้งมีองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม (natural Resources and Culture Component) ด้านองค์กร (Community Component) ด้าน การจัดการ (Management Component) และด้านการเรียนรู้ (Learning Component) (พจนา สวนศรี, 2554) ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนให้เป็นต้นแบบ นำร่องในการวางแผน การจัดการและสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความ ยั่งยืนบนพื้นฐานของความเป็นชุมชน การอนุรักษ์วิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ภายใต้การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวของ ชุมชนได้ด้วยตนเอง ซึ่งประโยชน์ที่เป็นไปได้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมีความแตกต่างกันไปตามมุมมองทาง สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจของแต่ละชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ด้วย (Weaver, & Lawton, 2007) ขณะเดียวกันชุมชนมีบทบาทในการควบคุมและมีส่วนร่วมอย่างมากในการพัฒนาและการจัดการสัดส่วน ผลประโยชน์ที่คงอยู่ในชุมชนและคนในชุมชน (Denman, 2001) ซึ่งก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมอีกด้วย

ผู้วิจัยเลือกศึกษาชุมชนบ้านห้วยห้อมเนื่องจากมีความโดดเด่นด้านกายภาพ ความเป็นธรรมชาติ ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วิถีชุมชนแบบดั้งเดิม โดยแต่ละปีจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทาง ท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจำนวนถึง 423,100 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) ซึ่งการเติบโต ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยห้อมได้ก่อให้เกิดผลกระทบในทางบวกต่อชุมชน เช่น การขยายตัวทางเศรษฐกิจ เกิดการสร้างอาชีพสร้างงานให้คนในท้องถิ่น การพัฒนาสาธารณูปโภค เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันหากขาดการดูแล และการจัดการที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวก็อาจจะส่งผลเสียต่อสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย ก่อเกิด

การทำลายทัศนียภาพ การเกิดมลพิษ รวมทั้งปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมสิ่งสำคัญที่สุดคือ ปัญหาของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สำหรับกลยุทธ์การจูงใจทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยห้อม คือ การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด ให้นักในชุมชนมีส่วนร่วมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นการกระจายรายได้ในชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างรายได้เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาพักแรมและเยี่ยมชมสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร อีกทั้งสัมผัสถึงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชน เช่น วิถีชีวิตและอาหารพื้นถิ่น เป็นต้น

ดังนั้น บทความวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอให้เห็นถึงว่าบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยห้อมเป็นโอกาสหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและนำเสนอถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จเพื่อการพัฒนา แนวทางที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมกันดำเนินการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืนว่าชุมชนบ้านห้วยห้อมมีบริบททั่วไปและการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนเป็นอย่างไร รวมทั้งปัจจัยอะไรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของบ้านห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้กรอบแนวคิดต้นทุนทางชุมชน (Community capital framework) ของ Emery and Flora (2006) รวมทั้งงานของ Bramwell, et al. (2017) และงานของ Moscardo and Murphy (2016) การใช้แนวคิดทุนชุมชนของ Pierre Bourdieu (1977) ที่ประกอบด้วย 1) ทุนมนุษย์ 2) ทุนสังคม 3) ทุนกายภาพ 4) ทุนธรรมชาติ 5) ทุนการเงิน 6) ทุนวัฒนธรรม นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาทุนชุมชนของชุมชนบ้านห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาดำเนินงานและพัฒนาการของ

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนบ้านห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบ Case Study research ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 แบบ คือ

1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 10 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประสานงานท่องเที่ยวชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มทอผ้า และกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูป ซึ่งจะทำได้รายละเอียดของข้อมูลมากขึ้นและเป็นการตรวจสอบ(recheck) ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

1.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 10 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประสานงานท่องเที่ยวชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มทอผ้า และกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูป โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะทำได้ข้อมูลการแสดงความคิดเห็นของการสนทนากลุ่มที่แตกต่างออกไปจากการสัมภาษณ์ระดับลึก

2. วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร (Population) ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวในครัวเรือนของชุมชนบ้านห้วยห้อม จำนวน 105 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 376 คน (ข้อมูลจากแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (2561-2564) (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม, 2565) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง (sample) จำนวน 105 คน ที่ใช้ในการวิจัยเป็นหัวหน้าครอบครัวในครัวเรือนของชุมชนบ้านห้วยห้อมเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) จากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แบบสอบถาม

สำหรับการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้รูปแบบ face-to face questionnaire interview และ online questionnaire interview เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงปริมาณ ได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้สุทธิต่อเดือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยห้อม โดยใช้องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของชุมชน ด้านการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนหลักภูมิสังคม ด้านการท่องเที่ยวยึดหลักประโยชน์ของประชาชน ด้านการท่องเที่ยวยึดหลักความคุ้มค่ามากกว่าต้นทุน

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยห้อม โดยใช้องค์ประกอบการท่องเที่ยวชุมชน ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ ด้านการเรียนรู้

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยห้อมมีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. คำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure) เพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งในรูปแบบของการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยห้อม โดยใช้ข้อคำถามเดียวกันแต่เปลี่ยนลักษณะการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธี ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลของหัวหน้าครอบครัวในครัวเรือนของชุมชนบ้านห้วยห้อม โดยขอความร่วมมือไปยังนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยที่การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน โดยผู้วิจัยกำหนดวิธี ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เชิญผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 10 คน ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง

2.2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง โดยการบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดวิธี ดังนี้

2.3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เชิญผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 10 คน ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจงเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ณ ศูนย์การเรียนรู้กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยห้อม

2.3.2 ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง โดยการบันทึกเสียง และจดบันทึกการสนทนากลุ่ม และผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ช่วยในการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้สถิติกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการศึกษาโดยสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประสานงานท้องถื่นชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มทอผ้าและกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนบ้านห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิทั้งในรูปแบบของเอกสาร บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และผลสรุปจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำผลการวิเคราะห์ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับข้อมูลทั้ง 2 รูปแบบอย่างเท่าเทียมนำมาเสนอข้อมูลแบบเชิงพรรณนา (Descriptive analytics) ได้ดังนี้

ด้านบริบททั่วไป บ้านห้วยห้อมตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงชันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของลำน้ำแม่ลาและลำน้ำแม่แจ่ม ประกอบด้วยป่าเบญจพรรณ ป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา และป่าไม้ไผ่ (ไผ่ก่อ) ลักษณะภูมิอากาศมีอากาศเย็นตลอดทั้งปี ช่วงฤดูฝนยาวนานประมาณ 5 เดือน คือ เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 22 องศาเซลเซียส มี 3 ฤดู เป็นชุมชนเก่าแก่ที่สันนิษฐานว่า ชาวปกากะญอได้ตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้ประมาณ 250 ปี หรือ 4 ช่วงอายุคน ตามประวัติหมู่บ้านแห่งนี้เริ่มจากการรวมตัวกันจัดตั้งหมู่บ้านชั่วคราวเพื่อหมุนเวียนไปหาพื้นที่เพาะปลูกแห่งใหม่ระบบคิดนี้เรียกว่า “ฮี่ ซิ คอ ซิ” ซึ่งเป็นชุมชนขนาดเล็กอาศัยอยู่ 3-4 ครัวเรือน ทั้งนี้เมื่อชุมชนเหล่านี้ได้แสวงหาพื้นที่ใหม่ใกล้กับทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ คือ แม่น้ำ ต้นไม้ ภูเขา องค์ประกอบของความอุดมสมบูรณ์เช่นนี้ จึงเป็นที่มาของการตั้งชุมชนถาวรเรียกว่า “โอะ เกอ โซเกลอ” จึงเป็นที่มาของชุมชนบ้านห้วยห้อม การจัดตั้งหมู่บ้านถาวรของชาวปกากะญอนั้นยังสัมพันธ์กับการแต่งตั้งผู้นำกลุ่มโดยมีผู้นำคนแรกที่ร่วมก่อตั้งหมู่บ้านห้วยห้อม ชื่อว่า ฮี่โซ่ พื่อโรบอ โดยตามความเชื่อของชาวปกากะญอมีกระบวนการเลือกผู้นำที่พิเศษคือเชื่อว่าต้องเป็นบุคคลที่จะได้รับเลือกจากธรรมชาติ เทพ และจากผู้คนในกลุ่ม หรือเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการคัดสรรมาจากธรรมชาติความเป็นผู้นำของตัวบุคคลนั้น ฉะนั้นจึงไม่ใช่การเลือกสรรหามาได้โดยง่ายด้วยเหตุนี้ตำแหน่งผู้นำจึงเป็นบุคคลสำคัญที่ได้รับความไว้วางใจในการทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขและนำพาความอยู่รอดมาให้แก่ชุมชน อีกทั้งต้องมีความสามารถในการประกอบพิธีกรรม เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เยียวยาจิตใจ สังคมเชื่อมโยงผู้คนให้เกิดสามัคคี ดังนั้นการเกิดขึ้นของหมู่บ้านห้วยห้อมจึงเกิดจากเหตุผลสองประการ คือ 1) การพบเจอกับพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ 2) การได้มาซึ่งผู้นำกลุ่ม ในช่วงแรกของการก่อตั้งชุมชนนั้นผู้คนมีวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง เช่น การทำนา ทำไร่หมุนเวียน หาของป่า ในชุมชนมีระบบการช่วยเหลือเอามื้อเอารันหรือระบบลงแขกที่แลกเปลี่ยนแรงงานกัน มีการแบ่งปันเอื้อเฟื้อที่ดินในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และมีโครงสร้างอำนาจภายใต้ผู้นำในการจัดการความสัมพันธ์ในชุมชน รวมทั้งเป็นผู้นำทางพิธีกรรมความเชื่อ ฉะนั้นสังคมปกากะญอในช่วงแรกจึงเป็นสังคมเครือญาติที่มีการจัดการทางสังคมและเศรษฐกิจที่เรียบง่าย ต่อมา พ.ศ. 2480 เมื่อกลุ่มมิชชันนารีได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ได้เริ่มมีการสร้างโรงเรียนในพื้นที่ มี

บุตรหลานของชาวปากาเกะญอเข้ามาศึกษาและเข้ารับนับถือศาสนาคริสต์ มีการนำระบบสาธารณสุขแผนใหม่ รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพการเกษตรแผนใหม่ เช่น การปรับปรุงพื้นที่เพื่อปลูกกาแฟและชา การเลี้ยงแกะเพื่อนำขนมาทอผ้า จึงทำให้ชุมชนห้วยห้อมเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงในระดับหนึ่ง ต่อมาใน พ.ศ.2514 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมราษฎรและเข้ามาส่งเสริมสานต่อกิจกรรมที่มิชชันนารีได้ทำก่อนหน้านี้และได้นำโครงการในพระราชดำริอื่น ๆ เข้ามา เช่น การส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมอาชีพ การสาธารณสุข การปรับปรุงถนนหนทาง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนห้วยห้อมจนกลายเป็นชุมชนตัวอย่างให้กับชุมชนใกล้เคียงอื่น ๆ นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีการส่งเสริมให้นาพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ มาปลูก เช่น กะหล่ำ พริก มะเขือเทศ เป็นต้น (สุบิน กระจำเนตร, 2565)

ในอดีตชาวปากาเกะญอ ชุมชนบ้านห้วยห้อม มีระบบการผลิตและใช้ทรัพยากรจากพื้นที่ป่าคือ การทำไร่หมุนเวียน การทำนา การหาของป่า เป็นการปลูกข้าวเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนเท่านั้นเป็น “ระบบเศรษฐกิจแบบธรรมชาติ” ผลิตเพื่อใช้บริโภคไม่ได้หวังกำไรหรือเพื่อค้าขาย แต่เน้นความมั่นคงทางอาหารเป็นหลัก โดยการเพาะปลูกจะมีการใช้พื้นที่เนินเขา โดยจะหมุนเวียนไปตามพื้นที่ที่เคยใช้ นอกจากนี้ยังมีการทำนาบนที่ราบในเขตพื้นที่ภูเขา พบว่ามีจำนวนจำกัดจึงเป็นพื้นที่ที่มีมูลค่ามีการถือครองกรรมสิทธิ์ เนื่องจากการทำนาในที่ราบสามารถผลิตข้าวได้มากกว่าการทำไร่ข้าวบนที่สูง ดังนั้นที่ดินนาจึงเป็นกรรมสิทธิ์ถือครองเป็นมรดกที่มีการสืบทอดรุ่นสู่รุ่น อย่างไรก็ตามที่ดินนาที่มีเจ้าของ ได้เปิดโอกาสให้คนอื่น ๆ สามารถหาประโยชน์บนพื้นที่นั้น ๆ ได้ เช่น สามารถเลี้ยงวัวในที่ดินนั้นได้ ตัดหญ้า หรือปลูกพืชผักบางอย่างได้ จึงถือว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นการยังชีพ เกื้อกูลแบ่งปันในครอบครัว เครือญาติในชุมชนเป็นหลัก ต่อมาในชุมชนเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นเมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มภายนอกมากขึ้น เริ่มต้นเมื่อ พ.ศ.2450 โดยพ่อค้าวัวต่างกับตระกูลคนมีช้างได้นำสินค้าจากภายนอกมาขายในหมู่บ้าน โดยเฉพาะขายสินค้าจำพวกเกลือ ไฟแช็ค เหล็ก หม้อ เหมียง สินค้าอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิต ทำให้เกิดการเก็งกำไรและสร้างรายได้จำนวนมาก โดยพบว่าสินค้าเหล่านี้นำมาจากเมืองเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พม่า ลำเลียงขึ้นมาโดยช้างและวัวต่าง การเปลี่ยนแปลงในช่วงแรกนี้ทำให้ชาวปากาเกะญอรู้จักวิถีการแลกเปลี่ยนโดยใช้เงินตราแทนที่การแลกเปลี่ยนด้วยสิ่งของ นับแต่นั้นเป็นต้นมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพและวิถีชีวิตในอีกหลายด้าน เมื่อมีการเข้ามาของรัฐ มิชชันนารี และรัชกาลที่ 9 ที่ได้นำความรู้ การสร้างสาธารณูปโภค การส่งเสริมอาชีพและการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอก ทำให้ชาวบ้านห้วยห้อมสามารถเข้าถึงโอกาส ความรู้ รายได้ ปรับวิถีการเพาะปลูก เช่น การปลูกกาแฟ และรอบหมู่บ้านจะมีการปลูกกะหล่ำปลี เสาวรส ข้าวบาร์เลย์ เป็นต้น แต่อาชีพที่มีความสำคัญของชุมชนบ้านห้วยห้อม คือ การปลูกกาแฟ ขายกาแฟ การทอผ้าขนแกะ และโฮมสเตย์ ซึ่งได้กลายเป็นอาชีพใหม่ที่เข้ามาแทนที่การปลูกข้าวไร่ และกลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชาวปากาเกะญอ ซึ่งการปลูกกาแฟ เกิดขึ้นด้วยการส่งเสริมของมิชชันนารี ในปี พ.ศ. 2539 มีการจัดตั้งกลุ่มปลูกกาแฟ มีการบริหารจัดการทางการตลาดส่งขายให้กับร้านกาแฟแบรนด์ระดับโลก คือ สตาร์บัค (Starbucks) และโครงการหลวง นอกจากนี้การทำผ้าทอขนแกะที่ได้รับส่งเสริมจากกลุ่มมิชชันนารีมาตั้งแต่ปี

พ.ศ.2530 โดยที่กรมพัฒนาชุมชนได้เข้ามาต่อยอดการทำผ้าขนแกะและได้รับการช่วยเหลือจากโครงการหลวงฯ ทำให้ ปีพ.ศ. 2540 กลุ่มเลี้ยงแกะและทอผ้าได้ขยายตัวมากขึ้น พร้อมกับรัฐบาลขณะนั้นได้ส่งเสริมนโยบายสินค้า OTOP จึงส่งผลให้ผ้าทอขนแกะของที่นี่ได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับห้าดาว (กำธร ชมพนา, 2565; สุชาติ แก่นจิง, 2565)

ด้านการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในปี พ.ศ.2500 กลุ่มมิชชันนารีเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ได้นำความรู้เกี่ยวกับการใช้ขนแกะมาทำเป็นเส้นด้ายสำหรับทอผ้า มาสอนให้แก่ชาวบ้านต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ มาที่บ้านห้วยห้อมและได้พระราชทานแกะพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ให้กับชาวบ้านได้เลี้ยง เพื่อนำขนแกะมาเป็นผ้าทอ ทรงมีพระราชดำริที่จะส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริมคือการทำผ้าทอขนแกะ โดยทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้หน่วยงานท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือด้านการปรับปรุงสายพันธุ์แกะให้มีคุณภาพดีขึ้น ทั้งแกะพันธุ์ใช้ขนและแกะพันธุ์เนื้อ และให้เจ้าหน้าที่นำพันธุ์แกะจากประเทศออสเตรเลียมาทำการผสมพันธุ์แกะพื้นเมืองจนได้แกะลูกผสมดอร์เซทพื้นเมือง และได้มีการจัดตั้งกลุ่มสตรีผ้าทอขนแกะบ้านห้วยห้อมอีกด้วย ต่อมาปี พ.ศ. 2530 กลุ่มสตรีผ้าทอขนแกะบ้านห้วยห้อมได้มีการรวมกลุ่มโดยแม่บ้านชุมชนห้วยห้อม เพื่อจัดทำสินค้าผ้าทอจากขนแกะ ซึ่งได้ดำเนินกิจกรรมซึ่งได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งได้ปี พ.ศ.2548 ทางกลุ่มฯ ได้จดทะเบียนกลุ่มฯ เป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าขนแกะบ้านห้วยห้อม ทำให้การจัดการและการดำเนินกิจกรรมจึงเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ด้วยผ้าฝ้ายทอผสมขนแกะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้นำเส้นฝ้ายที่ย้อมจากวัสดุธรรมชาติ มาถักทอผสมผสานมีลวดลายสวยงาม ซึ่งทอขึ้นตามกรรมวิธีแบบโบราณของสตรีชาวชาวปกากะญอที่เรียกว่า กี่เວ ต่อมาในปี พ.ศ.2554 กลุ่มฯ ร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) จึงได้ยื่นขอรับสิทธิเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาในนามสินค้า “ผ้าฝ้ายทอผสมขนแกะบ้านห้วยห้อม” และเมื่อ พ.ศ.2556 กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ประกาศการขึ้นทะเบียนสินค้าดังกล่าวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI (Geographical Indication) ให้กับชุมชนบ้านห้วยห้อม ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มฯ จำนวนกว่า 50 ราย (มะลิวัลย์ นักรบไพร, 2565)

ต่อมาในปี พ.ศ.2562 พบว่า อำเภอแม่ลำน้อยมีนักท่องเที่ยวร้อยละ 2 ของจังหวัด รายได้อยู่ที่ 106 ล้านบาทต่อปี ชุมชนบ้านห้วยห้อมยังคงมีวิถีการทำไร่หมุนเวียน หรือการเพาะปลูกพืชหลายชนิดรวมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว มีการเชื่อมโยงวิถีวัฒนธรรมชนเผ่าพื้นเมืองกับการท่องเที่ยว มีพื้นที่ปลูกกาแฟคุณภาพดี ชมทัศนียภาพนาขั้นบันได การเลี้ยงแกะ และเป็นที่สนใจของคนภายนอก ซึ่งทำให้ชุมชนบ้านห้วยห้อมได้รับรางวัลสุดยอดหมู่บ้านท่องเที่ยวชนบท (Thailand Rural Tourism Award) ประเภทหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรยอดเยี่ยม อันดับ 1 ประจำปี พ.ศ.2563 (Best Agro Tourism 2020) และได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 สุดยอดชุมชนต้นแบบเที่ยวชุมชนยลวิถีปี พ.ศ. 2565 (มะลิวัลย์ นักรบไพร, 2565; อังคณา นักรบไพร, 2565)

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านห้วยห้อมจึงเป็นทางเลือกใหม่แบบเท่าทันกฎหมายฉบับใหม่รับรองสิทธิชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง ให้สามารถกำหนดอนาคตตัวเองได้บนที่ดินบรรพบุรุษ คนในชุมชนและคนรุ่นใหม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยมีการสร้างกลไกในการออกแบบแผนชุมชนร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อจัดการทรัพยากรด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการท่องเที่ยวและการใช้ทรัพยากรโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่ไม่กระทบกระเทือนระบบนิเวศชุมชนโดยความร่วมมือของหลายภาคส่วนสนับสนุน ผลักดันให้เกิดผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวชุมชนรุ่นใหม่ที่มีทักษะสมัยใหม่แต่มีเจตจำนงที่จะรักษาอัตลักษณ์ของชนเผ่าควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนและสามารถต่อรองกับรัฐและภาคธุรกิจได้ ภายใต้การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทุกคนได้ผลประโยชน์และจัดการร่วม การขยายตัวของการท่องเที่ยวถูกจำกัดภายใต้กติกาที่ตกลงร่วมกัน ทั้งการออกแบบที่พัก ขยายที่พักน้ำใช้ เส้นทางท่องเที่ยว หรือขยายสาธารณูปโภคต่างๆ ต้องอาศัยมติของชุมชนเป็นหลัก (กำธร ชมพนา, 2565)

ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการวิเคราะห์ข้อมูลบริบททั่วไปของชุมชน ความเป็นมาของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถอธิบายถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยห้อม ได้ดังนี้

การวางแผน ได้มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ อันประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ ในการดำเนินการจัดการโดยพบว่า มีการทบทวนแผนทุก 1 ปี ทั้งนี้มีการบูรณาการดำเนินงานในรูปแบบ 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ชุมชน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน 6) ด้านสังคม และ 7) ด้านบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว ได้มีมาตรการในการดำเนินการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วยการดำเนินการมีข้อตกลงร่วมกัน มีการกำหนดข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาบุคลากรในกลุ่มบริหารการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายและจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มีการดำเนินการออกกฎระเบียบ ข้อควรปฏิบัติ และบทลงโทษสำหรับนักท่องเที่ยวและสมาชิกในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการให้เกิดคุณภาพการบริการ มีการดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นไปในระดับพึงพอใจถึงระดับดี โดยลักษณะเด่นของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้จากการที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสบรรยากาศธรรมชาติที่อากาศหนาวเย็นสบาย การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านการท่องเที่ยว ผ่าฝายพื้นเมืองผสมกับขนแกะย้อมด้วยสีธรรมชาติ การจัดที่พักราคาถูกประหยัด (โฮมสเตย์) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การร่วมปลูกข้าวนาขั้นบันได ศึกษาวิถีชีวิตชนแกะจากชาวบ้าน เป็นต้น

การมีภาวะผู้นำ มีผู้นำชุมชนที่มีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดี คือ เป็นผู้นำที่มีความรู้มีความสามารถในการวิเคราะห์แก้ไขปัญหามาต่าง ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ที่ให้ความสนใจในสิ่งรอบตัว สามารถนำเอาความรู้มาประยุกต์ใช้และปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของชุมชนและด้านการท่องเที่ยว

มีความมุ่งมั่นและท้าทาย สามารถทำสิ่งที่เกี่ยวข้องได้สำเร็จแล้วสามารถนำพาคนในชุมชนให้ปฏิบัติในสิ่งอื่น ๆ ต่อไปได้ สามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติ และรับผิดชอบ นอกจากนั้นมีการแสวงหาความรู้และวิธีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสามารถถ่ายทอดต่อไปได้เป็นอย่างดี สามารถชักจูงและกำหนดพฤติกรรม ความเชื่อ และทัศนคติ รวมทั้งค่านิยมของคนในชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

ทุนทางสังคม สิ่งที่พบในชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนจนทำให้เกิดความไว้วางใจ เมื่อชาวบ้านมีกิจกรรมจึงเกิดความร่วมมือของคนในชุมชนกันเป็นประจำทำให้เกิดเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกิดความเข้าใจและรู้จักกันเป็นอย่างดี ทำให้เกิดการไว้วางใจซึ่งกัน ขณะที่สำนึกของท้องถิ่นทำให้มีความภาคภูมิใจต่อบ้านเกิดและสามารถสร้างระบบคุณค่า ค่านิยมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีการปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้ออาทรและร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันเกิดความสามัคคีในชุมชน และเมื่อผู้นำชุมชนมีภาวะความเป็นผู้นำสูงจึงสามารถชี้นำแนะนำให้ดำเนินการตามเป้าหมายเดียวกันได้ ก่อเกิดให้มีจิตที่เป็นสาธารณะ ทำให้เกิดศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในการปรับตัวและพัฒนาให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกปัจจุบัน

การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก มีการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนที่สำคัญ คือ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) สนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและด้านวิชาการ ขณะที่สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBTi) สนับสนุนในด้านความรู้วิชาการ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหอม สนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการตลาด การอำนวยความสะดวกในด้านสถานที่พาหนะและในกรณีฉุกเฉิน เป็นต้น ด้วยระบบจัดการที่เป็นธรรมที่มีอัตลักษณ์ของชุมชนเด่นชัด ชุมชนได้กลายเป็นต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังปรากฏจากรางวัลที่ได้รับ อาทิ การรับประกาศการขึ้นทะเบียนสินค้าผ้าทอชนกะเป็นสิ่งบ่งทางภูมิศาสตร์ GI (Geographical Indication) ชุมชนได้รับรางวัลสุดยอดหมู่บ้านท่องเที่ยวชนบท (Thailand Rural Tourism Award) ประเภทหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรยอดเยี่ยม (Best Agro Tourism 2020) และได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 สุดยอดชุมชนต้นแบบเที่ยวชุมชนยลวิถี เป็นต้น (อานัน พงศ์พิมล, 2565)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่เสริมสร้างประโยชน์ทางวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยหอม ได้ดำเนินการภายใต้ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

การวางแผน (Planning) การวางแผนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเชิงเหตุผลและทฤษฎี ถือว่ามีความจำเป็นต้องการวางแผนกลยุทธ์โดยใช้ดุลยพินิจการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงการปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติทรัพยากรที่ต้องการ เวลาที่แล้วเสร็จและผลที่ได้ เพื่อใช้เป็นแนวทางการทำงานในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กิจจา บานชื่น (2561) ทั้งนี้พบว่าชุมชนบ้านห้วยหอม มีการวางแผนยุทธศาสตร์ระยะกลางถึงระยะยาว (พ.ศ. 2566-2570) ไว้ 7 ด้าน คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการอนุรักษ์

ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน 6) ด้านสังคม 7) ด้านบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มีการกำหนดเป้าหมาย พันธกิจ แบ่งบทบาทผู้รับผิดชอบงานในแต่ละด้าน และแผนการดำเนินการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้คือ “สาธารณูปโภคสะดวก เศรษฐกิจดี สุขภาพดีทั่วหน้า ผู้คนดี ใฝ่ความรู้ คู่คุณธรรมเลื่องลือไกลการท่องเที่ยว ร่วมใจพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ชุมชนสามารถดำเนินงานตามแผนในแต่ละด้านประมาณ 1-3 โครงการภายในหนึ่งปี มีการบรรลุเป้าหมายในระดับเป็นที่พึงพอใจมาก รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนแผนให้เหมาะสมตามสถานการณ์และงบประมาณในแต่ละปี ทั้งนี้มีการลงมติผ่านคณะกรรมการชุมชนทุกครั้ง

การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism Resource Management) โดยพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวตามแนวคิดของไกรลาส ปสุวัฒนกุล (2550) ที่จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงดงามทางธรรมชาติ พบว่า ชุมชนมีภูมิทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงาม ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการชมสวนแบบวนเกษตรและนาข้าวขั้นบันได การเลี้ยงดูและให้อาหารแกะ การเรียนรู้การทอผ้าจากขนแกะของชุมชน เป็นต้น มีระบบการจัดการที่มีกฎกติกา มีระเบียบบทลงโทษในการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติที่เข้มแข็งและเข้มงวด ให้ความสำคัญอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ยังคงอยู่และดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง 2) ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมเป็นผลงานที่บรรพบุรุษสร้างสรรค์ไว้และให้คนรุ่นหลังเกิดหวงแหน อนุรักษ์ ปฏิบัติสืบสานต่อ ๆ มาที่สร้างมูลค่าให้กับการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อาทิ พระธาตุอัมมมาราช อนุสรณ์สถาน เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา พบว่า ชุมชนมีการบริหารจัดการ ด้านอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ตรงตามอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน ส่งผลให้เกิดเสน่ห์ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือน ทั้งยังสร้างคุณค่าและมูลค่าทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอีกด้วย

การจัดการให้เกิดคุณภาพให้บริการ (Management for service quality) ชุมชนต้องพึงปฏิบัติอยู่เสมอไม่เพียงแต่ทรัพยากรท่องเที่ยวมีคุณภาพเท่านั้น แต่การสร้างความประทับใจในการให้บริการให้เกิดคุณภาพเป็นเรื่องสำคัญที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยือนซ้ำอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพรพิมล เมธาลักษณ์ (2549) ขณะเดียวกันการบริการขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว การบริการที่พักโฮมสเตย์ การบริการอาหารและด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น การนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ รวมถึงการจัดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของไกรลาส ปสุวัฒนกุล (2550) พบว่าชุมชนมีการจัดการด้านบริการที่ทำให้เกิดคุณภาพในระดับดี ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกประทับใจในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีการให้บริการในกรณีฉุกเฉิน และมีการประเมินผลต่อการท่องเที่ยวอีกด้วย ดังที่สอดคล้องกับงานศึกษาของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) โดยการศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดการที่ทำให้เกิดคุณภาพในด้านการให้บริการ มีความสำคัญมากต่อการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนั้น

ภาวะผู้นำ (Leadership) พบว่าภาวะผู้นำของชุมชนบ้านห้วยห้อมมีจุดแข็งที่คุณสมบัติภาวะของผู้นำสูง คือ การมีวิสัยทัศน์ ธรรมชาติ ความรู้ ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ความมุ่งมั่น เข้มแข็ง อดทนต่อสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ทุกสถานการณ์ ผู้นำมีสมาชิกในชุมชนเลื่อมใสศรัทธา ยอมรับ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิชาย รัตนดิถ ฌ ภูเก็ต (2552) ที่กล่าวถึงผู้นำชุมชนต้องมี “ภาวะผู้นำ” ที่พึงปรารถนา คือ ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่อนาคตที่พึงปรารถนาและมีความเป็นไปได้ อีกทั้งความสามารถในการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังสมาชิกเพื่อทำให้สมาชิกเกิดแรงบันดาลใจในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพลังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจแก่สมาชิกพร้อมกับกระตุ้นให้เกิดพลังความคิดในการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาและคิดนอกกรอบเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

ทุนทางสังคม (Social Capital) เป็นสินทรัพย์ชุมชน (Community Assets) ที่มีค่าและมีความสำคัญดังที่สมศักดิ์ สัมคศิริธรรม (2560) ทำการศึกษาสวัสดิการชุมชนเมืองและการสร้างชุมชนเข้มแข็งควรได้รับการส่งเสริมมีลักษณะสำคัญคือ เป็นสวัสดิการเชิงกลุ่ม เน้นการพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อความมั่นคงในการดำรงชีพระยะยาวและตอบสนองต่อสมาชิกทุกกลุ่มโดยมีตัวแปรที่ส่งผลต่อการการจัดสวัสดิการชุมชน ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของชาวบ้านและการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ซึ่งพบว่าสอดคล้องกับชุมชนบ้านห้วยห้อมที่มีทุนทางสังคม 3 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนปรากฏในรูปแบบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นต้น 2) การมีจิตวิญญาณระบบคุณค่า สำนึกท้องถิ่น ความภาคภูมิใจต่อบ้านเกิด 3) ศักยภาพผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและยั่งยืนอีกทั้งมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งในการเชื่อมโยงสมาชิกให้เกิดความไว้วางใจกัน เคารพในกฎกติกา มีความเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงส่งผลให้นำไปสู่การทำงานเป็นทีมก่อให้เกิด “พลังเพิ่มแบบทวีคูณ”(Synergy) ซึ่งการรวมเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดการร่วมมือกันเพื่อสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน ทุนทางสังคมเป็นเหมือนสมบัติสาธารณะที่สมาชิกทุกคนในชุมชน สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลาซึ่งกลายเป็นฐานการพัฒนาในด้านอื่นๆ ซึ่งชุมชน มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งในรูปแบบของการมีส่วนร่วม การมีจิตวิญญาณ ระบบคุณค่า สำนึกของท้องถิ่น ความภาคภูมิใจที่มีต่อบ้านเกิด ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในระดับดีมาก

การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก (Support from external organizations) เป็นปัจจัยที่ทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลและความยั่งยืน ซึ่งมีบทบาท ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน ประชาสัมพันธ์ การตลาด แนวทางการป้องกันและแก้ปัญหการท่องเที่ยวที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม โดยเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติได้ด้วยตนเอง และสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการกำหนดมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ธุรกิจการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนในตลาดท่องเที่ยวโลกอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พบว่า

ชุมชนห้วยห้อมมีองค์กรภายนอกที่สนับสนุน ได้แก่ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) สนับสนุนด้านงบประมาณและวิชาการ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBTI) สนับสนุนด้านวิชาการอย่างเข้มแข็ง ส่วนหน่วยงานภาครัฐหลัก คือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์โดยการสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊ก Youtube นิติสาร เป็นต้น รวมทั้งสนับสนุนด้านการตลาดการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรม รูปแบบ หรือ การจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนและอำนวยความสะดวกในด้านอื่น ๆ รวมทั้งกรณีฉุกเฉินให้แก่ชุมชนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของไกรลาส ปสุวัฒนกุล (2550)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนบ้านห้วยห้อม ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีข้อเสนอแนะของผู้วิจัยเพิ่มเติม ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยนี้สามารถก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้บริบทของชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มอื่น ๆ ในประเทศไทย ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอื่น ๆ สามารถนำองค์ความรู้ในด้านการจัดการให้เกิดคุณภาพให้บริการ (Management for service quality) และทุนทางสังคม (Social Capital) นี้ไปใช้กับกรณีศึกษาชุมชนของตนเองได้
2. การศึกษาวิจัยนี้สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการวางแผนเชิงนโยบายในการบูรณาการหน่วยงานในระดับพื้นที่และจังหวัดที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการและประสานงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนากิจกรรมของชุมชนและการสร้างภาคีเครือข่ายทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับชุมชนใกล้เคียงและการประสานหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมหรือศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรอื่นๆ ซึ่งอาจมีความแตกต่างกับตัวแปรที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอยู่นี้ ตามแนวโน้มการพัฒนาของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมทั้งการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายเชิงรุกของคู่แข่งในลักษณะการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบเดียวกัน
2. ควรศึกษากลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันสำหรับกลุ่มผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ อีกทั้งควรศึกษาเพิ่มเติมถึงกระบวนการสร้างกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดการจ้างงานและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). **สถิติด้านการท่องเที่ยว**. สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2561, จาก <https://www.mots.go.th/news/>.
- กิจจา บานชื่น. (2561). **หลักการจัดการ**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- กำธร ชมพนา และสุชาติ แก่นจิง. (2565). **สุดยอดชุมชนต้นแบบเที่ยวชุมชนยลวิถี**. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม, องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม. สัมภาษณ์.
- ไกรลาส ปสุวัฒนกุล. (2550). **การท่องเที่ยวชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2561, จาก <https://www.chiangmainews.co.th>.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. นนทบุรี: เพรส แอนด์ดีไซน์.
- พจนา สวนศรี. (2554). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พรพิมล เมธาสัณห์. (2549). **การติดตามระบบนิเวศอย่างมีส่วนร่วม: บทเรียนปัจจุบันสู่ทิศทางในอนาคต**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2552). **องค์การและการบริหารจัดการ**. นนทบุรี: ริงค์ ปียอนด์ บุ๊คส์.
- มะลิวัลย์ นักรบไพร. (2565). **ชุมชนต้นแบบปลอดการเผา**. รองประธานกลุ่มกาแฟบ้านห้วยห้อม. บ้านห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. สัมภาษณ์.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2560). **สวัสดิการชุมชนกับการสร้างสังคมเข้มแข็งในเขตกรุงเทพมหานคร**. *วารสารร่วมพฤษภ*, 35(1): 151.
- สุบิน กระจำนงตร. (2565). **สุดยอดชุมชนต้นแบบเที่ยวชุมชนยลวิถี**. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม, องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม. สัมภาษณ์.
- อังคณา นักรบไพร. (2565). **ผ้าทอชนกะ**. ชาวปากเกอญอที่บ้านห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. สัมภาษณ์.
- อานัน พงศ์พิมล. (2565). **สุดยอดชุมชนต้นแบบเที่ยวชุมชนยลวิถี**. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม, องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยห้อม. สัมภาษณ์.
- Bourdieu, P. (1977). **Outline of a theory of practice**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bramwell, B., Higham, J., Lane, B., and Miller, G. (2017). Twenty-five years of sustainable tourism and the Journal of Sustainable Tourism: Looking back and moving forward. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(1): 1–9. Retrieved July 12, 2018, from <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1251689>.
- Denman, R. (2001). **Guidelines for community based ecotourism development**. Washington: Mc Graw-Hill.

- Emery, M.E., and Flora, C. (2006). Spiraling-up: Mapping community transformation with community capitals framework. **Community Development**, 37(1): 19-35.
- Moscardo, G., and Murphy, L. (2014). There is no such thing as sustainable tourism: Re-conceptualizing tourism as a tool for sustainability. **Sustainability (Switzerland)**, 6(5): 2538–2561. Retrieved July 12, 2018, from <https://doi.org/10.3390/su6052538>.
- Okazaki, E. (2008). A community-based tourism model: Its conception and use. **Journal of Sustainable Tourism**, 16 (5): 511-530.
- Weaver, D.B. and Lawton, L.J. (2007). Twenty years on: The state of contemporary ecotourism research. **Tourism Management**, 28: 1168-1179. Retrieved July 12, 2018, from www.ethioembassy.org.uk/trade_and_investment/Tourism_2010.pdf.

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Guidelines for the Development of Personnel Competency of the Provincial Electricity Authority of Prachuap Khiri Khan Province

กัญญาวิณ์ เฟลด์แมน^{1/} บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ²

Kanyavee Feldman^{1/} Bampen Maitreesophon²

¹นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

¹Student Master of Public Administration, Stamford International University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ที่ปรึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

²Asst. Prof. Dr., Master of Public Administration, Stamford International University

Corresponding author: E-mail: KANYAVEE_1979@HOTMAIL.COM

(Received: February 8, 2023; Revised: May 15, 2023; Accepted: December 12, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสานวิธีครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) ศึกษาปัจจัยในการพัฒนาบุคลากรมีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มประชากร ได้แก่ บุคลากรที่เป็นลูกจ้างประจำที่ปฏิบัติงานในแผนกก่อสร้างและปฏิบัติการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 117 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้สถิติค่าไคสแควร์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) สมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ปัจจัยในการพัฒนาบุคลากร ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และด้านการฝึกอบรมและสัมมนา มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับสมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และ 0.01 ตามลำดับ และ 3) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พบว่า ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการทำงานจริง ควบคู่กับการจัดฝึกอบรมให้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ กับบุคลากร ทั้งในรูปแบบปกติและในรูปแบบออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ควรมีกฎระเบียบในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ปลุกฝังค่านิยมขององค์กร ควรมีสวัสดิการที่ดี ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรที่กระทำความดี มีความสามารถ ความขยัน

คำสำคัญ: สมรรถนะ การพัฒนาบุคลากร การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

Abstract

This mixed-method research aimed to study: 1) the competency level of Provincial Electricity Authority personnel in Prachuap Khiri Khan province; 2) the factors in personnel development that have a causal relationship with the competency of the Provincial Electricity Authority personnel in Prachuap Khiri Khan province; and 3) guidelines for the development of personnel competency of the Provincial Electricity Authority in Prachuap Khiri Khan province. The sample consisted of 117 personnel who are permanent employees working in the Construction and Operations Department of the Provincial Electricity Authority in Prachuap Khiri Khan province and 8 people who provided key information. Data were treated and analyzed by using descriptive and inferential statistics methods, which were frequency percentage, mean, standard deviation, Chi-square test and Multiple Regression Analysis. Research results are as follow: 1) personnel competence of the Provincial Electricity Authority is at the highest level; 2) the personnel development factors of technology and innovation and training and seminars have a cause-effect relationship with the personnel competency of the Provincial Electricity Authority. The statistical significance was at the level of 0.001 and 0.01 respectively; and 3) The Provincial Electricity Authority personnel competency development guideline found that knowledge from the actual work should be transferred. The research suggests that along with continuous personnel training in various fields on both regular and online platforms, there should also be clear rules of operation. The organization will further benefit from cultivating corporate values, providing good welfare, and promoting talented and conscientious personnel.

Keywords: Competence, Personnel Development, Provincial Electricity Authority

บทนำ

สมรรถนะในการทำงานเป็นเครื่องมือบริหารจัดการทรัพยากรที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารสามารถนำมาใช้ในการสรรหา รักษา และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และบุคลิกลักษณะเฉพาะตรงตามที่ตำแหน่งกำหนด เพื่อให้การปฏิบัติงานได้ผลตามที่คาดหวังไว้ (McClelland, 1973: 1-14) ซึ่งในปัจจุบันมีการนำเอาระบบในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ต่าง ๆ มาใช้อย่างมากมายในองค์กร และระบบสมรรถนะก็เป็นอีกหนึ่งระบบที่ได้รับความสนใจมากในการนำมาใช้กับงานบริหารงานทรัพยากรมนุษย์มากขึ้นในองค์กร เนื่องจากระบบสมรรถนะสามารถช่วยให้บุคลากรทราบถึงสมรรถนะของตนเอง ทั้งในด้านของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะว่าอยู่ในระดับใด รับรู้ว่าตนเองมีจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไรบ้าง และจะต้องพัฒนาตนเองในด้านใน

บ้าง ทำให้บุคลากรทราบถึงพฤติกรรมมาตรฐานที่องค์กรคาดหวัง เพื่อที่จะพัฒนาตนเองให้ตรงกับความต้องการขององค์กรอันเป็นประโยชน์ในเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง ผู้บริหารที่นำเอาระบบสมรรถนะไปใช้ในการบริหารก็จะทราบถึงสมรรถนะที่บุคลากรในหน่วยงานของตนเองจำเป็นต้องมี เพื่อให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี และสามารถกำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานของตนได้รวมถึงใช้เป็นเครื่องมือในการสรรหาคัดเลือกบุคลากรให้ตรงกับคุณสมบัติของตำแหน่งงานต่าง ๆ ซึ่งถือได้ว่าคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและสำคัญที่สุดมากกว่าทรัพยากรอื่น ๆ อีกทั้งยังสามารถพัฒนาสมรรถนะให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะคนมีระบบสะสมความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นจึงเป็นหน้าที่ที่องค์กรจะต้องหาทางดึงเอาสมรรถนะต่าง ๆ ของคนที่เป็นบุคลากรอื่นทรงคุณค่านั้นออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (วรรณกร มณีจักร, 2562: 2)

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค หรือ กฟภ. (Provincial Electricity Authority: PEA) เป็นรัฐวิสาหกิจด้านสาธารณูปโภคสาขาพลังงาน สังกัดกระทรวงมหาดไทย ก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2503 มีภารกิจในการจัดหาให้บริการพลังงานไฟฟ้า และดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งด้านคุณภาพและบริการ โดยการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2560: 1) และในส่วนของแผนกก่อสร้างและปฏิบัติการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีหน้าที่ดังนี้ 1) งานควบคุมคลังพัสดุย่อยสำรองงานแก่กระแสไฟฟ้าขัดข้อง 2) งานกระแสไฟฟ้าขัดข้อง 3) งานสำรวจ ออกแบบ ปรับปรุงระบบไฟฟ้า 4) งานก่อสร้างระบบจำหน่ายไฟฟ้า 5) งานตรวจสอบมาตรฐานการก่อสร้าง 6) งานตรวจสอบและบำรุงรักษาระบบไฟฟ้า 7) งานวิเคราะห์วางแผนและควบคุมการจ่ายไฟฟ้า 8) งานตรวจสอบคุณภาพไฟฟ้า 9) งานหม้อแปลงและคาปาซิเตอร์ 10) งานบริการหลังการขาย 11) งานระบบผลิตและระบบไฟฟ้าสำรอง 12) งานควบคุมสายสื่อสารโทรคมนาคม 13) งานยานพาหนะและเครื่องมือกล 14) งานความปลอดภัยและชีวอนามัย 15) งานโยธาและซ่อมแซมสถานที่ 16) งานจัดทำฐานข้อมูลสินทรัพย์อุปกรณ์ไฟฟ้า (ADS) และ 17) งานสร้าง/ปรับปรุงฐานข้อมูลระบบ GIS ซึ่งแผนกก่อสร้างและปฏิบัติการมีความรับผิดชอบในการควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานของพนักงานในแผนกที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบของแผนกรวมทั้งวางแผน ตรวจสอบ สั่งการและให้ข้อมูลหรือคำแนะนำในการปฏิบัติงานแก่พนักงานเพื่อให้การปฏิบัติงานของแผนกเป็นไปอย่างถูกต้อง อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2564: 31-33) ดังนั้น พนักงานทุกคนจึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะ หรือคุณลักษณะที่สำคัญของผู้ปฏิบัติงาน อันได้แก่ ความรู้ (Knowledge) แรงบันดาลใจ (Motive) ลักษณะส่วนบุคคล (Trait) ทักษะ (Skill) มุมมองที่มีต่อภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-Image) หรือบทบาททางสังคม (Social Role) ซึ่งเป็นความสามารถในงานหรือเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลที่นำไปสู่การปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ (Boyatzis, 1982: 21)

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจึงได้ให้ความสำคัญกับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพื่อสนับสนุนทิศทางขององค์กรตามแผนยุทธศาสตร์ กฟภ. ที่จะก้าวไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล (Digital Utility) โดยการสร้างระบบและกลไกเพื่อนำศักยภาพของพนักงานมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร พัฒนาทักษะพนักงานด้าน

ความรู้ (Hard Skill) และด้านอารมณ์ (Soft Skill) ส่งเสริมการสร้างและขยายผลการใช้งานนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ และสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรให้มี Productivity สูงขึ้น ตามแนวทางการบริหารและพัฒนาองค์กรด้วยนโยบาย KEEN14 โดยกำหนดยุทธศาสตร์หลักด้านทรัพยากรบุคคล 4D: ที่จะสนับสนุนให้องค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ดังนี้ 1) Developing "Growth Mindset" to cope up with change พัฒนาบุคลากรให้มี Growth Mindset & Digital Mindset ปรับกรอบแนวคิดให้บุคลากรมีพฤติกรรมการเรียนรู้และมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง พร้อมเปิดรับสิ่งใหม่ๆ และงานที่ท้าทายเพื่อนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ใหม่แบบบูรณาการ 2) Implementing HR Dashboard ปรับเปลี่ยนการทำงานของบุคลากรโดยให้ความสำคัญของการใช้ข้อมูลเทคโนโลยี และคำนึงถึงผู้ใช้ระบบงานด้านทรัพยากรบุคคลให้เกิดประสบการณ์เชิงบวก สามารถนำข้อมูลที่สำคัญด้านทรัพยากรบุคคล ไปวิเคราะห์สถานการณ์และประเด็นปัญหาเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในระดับบริหารได้ 3) Managing Digital Talent จัดทำระบบบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อตักต้อนศักยภาพของบุคลากรกลุ่มสำคัญให้เป็นคนเก่งด้านดิจิทัลเพื่อสามารถสนับสนุนและเสริมสร้างให้ กฟผ. เป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงรองรับธุรกิจหลักและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องในอนาคต 4) Embedding Digital Culture พัฒนาวัฒนธรรมองค์กรเพื่อสนับสนุนให้ทุกคนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกกลุ่มบุคลากร เพื่อให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมสอดคล้องกับพฤติกรรมที่องค์กรมุ่งหวัง ทั้งในการดำเนินงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2563a: 1)

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคยังได้มีนโยบายในการเสริมสร้างบุคลากรแห่งอนาคต โดยมีเป้าหมายเพื่อ 1) พัฒนาระบบการเรียนรู้และพัฒนาในการเสริมสร้างและยกระดับสมรรถนะของบุคลากร 2) พัฒนาศักยภาพของทรัพยากรบุคคลเตรียมความพร้อมในการทำงานและการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล 3) พัฒนากลุ่มบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็น HR Business Partner ให้มีสมรรถนะตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีกลยุทธ์การเสริมสร้างบุคลากรแห่งอนาคต ดังนี้ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมบนพื้นฐานของระบบสมรรถนะ (Competency) ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ขององค์กร และแผนปฏิบัติการดิจิทัล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม 2) เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรที่มีศักยภาพสูง (Talent) ให้มีทักษะที่สอดคล้องกับองค์กรคาดหวัง (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2563b: 23) แต่เนื่องจากภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีมากมาย จนทำให้เกิดปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอและขาดคุณภาพ ปัจจุบันบุคลากรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เหมาะสม ตรงตามความต้องการและขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้บุคลากรขาดสมรรถนะหรือความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ ขาดความรู้ความชำนาญ ทักษะ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน รวมถึงค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพ ทำให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเท่าที่ควร (ทรัพย์อนันต์ ชูศรีทอง, 2562: 79-90)

ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาประยุกต์ให้บุคลากรแผนกก่อสร้างและปฏิบัติการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานร่วมกัน และในขณะเดียวกันก็ต้องมีความรู้ ความสามารถของงานในหน้าที่รับผิดชอบ มีการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้

เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งความสามารถของบุคลากรแต่ละคนเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างสมรรถนะขององค์กร เมื่อบุคคลมีความรู้ความสามารถ มีการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยในการพัฒนาบุคลากรที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยกำหนดตัวแปรตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) ประสบการณ์ 5) รายได้ต่อเดือนรวมค่าล่วงเวลา และ 6) การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในรอบปีที่ผ่านมา และปัจจัยในการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย 1) การศึกษา 2) การฝึกอบรมและสัมมนา 3) เทคโนโลยีและนวัตกรรม

ตัวแปรตาม คือ สมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) ทักษะ 3) บุคลิกลักษณะเฉพาะประจำตัวบุคคล 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง และ 5) แรงจูงใจ

2. ขอบเขตด้านประชากร

- 1) การวิจัยเชิงปริมาณ

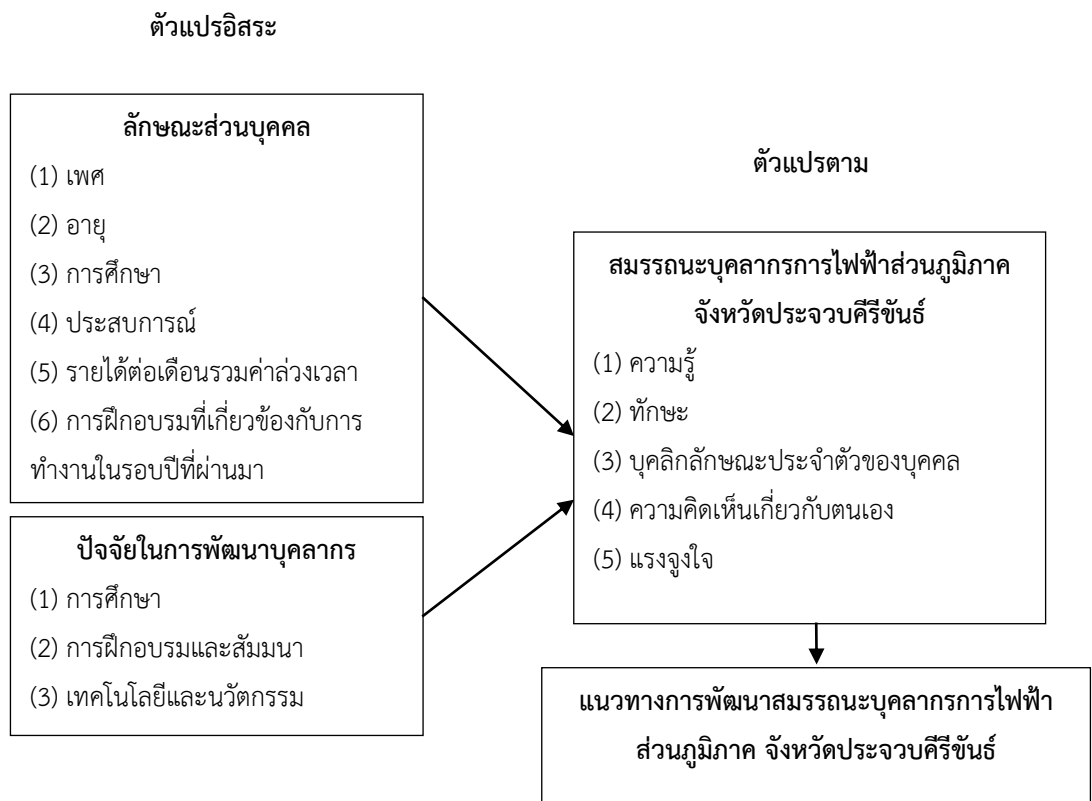
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่เป็นลูกจ้างประจำที่ปฏิบัติงานในแผนกก่อสร้างและปฏิบัติการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จาก 11 หน่วยงาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 117 คน (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ข้อมูล ณ วันที่ 21 มีนาคม 2565) ซึ่งผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

- 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คือ ผู้จัดการแผนกก่อสร้างและปฏิบัติการ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จาก 8 หน่วยงาน ได้แก่ 1) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอบางสะพานน้อย 3) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอกุยบุรี 4) สำนักงานการไฟฟ้าส่วน

ภูมิภาคอำเภอปรางบุรี 5) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอสามร้อยยอด 6) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาย่อยตำบลหนองพลับ 7) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาย่อยปากน้ำปราง 8) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอหัวหิน รวมทั้งสิ้น 8 คน ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่เป็นลูกจ้างประจำที่ปฏิบัติงานในแผนกก่อสร้างและปฏิบัติการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จาก 11 หน่วยงาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 117 คน (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ข้อมูล ณ วันที่ 21 มีนาคม 2565) และกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โดยการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี จากตำรา เอกสารทางวิชาการ และการทบทวนรายงาน การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อกำหนดขอบเขตของงานวิจัย และสร้างเครื่องมือในการวิจัยให้ครอบคลุมความมุ่งหมายของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามที่สอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษาตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) ประสบการณ์ 5) รายได้ต่อเดือนรวมค่าล่วงเวลา และ 6) การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในรอบปีที่ผ่านมา มีจำนวน 6 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยในการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ 1) การศึกษา 2) การฝึกอบรมและสัมมนา 3) เทคโนโลยีและนวัตกรรม ประกอบด้วยข้อคำถาม 15 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิด มีการประเมินค่าแบบลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) กำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) ทักษะ 3) บุคลิกลักษณะเฉพาะประจำตัวบุคคล 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง 5) แรงจูงใจ

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

3. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 การตรวจสอบความถูกต้อง (Correctively) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง (Correctively) ทางด้านเชิงเนื้อหา รวมถึงภาษา และสำนวนที่ใช้ในแบบสอบถาม

3.2 การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบหาความเที่ยงตรง (Content Validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน โดยนำผลของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมารวมกัน คำนวณหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ (Index of item Objective Congruence: IOC) จากการคำนวณหาค่า IOC ครั้งนี้ ได้เท่ากับ 0.93

3.3 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Try – Out) กับบุคคลที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับประชากรและไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย โดยกลุ่มบุคคลที่ทดลองใช้แบบสอบถามครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรแผนกก่อสร้างและปฏิบัติการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในจังหวัดเพชรบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรม

สำเร็จรูป ในการคำนวณหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามในภาพรวมทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.953

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลโดยใช้การเก็บข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ เป็นการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 117 ชุด กับบุคลากรที่เป็นลูกจ้างประจำที่ปฏิบัติงานในแผนกก่อสร้างและปฏิบัติการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จาก 11 หน่วยงาน และผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม มาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ และวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า จากเอกสารหนังสือ ตำราทางวิชาการต่าง ๆ สถิติ หรือทะเบียนของหน่วยงาน แหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยทำการศึกษาจากทฤษฎีที่เกี่ยวกับ สมรรถนะและการพัฒนาบุคลากร ผลจากงานวิจัย และสิ่งตีพิมพ์ ทั้งใน และต่างประเทศ

4.3 รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด ตรวจสอบความถูกต้องเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยในการพัฒนาบุคลากร และสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) ประสบการณ์ 5) รายได้ต่อเดือนรวมค่าล่วงเวลา และ 6) การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในรอบปีที่ผ่านมา กับสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square) ในการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และวิเคราะห์ปัจจัยในการพัฒนาบุคลากร มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multi Linear Regression Analysis) และทดสอบความเป็นอิสระกันของความคลาดเคลื่อน คือ Durbin-Watson ซึ่งมีค่าเท่ากับ $1.5 \leq \text{Durbin-Watson} \leq 2.5$

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มีลักษณะตรงกับที่ผู้วิจัยต้องการ สามารถให้ข้อมูลได้อย่างเที่ยงตรงมีคุณภาพ และ

ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ซึ่งเป็นผู้จัดการแผนกก่อสร้างและปฏิบัติการ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ จาก 8 หน่วยงาน ได้แก่ 1) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอบางสะพานน้อย 3) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอกุยบุรี 4) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอปราณบุรี 5) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอสามร้อยยอด 6) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาย่อยตำบลหนองพลับ 7) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาย่อย ปากน้ำปราณ 8) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอหัวหิน รวมทั้งสิ้น 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือวิจัย ซึ่งเป็นการใช้คำถามปลายเปิดที่สร้างขึ้น เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถออกความเห็นหรือให้ข้อมูลได้อย่างเปิดกว้าง โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วย

- 1) ความรู้ 2) ทักษะ 3) บุคลิกลักษณะเฉพาะประจำตัวบุคคล 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง 5) แรงจูงใจ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีการจัดการข้อมูลดังนี้ คือนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดคำสัมภาษณ์ เรียบเรียงข้อมูล เพื่อจะได้นำไปวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อมูลที่สื่อความหมายของผู้ให้ ข้อมูล ด้วยการแยกประเภทและการลดทอนข้อมูลเพื่อจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อนำมาตีความและสร้างข้อสรุป

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัจจัยในการพัฒนาบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.39) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.39) ด้าน การฝึกอบรมและสัมมนา (ค่าเฉลี่ย = 4.37) และด้านการศึกษา (ค่าเฉลี่ย = 4.26)

สมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวม มีสมรรถนะ การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.52) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีสมรรถนะการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.63) ด้านแรงจูงใจ (ค่าเฉลี่ย = 4.53) ด้านทักษะ (ค่าเฉลี่ย = 4.46) ด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.45) และ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (ค่าเฉลี่ย = 4.43)

2. ปัจจัยในการพัฒนาบุคลากรที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ลักษณะส่วนบุคคล ในภาพรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P > 0.05$ แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า รายได้ต่อเดือนรวมค่าล่วงเวลา มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปัจจัยในการพัฒนาบุคลากร มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับสมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม (R) อยู่ในระดับสูง 0.752 และพิจารณาจากการปรับมาตรฐานของตัวแปร (Standardized Variables) ร้อยละ 55.30-56.50 ซึ่งการทดสอบความเป็นอิสระกันของความคลาดเคลื่อน (Durbin-Watson) ในครั้งนี้มีค่าเท่ากับ 1.816 คือตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย (1) ด้านการศึกษา (2) ด้านการฝึกอบรมและสัมมนา และ (3) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีความสัมพันธ์เชิงอิสระในตัวเอง ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ และค่า สปส. Beta เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ($\square_{\text{เทคโนโลยี}} = 0.538, \text{Sig.} = 0.000$) ด้านการฝึกอบรมและสัมมนา ($\square_{\text{ฝึกอบรม}} = 0.315, \text{Sig.} = 0.007$) และด้านการศึกษา ($\square_{\text{การศึกษา}} = -0.055, \text{Sig.} = 0.572$) โดยมีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับสมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และด้านการฝึกอบรมและสัมมนา มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ สมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และด้านการฝึกอบรมและสัมมนา

จากตารางที่ 2 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = b_0 + b_2X_2 + b_3X_3$$

$$= 1.722 + 0.229 (\text{การฝึกอบรมและสัมมนา}) + 0.431 (\text{เทคโนโลยีและนวัตกรรม})$$

$\hat{Y}$ หมายถึง สมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีความเหมาะสมกับค่า R^2 (Coefficient of Determination) ในระดับปานกลางซึ่งมีค่า = 0.565

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมพบว่า ในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านความรู้ ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการทำงานจริง ควบคู่กับการจัดฝึกอบรมให้ความรู้กับบุคลากรทั้งจากภายในและภายนอก ทั้งในรูปแบบปกติและในรูปแบบออนไลน์อย่างต่อเนื่อง เช่น การส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมที่หน่วยฝึกนครชัยศรี และการบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติงานในแต่ละฝ่าย แล้วนำมาเผยแพร่ให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องนำไปศึกษาเพิ่มเติม ฯลฯ กอปรกับควรมีการจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากร ซึ่งในแต่ละปีได้มีการกำหนดหลักสูตรการอบรมประมาณ 20-30

หลักสูตรโดยได้ให้ ผอ. ของแต่ละเขตเป็นผู้คัดเลือกเสนอชื่อผู้ที่มีความสามารถมาฝึกอบรมเรียนรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้ ควรมีการสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับบุคลากรที่ต้องการศึกษาต่อ เพื่อให้บุคลากรได้รับความรู้เพิ่มขึ้น สามารถนำมาพัฒนางานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างสรรค์งานให้มีคุณภาพมากขึ้น อันจะส่งผลให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ส่วนด้านทักษะ ควรมีการจัดฝึกอบรมทักษะในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ด้านความปลอดภัย ด้านเทคโนโลยี ด้านการให้บริการ ด้านการสื่อสาร ฯลฯ นอกจากนี้ควรมีการทดสอบทักษะในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อดูพัฒนาการ พร้อมทั้งให้คำแนะนำเพิ่มเติมจากหัวหน้างานและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้บุคลากรสามารถนำไปพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับด้านบุคลิกลักษณะเฉพาะประจำตัวบุคคล ควรมีกฎระเบียบในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน โดยบุคลากรทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มีขั้นตอนการทำงานที่ปลอดภัยสูงสุด มีการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงาน เช่น การแต่งกาย เครื่องมือ และร่างกาย ฯลฯ ให้ความสำคัญพร้อมต่อการทำงานตลอดเวลา นอกจากนี้ควรมีการมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้บริการด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และสามารถให้คำปรึกษาแนะนำกับผู้รับบริการได้อย่างชัดเจนเป็นหลัก ส่วนด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองควรมีการปลูกฝังค่านิยมขององค์กร ให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่น สามารถปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ มุ่งเน้นการให้บริการกับประชาชนด้วยความเสมอภาค เท่าเทียม และพร้อมนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งควรมีการบูรณาการการทำงานระหว่างกลุ่ม/ฝ่าย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และทันต่อความต้องการ สำหรับด้านแรงจูงใจ ควรมีสวัสดิการที่ดี มีเงินเดือน เงินพิเศษ เบี้ยเลี้ยง ทุนการศึกษา ผู้บังคับบัญชาควรมีการส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรที่กระทำความดี มีความสามารถ ความขยัน โดยจะนำมาพิจารณาประเมินเลื่อนเงินเดือนและตำแหน่ง นอกจากนี้ควรมีการผลักดันให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่จำเป็นต่องาน เพื่อให้สามารถเติบโตในสายงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งควรเปิดโอกาสให้สามารถแสดงความคิดเห็นในการทำงานได้อย่างเป็นอิสระ เน้นการทำงานเป็นทีม และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

อภิปรายผล

สมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า สมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านความรู้ ในภาพรวม มีสมรรถนะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า บุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากรแผนกก่อสร้างและปฏิบัติการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีผลงานได้ตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะส่งผลดีทั้งต่อบุคลากรและองค์กร ให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับทฤษฎีของ แมคคิลแลน (McClelland, 1973: 1-14) กล่าวว่า องค์ประกอบของสมรรถนะ เป็นการอธิบายถึงปัจจัยต่างๆ ที่ร่วมกันเป็นแรงผลักดันให้ บุคคลแสดงสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ซึ่งสมรรถนะประกอบด้วย

องค์ประกอบ 5 ส่วน คือ 1) ความรู้ (Knowledge) ได้แก่ ความรู้เฉพาะด้านของบุคคล เช่น ความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ เป็นต้น 2) ทักษะ (Skill) ได้แก่ สิ่งที่บุคคลกระทำได้ดีและฝึกปฏิบัติเป็นประจำจนเกิดความชำนาญ เช่น ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ในการออกสร้างและออกแบบโปรแกรม ทักษะด้านการแพทย์และพยาบาลในการรักษา เป็นต้น 3) ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept) ได้แก่ ทศนคติ ค่านิยมและความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนหรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตัวเองเป็น เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence) 4) อุปนิสัย (Trait) ได้แก่ บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น เช่น เขาเป็นคนที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ หรือ เขามีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นต้น 5) แรงจูงใจ (Motive) แรงจูงใจหรือแรงขับภายใน เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่สิ่งที่เป็นเป้าหมายของเขา เช่น บุคคลที่มุ่งสำเร็จ (Achievement Orientation) มักชอบตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย และพยายามทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตลอดจนพยายามปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญญาภา เอกวัตร (2556: 292) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสนับสนุนสมรรถนะของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปัจจัยสนับสนุนสมรรถนะอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก คือ ด้านความรู้ รองลงมาได้แก่ ด้านทักษะ ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัว ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง และด้านแรงจูงใจ/เจตคติ ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภิญญาดา ชูก้อนทอง (2557: 395-404) วิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะหลักของพนักงานส่วนตำบล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะส่วนบุคคลของพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลมากที่สุด อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า พนักงานส่วนตำบลสามารถใช้คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีที่สมัยใหม่เพื่อหาข้อมูลและติดต่อสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานหรือข้อมูลภายนอกองค์กรได้ มีระดับสมรรถนะมากที่สุด อยู่ในระดับมาก สำหรับสมรรถนะส่วนบุคคลลำดับรองลงมาคือ ด้านทักษะ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การได้ทำงานที่ตนเองชอบเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่ง มีระดับสมรรถนะมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ส่วนสมรรถนะที่พนักงานส่วนตำบลมีน้อยที่สุดคือ ด้านความรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกเป็นด้านความรู้เกี่ยวกับระเบียบ/กฎหมาย โดยรวมมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความรู้เกี่ยวกับ พรบ.สภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน มีระดับสมรรถนะมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกเป็นด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน โดยรวมมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความรู้ในด้านการบริการ มีระดับสมรรถนะมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ของสมรรถนะส่วนบุคคลกับสมรรถนะหลักของพนักงานส่วนตำบล รวมทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีญาอรุณ (2557: 94-95) วิจัยเรื่องสมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจ

การบริการของบริษัทเคาน์เตอร์เซอร์วิส จำกัด ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ด้านแรงจูงใจ ด้านคุณลักษณะเฉพาะ ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านความรู้ ด้านทักษะ อยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ ฉายรัง (2557: 63-64) วิจัยเรื่องสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในธุรกิจโรงแรม เขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของบุคลากรโรงแรม เขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวมมีระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัว อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชุดา ประชุมทอง และกฤตชน วงศ์รัตน์ (2560: 146) วิจัยเรื่อง สมรรถนะในการปฏิบัติงานของหัวหน้างานสายการผลิตกับประสิทธิผลขององค์การ บริษัท ผลิตน้ำผลไม้กระป๋อง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สมรรถนะในการปฏิบัติงานของหัวหน้างานสายการผลิต บริษัท ผลิตน้ำผลไม้กระป๋องจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในสูงสุด ได้แก่ ด้านความรู้ในการผลิต รองลงมาคือ ด้านทัศนคติ ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ด้านแรงจูงใจ และด้านทักษะในการผลิต ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดิศพงศ์ จันทรนิล (2561: 229-246) วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของข้าราชการทหาร สังกัดกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 กองพลนาวิกโยธิน หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ความรู้ บุคลิกลักษณะประจำตัวบุคคล ส่วนด้านทักษะความเชี่ยวชาญและแรงจูงใจ มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง

ปัจจัยในการพัฒนาบุคลากร มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล กับสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ปัจจัยในการพัฒนาบุคลากร ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับสมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และด้านการฝึกอบรมและสัมมนา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับสมรรถนะบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาบุคลากร ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านการฝึกอบรมและสัมมนา เป็นปัจจัยในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่งผลให้บุคลากรมีความรู้ ทักษะ บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง และแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานที่ออกมามีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิศพงศ์ จันทรนิล (2561: 229-246) วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของข้าราชการทหาร สังกัดกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 กองพลนาวิกโยธิน หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของปัจจัยในการปฏิบัติงาน กับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของข้าราชการทหาร สังกัดกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 กองพลนาวิกโยธิน หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน ด้านความรู้ พบว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน

ของข้าราชการทหาร สังกัดกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 กองพลนาวิกโยธิน หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และได้รับการฝึกอบรมเสริมทักษะภาษาต่างประเทศ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่าปัจจัยในการปฏิบัติงาน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของข้าราชการทหาร สังกัดกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 กองพลนาวิกโยธิน หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และสอดคล้องกับงานวิจัยของคณพศ มหพันธ์ (2560: 1-2) วิจัยเรื่องสมรรถนะของพนักงานระดับปฏิบัติการภายหลังการ ฝึกอบรมที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ระดับสมรรถนะภายหลังการฝึกอบรม มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมที่แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านความรู้ ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการทำงานจริง ควบคู่กับการจัดฝึกอบรมให้ความรู้กับบุคลากรทั้งจากภายในและภายนอก ทั้งในรูปแบบปกติ และในรูปแบบออนไลน์อย่างต่อเนื่อง เช่น การส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมที่หน่วยฝึกนครชัยศรี และการบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติงานในแต่ละฝ่าย แล้วนำมาเผยแพร่ให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องนำไปศึกษาเพิ่มเติม ฯลฯ กอปรกับควรมีการจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากร ซึ่งในแต่ละปีได้มีการกำหนดหลักสูตรการอบรมประมาณ 20-30 หลักสูตรโดยได้ให้ ผอ. ของแต่ละเขตเป็นผู้คัดเลือกเสนอชื่อผู้ที่มีความสามารถมาฝึกอบรมเรียนรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้ควรมีการสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับบุคลากรที่ต้องการศึกษาต่อ เพื่อให้บุคลากรได้รับความรู้เพิ่มขึ้น สามารถนำมาพัฒนางานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างสรรค์งานให้มีคุณภาพมากขึ้น อันจะส่งผลให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ส่วนด้านทักษะ ควรมีการจัดฝึกอบรมทักษะในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ด้านความปลอดภัย ด้านเทคโนโลยี ด้านการให้บริการ ด้านการสื่อสาร ฯลฯ นอกจากนี้ควรมีการทดสอบทักษะในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อดูพัฒนาการ พร้อมทั้งให้คำแนะนำเพิ่มเติมจากหัวหน้างานและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้บุคลากรสามารถนำไปพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับด้านบุคลิกลักษณะเฉพาะประจำตัวบุคคล ควรมีกฎระเบียบในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน โดยบุคลากรทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มีขั้นตอนการทำงานที่ปลอดภัยสูงสุด มีการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงาน เช่น การแต่งกาย เครื่องมือ และร่างกาย ฯลฯ ให้มีความพร้อมต่อการทำงานตลอดเวลา นอกจากนี้ควรมีการมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้บริการด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และสามารถให้คำปรึกษาแนะนำกับผู้รับบริการได้อย่างชัดเจนเป็นหลัก ส่วนด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองควรมีการปลูกฝังค่านิยมขององค์กร ให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่น สามารถปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ มุ่งเน้นการให้บริการกับประชาชนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียม และพร้อมนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งควรมีการบูรณาการการทำงานระหว่างกลุ่ม/ฝ่าย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

รวดเร็ว และทันต่อความต้องการ สำหรับด้านแรงจูงใจ ควรมีสวัสดิการที่ดี มีเงินเดือน เงินพิเศษ เบี้ยเลี้ยง ทุนการศึกษา ผู้บังคับบัญชาควรมีการส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรที่กระทำความดี มีความสามารถ ความขยัน โดยจะนำมาพิจารณาประเมินเลื่อนเงินเดือนและตำแหน่ง นอกจากนี้ควรมีการผลักดันให้ผู้บังคับบัญชาได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่จำเป็นต่องาน เพื่อให้สามารถเติบโตในสายงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งควรเปิดโอกาสให้สามารถแสดงความคิดเห็นในการทำงานได้อย่างเป็นอิสระ เน้นการทำงานเป็นทีม และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะดา พิศาลบุตร (2559: 1,324) วิจัยเรื่องแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถขององค์การด้านการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า การเพิ่มระดับสมรรถนะในแต่ละด้านและรวมทุกด้านของบุคลากรแต่ละคนสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การพัฒนาบุคลากรด้วยตนเอง โดยปฏิบัติงานที่ทำอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิม การพัฒนาบุคลากรด้วยการศึกษาทั้งในระบบหรือนอกระบบ และการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรม เพื่อลดเวลาการเรียนรู้งานและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น การพัฒนาระดับสมรรถนะขององค์การใดจะใช้วิธีเพิ่มสมรรถนะให้กับบุคลากรแต่ละคนหรือเพิ่มสมรรถนะให้กับบุคลากรโดยรวมขึ้นอยู่กับผลการวัดสมรรถนะของบุคลากรแต่ละคนในองค์การ วัตถุประสงค์และเป้าหมายขีดความสามารถขององค์การตลอดจนความพร้อมของบุคลากรในการพัฒนาสมรรถนะของตนเองและความไม่พร้อมในการสนับสนุนเวลาและค่าใช้จ่ายในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรขององค์การด้วย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์ทา มั่งคามี (2562: 1-15) วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภายใต้แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร คือ การฝึกอบรม และพัฒนา การมอบหมายงาน การหมุนเวียน สับเปลี่ยนงาน การสอนงาน การมีพี่เลี้ยง การให้คำปรึกษาแนะนำ การติดตาม การทำกิจกรรมร่วมกัน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดูงานนอกสถานที่ และการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยได้ข้อค้นพบจากการวิจัย ซึ่งนำมาสู่การวิเคราะห์เพื่อสร้างข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การไฟฟ้าฯ ควรมีการกำหนดนโยบายด้านการฝึกอบรมของบุคลากรแต่ละระดับอย่างชัดเจน เพื่อให้บุคลากรรับการพัฒนาและสามารถนำมาพัฒนางานในหน้าที่ของตนหรือสอนงานบุคลากรในฝ่ายได้

1.2 การไฟฟ้าฯ ควรมีการวางแผนการจัดหา หรือการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานและการสนับสนุนการทำงานของบุคลากร เพื่อให้คุณภาพของงานและการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

2.1 ความรู้ การไฟฟ้า ควรสนับสนุนให้บุคลากรเสริมสร้างความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น PEA Life Application เป็นต้น และควรสนับสนุนให้บุคลากรเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับระบบสื่อสารแบบหลอมรวม (Webex) เพื่อให้สามารถนำมาแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ทักษะ การไฟฟ้า ควรสนับสนุนให้บุคลากรเสริมสร้างทักษะให้สามารถคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่ว และสามารถใช้คอมพิวเตอร์และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

2.3 บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การไฟฟ้า ควรสนับสนุนให้บุคลากรเสริมสร้างบุคลิกลักษณะประจำตัวให้รู้จักมีความรับผิดชอบในงานและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนร่วมงาน และมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ

2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง การไฟฟ้า ควรสนับสนุนให้บุคลากรเสริมสร้างตนเองให้มีความชำนาญในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันได้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรส่งเสริมการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานราชการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีการสร้างความสามารถในการแข่งขัน สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.5 แรงจูงใจ การไฟฟ้า ควรสนับสนุนให้บุคลากรเสริมสร้างพลังที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานแก่เพื่อนร่วมงาน และควรให้ค่าตอบแทนที่มีความเหมาะสมเป็นที่พอใจของพนักงาน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จเป็น อย่างดี

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

3.1 ควรมีศึกษาถึงปัจจัยอื่นที่คาดว่าจะส่งผลให้มีการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้หลากหลายมากขึ้น เช่น ปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน เป็นต้น

3.2 ควรศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในเขตภาคกลางตอนล่าง เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาบูรณาการร่วมกัน แล้วนำไปพัฒนาสมรรถนะบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ตรงตามเป้าหมายขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. (2560). แผนยุทธศาสตร์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2557-2566 (ทบทวนครั้งที่ 3 พ.ศ. 2560). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.

- _____. (2563a). นโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.pea.co.th/Portals/0/HR/2563%20%E0%B8%99%E0%B9%82%E0%B8%A2%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A2%20HR%202563%20final.pdf?ver=2020-06-09-093935-217>.
- _____. (2563b). รายงานความยั่งยืน ประจำปี 2563. กรุงเทพฯ: การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่.
- _____. (2564). หน้าที่และความรับผิดชอบ (Job Description). สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2565, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER8/DRAWER008/GENERAL/DATA0000/00000192.PDF>.
- _____. (2565). จำนวนบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ประจวบคีรีขันธ์: งานทะเบียนการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
- คณพศ มหพันธ์. (2560). สมรรถนะของพนักงานระดับปฏิบัติการภายหลังการ ฝึกอบรมที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2565, จาก <http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/6083/1/abstract.pdf>.
- จันทร์ทา มั่งคามี. (2562). การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภายใต้แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. กรุงเทพฯ: โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดิสพงศ์ จันทร์นิล. (2561). การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของข้าราชการทหาร สังกัดกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 กองพลนาวิกโยธิน หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- ทรัพย์อนันต์ ชูศรีทอง. (2562). อิทธิพลของสมรรถนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพของการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 6(1): 79-90.
- เบญญาภา เอกวัตร. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1): 292-306.
- ปิยะดา พิศาลบุตร. (2559). แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถขององค์การด้านการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ), 9(1): 1315-1326.
- ภิญญาดา ชูก้อนทอง (2557). การพัฒนาสมรรถนะหลักของพนักงานส่วนตำบลเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ), 7(1): 395-406.

วรรณกร มณีจักร. (2562). ปัญหาและอุปสรรคของระบบสมรรถนะที่นำมาใช้ในการบริหารองค์กร.

วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิชุดา ประชุมทอง และกฤตชน วงศ์รัตน์. (2560). สมรรถนะในการปฏิบัติงานของหัวหน้างานสายการผลิตกับ

ประสิทธิภาพขององค์การ บริษัท ผลิตน้ำผลไม้กระป๋อง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ศรันญา อรุณภู่. (2557). สมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจการบริการของ

บริษัทเคาน์เตอร์เซอร์วิส จำกัด. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 5(2): 90-102.

เสาวลักษณ์ ฉายรุ่ง. (2557). สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในธุรกิจโรงแรม เขตอำเภอเมือง จังหวัด

สงขลา. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

Boyatzis, R. (1982). *The competent manager: A model for effective performance*. New

York: John Wiley.

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than intelligence. *American*

Psychologists, 28(1): 1-14.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer Reviewer) ประจำฉบับ

ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ไพบูลย์ ศิลาวราเวทย์	ผู้ประเมินอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.กรัณย์พล วิวรรธมมงคล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนารถ บุญมีพิพิธ	สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี วิจารณ์รุ่งสัจด์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ ดอนประศรี	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี นันทศิริพล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
รองศาสตราจารย์ มยุรี วัตแก้ว	ผู้ประเมินอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิสรณ์ สมนึกแทน	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาดา ประสารทรัพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอสม พัฒนโชติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภภาพร กล้าสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักเกียรติ หงษ์ทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตชน วงศ์รัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา มัธยมนันท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิตสุภาวัฒน์ สำราญรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ ทองนิ่ม	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมชัชพร พสุริจันทร์แดง	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ญัฐภูมิ สุวรรณช่าง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นารีนารถ กลิ่นหอม	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัชญา ชัยเกษม	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.ชิษณุพงศ์ ศิริโชตินิศากร	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.ชลดา ผาวิโน	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.พชรมน ชื้อสัจจสีสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาจารย์ ดร.อาริตา สัมมาร์ตัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
ดร.รัฐศาสตร์ จันเจริญ	กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
ดร.ลัดดา ชูใจ	ผู้ประเมินอิสระ

จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียน (Duties of Authors)

1. ผู้เขียนต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย ไม่ให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. หากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในผลงานตัวเอง ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานเหล่านั้น รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความ
4. ผู้เขียนต้องเขียนบทความวิจัยให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในผลงานวิชาการนั้นจริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความตามหลักวิชาการเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการต้องตัดสินใจคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
5. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ ผู้ประเมิน และทีมผู้บริหาร
6. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น
7. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้นๆ พร้อมชี้แจงเหตุผลต่อผู้เขียน

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ทรงคุณวุฒิมีความตระหนักว่า ไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะได้ ผู้ทรงคุณวุฒิควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ทรงคุณวุฒิควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาที่อยู่บนหลักวิชาการ ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าบทความที่ประเมินมีส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
5. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากผลงานทางวิชาการที่ตนเองได้ทำการประเมิน

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ต้องเป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาที่เกี่ยวข้องกับภาษา วรรณกรรม คติชนวิทยา โบราณคดี ศิลปะ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว การโรงแรม สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การพัฒนาชุมชน การปกครอง การศึกษาและสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นบทความประเภทบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์หรือบทวิจารณ์หนังสือ
2. ต้นฉบับบทความให้เขียนด้วยภาษาไทย โดยระบุชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ตำแหน่งงานและสถานที่ทำงาน
3. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองและประเมินคุณภาพจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 คน
5. บทความที่ส่งมาต้องไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
6. เนื้อหาและความคิดเห็นในบทความเป็นของผู้เขียนบทความ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีและกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย จึงถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1. พิมพ์บทความความยาวประมาณ 20-25 หน้า บนกระดาษขาวขนาด B5 (JIS) เว้นระยะขอบ 2 X 2 เซนติเมตร ใส่เลขกำกับมุมบนขวาทุกหน้า (ยกเว้นหน้าแรก) เนื้อหาใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาดตัวอักษร 14
2. ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ให้อยู่กึ่งกลาง ใช้ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา ส่วนชื่อผู้เขียนพิมพ์กึ่งกลาง ใช้ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา เขียนชื่อผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้เครื่องหมายขีดทับคั่น หากมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ตัวเลขยกท้ายชื่อ และใส่ข้อมูลวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) สถานที่ทำงานที่เชิงอรรถโดยใช้ตัวอักษรขนาด 12 สำหรับหัวข้อใหญ่ในเนื้อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา
3. บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละบทคัดย่อมีความยาวไม่เกินหนึ่งหน้ากระดาษขนาด B5(JIS) กำหนดคำสำคัญ (Keyword) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ คำสำคัญภาษาไทยใช้วิธีการเว้นวรรคระหว่างคำ คำสำคัญภาษาอังกฤษใช้จุลภาค (comma) คั่นระหว่างคำ
4. เนื้อหาของบทความวิชาการ ประกอบด้วย 1) บทนำ (Introduction) 2) เนื้อหา (Content) 3) บทสรุป (Conclusion) และ 4) การอ้างอิง (Reference) ส่วนเนื้อหาของบทความวิจัย ประกอบด้วย 1) บทนำ (Introduction) ครอบคลุมความสำคัญ ที่มาของปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ การเก็บรวบรวม

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.// (ม.ป.ป.).// โรงแรมของประเทศจีน.// สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2552. จาก www.thaifta.com/thaifta/Portals/0/.

Collection Development Training for Arizona Libraries. //(2007).// Acquisiton.
//Retrieved/August 3, 2007,/from http://www.dlapr.lib.az. us/cdt.acquis.htm.

วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//ชื่อวิทยานิพนธ์.//วิทยานิพนธ์ปริญญา/สาขาวิชา/คณะ/สถาบัน.
ประอรนุช โปรงมณีกุล.//(2543).//การใช้อินเทอร์เน็ตกับงานพัฒนาทรัพยากร //สารนิเทศใน
ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย.//วิทยานิพนธ์ //ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต/สาขา
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ //คณะศิลปศาสตร์/มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
Wattana, Piyaat.//(2004).//Precipitation and characterization of //petroleum
asphaltenes.//Thesis of Doctor of Philosophy./ //University of Michigan.

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.//(ปี, เดือน วันที่ให้สัมภาษณ์).//ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์.//หน่วยงานของ.//ผู้ให้
สัมภาษณ์.//สัมภาษณ์.
เสนาะ กลิ่นงาม.//(2560, กรกฎาคม 14).//อธิการบดี.//มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.//สัมภาษณ์.
Page, O.//(1991, March 5).//President.//Austin Peay State University.//Interview.

หมายเหตุ 1. กรณีที่ผู้เขียนมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อ 3 คนแรก แล้วตามด้วย “และคณะ” หรือ “et al.”
2. / หมายถึง ระยะเวณวรรค 1 ครั้ง
// หมายถึง ระยะเวณวรรค 2 ครั้ง